

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
EIROPAS STUDIJU MAĢISTRA STUDIJU PROGRAMMA

**ES PRETTERORISMA POLITIKA:
TERORISTISKĀ GRUPĒJUMA “ISLĀMA VALSTS”
GADĪJUMA ANALĪZE**

EU Counter-terrorism Analysis: Terrorist Organization's 'Islamic
State' Case Analysis

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Katrīna Allikas**

Studenta apliecības Nr.: ka14001

Darba vadītājs: profesors Dr.sc.pol. Toms Rostoks

RĪGA 2015

Anotācija

Maģistra darba **nosaukums** ir “ES Pretterorisma politikas analīze: Teroristiskā grupējuma “Islāma valsts” gadījuma analīze”.

Darba **mērķis** ir, balstoties uz zinātnisko literatūru, politikas dokumentiem, periodisko literatūru un ekspertu intervijām analizēt ES pretterorisma politikas stratēģiju pret Islāma valsti, un tās ietekmē pieņemtos lēmumus un izvirzītās prioritātes jaunās ES pretterorisma stratēģijas veidošanā. Pētījumā tiek aplūkots kā teroristiskā grupējuma Islāma valsts rašanās ir ietekmējusi ES pretterorisma politiku un veicinājusi visaptverošas politikas veidošanu un intensificēšanu. Analizējot jaunākos pieņemtos lēmumus un ekspertu viedokļus tiek analizētas ES aktivitātes iekšējo un ārējo draudu novēršanai.

Atslēgvārdi: Islāma valsts, Eiropas Savienība, terorisms, ES pretterorisma politika, radikalizācija

Annotation

Title of the Master Thesis is ‘EU Counter-terrorism Analysis: Terrorist Organization’s ‘Islamic State’ Case Analysis’.

Aim of the Master Thesis is based on scientific literature, political documents, periodical literature and experts’ interviews to analyse EU counter-terrorism policy’s strategy against the Islamic State as well as to analyse adopted decisions and priorities within the new EU Counter-terrorism Strategy. In this research it is been viewed how creation of Islamic State has influenced EU counter-terrorism policy and has fostered adopting and intensifying of a comprehensive approach. By analysing newest decisions and experts’ views author analysed EU activities aimed at decreasing level of external and internal threats of terrorism.

Keywords: Islamic State, European Union, terrorism, EU counter-terrorism policy, radicalization

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1. TERORISMS MŪSDIENĀS	12
1.1. Mūsdienu terorisma teorētiskie aspekti	12
1.2. Pretterorisma metodes	19
1.3. Teroristiskā grupējuma Islāma valsts rašanās iemesli un pastāvēšanas mērķi.....	27
2. PRETTERORISMS EIROPAS SAVIENĪBĀ.....	37
2.1. ES pretterorisma politika.....	39
2.2. ES stratēģija cīņā pret Islāma valsti.....	50
2.2.1. ES sadarbība ar Tuvo Austrumu valstīm cīņā pret Islāma valsti.....	59
2.2.2. Preventīvie pasākumi un radikalizācijas mazināšana ES valstīs.....	65
Rezultāti.....	74
Secinājumi un priekšlikumi	77
Izmantotā literatūra un avoti.....	82
Pielikumi.....	92
1.pielikums. Biežāk lietotie termini no 109 terorisma definīcijām	92
2. pielikums. Teroristisko grupējumu pastāvēšanas beigu iemesli un piemēri	93
3.pielikums. Islāma valsts saistība ar citiem teroristiskajiem grupējumiem reģionā	94
5.pielikums. 23 Islāma valsts ķīlnieku likteņi	96
6. pielikums. ES Pretterorisma politikas institucionālais ietvars	97
7.pielikums. ES pretterorisma pieņemto normatīvo līdzekļu veidi	98
8.pielikums. Intervijas jautājumi ekspertiem.....	99
9.pielikums. Intervija ar Armīnu Mačiņu	100
10.pielikums. Intervija ar Larsu-Ēriku Lundinu	104
11. pielikums. Intervija ar Nadimu Šehadi	112
12.pielikums. Intervija ar Džihādu Turku	118
13.pielikums. Intervija ar Nīderlandes ārlietu ministra padomnieku.....	123
14.pielikums. Intervija ar Juri Žuravļovu	130
15. pielikums. Intervija ar Kristiānu Hoenu	139

Apzīmējumu saraksts

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

EDSO – Eiropas Drošības un sadarbības organizācija

ES – Eiropas Savienība

FDD – Federālais Drošības Dienests

G8 – pasaules industriāli attīstītāko valstu valdību sadarbības forums. Tā sastāvā ir ASV, Lielbritānija, Francija, Itālija, Japāna, Kanāda, Krievija un Vācija.

ISF – Irākas Drošības spēki

ISIS – Islāma valsts Irākā un Sīrijā

NVO – nevalstiska organizācija

PDR – pasažieru datu reģistrs

TESAT – statistikas datu atskaite par terorisma situāciju un tendencēm ES

Ievads

Terorisms rada tiešus draudus visām valstīm un cilvēkiem, neatkarīgi no to nacionālās piederības, reliģijas vai uzskatiem. Globalizētā pasaulē šādi draudi var tikt mazināti tikai caur starptautisko sadarbību un mērķtiecīgu nacionālo rīcību. Lai gan primāri terorisma apkarošana ir Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu atbildība, ES ir atbildīga par stingra starptautiskā sadarbības un atbalsta ietvara nodrošināšanu, kas palīdz cīnīties ar tām problēmām, kas apdraud Eiropas un pasaules kopējo drošību.

Mūsdienās izpratne par terorismu ir būtiski mainījies, jo, attīstoties tehnoloģijām un komunikāciju iespējām, to iemācījušies izmantot arī teroristiskie grupējumi un individuālie radikāļi. Tas ir viens no iemesliem, kādēļ arī cīņa ar terorismu kļuvusi daudz komplicētāka un laikietilpīgāka, ierindojoties starp vienām no galvenajām valstu ārpolitikas prioritātēm.

Viens no visu laiku lielākajiem terorisma pasaules apdraudējumiem ir Islāma valsts, kas kā ietekmīgs teroristiskais grupējums iezīmējās 2014. gada sākumā. Grupējums ir pārsteidzis starptautisko sabiedrību vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, pašreiz Islāma valsts kontrolētā teritorija Irākā un Sīrijā plešas aptuveni 91 000m² platumā, kas ir trīs reizes lielāka teritorija kā blakus esošā Jordānijas valsts.¹ Otrkārt, Islāma valstij ir izstrādāta spēcīga komunikācijas stratēģija, kas grupējumam ļauj veiksmīgi rekrutēt ārvalstu kaujiniekus ne tikai no kaimiņvalstīm, bet arī lielu skaitu radikāļu no Eiropas. Izmantojot modernās komunikāciju un tehnoloģiju iespējas, Islāma valsts izplata propagandu par kalifāta atdzimšanu, musulmaņa pienākumu tai pievienoties un Rietumu pasauli kā centrālo ienaidnieku musulmaņu pasaulei. Papildus tam, Islāma valsts ir bagātākais teroristiskais grupējums, kāds jebkad pastāvējis, ar aptuveno ienākumu divi miljardu dolāru gadā. Tas ir pirmais grupējums, kas caur kontrabandu, laupīšanām, vērtslietu un kultūrmantojuma tirgošanu melnajā tirgū, ir nodrošinājis savu neatkarīgu pastāvēšanu bez nepieciešamības piesaistīt finansējumu no grupējuma tīkla ārvalstīs. Ņemot vērā iepriekš minēto, Islāma valsts ir kļuvusi par nopietnu apdraudējumu starptautiskā miera nodrošināšanai. Kā 2014. gada nogalē savā uzrunā Apvienoto Nāciju Organizācijā norādīja ASV prezidents Baraks Obama, Islāma valsts, līdztekus Ebolas vīrusam un draudiem, ko rada Krievija, ir starp šīs dienas trīs lielākajiem draudiem cilvēcei.² Tieši tādēļ tas prasa starptautiskās sabiedrības iesaisti dažādos līmeņos, lai cīnītos ar Islāma valsti un novērstu tās darbības sekas reģionā.

¹ Gilsinan K. The Many Ways to Map the Islamic 'State' 27.08.2014. www.theatlantic.com/international/archive/2014/08/the-many-ways-to-map-the-islamic-state/379196/ (skatīts 02.02.2015.)

² Remarks by President Obama in Address to the United Nations General Assembly, 24.09.2014. The White House Office of the Press Secretary. Pieejams www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/24/remarks-president-obama-address-united-nations-general-assembly (skatīts 22.02.2015.)

Ņemot vērā Islāma valsts straujo attīstību un veiksmīgos priekšnosacījumus (veiksmīgi grupējumam, neveiksmīgi priekš starptautiskās sabiedrības), lai tā rastos un pastāvētu, ES apzinās, ka tā apkarošanai būs nepieciešams vismaz vidēja termiņa risinājums ar pārdomātu stratēģiju ne tikai attiecībā uz Irāku un Sīriju, bet arī Eiropu. Nesenie teroristu uzbrukumi Beļģijā un Francijā, iedzīvotāju radikalizācija un kaujinieku aktivitātes ārpus ES robežām norāda uz to, ka draudu un seku apkarošanai ES valstīm jādarbojas ciešā sadarbībā. Stratēģija cīņā pret Islāma valsti ir viens no elementiem plašākā ES ārpolitikas un drošības politikas ietvarā. Lai arī stratēģijas īstenošanā uzsvars tiek likts uz terorisma apkarošanu, tās īstenošanai tiek ņemts vērā plašāks reģionālais un politiskais konteksts, ietverot atbalstu mērenajai Sīrijas opozīcijai, atbalstu iekļaujošas pārvaldības sistēmas izveidei Irākā, humānās katastrofas radīto seku risināšanai un sadarbība ar citām reģiona valstīm, kuras apdraud domino efekts. Kopš Islāma valsts darbības sākuma tiek skaidrāk apzināta nepieciešamība intensificēt sadarbības dialogu ar trešajām valstīm. Tajā pašā laikā ar ES sadarbības stratēģiju nav pietiekami, jo viens no galvenajiem izaicinājumiem krīzes risināšanai reģionā ir uzticama partnera esamība. Sīrija, Irāka un Lībija ir tikai trīs piemēri, attiecībā uz kuriem ir izstrādāta visaptveroša pieeja konflikta novēršanai, bet ir sadarbības grūtības dēļ varas vakuuma, kā rezultātā mērenās opozīcijas vietā izveidojušies radikāli teroristiskie grupējumi, kas kontrolē valstu teritorijas.

Eiropas pretterorisma politikas un pieņemto stratēģiju analīze tieši Islāma valsts gadījuma kontekstā ir nozīmīga, jo Islāma valsts nav vienkārši teroristiskais grupējums. Kaujinieku skaits un darbības taktikas norāda uz to, ka to drīzāk var dēvēt par armijas vadītu pseido-valsti³, kas nozīmē, ka ar eksistējošu pretterorisma politiku ir par maz, lai uzvarētu cīņu ar to. ASV izveidotajā un vadītajā Globālajā koalīcijā pret Islāma valsti iesaistījušās jau vairāk nekā 60 pasaules valstis. Koalīcijas darbs paredz ne tikai militāro iesaisti kā gaisa spēku uzbrukumi, bet arī humanitārās krīzes risināšanas jautājumus. ES ir nozīmīga koalīcijas partnere un, ņemot vērā Irākas un Sīrijas ģeogrāfisko tuvumu, ir viena no aktīvākajām spēlētājām cīņā ar Islāma valsts apkarošanu. Tomēr ES vismaz pagaidām balsta savu stratēģiju uz nemilitāriem risinājumiem, bet atbalsta koalīciju to īstenošanā. ES cieši sadarbojas ar starptautiskajiem partneriem globālās koalīcijas darba grupās saistībā ar tādiem jautājumiem kā stabilizācija, stratēģisku atbildes vēstījumu izstrāde, ārvalstu kaujinieki teroristi, teroristu finansēšanas apkarošana un militāra darbība. Iekļaujoša politiska pāreja Sīrijā un iekļaujoša politiska pārvaldība Irākā ir izšķiroši elementi ilgstoša miera un stabilitātes nodrošināšanai reģionā.

³ Cronin A. K. ISIS Is Not a Terrorist Group. *Foreign Affairs*, March 2015, Vol. 94 (2). Pp. 87-98.

Islāma valsts un ar grupējumu saistītie terorakti ir aktivizējuši nepieciešamību pārskatīt ES pretterorisma stratēģiju, prioritizēt sadarbības virzienus un veidot pareizos uzsvarus tās metožu pielietojumā. Šobrīd vēl joprojām noris aktīvs darbs pie jaunās stratēģijas izveides, kas tiks pieņemta ar Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē noslēgumu šī gada jūnijā. Paralēli tam noris aktīvs darbs pie stratēģiju izstrādes un īstenošanas attiecībā pret Islāma valsti. Lai gan liela daļa politikas plānošanas dokumentu terorisma, tā finansēšanas un ārvalstu kaujinieku apkarošanai jau tika sastādīti līdz šim, Islāma valsts darbību kontekstā ES ir mainījusi prioritāros sadarbības partnerus un meklējusi veidus, kā arī bilateriālā līmenī intensificēt dialogu ar Tuvo Austrumu valstīm, lai ar kopīgu visaptverošu politiku panāktu ilgstošu mieru, stabilitāti un drošību Sīrijā, Irākā un reģionā kopumā, kā arī novērst Islāma valsts un citu līdzīgu grupējumu draudus.

Paralēli tam tiek apzināti arī Islāma valsts radītie draudi Eiropā. Ārvalstu kaujinieku pievienošanās teroristiskajiem grupējumiem nav jauns fenomēns, bet Islāma valsts ir pārsteigusi starptautisko sabiedrību, jo īpaši ES, ar apjomu, kādā mērā noris pievienošanās grupējumam. Līdz ar to otra nozīmīga ES darba daļa sastāv no atbalsta sniegšanas ES dalībvalstīm to centienos reaģēt uz apdraudējuma pārrobežu aspektiem. Un ārvalstu kaujinieki ir viens no nozīmīgākajiem. Problēma pastāv divos līmeņos – gan tādēļ, ka pastāv ārvalstu kaujinieku rekrutēšana, gan tādēļ, ka dalībvalstīm ir jābūt gatavām reaģēt uz drošības apdraudējumiem, ko rada ārvalstu kaujinieku atgriešanās ES. Tāpat kā stratēģija pret Islāma valsti, arī šis aspekts ietver sevī nepieciešamību pēc vismaz vidēja termiņa visaptverošas pieejas cīņai ar to.

Kopumā vieni no svarīgākajiem ES drošības izaicinājumiem Islāma valsts kontekstā ir radikalizācijas un teroristu vervēšanas novēršana, pārvietošanās ceļu atklāšana, informācijas apmaiņa un sadarbība starp ES dalībvalstīm, teroristu spēju vājināšana, apkarojot ieroču tirdzniecību un finanšu plūsmu, kā arī iekšējā un ārējā sadarbība ar stratēģiskajiem partneriem.

Ņemot vērā Islāma valsts spējas apgūt un izmantot sociālās komunikācijas platformas internetā, viens no svarīgākajiem turpmākās sadarbības veidiem būs starp dalībvalstu valdībām un interneta kompānijām, jo īpaši tādu interneta platformu īpašniekiem kā *Youtube*, *Facebook*, *Google*".⁴ Internets ir viens no galvenajiem veidiem, kā Islāma valsts veic ārvalstu kaujinieku piesaisti un nodrošina propagandas izplatīšanu, tādēļ stratēģiskie lēmumi šī satura operatīvai atklāšanai un izņemšanai būs viens no nozīmīgākajiem izaicinājumiem radikalizācijas mazināšanai Eiropā. Paralēli tam, liela nozīme būs jau pieņemto lēmumu

⁴ Islamic State crisis: John Kerry hails coalition effort, 22.02.2015. Pieejams www.bbc.com/news/world-middle-east-30928114 (skatīts 12.02.2015.)

īstenošanai un jaunu pieņemšanai. Tas jo īpaši nozīmīgi būs turpinoties Luksemburgas prezidentūrai ar pašreizējā prezidentūras trio prioritātēm, jo jau aizsāktās aktualitātes Itālijas prezidentūras laikā un esošās Latvijas prezidentūras mērķi izteikti parāda ES nostāju pret terorismu kā vienu no ārpolitikas prioritātēm.

Pētāmā tēma ir izteikti starpdisciplināra, jo ietver sevī gan ieskatu reģiona vēsturē, gan politiskās vides un ekonomikas analīzi, kā arī reliģijas ietekmi uz teroristiskā grupējuma attīstības modeli.

Maģistra darba **mērķis** ir, balstoties uz zinātnisko literatūru, politikas dokumentiem, periodisko literatūru un ekspertu intervijām analizēt ES pretterorisma politikas stratēģiju pret Islāma valsti, un tās ietekmē pieņemtos lēmumus un izvirzītās prioritātes jaunās ES pretterorisma stratēģijas veidošanā. Maģistra darba noteiktie **uzdevumi** ir:

1. Apkopot un analizēt teorētisko literatūru par mūsdienu terorismu un pretterorisma metodēm;
2. Analizēt Islāma valsts rašanās un pastāvēšanas iemeslus;
3. Izpētīt ES pretterorisma politiku un stratēģiju cīņā ar Islāma valsti;
4. Apkopot pēdējos ES lēmumus attiecībā uz Islāma valsti un pretterorisma politiku;
5. Novērtēt vai un kādā veidā Islāma valsts rašanās ir mainījusi ES pretterorisma politiku;
6. Izvērtēt jaunākos pieņemtos lēmumus stratēģijā pret Islāma valsti un ES pretterorisma jomā, apzinot to iespējamus trūkumus.

Maģistra darba **hipotēze**: Teroristiskā grupējuma Islāma valsts rašanās ir veicinājusi un paātrinājusi visaptverošas pieejas ES pretterorisma politikā attīstību. Visaptveroša pieeja šajā kontekstā nozīmē vairāku iesaistīto pušu kopīgu vīziju par stratēģiju, kas ietver sevī ne tikai vienu, piemēram, militāro aspektu, bet gan maksimāli plašu metožu un instrumentu pielietojumu. Tas ietver arī sociālo, izglītības, vispārējās drošības, cilvēktiesību un likumdošanas jautājumu risināšanu kā diplomātiskā, tā pilsoniskās sabiedrības līmenī. Tāpat tas ietver kā ES iesaisti ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas līmenī, tā arī katras ES dalībvalsts nacionālajā līmenī.

Lai pārbaudītu darba hipotēzi, definētie nosacījumi, kuri tika pārbaudīti bija – Islāma valsts rašanās, aktuālā ES pretterorisma politika, tās ietvaros pieņemtie lēmumi pēdējā pusotra gada laikā (laiks, kad intensificējusies Islāma valsts darbība) un lēmumu skaits sadarbībai ar ārējiem sadarbības partneriem. Hipotēze tiks pierādīta, ja tiks secināts, ka ir būtiskas izmaiņas ES darbības veidā un prioritātēs, attiecībā uz ko tiek pieņemti lēmumi. Tam par papildinājumu kalpos ekspertu viedokļi par viņu vērtējumu attiecībā uz darbā apskatītajiem un pārbaudāmajiem jautājumiem. Ja darba ietvaros tiks secināts, ka pretterorisma jautājumi

un Islāma valsts ir kļuvusi par ES ārpolitikas vienu no galvenajām prioritātēm un saistībā ar to ir pieņemti būtiski atšķirīgi un/vai jauni lēmumi pretterorisma politikas ietvaros, darba hipotēze tiks uzskatīta par pierādītu.

Maģistra darba **pētāmais jautājums** ir: Vai ES stratēģija pret Islāma valsti ietver visaptverošu pieeju?

Maģistra darba pētījuma **objekts** ir ES pretterorisma politika, bet **priekšmets** ir Islāma valsts gadījuma analīze ES stratēģijas pret Islāma valsti kontekstā.

Par darba avotiem kalpoja vispārējā un speciālā literatūra terorisma un pretterorisma zinātnēs, politikas plānošanas dokumenti, periodiskie un zinātniskie izdevumi, iepriekš veiktie pētījumi par Islāma valsti un pretterorisma metodēm, kā arī pieejamie informācijas resursi globālajā tīmeklī par dažādu autoru publicētajiem viedokļu rakstiem un situācijas analīzi Sīrijā un Irākā. Darbs tika papildināts arī ar nozares ekspertu viedokļiem par darbā apskatītajiem jautājumiem.

Maģistra darbā izmantotās **metodes**:

1. Teorētiskās analīzes metode – teorijas apkopošana un problēmas detalizēta izpēte;
2. Kvalitatīvā pētījuma metode – ekspertu dziļās intervijas, to analīze un integrācija darbā;
3. Gadījuma analīzes metode – Islāma valsts kā konkrēta piemēra izmantošana, analizējot kopējo ES pretterorisma politiku. ES pretterorisma stratēģija tiek pilnveidota, ņemot vērā teroristiskā grupējuma Islāma valsts darbības Irākā un Sīrijā. Šī iemesla dēļ ES līmenī ir ne tikai izstrādāta atsevišķa stratēģija pret teroristisko grupējumu, bet arī tiek pilnveidota kopējā ES pretterorisma stratēģija cīņai ar Islāma valsti un citiem līdzīgiem teroristiskajiem grupējumiem. Ārvalstu kaujinieku rekrutēšana, radikalizācija, propaganda sociālajos tīklos un terorakti Eiropā pēdējo 2 gadu laikā pamatā aktualizējās dēļ Islāma valsts, tādēļ teroristiskā grupējuma rašanās tika ņemta par piemēru, analizējot ES stratēģiju pret teroristisko grupējumu, pretterorisma politikas attīstību kopumā un ietekmi uz saistītajām jomām.

Maģistra darbu veido divas galvenās daļas: teorētiskā un empīriskā daļa. **Pirmajā** apakšnodaļā darba autore apraksta terorisma veidus, tā iemeslus un radikalizāciju kā terorismu veicinošu faktoru. **Otrajā** apakšnodaļā aprakstīts par pretterorisma metodēm, taktiku un mērķiem. Tajā aprakstīti politiskie, militārie pasākumi un stratēģijas, ko pielieto valdības cīņā ar terorismu. **Trešajā** apakšnodaļā tiek sniegts detalizētāks ieskats par Islāma valsts stratēģiju un pastāvēšanas mērķiem.

Otrās daļas **pirmajā** apakšnodaļā par ES pretterorisma politiku tiks aprakstīta esošā pretterorisma politika, jaunākie lēmumi un valstu stratēģijas, starpvaldību un institucionālā

sadarbība. Latvijai šis jautājums ir ļoti nozīmīgs, jo tieši 29. janvārī Rīgā Latvijas Prezidentūras Eiropas Savienības Padomē ietvaros norisinājās ES iekšlietu un tieslietu ministru tikšanās, kuras laikā tika pārrunāta esošā ES pretterorisma politika (stratēģija apstiprināta 2005. gadā), un labojumi, kas nepieciešami jaunajai stratēģijai, kas tiks, apstiprināta Latvijas prezidentūras noslēgumā.⁵ Darba autore šajā nodaļā analizē politikas stratēģiskos virzienus, ES un dalībvalstu lomu, kā arī kopējās tendences, kas ietekmējušas politiskās pārmaiņas.

Otrajā apakšnodaļā par ES stratēģiju cīņā pret Islāma valsti tiks rakstīts par teroristiskā grupējuma ietekmi uz ES kopējo drošību. Tajā tiek aprakstīti elementi, uz kuriem stratēģija fokusējas un mērķi, ko ES ar tiem vēlas sasniegt. Tāpat arī tiek minētas dažādas sadarbības un atbalsta formas. Apakšnodaļās tiek sniegts detalizētāks ieskats sadarbībā ar Tuvo Austrumu valstīm un par preventīvajiem pasākumiem, kurus nepieciešams veikt radikalizācijas mazināšanai ES. Pirmajā apakšnodaļā tiek minēti galvenie sadarbības partneri, gan valstis, gan organizācijas un prioritārās sadarbības formas. Savukārt otrajā apakšnodaļā tiek analizēti pamatprincipi un politiskās aktivitātes radikalizācijas mazināšanai ES.

Laikposms, kurā pamatā tika veikta analīze, ir 2005.–2015. gads, apskatot arī nākotnes prognozētās tendences. 2005. gadā tika radīta pašreizējā ES pretterorisma politika, bet tieši saistībā ar Islāma valsts radikalizāciju, šogad tā tiks atjaunota. Atsevišķu faktoru analīzē, piemēram, vērtējot Islāma valsti, tika apskatīti arī notikumi 2000-tajos gados. Ģeogrāfiskie ierobežojumi ir sekojošas valstis: ES un Tuvo Austrumu valstis, ar uzsvāru uz Irāku un Sīriju. Tāpat tika ņemti vērā arī sabiedrotie – ASV un Globālās koalīcijas partnervalstis.

Pētījuma veikšanu ierobežoja vairāki būtiski aspekti. Pirmkārt, Islāma valsts ietekme uz ES pretterorisma politiku ir ļoti maz pētīta tēma, kā arī pilnīgi nemaz nav pētīta Latvijā. Tādējādi veiktā analīze nav balstīta uz iepriekš veiktiem pētījumiem, bet gan uz vairāku pētījumu apkopojumu par atsevišķām darbā apskatītajām tēmām. Tāpat, nav pieejama kvalitatīva kvantitatīvo datu bāze par ārvalstu kaujiniekiem, kas varētu precīzāk argumentēt darba rezultātus. Tāpat ir būtiski distancēties no ASV un Globālās koalīcijas centieniem reģionā, lai saprastu tieši ES lomu un grupējuma rašanās un pastāvēšanās iemeslu ietekmi un pārmaiņām ES pretterorisma politikā. Būtisks ierobežojums ir arī fakts, ka jaunā ES pretterorisma stratēģija tomēr vēl netika pieņemta (gada sākumā tika minēts, ka tā tiks apstiprināta aprīlī), kas neļāva pilnībā izvērtēt Islāma valsts ietekmi uz jauno stratēģiju.

⁵ France-Press A. EU plots counter-terrorism strategy against militant Islamists, 29.01.2015. www.thejakartapost.com/news/2015/01/29/eu-plots-counter-terrorism-strategy-against-militant-islamists.html (skatīts 02.02.2015.)

1. TERORISMS MŪSDIENĀS

Terorisms mūsdienās ietver kompleksu un sarežģītu draudu globālai drošībai, kā pamatā ir gan reliģiskie un etniskie, gan nacionālie, kultūras un varas vakuuma aspekti. Kā komplekss fenomens, terorisms sevī ietver multidimensionālas izpausmes formas un neprognozējamu attīstību. Valstu robežas vairs nepasargā no radikalizācijas ietekmes, līdz ar to pretterorisma politika vairs nav tikai katras individuālās valsts atbildība.

Sekojošajās nodaļās darba autore analizēs, kas ir mūsdienu terorisms, ar ko tas raksturojas, kādas ir metodes cīņā pret to, kā arī pēdējā sadaļā tiks analizēta Islāma valsts, kuras piemērs tiks izmantots turpmākajā darbā, analizējot ES pretterorisma politiku.

1.1. Mūsdienu terorisma teorētiskie aspekti

Lai gan mūsdienu priekšstats par terorismu ir radikāļu pašnāvība, nogalinot nevainīgus cilvēkus, tas patiesībā ir daudz plašāks jēdziens, kas savu formu un attīstību sācis jau 1. gs. p.m.ē. Tomēr tā fundamentālā būtība un nozīme, kas ir terora/šausmu sistēmiska stāvokļa panākšana, nav mainījusies. Līdz pat šim gadsimtam, kad terorisms savu nozīmi pasaules mērogā atklāja 2001. gada 11. septembra terorakta laikā Ņujorkā, kad terorisma būtība pirmo reizi atklājās tik plašā mērogā – iedvest paralizējošas bailes cilvēkos, kas apzinās, ka ir daļa no terorakta, un tajos, kurus tas skar kā tuviniekus, kā arī atbildīgajās personās, kas nodrošina kārtību un drošību valstī.

Modernā terorisma jēdziens parādījās 19. gs. beigās, kad tika izgudrots dinamīts un citas sprāgstvielas. Pirmās radikāļu kustības aizsākās Itālijā, kad grupa anarhistu vērsās pret politisko populismu, organizējot teroraktus valdību ēkās.⁶ Dažādās formās un reģionos šāda veida terorisms pastāv arī šodien. Bet, lai gan pētnieki un valdības ir mēģinājuši definēt terorismu (*skat. 1. pielikumu*), mūsdienās pētnieki vairs to necenšas darīt, jo pēc filozofijas doktora Gallija (*W.B.Gallie*) koncepta pieder pie ‘būtiski apstrīdētiem’ jēdzieniem (*essentially contested concept*). Viens no iemesliem, kādēļ pētnieki necenšas stingri definēt terorisma jēdzienu, ir dēļ tiesu prakses, lai tiesnešiem dotu lielāku rīcības brīvību atkarībā no lietas.⁷ Kā arī ir vēl 2 būtiski iemesli: pastāv daudz un dažādas terorisma definīcijas, tomēr, mēģinot terorismu definēt, nav iespējams aptvert visas tās terorisma formas, ko tas ietver, un no otras puses, ne visas aktivitātes un formas, ko ietver sevī terorisms, ir terorisms *per se*.⁸ Bet mēģinājumi definēt terorismu ir nozīmīgi, jo tas palīdz norobežot terorismu no citiem

⁶ O’Kane R. H. T. *Terrorism*. Pearson Education, 2007. Pp. 6-14.

⁷ Jackson R., Breen Smyth M., Gunning J., Jarvis L. *Terrorism: A Critical Introduction*. New York, Palgrave Macmillan, 2011. Pp. 100.

⁸ Frey B. S. *Dealing with Terrorism: Stick Or Carrot?* Bruno S. Gloucester, Edward Elgar Publishing, 2004. Pp. 9.

vardarbības veidiem un identificēt tā īpatnības, kas to padara par izteiktu politiskās vardarbības fenomenu.⁹ Izpratne par terorismu, pat to, ko varam dēvēt par mūsdienu terorismu, ļoti strauji mainās laikā un pēc apstākļiem, līdz ar to darba autore necentīsies analizēt dažādu autoru viedokļus par to, kas ir terorisms, uzreiz pārejot pie tā veidiem un iemesliem.

Līdzīgi kā ar terorisma definīciju kā tādu, arī par terorisma veidiem autoru viedokļi atšķiras. Šveices ekonomikas profesors Freijs (*Bruno S. Frey*) terorismu iedala pēc ģeogrāfiskās lokācijas (iekšzemes un starpvalstu), pēc sponsorēšanas avota (valsts, piem., *Rote Armee Fraktion* vai reliģiozais terorisms, piem., *al-Qaeda*) un pēc darbības veida (ar mērķi nogalināt konkrētu politiskās varas pārstāvi, nozīmīgu arhitektūras pieminekli vai nogalināt maksimālie lielu skaitu iedzīvotāju ar bioloģiskajiem, ķīmiskajiem vai kodolieročiem).¹⁰ Arī bijušais Amerikas Savienoto Valstu Federālās Izmeklēšanas biroja aģents Daisons (*William E. Dyson*) norāda uz 6 dažādiem terorisma veidiem, kas daļēji pārklājas ar iepriekš minēto. Autors norāda vēl uz tādiem terorisma veidiem, kā kreisā un labā spārna ekstrēmisms, nacionālais, etniskais vai rasu terorisms, narko-terorisms un kiberterorisms. Grāmatas autors detalizēto kategorizēšanu pamato ar nepieciešamību raksturot katra terorisma veidu, lai atrastu pareizos veidus un mehānismus cīņai ar to. Šī klasifikācija lielākoties ir izkristalizējusies no darba FIB. Un šādai klasifikācijai lielā mērā seko arī lielākā daļa ASV pētniecības institūciju, piemēram, *RAND Corporation*, *United States Institute of Peace*, *Center for International and Strategic Studies* u.c., jo, balstoties uz FIB analīzi, tie seko ASV prioritārajiem jautājumiem.¹¹ Tajā pašā laikā autore Renē Larše (*Rene A. Larche*) piedāvā pavisam atšķirīgu klasifikāciju, norādot uz četriem terorisma veidiem:

1. Sociāli dezorientēts (*anomic*) – rodas dezorientētā sociālā situācijā, kur bailes pārvalda lielu daļu sociālo mijiedarbību. Respektīvi, sabiedrība pamatā dzīvo saskaņā ticību, netiecoties uz moderno vērtību integrēšanu tajā. Šāda terorisma forma bieži rodas pilsoņu kara sākumā, un bija novērojams Irākā līdz ar ASV invāziju, Somālijā, Sudānā, Kolumbijā u.c.

2. Graujošas (*disruptive*) – rodas sabiedrībā ar eksistējošu sociālo sistēmu ar mērķi sagraut tās institūcijas. Bieži vien nemiernieki pārvēršas par teroristiem pēc tam, kad cietuši sakāves, cenšoties ieviest sociālas pārmaiņas.

3. Uzņēmējdarbības (*entrepreneurial*) – ar mērķi gūt peļņu. Piemēram, *La Mano Nera* Itālijā vai *The Black Hand* Lielbritānijā un ASV.

⁹ Hoffman B. *Inside Terrorism*. New York, Columbia University Press, 2013. P. 34.

¹⁰ Frey B. S. *Dealing with Terrorism: Stick Or Carrot?* Bruno S. Gloucester, Edward Elgar Publishing, 2004. Pp. 6 – 8.

¹¹ Dyson W. E. *Terrorism: An Investigator's Handbook*. New York, Routledge, 2014. Pp. 25 – 32.

4. Represīvs (*repressive*) – pastāvošās varas vai politiskās sistēmas apspiešana.¹²

Kā norāda krievu profesors Lizunovs (*Лизунов Владимир Васильевич*), terorisma formas var tikt iedalītas, balstoties uz rīcības motivāciju.

1.1.tabula

Terorisma tipu un motivāciju savstarpējā sakarība

Terorisma veids	Subjekts	Motīvs	Objekts
Ekonomikas	Privātpersonas, ēnu ekonomikas pārstāvji	Izpirkuma saņemšana	Privātpersonas, korporācijas un valdība
Etniskais	Kādas etniskās grupas radikālā daļa	Citas etniskās grupas resursu pārņemšana	Etniskās grupas, monoetniskas valstis
Politiskais	Kādas politiskās grupas radikālais atzars	Varas pārņemšana	Privātpersonas ar grupas ar zināmu varas ietekmi
Sociālais	“Labākas” ideoloģijas nesēji	Sociālās vienlīdzības panākšana	Valdība ar citu sociālo pozīciju

Kā norāda autors, katram terorisma veidam ir savs "profils". Un šis "profils" nav statisks, bet gan atspoguļo dinamisku mijiedarbību starp dažādiem politiskajiem spēlētājiem, valdībām un opozīciju, sociālām grupām un sociāli atstumtām grupām, teroristiskajiem grupējumiem un viņu iespējamo "auditoriju".¹³ Un tieši tas atklājas tabulas kategorizācijā – katram terorisma veidam ir savs mērķa subjekts un objekts, bet aiz tā visa konkrēta motivācija.

Tomēr bez terorisma veidiem, kas ir orientēti uz konkrētu mērķi vai mērķa grupu, autori iedziļinās terorisma analīzē izšķirot arī vairākas terorisma formas, kas ir terorisma izpausmes veidi, neatkarīgi no mērķa. Ja autoru domas atšķiras par terorisma veidiem, tad par formām vienprātības principā nav. Tomēr pēc iepriekš pieminētā Larše autora domām, starp klasiskākajām var izdalīt sekojošas terorisma formas: nogalināšana, šantāža, uzbrukumi valsts ekonomikas nozīmes objektiem, masu vardarbības ieroču (sprāgstvielas) izmantošana, turēšana gūstā, simboliski uzbrukumi (ēkām, vēsturiskas nozīmes objektiem), spīdzināšana.¹⁴

Visbiežāk izmantotās formas pārklājas, bet kā prioritāra tiek izvirzīta tā forma, kas ir visatbilstošākā konkrētajiem apstākļiem, reģionam, politiskajiem apstākļiem u.c. faktoriem.¹⁵ Tāpat liela nozīmē ir arī pieejamajiem resursiem. Mūsdienā teroristiskajiem grupējumiem ir ne tikai pietiekami finanšu līdzekļi, bet arī plašas zināšanas, piemēram, informācijas

¹² Larche R. A. *Global Terrorism Issues and Developments*. Nova Publishers, 2008. Pp. 32 – 34.

¹³ В. В. Лизунов. Проблемы и виды современного терроризма. Научный журнал *Национальные приоритеты России*, 2011. № 1 (4) С. 37.

¹⁴ Larche R. A. *Global Terrorism Issues and Developments*. Nova Publishers, 2008. Pp. 34 – 36.

¹⁵ В. В. Лизунов. Проблемы и виды современного терроризма. Научный журнал *Национальные приоритеты России*, 2011. № 1 (4) С. 39.

tehnoloģiju laukā, lai to izmantotu jebkurā laikā un pret jebkuru valsti vai personu. Tādēļ terorisma formu analīze ir nozīmīga, lai apzinātos ne tikai tā jau eksistējošās formas, bet paredzētu arī tās, kas tikai radīsies.¹⁶ Piemēram, viena no mūsdienu terorisma iezīmēm ir terorakti, ko veic individuālie ekstrēmisti bez grupas līdzdalības ar mērķi kavēt tiesu judikatūras un izlūkošanas dienestu darbu. Šīm personām ir kopīga filozofija, kā mērķa labad viņi darbojas, bet nav centrālā līdera, ar kura nogalināšanu kustība tiktu apturēta. Darbojoties pēc šādas stratēģijas, sargājošo institūciju darbs tiek vairākkārtīgi apgrūtināts, bet teroristu tīkls – stiprināts. No otras puses, šāda darbības forma ir arī sarežģītāk koordinējama un prasa lielākus finanšu ieguldījumus tīkla eksistences nodrošināšanai.¹⁷

Bez iepriekš minētā ir vēl kāds process, kas ir būtisks terorisma analīzē. Kā savā grāmatā norāda divi ASV profesori Moskalenko (*Sophia Moskalenko*) un Makkoulijs (*Clark Mccauley*), radikalizācija ir uzskatu, jūtu, un darbību attīstība par labu kādai grupai vai ideoloģijai. Neatkarīgi no valstiskās piederības, profesijas vai reliģiskās pārliecības, tā var attīstīties ekstrēmismā un vardarbībā. Radikalizācija pati par sevi nav uzskatāma par sliktu, jo tā ir psiholoģiska trajektorija, kas var ietekmēt jebkuru normālu cilvēku.¹⁸ Tomēr terorisma kontekstā tā ir ieguvusi negatīvu nozīmi, un saistās tieši ar pievienošanos teroristiskām organizācijām ar vardarbīgu mērķi. Tieši tā Ēģiptes politiskais zinātnieks un cilvēktiesību aktīvistis Omārs Ašors (*Omar Ashour*) pamato to savā definīcijā: “Radikalizācija ir relatīvu izmaiņu process, kurā grupa piedzīvo ideoloģisku un/vai uzvedības transformāciju, kas noved pie demokrātijas principu noliegšanas un iespējamu vardarbības pielietošanu vai tās līmeņa palielināšanu politisku mērķu sasniegšanai.”¹⁹ Starp autoriem manāma viedokļu atšķirība starp to vai radikalizācija ir individuāls process vai ir novērojams grupās, tāpat arī citu autoru viedokļi atšķiras, vērtējot vai radikalizācija tās pamatos saistās vai nesaistās ar vardarbīgu rīcību.

2006. gada 30.-31. martā RAND korporācija organizēja konferenci "Radikalizācija, terorisms un diasporas", pēc kuras vairāku valstu akadēmiķi un analītiķi publicēja rakstu krājumu. Tā ietvaros autori norāda, ka līdz 2001. gada 11. septembra teroraktam diaspora netika saistīta ar potenciālu draudu valsts iekšējai drošībai. Diasporas saikne ar terorismu kā tādu nav jauna, bet nosacīti nesen ir mainījušās tās darbības un iesaistes metodes. Tradicionāli tika uzskatīts, ka diaspora atbalsta savu valstu teroristiskos grupējumus dzimtenē, bet

¹⁶ Edwards F. L., Steinhäusler F. *NATO And Terrorism: On Scene: New Challenges for First Responders and Civil Protection*. Springer Science & Business Media, 2007. Pp. 32.

¹⁷ Hoffman B. *Inside Terrorism*. New York, Columbia University Press, 2013. P. 38.

¹⁸ McCauley C., Moskalenko S. *Friction: How Radicalization Happens to Them and Us*. New York, Oxford University Press, 2011. Pp. 4.

¹⁹ Ashour O. *The De-Radicalization of Jihadists: Transforming Armed Islamist Movements*. New York, Routledge, 2009. Pp. 5.

mūsdienās diasporas pārstāvji uzbrūk valdībām un iedzīvotājiem tieši mītnes vietā, jo jūtās izolēti no esošās sabiedrības, nespēj integrēties darba tirgū un sociālajā dzīvē vai ir neapmierināti ar esošo varas pārvaldi. Līdz ar to arī valdības to uzskatīja par ārēju, ne iekšēju valsts apdraudējuma formu. Bet kopš 11. septembra terorakta, diasporas loma un ietekme ir paplašinājusies, jo īpaši jaunu kaujinieku vervēšanā un apmācībā, līdzekļu piesaistē, operāciju plānošanā un citās atbalsta nodrošināšanas darbībās. Kopš tā laika diasporai un tās analīzei tika pievērsta lielāka nozīme. Lai labāk izprastu potenciālo apdraudējumu no diasporas, tā tiek iedalīta trijās kategorijās (attiecībā uz musulmaņiem) – vietējie iedzīvotāji, kas pieņem islāma ticību, otrās paaudzes musulmaņi, kuriem neizdodas asimilēties jaunajā sabiedrībā, un pirmās paaudzes imigranti, kas nespēj adaptēties citā valstī un kultūrā.²⁰

Diaspora kā tāda nav drauds nevienai valstij. Vardarbība no diasporas tipiski izpaužas tad, kad tā tiek izolēta un kad sociālā integrācija tiek traucēta vai kavēta. Jo īpaši, ja izolācija norisinās pēc terorakta, tāda veida uzvedība var tikai pastiprināt radikalizāciju.²¹

Diaspora var paust atbalstu teroristiskiem grupējumiem četros dažādos veidos: palīdzot iegūt finansiālos resursus (bieži caur organizēto noziedzību); atlasot un vervējot jaunus kaujiniekus; iegādājoties ieročus, kā arī lobējot valdības idejas. Tomēr pastāv būtiska atšķirība starp to, ko diaspora var izdarīt un tiešām dara. Tādēļ valdību lielākais uzdevums ir mācēt nodalīt diasporas profilēšanu no pilnības izolācijas.²² Reizēm pārlietu liela piesardzība var dot pretēju efektu, jo teroristiskie grupējumi kā stratēģiju izmanto valdību provocēšanu (bet neveicot reālas darbības). Tādā veidā kā valdības pretreakcija seko pārspēlētā darbība kā etnisko, reliģisko vai ideoloģisko grupu pārstāvju apcietināšana, brīvības ierobežošana vai dažādi cita veida piesardzības pasākumi, kas var panākt tikai pretēju efektu, t.i., teroristiskajiem grupējumiem parādās jauni atbalstītāji, kas savu motivāciju raduši tieši no valdības, ne teroristisko organizāciju aktivitātēm. Šāda veida provocēšanas stratēģija var būt ļoti efektīvs mehānisms kā jaunu kaujinieku, tā finanšu piesaistei.²³

Pamatā diaspora darbojas no attāluma – piegādājot ieročus vai, vācot ziedojumus, bet ir gadījumi, kad diaspora veic uzbrukumus arī savās dzīves vietās. Šādos gadījumos veidojas

²⁰ Hoffman B., Rosenau W., Curiel A. J., Zimmermann D. *The Radicalization of Diasporas and Terrorism*. RAND Corporation, Santa Monica, 2007. Pieejams www.rand.org/content/dam/rand/pubs/conf_proceedings/2007/RAND_CF229.pdf (skatīts 06.02.2015.)

²¹ Medina R. M., Hepner G. F. *The Geography of International Terrorism: An Introduction to Spaces and Places of Violent Non-State Groups*. CRC Press, 2013. Pp. 222.

²² Hoffman B., Rosenau W., Curiel A. J., Zimmermann D. *The Radicalization of Diasporas and Terrorism*. RAND Corporation, Santa Monica, 2007. Pieejams www.rand.org/content/dam/rand/pubs/conf_proceedings/2007/RAND_CF229.pdf (skatīts 06.02.2015.) 2.-3.lpp.

²³ Lutz J. M., Lutz J., Lutz B. *Global Terrorism. 3rd Edition*, New York, Routledge, 2013. Pp. 26.

"apgrieztais diasporas karš" kurā tie, kuri ir atdalīti no savas dzimtenes un tiek izolēti jaunajā sabiedrībā, vērsas pret jaunās dzīves vietas valdību un/vai iedzīvotājiem.²⁴

Radikalizācija un diasporas savā starpā ir cieši saistītas. Tikai izprotot radikalizācijas iemeslus, kas noved līdz politiskai un/vai reliģiozai vardarbībai, un iemeslus, kādēļ diasporas pārstāvji izvēlas darboties par labu teroristiskajiem grupējumiem, var izstrādāt preventīvus mehānismus tā apturēšanai. Tomēr kā norāda grāmatas par radikalizāciju Rietumu Eiropā autori, starp radikalizāciju un terorismu nevar likt vienlīdzības zīmi, jo būtiska starpība pastāv starp kognitīvo uz uzvedības (*behavioral*) radikalizāciju, kur pirmā saistās ar uzskatu maiņu un ticību, un tādējādi tiešā veidā nesusaucas ar terorismu, bet uzvedības – ar vardarbīgām rīcībām. Kognitīvā radikalizācija var būt pirmais solis līdz konkrētām rīcībām, bet visbiežāk tas tā nenotiek, un tieši uzvedības radikalizācija un tās analīze tiek saistīta ar terorismu un radikālo ekstrēmismu.²⁵

Lai gan terorisms raksturojas izteikti vardarbīgās formās, pašas teroristiskās organizācijas savos nosaukumos izvairās no vārda "terors" jebkādā tā formā. Tā vietā organizācijas aktīvi mēģina radīt priekšstatu par sevi kā atbrīvotājus (*Moro Islāmiskā Brīvības Fronte, Populārā Palestīnas Brīvības Fronte*); kā armijas vai militārās struktūras pārstāvjus (*Brīvības Armijas Piektais Bataljons, Populārā Brīvības Armija*), kā paš aizsardzības kustības (*Āfrikāņu Pretošanās Kustība, Aizsardzības Organizācija Brīvajiem Cilvēkiem*), kā arī kā taisnības cīnītājus (*Palestīniešu Atriebības Organizācija*).²⁶ Tas ir īpaši bīstami, jo šie grupējumi un organizācijas bieži vien neuzskata sevi par noziedzniekiem, norādot, ka viņi ir nepakļāvīgi karotāji, kas darbojas izmisuma vadīti un bez citām alternatīvām, cīņā pret represīvu valsti, nodevēju, kas nedarbojas etnisko pārstāvju vārdā.

Mūsdienu teroristiskās organizācijas raksturojas ar to, ka tām ir speciālisti vervēšanai, jaunu kaujinieku trenēšanai, izlūkošanai, finanšu, loģistikas un operāciju plānošanai, kā arī propagandai un sociālajām aktivitātēm. Dažas grupas tiek organizētas kā nelielas armijas ar ģenerālpersonālu, brigadieriem un bataljoniem. Tomēr izteikta hierarhija netiek veidota, lai neapslāpētu iniciatīvu. *Al-Qaeda* bija viena no pirmajām organizācijām, kas gāja vēl soli tālāk mūsdienīgākam terorismam, veidojot organizāciju pēc sava veida starptautiskā biznesa modeļa. Organizācijai ir hierarhija, bet tā nav piramīdas tipa, tā tiek viegli pārvaldīta, decentralizēta, bet ar spēcīgu saikni, spējīga apgūt un pārvietot resursus, kā arī koordinēt operācijas. Turklāt organizācijas tīkls ļauj ātri mācīties, pielāgoties un ir grūti sagraujams pilnībā. Bet tas ir tikai viens piemērs. Otrs ir jau iepriekš pieminētā "bez līderības

²⁴ Forest J. J. F. *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century: International Perspectives, Volume 2: Combating the Sources and Facilitators*. ABC-CLIO, 2007. Pp. 438.

²⁵ Goerzig C., Al-Hashimi K. *Radicalization in Western Europe: Integration, Public Discourse and Loss of Identity among Muslim Communities*. New York, Routledge, 2014. pp. 29.

²⁶ Hoffman B. *Inside Terrorism*. New York, Columbia University Press, 2013. P. 21.-22.

pretošanās". Lai gan mūsdienās arī šāda tipa darbošanās ir ļoti populāra, tomēr šāda veida modelis ir piemērots šaura spektra operāciju veikšanai. Lielo operāciju veikšanā joprojām liela nozīme ir sadarbībai, koordinēšanai, struktūrai, kuras pamatā ir uzticība un kuru ir grūti nostabilizēt, piemēram, ar interneta starpniecību.²⁷

Abos gadījumos mūsdienu terorisma raksturīga iezīme ir spējas un prasmes izmantot jaunās tehnoloģijas. Tas izpaužas divos veidos. Pirmkārt, izmantojot jaunās tehnoloģijas kā kara ieroci, piemēram, caur kiberuzbrukumiem. Un, otrkārt, jaunās tehnoloģijas kā masu medijus, izmantojot dažādas sociālās platformas un instrumentus kā efektīvus komunikācijas kanālus. Mūsdienu organizācijām visbiežāk ir pat savas interneta mājaslapas kā viens no galvenajiem komunikācijas un ideju izplatīšanas kanāliem, kā arī veids kā iepazīstināt potenciālos kaujiniekus ar organizācijas idejām. Tāpat tehnoloģijas palīdz iekšējai saziņai, operāciju plānošanā un savas identitātes slēpšanā (caur IP adresu maiņu, segvārdiem, sarežģītām transakcijām u.c. veidos).²⁸

Tā kā terorisms darbojas dažādās struktūrās, formās un veidos, tā ietekmi un intensitāti ir ļoti grūti izmērīt, jo vienā uzbrukumā var iet bojā tik daudz iedzīvotāju kā piecos citos, un tajā pašā laikā, ir uzbrukumi, kuros tiek bojāti stratēģiski svarīgi objekti vai infrastruktūra. Arī ietekmes sfēras/nozares var būt ļoti atšķirīgas. No galvenajām tiek izdalītas:

1. Tūrisms. Teroristi izmanto tūristus kā mērķi, jo tādā veidā tiek panākta liela mediju uzmanība. Pētnieki ar ekonometriskās analīzes aprēķinu secināja, ka tipisks teroristu uzbrukums aizbiedē aptuveni 140 000 potenciālo tūristu.²⁹ Teroristi nemērķē uz tūrisma industriju kā biznesu vai industriju, ko sagraut, bet gan tieši vērsas pret ārzemju tūristiem, tādējādi panākot plašu uzmanību starptautiskajos medijos, jo tūristu nogalināšana vienmēr izraisījusi plašu rezonansi.³⁰

2. Ārzemju tiešās investīcijas. Investoriem ir plašas iespējas izlemt, kurā valstī labāk ieguldīt savus finanšu līdzekļus, tādēļ tie bieži vien izvēlas valstis ar stabilu uzņēmējdarbības vidi un zemu teroristu uzbrukumu iespējamību. Ekonometriskās analīzes rezultātā tika secināts, ka laika posmā no 1968. - 1991. gadam terorisma radītās sekas bija 13,5% kritums ārzemju tiešajās investīcijās, kas ir mērāms 500 miljonos dolāru katru gadu.³¹

²⁷ Jenkins B. M. *The New Age of Terrorism*. RAND Corporation, McGraw-Hill Companies, Inc., 2006. Pieejams www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reprints/2006/RAND_RP1215.pdf (skatīts 09.02.2015.) Pp. 122.-123.

²⁸ Larche R. A. *Global Terrorism Issues and Developments*. Nova Publishers, 2008. Pp. 4.

²⁹ Frey B. S. *Dealing with Terrorism: Stick Or Carrot?* Bruno S. Gloucester, Edward Elgar Publishing, 2004. Pp. 17.

³⁰ Kucukaltan D. *Tourism and Terrorism: An Experience of Turkey and the World*. Lincoln, iUniverse, 2006. Pp. 54.

³¹ Frey B. S. *Dealing with Terrorism: Stick Or Carrot?* Bruno S. Gloucester, Edward Elgar Publishing, 2004. Pp. 18.

3. Citas nozares. Tāpat ir izpētīts, ka ārējās tirdzniecības plūsma samazinās par 6% gadā, bet akciju tirgus darbība var būt pat pilnībā uz laiku apturēta, radot lielus zaudējumus. Tāpat mūsdienu terorismam ir liela ietekme uz urbanizācijas procesu kavēšanu, iekšzemes kopprodukta pieaugumu, kā arī negatīvi ietekmē zinātnes un pētniecības attīstību.³²

Mūsdienu terorisms raksturojas ar strauju attīstību, atdarinot biznesa modeļus, modernas stratēģijas un līdzekļus organizācijas efektīvas funkcionēšanas nodrošināšanai. Sarežģītākais mūsdienu terorisma analīzē ir atšķirt teroristus no nevainīgām diasporām un nevardarbīgiem radikāļiem, tātad teroristu psiholoģiskā profila analīze, kā arī būt soli priekšā, apzinoties kā teroristi, var izmantot tās pašas tehnoloģijas, kas nodrošina valsts drošību, un kanālus (mediji, internets un sociālās platformas) miermīlīgu iedzīvotāju vervēšanā un apmācībā.

1.2. Pretterorisma metodes

Mūsdienās teroristi izmanto plaša spektra taktikas savu politisko, sociālo, ekonomisko mērķu sasniegšanai. Tā īstenošanai tiek pielietotas tādas darbības metodes (*modus operandi*) kā ļaunprātīga dedzināšana, spridzināšana, laupīšana, uzbrukumi stratēģiski nozīmīgiem un simboliskiem objektiem, īpašumu sagraušana, turēšana gūstā un nogalināšana. Kā tika norādīts pirmajā nodaļā, teroristiskie grupējumi atšķiras pēc darbības veida un formas. Atšķirība starp maziem un lieliem grupējumiem ir tā, ka lielās organizācijas visbiežāk ir valsts sponsorētas, tādējādi to arsenālā ir jaunāko tehnoloģiju risinājumi un modernie ieroči, kas palīdz veikt sarežģītas operācijas ar gūstekņu turēšanu un stratēģiski nozīmīgu objektu iznīcināšanu, kamēr, cīnoties ar maziem grupējumiem, jārēķinās, ka to rīcībā pamatā ir tikai sprādzienbīstamas vielas.³³

Pretterorisma metodes iedalās pamatā divos virzienos: preventīvie pasākumi un cīņa ar eksistējošu draudu (savā valstī vai ārpus tās). Valstis ir radījušas jaunus līgumus, un konvencijas formulējot apņēmību starptautiskai sadarbībai cīņā ar terorismu. Apvienoto Nāciju Organizācijas Terorisma Novēršanas birojs apvieno universālu juridisko ietvaru, kas sevī ietver deviņpadsmit juridiskos pretterorisma mehānismus. Tas ir kalpojis par pamatu citām valstīm uzlabot likumdošanu un sekot starptautiskajiem standartiem terorisma apkarošanā.³⁴ Apvienoto Nāciju pretterorisma metodes ir attīstījušās no ceļošanas aizliegšanas, finanšu līdzekļu iesaldēšanas un ieroču embargo līdz interneta monitorēšanas

³² Frey B. S. *Dealing with Terrorism: Stick Or Carrot?* Bruno S. Gloucester, Edward Elgar Publishing, 2004. Pp. 19.-21.

³³ Alexander Y. *Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries*. University of Michigan Press, 2002. Pp. 5-6.

³⁴ Lombardi M., Ragab E., Chin V. *Countering Radicalisation and Violent Extremism Among Youth to Prevent Terrorism*. Milan, IOS Press, 2014. Pp. 11.

pasākumiem ar mērķi nepieļaut jaunu teroristu vervēšanu.³⁵ Tomēr katrai valstij pretterorisma politika ietver dažādus pamatprincipus. Tā kā pretterorisma literatūrā nav apkopotas pretterorisma metodes kopumā, darba autore par piemēru to apkopošanai analizē konkrētu valstu metodes. Piemēram tiks apskatītas pretterorisma stratēģiju galvenās iezīmes 4 valstīs ar atšķirīgu pieredzi cīņā ar terorismu, savstarpēji tālu ģeogrāfisko lokāciju un budžeta iespējām. Tās ir ASV, Lielbritānija, Francija un Krievija.

ASV tika izvēlēta, jo tā ir viena no pasaules lielākajām ekonomikām ar pretterorismu kā valsts galveno prioritāti.³⁶ Kā norādīts amerikāņu pētnieka terorisma studijās Aleksandra (*Yonah Alexander*) grāmatā par valstu veiksmīgākajām taktikām cīņā ar terorismu, ASV ir septiņi pretterorisma stratēģijas pamatprincipi: pretterorisma likumdošanas stiprināšana, starptautisko līgumu ievērošana un atbalsts; koncesijas vai līdzīgumu līgumu slēgšana ar teroristiem nav pieļaujama; izlūkdienestu sadarbība preventīvo pasākumu īstenošanai; diplomātiskā sadarbība kā preventīva stratēģija; sankcijas un citi soda mehānismi pret valstīm, kas finansiāli vai jebkādā citā veidā atbalsta terorismu; stratēģiskas nozīmes infrastruktūras aizsardzība; iekšējo institūciju sadarbības un koordinēšanas stiprināšana.³⁷ Pie veiksmīgākajiem tiek pieskaitīti tādi lēmumi kā likumu stiprināšana starp institūciju vieglākai informācijas apmaiņai. No konkrētiem valdību lēmumiem tika izcelti tādi kā: 2002. gadā ASV izveidotā komisija, kas analizēja iepriekšējos teroraktus. No šīs analīzes tika atklāti politikas vājie punkti, kas tika pielāgoti atbilstoši jaunajai politikai, lai efektīvi cīnītos ar draudiem. Gadu vēlāk sekoja ASV lēmums izveidot Nacionālās Drošības Departamentu - restrukturizācija, kas ļāva labāk koordinēt pretterorisma darbu.³⁸

Otrs piemērs ir Lielbritānija, kas ir vērā ņemams paraugs dēļ ilggadējās cīņas ar Īru Republikāņu Armiju un valstī pieaugošo islāmīcīgo ekstrēmistu skaitu.³⁹ Lielbritānijas pretterorisma stratēģijai *CONTEST* ir četri pamatpilāri: pārliecināt (par nepieciešamību apturēt teroraktus); novērst (iedzīvotāju pievienošanās teroristiskajām organizācijām un to atbalstīšanu); aizsargāt (stiprināt aizsardzību pret teroraktiem); sagatavoties (mazināt teroristu uzbrukumu ietekmi).⁴⁰ Lielbritānija jau īsi pirms 11. septembra uzbrukuma bija izdevusi jaunu juridisko aktu *The Terrorist Act of 2000*, kas noteica ciešāku saskaņotību starp valsts

³⁵ Smith M. Securing our Future: A Decade of Counter-Terrorism Strategies. *UN Chronicle*, 2011, Vol. 48 (2). Pp. 14-17.

³⁶ Ortung R. W., Makarychev A. S. *National Counter-terrorism Strategies: Legal, Institutional, and Public Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia*. IOS Press, 2006. Pp. 1.

³⁷ Alexander Y. *Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries*. University of Michigan Press, 2002. Pp. 25-26.

³⁸ Turpat, 191-195. lpp.

³⁹ Ortung R. W., Makarychev A. S. *National Counter-terrorism Strategies: Legal, Institutional, and Public Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia*. IOS Press, 2006. Pp. 1.

⁴⁰ *CONTEST: The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism*, July 2011. Pieejams https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97994/contest-summary.pdf (skatīts 10.02.2015)

preterorisma likumdošanas aktiem. Šobrīd nozīmīgākās aktivitātes stratēģijas ietvaros ir komunikācijas spēju attīstības programmas īstenošana interneta monitorēšanai; zinātnes un tehnoloģiju aktīva iesaiste cīņā pret terorismu; atbalsts Lielbritānijas drošības industrijai, eksportējot tās produktus un ekspertīzi uz citam valstīm, kas organizē lielus starptautiskus pasākumus, un cieša sadarbība ar Ziemeļīrijas biroju teroraktu novēršanai.⁴¹

Savukārt, Francija ne tikai atkārtoti nokļuvusi pasaules uzmanības centrā dēļ 7. janvāra uzbrukuma satīriskā žurnāla *Charlie Hebdo* redakcijā,⁴² bet arī tā jau kopš 90-to gadu metro spridzināšanas ir izstrādājusi kompleksu un efektīvu preterorisma politiku kopumā.⁴³ Arī Francija pēdējās desmitgades laikā ir veikusi restrukturizāciju, izveidojot sistēmu, kas balstās uz trīs pamatprincipiem – specializācija (darbību), koordinācija (institūciju dažādos līmeņos) un centralizācija (lēmumu). Pēdējo trīsdesmit gadu laikā Francija savu preterorisma politiku ir pārveidojusi no reaģējošas uz izteikti preventīvu ar mērķi maksimāli paredzēt teroristu draudus un uzbrukumus, pirms tie notikuši.⁴⁴ Francija izveidoja sistēmu ar tiesas ierēdņiem (*magistrates*), kas specializējušies izmeklēšanā. Šiem ierēdņiem ir plašas pilnvaras, lai veiktu rūpīgus izmeklējumus un noteiktu savas darbības prioritātes. Gadījumā, ja tiek atrasti pierādījumi kriminālai darbībai, lieta tiek nodota tālāk tiesu sistēmai galējā lēmuma pieņemšanai. Galvenā darba metodes priekšrocība ir ierēdņu augstā specializācija un īpaša ekspertīze, kas nepieciešama efektīvas preterorisma politikas īstenošanai. Spēja efektīvi koordinēt terorisma atbildes mehānismus atšķir Franciju no pārējām valstīm. 90-to gadu sākumā šie speciālisti kā sava darba prioritāti bija noteikuši teroristisko grupējumu loģistikas tīkla identificēšanu. Tā rezultātā 1999. gadā tika novērsts terorista *Ahmed Ressam* uzbrukums Losandželosas Starptautiskajai lidostai. Tomēr plašās izmeklētāju pilnvaras tiek asi kritizētas kā cilvēktiesību pārkāpjošas, it īpaši vērsties pret musulmaņu biedrībām.⁴⁵ Pēc šī gada uzbrukuma *Charlie Hebdo* redakcijā, Francijas atbildīgās amatpersonas norādīja, ka preterorisma reģistrs tiks papildināts aptuveni ar 3000 personām, kas ir bijušas iesaistītas islāma cīņā Sīrijā un Irākā vai kādā savādākā veidā ir radikalizācijas riska grupā. Šīm personām būs jāsadarbojas ar drošības spēkiem informācijas nodrošināšanā par savu pārvietošanos un aktivitātēm. Tāpat tiks nodrošināts papildfinansējums, lai nodrošinātu drošības dienestus ar jaunākajām tehnoloģijām telefonu izsekošanai un interneta uzraudzībai.

⁴¹ Policy: *Protecting the UK against terrorism*, 03.09.2014. Pieejams <https://www.gov.uk/government/policies/protecting-the-uk-against-terrorism> (skatīts 10.02.2015)

⁴² *Charlie Hebdo attack: Three days of terror*, 14.02.2015. BBC News Europe. Pieejams www.bbc.com/news/world-europe-30708237 (skatīts 10.02.2015.)

⁴³ Orttung R. W., Makarychev A. S. *National Counter-terrorism Strategies: Legal, Institutional, and Public Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia*. IOS Press, 2006. Pp. 1.

⁴⁴ Alexander Y. *Counterterrorism Strategies: Successes and Failures of Six Nations*. Potomac Books, Inc., 2006. Pp. 191-195.

⁴⁵ Orttung R. W., Makarychev A. S. *National Counter-terrorism Strategies: Legal, Institutional, and Public Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia*. IOS Press, 2006. Pp. 8-9.

Papildus tiks īstenotas pārmaiņas likumdošanā, nodrošinot aizdomās turamo mašīnu izsekošanu.⁴⁶

Krievijas piemērs ir vērā ņemams dēļ pretterorisma politikas attīstības Kaukāza reģiona pieredzes kontekstā.⁴⁷ Tāpat kā citu valstu pretterorisma politika, arī Krievijas balstās uz trīs elementiem: teroristu uzbrukumu novēršana, teroristu arestēšana un sodīšana, kā arī teroristu uzbrukumu radīto zaudējumu mazināšana.⁴⁸ Krievijā 2006. gadā Federālā Drošības Dienesta (FDD) pakļautībā tika izveidota Nacionālā Pretterorisma Komiteja. Lēmuma ietvaros FDD tika paplašinātas tiesības, tajā skaitā, piemēram, atļauja nepieciešamības gadījumā šaut uz lidmašīnām. Kopumā tika izveidota izteikti hierarhiska sistēma ar koordinējošu mehānismu, iekļaujot visas valstī atbildīgās institūcijas. Plašās pilnvaras ir izraisījušas kritiku, jo telefonsarunu noklausīšanās un elektroniskās komunikācijas monitorēšana var tikt izmantot pret jebkuru iedzīvotāju grupu, kas darbojas pretēji valsts interesēm. Cīņai ar terorismu ir izveidotas ātri reaģējošas taktiskās grupas, bet atšķirībā no Francijas, tie ir trenētas militārpersonas, nevis ierēdņi. Cilvēktiesību pārkāpumi, īstenojot pretterorisma politiku, ir veicinājuši vardarbības uzliesmojumus musulmaņu kopienās Krievijā. Bet tā kā politika ir Kremļa pārvaldīta un iedzīvotājiem nav iespējams diskutēt par demokrātisko un cilvēktiesību pārkāpumiem, politika un instrumenti tās īstenošanai paliek nemainīgi.⁴⁹

No šo valstu piemēriem var secināt, ka neatkarīgi no ģeogrāfiskās lokācijas un vēsturiskās pieredzes, valstu metodes dalās trīs būtiskos virzienos. Līdz ar to var secināt, ka galvenās pretterorisma metodes ir:

1. Likumdošanas aktu pārmaiņu īstenošana;
2. Koordinēta darba nodrošināšana;
3. Jauno tehnoloģiju izmantošana informācijas iegūšanas nolūkos.

Lai gan katrai valstij ir atšķirīga stratēģija, tomēr pamatprincipi lielā mērā pārklājas, kas ļauj vispārināt metodiku attiecībā uz jebkuru valsti. Arī, piemēram, tām valstīm, kam šāda politika ir tikai tapšanas stadijā, vairāku valstu pieredzes vienojošie elementi var kalpot par pamatu tās sastādīšanai.

⁴⁶ Birnbaum M. *France boosts counterterrorism force after deadly Paris attacks*, 21.01.2015. Pieejams www.washingtonpost.com/world/europe/france-boosts-counterterrorism-force-after-deadly-paris-attacks/2015/01/21/273f7924-a15b-11e4-903f-9f2faf7cd9fe_story.html (skatīts 10.02.2015.)

⁴⁷ Orttung R. W., Makarychev A. S. *National Counter-terrorism Strategies: Legal, Institutional, and Public Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia*. IOS Press, 2006. Pp. 1.

⁴⁸ Sinai J. *Russian Counterterrorism Policy*. Jewish Policy Center's journal *inFocus Quarterly*, Winter 2014, Vol. 1 (VIII). Pieejams www.jewishpolicycenter.org/4922/russia-counterterrorism-policy (skatīts. 10.02.2015.)

⁴⁹ Orttung R. W., Makarychev A. S. *National Counter-terrorism Strategies: Legal, Institutional, and Public Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia*. IOS Press, 2006. Pp. 6-8.

Lai noteiktu pretterorisma stratēģijas efektivitāti, tā var tikt mērīta pēc sekojošiem kritērijiem: teroristu uzbrukumu skaita samazinājums; zaudējumu (materiālo un nemateriālo), kas radies teroristu uzbrukumu rezultātā, samazinājums; teroristisko organizāciju, kas darbojas valstī, izmēra samazināšanās; nogalināto, aizturēto un/vai notiesāto teroristu skaita samazinājums; nacionālās infrastruktūras aizsardzība; valsts konstitūcijas saglabāšana un ievērošana (likuma spēks, demokrātiskās pamatvērtības, cilvēktiesības u.c.). Tie arī ir galvenie pamatelementi, pēc kuriem valstis vadās savas stratēģijas vērtēšanā.⁵⁰

Formulējot stratēģijas un izvēloties pretterorisma instrumentus, svarīgākais ir nevis zināt, kas ir pretinieks, bet gan saprast, kāds ir ienaidnieks. Piemēram, līdz 11. septembra teroraktam, *al-Qaeda* tika uzskatīta par samērā šauru organizatorisko struktūru. Tikai pēc terorakta un straujas starpvaldību informācijas apmaiņas, iesaistoties arī civiliedzīvotājiem, atklājās, ka tas ir plašs tīkls ar atzariem visā pasaulē. Pateicoties informācijas apmaiņai, tika novērsti vairāki citi plānotie terorakti Lielbritānijā un Austrālijā.⁵¹ Līdz ar to šajā gadījumā izpratne par to, kāda veida struktūrā ienaidnieks darbojas, palīdzēja nepieļaut grupējuma turpmāku mērķu īstenošanu. Tieši pēc šī terorakta valdības veica izmaiņas likumdošanā un izlūkdienestu darbā, sniedzot plašāku varu policijai un atbildīgajām institūcijām un samazinot iedzīvotāju privāto telpu: tika paplašinātas pilnvaras izsekot elektroniskās komunikācijas ierīces, monitorēt internetu un komunikāciju sociālajos medijos. Tāpat tika palielināti sodi par noziegumiem ar politisko komponenti, par teroraktiem, konspirāciju un par atbalsta sniegšanu teroristiskajiem grupējumiem. Tāpat šobrīd daudz lielāka uzmanība tiek pievērsta imigrantiem, intervējot musulmaņus un analizējot to migrāciju, ar mērķi nepieļautu diasporas radikalizāciju.⁵²

Viena no pretterorisma metodēm ir dažāda veida preventīvie pasākumi. Kā viens no tiem ir valstu ekonomiskā stāvokļa analīze. Kā tika norādīts iepriekš, teroristiskie grupējumi rodas valstīs ar zemu attīstības līmeni, ar vāju politisko pārvaldību un zemu sociālo aizsardzības sistēmu. Reģionos, kur ir vāja izglītības sistēma, nav darba iespēju un ir slikta politiskā pārvaldība, ir lielākas iespējas teroristu ātrai mobilizācijai, noziegumu veikšanai un nestabilitātes veicināšanai. Tādi reģioni ir piemēram lielas pilsētas kā Lagosa Nigērijā, Kaira Ēģiptē, Karāči Pakistānā, Džakarta Indonēzijā, kā arī reģioni, kur ir strauji palielinājies bēgļu noietņu skaits.⁵³

⁵⁰ Alexander Y. *Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries*. University of Michigan Press, 2002. Pp. 15.

⁵¹ Chandler M., Gunaratna R. *Countering Terrorism: Can We Meet the Threat of Global Violence?* London, Reaktion Books, 2007. Pp. 37.

⁵² Lombardi M., Ragab E., Chin V. *Countering Radicalisation and Violent Extremism Among Youth to Prevent Terrorism*. Milan, IOS Press, 2014. Pp. 2.

⁵³ Forest J. J. F. *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century: International Perspectives, Volume 2: Combating the Sources and Facilitators*. ABC-CLIO, 2007. Pp. 3.

Preterorisma metodes tiek plānotas analizējot teroristu motivāciju – ko grupējums vai indivīds panāks operācijas ietvaros. Piemēram, *al-Qaeda* apzinās, cik nozīmīga Saūda Arābijas naftas industrija ir visai pasaulei. Uzbrukums tai ir uzbrukums Amerikai un naftas cenu krituma rezultātā negatīvas sekas visā pasaulē. Tieši dēļ vairākiem šāda veida uzbrukumiem (*Yanbu, 2004; Abqaiq, 2006 u.c.*), ir būtiski palielinājies darbinieku skaits, kas atbild par drošību Saūda Arābijas naftas kompānijās.⁵⁴

Lai gan metodes cīņā ar terorismu ir daudz, un to ģeogrāfiskās un fiziskās iespējas tikai palielinās, tomēr saglabājas virkne problēmu. Viens no lielākajiem izaicinājumiem cīņā ar terorismu ir ierobežot valsts finansētu terorismu. Par spīti diplomātiskajiem protestiem, sankcijām un pat militāro spiedienu, tādas valstis kā Irāna, Pakistāna un Sīrija ir finansējušas neskaitāmas teroristiskās organizācijas dekādēm ilgi. Pārraut šo saikni ir ļoti grūti vai pat neiespējami. Tomēr tas nenozīmē, ka tādēļ valdību darbs apstājas. Tieši pretēji, ir pietiekami daudz mehānismu un stratēģiju, ko valstis var realizēt cīņā ar valsts sponsorētu terorismu. Viens no tādiem ir nepieļaut jaunu teroristisko organizāciju vai kustību rašanos, kur valdības tajā varētu saskatīt nozīmīgu valsts ideoloģijas atbalstu. Tajā liela nozīme ir arī demokrātisko ideju attīstībai un popularizēšanai (teroristiskie grupējumi pamatā rodas valstīs ar zemu ekonomikas attīstības līmeni), tomēr, ņemot vērā, cik ilgs laiks ir nepieciešams sistēmas izveidošanai un nostabilizēšanai, tā var kalpot kā papildus nevis vienīgā metode cīņā ar terorismu.⁵⁵ Izsekot valdību finansētam terorismam un teroristisko grupējumu banku transakcijām lielākoties ir neiespējami, jo no juridiskā viedokļa, darījumi noris legāli. Tādēļ tikai bankas bieži vien var būt tās, kas pirmās var pamanīt aizdomīgus darījumus vai tā veicējus.⁵⁶

Paralēli tam, blakusefekti, kas rodas no pārlietu lielas piesardzības cīņā ar terorismu, arī kļūst arvien aktuālāka problēma. Turot aizdomās, piemēram, visus islamicīgos, tiek izolēta arī miermīlīgā sabiedrības daļa, kas var novest pie radikalizācijas, jo viņi jūtas nepamatoti atstumti, un līdz ar to meklē sev līdzīgi domājošus. Otra problēma ir nepārkāpt robežas starp sociālo integrāciju un preterorismu. Bieži vien sabiedrības iekļaušanās programmas tiek uztvertas kā īpaša sabiedrības grupas uzraudzība ar mērķi definēt potenciālā terorista profilu. Tāpat ir būtiski atklāti runāt, debatēt un cienīt arī ne vardarbīgas, bet radikālas idejas. Visbiežāk tās automātiski tiek uztvertas kā drauds, aizliedzot vai ierobežojot par to runāt un rakstīt publiskajā telpā vai asi kritizējot šāda veida izteikumus. Viens no demokrātijas stūrakmeņiem ir tolerance pret citādi domājošiem. Vislabākais scenārijs ir, ja radikālas idejas

⁵⁴ Forest J. J. F. *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century: International Perspectives, Volume 2: Combating the Sources and Facilitators*. ABC-CLIO, 2007. Pp. 3.

⁵⁵ Turpat.

⁵⁶ Barrett R. Preventing the Financing of Terrorism. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 2012, Vol. 44 (3). Pp. 719-736.

tiek apslāpētas caur atklātām debatēm ar ideju autoru iesaisti. Valdībai ir jāspēj monitorēt vardarbīgs ekstrēmisms, bet neaizmirstot par demokrātijas pamatprincipiem.⁵⁷ Īstenojot sociālās, integrācijas pasākumus tiek panākta rehabilitācija vai de-radikalizācija.⁵⁸

Iedzīvotāju iesaiste un integrētas sabiedrības veidošana ir viens no centrālajiem elementiem pretterorisma politikas veidošanā. Veidojot atvērtu platformu komunikācijai dažādu rasu, etniskās piederības un reliģiju pārstāvjiem var kalpot kā labākā aizsardzība pret vardarbīgu ideoloģiju rašanos.

Kā norāda Sorels (*Tom Sorell*), iespējamais risinājums ir “brīvo aģentu” sistēmas izveidošana. Kas nozīmētu, ka iedzīvotājiem būtu iespēja ziņot par aizdomīgu un/vai naidu kurinošu saturu internetā, kā arī sniegt liecības un pierādījumus par jau notikušiem vai plānotiem teroraktiem. Izmeklētāju esošā profilēšanas sistēma bieži vien ir cilvēktiesību un brīvības ierobežojoša, reizēm panākot pretēju efektu – veicinot radikalizāciju. Bet sabiedrības iesaiste varētu būt noderīgs bezmaksas papildus informācijas avots terorisma novēršanai.⁵⁹ Iedzīvotāju pieaugošā atkarība no interneta un tehnoloģijām ir ietekmējusi šos brīvību ierobežojošos procesus. Cilvēki ir pieraduši pie tradicionālajām izmeklēšanas metodēm kā izsekošana un noklausīšanās, bet būtībā tradicionālās izmeklēšanas metodes kā tāds nekad nav definētas – tās vienmēr attīstījušās līdz ar tehnoloģisko progresu, tikai mūsdienās tā kļuvusi par iedzīvotāju ikdienu, bet teroristiem – par ieroci. Kā norāda drošības politikas eksperts Rosenzveigs (*Paul Rosenzweig*), pašreizējie datu aizsardzības likumi ir novecojuši un nav evolucionējuši līdz ar tehnoloģisko attīstību. Ir nepieciešamība radīt jaunu izpratni par to, ko nozīmē privātums, privāto datu analīze, un pieņemt to kā normu, ka tā brīvība un privātums, kas cilvēcei bija pirms interneta, vairs nekad tāda nebūs.⁶⁰

Kā norāda Parīzes Nacionālā Pētniecības centra pētniecības direktors Atrans (*Scott Atran*), mūsdienu cīņai ar terorismu ir iespējams vilkt paralēles ar starpvalstu sadarbību cīņā pret komunismu Aukstā kara laikā. Šobrīd cīņā ar terorismu darbojas tikai divi mehānismi – ieroči un izlūkošana. Bet, tāpat kā komunistiem bija ideoloģisks sapnis par vienlīdzību sabiedrībā, arī džihādisti, esot diasporā, meklē kopienas sajūtu un misijas apziņu. Bet lēmuma pieņēmēji domā par taktiku un ekonomiku. Kā Atrans norāda, ne tikai islāma teroristiem, bet arī musulmaņu jauniešiem ir bezkompromisa vīzija par taisnīgu un vienlīdzīgu sabiedrību, kā arī vēlme debatēt ar pārējo pasauli par citu valstu un ticību izpratni par sabiedrības morāles

⁵⁷ Lombardi M., Ragab E., Chin V. *Countering Radicalisation and Violent Extremism Among Youth to Prevent Terrorism*. Milan, IOS Press, 2014. Pp. 3-4.

⁵⁸ Spalek B. *Counter-Terrorism: Community-Based Approaches to Preventing Terror Crime*. New York, Palgrave Macmillan, 2012. Pp. 11-12.

⁵⁹ Sorell T. Preventive Policing, Surveillance, and European Counter-Terrorism. *Criminal Justice Ethics*, April 2011, Vol. 30 (1). Pp. 1-22.

⁶⁰ Rosenzweig P. Privacy and Counter-Terrorism: The Pervasiveness of Data. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 2010. Vol. 42 (3). Pp. 625-646.

patmatprincipiem. Ja personai nav iespēju izteikties, tad neapmierinātība tiek pausta citos diemžēl galēji radikālos veidos.⁶¹

Vēl viena nozīmīga problēma cīņā ar terorismu ir darba koordinēšana un informācijas nodošana nākamās paaudzes profesionāļiem. Izmeklētāji, kas strādā ar terorisma jautājumiem, ir šauras specializācijas eksperti, un bieži vien viņu pieredze un uzkrātās zināšanas ir spēcīgākais ierocis valsts stratēģijas īstenošanai. Tieši nekoordinēta informācijas izplatīšana un nodošana ir viens no lielākajiem izaicinājumiem efektīvai pretterorisma metožu īstenošanai.⁶²

Teroristiskie grupējumi ir pastāvējuši dažādos laikos un atšķirīgās Eiropas daļās. Kā tika minēts iepriekš, to pastāvēšanas iemesli un darbības formas var būtiski atšķirties. Ņemot vērā to rīcībā esošos resursus un pastāvēšanas mērķus, to pastāvēšanas ilgums arī atšķiras. Iespējamie terorisma “norieta” iemesli ir aptuveni astoņi (*skatīt 2. pielikumu*), bet tikai viens no iemesliem ir dēļ valdības īstenotās pretterorisma politikas. Starp citiem iemesliem minēti tādi kā daļēja nosprausto mērķu sasniegšana, organizācijas sabrukšana, līdera zaudēšana, neveiksmīga paaudžu maiņa, ārējā atbalsta zaudēšana u.c.⁶³ Starp šiem iemesliem saskatāms vēl neizmantots potenciāls priekš jaunām pretterorisma metodēm. Piemēram, analizējot, kādēļ nākamā paaudze nepārņēma iepriekšējās radikālās idejas un darbības vai, analizējot organizāciju sabrukšanas, iemeslus varētu atklāt jaunus instrumentus cīņai ar vēl eksistējošajiem terorisma draudiem. Tāpat pētnieki daudz uzsvēruši demokrātisko patmatprincipu un cilvēku brīvības ierobežošanas jautājumu pretterorisma metožu kontekstā. Tas norāda uz pieaugošo nepieciešamību diskutēt sabiedrībā par šiem jautājumiem, primāri skaidrojot sabiedrībai notiekošās pārmaiņas, kā arī nepieciešamību radīt jaunu konceptu ar izpratni par privātuma būtību. Pieaugošie terorisma draudi rada nepieciešamību veidot stingrākas pretterorisma politikas. Tehnoloģiju un politikas attīstības ātrumā nepamanīts paliek fakts, ka sabiedrībai nepietiekami tiek skaidrota pārmaiņu nepieciešamība. Tā rezultātā rodas iespaids, ka tiek ierobežota vārda un rīcības brīvība, lai gan, kā darba autore skaidros turpmāk, jebkuras ES politikas aktivitātes tiek veidotas primāri domājot par cilvēktiesībām un to ievērošanu. Kā norāda iepriekš minētie autori, tieši sabiedrība var kļūt par papildus bezmaksas resursu, kas palīdzētu cīņā ar terorismu. Tādēļ valdību uzdevums ir veidot nepieciešamos priekšnosacījumus diskusiju veidošanai un pārmaiņu skaidrošanai.

Kopumā tas rada nepieciešamību pēc visaptverošas politikas cīņā ar terorismu. Visaptverošai pieejai ir vairāki skaidrojumi, ko tā ietver. Pēc būtības tas nozīmē vairāku

⁶¹ Hegland C. Counter-Terrorism At the Crossroads. *National Journal*, 7/16/2005, Vol. 37 (29). Pp. 260-265.

⁶² Turpat.

⁶³ Davis P. K., Cragin K. *Social Science for Counterterrorism: Putting the Pieces Together*. Pittsburgh, Rand Corporation, 2009. Pp. xxxv (kopsavilkuma 19.lpp.)

komponentu apvienojumu, kas sniedzas pāri tikai militārai stratēģijai. Ņemot vērā, ka darbs fokusējas tieši uz ES pretterorisma politiku, tiks ņemts vērā skaidrojums, ko ES definēja 2014. gadā Ārlietu padomes tikšanās laikā par ES visaptverošu pieeju attiecībā pret ārējiem konfliktiem un krīzēm. ES izpratnē visaptveroša pieeja ir gan vispārēja darba metode, gan pasākumu un procesu kopums, lai uzlabotu kā ES, balstoties uz kopīgu stratēģisko vīziju un paļaujoties uz tās rīcībā esošajiem līdzekļiem un instrumentiem, kolektīvi var attīstīt, stiprināt un īstenot saskaņotāku, efektīvāku politiku, darbības prakses, aktivitātes un rezultātus. Visaptveroša pieeja ir jo īpaši nozīmīga krīzes situācijās un konfliktu risināšanā. Tās ietvaros jo īpaši nozīmīgi ir preventīvie pasākumi. Bet kopumā tā ietver tādus aspektus kā diplomātija, drošība, attīstība, humānā palīdzība, likumdošana, migrācija un darbs ar sabiedrību kā ES līmenī, tā dalībvalstīs. ES delegācijām, dalībvalstu pārstāvniecībām un ES īpašajiem sūtņiem visiem ir nozīmīga loma šādas pieejas īstenošanā. Visaptverošai pieejai katrā konkrētā situācijā jābalstās uz jau pieņemtajām ES stratēģijām. Padome uzsver, ka visaptveroša pieeja attiecas uz visām konflikta risināšanas fāzēm, ieskaitot preventīvos pasākumus, agrīnas brīdināšanas sistēmu, krīžu vadību, stabilizāciju un ilgtermiņa miera stiprināšanu. Tāpat liela nozīme ir visaptverošas pieejas ietvaros intensificēt sadarbību ar starptautiskajiem sadarbības partneriem kā ANO, NATO, EDSO, Āfrikas Savienību un citiem reģionālajiem partneriem, kas var sniegt nozīmīgu ieguldījumu konkrētajās krīzes situācijās. Paralēli tam noteicošai lomai jebkurā krīzes situācijā ir jābūt konkrētai valstij vai valstu grupai, uz ko tas attiecas, kā arī liela pievienotā vērtība ir pilsoniskās sabiedrības, NVO, akademiķu un privātā sektora iesaistei zināšanu un prakses apmaiņai.⁶⁴

Darba otrajā nodaļā autore apskatīs vai pastāvošā pretterorisma politika ietver ES noteiktās visaptverošās pieejas komponentes, kā arī analizēs, kas tiek darīts vai tiek plānots darīts katras ietvaros. Savukārt nākamajā nodaļā tiks apskatīts konkrēts teroristiskais grupējums Islāma valsts, kas, kā darba autore skaidros turpmāk, ir mainījis priekšstatu par terorismu kā tādu.

1.3. Teroristiskā grupējuma Islāma valsts rašanās iemesli un pastāvēšanas mērķi

Islāma un tā ietekmes stiprināšanās process liecina par to, ka mūsdienu realitātē vairs nenotiek vienkārši 20. gs. raksturīgs islamizācijas process, kas ietekmē valsts iekšpolitiku, bet gan islāma atzīšana kā viena no nozīmīgākajiem faktoriem, kas nosaka politiskās kartes

⁶⁴ Council conclusions on the EU's comprehensive approach. Foreign Affairs Council meeting, 12.05.2014. Pieejams www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/142552.pdf (skatīts 16.05.2015.)

transformāciju un islāma pasaules attīstību. Pasaulē ir gandrīz pusotrs miljards cilvēku, kas seko islāmīcībai, un vairāk nekā 50 valstis, kur musulmaņi sastāda lielāko iedzīvotāju daļu.⁶⁵

Islāma valsts ir Irākā un Sīrijā bāzēta sunnītu (islāma atzars) ekstrēmistu grupa un bijušā *al-Qaeda* grupējuma atzars, kas seko globālajai džihādistu ideoloģijai. Organizācijas mērķis ir nodibināt salafistu (agrīnā islāma Korāna atzīšana) orientētu Islāma valsti, kas teritoriālā ziņā aptvertu Irāku, Sīriju un citas Levantes daļas. Teroristiskais grupējums Islāma valsts¹ vairākkārtīgi mainījis savu nosaukumu, bet tas nenorāda uz līdera, darbības metožu vai biedru maiņu, bet gan atspoguļo grupējuma ekspansiju un organizācijas paziņojumu par islāma kalifāta pasludināšanu.⁶⁶ Darbā autore izmanto terminu “teroristiskais grupējums”, jo lielākoties pētnieki ir vienojušies, ka Islāma valsts atbilst tā definīcijai. Tomēr jāņem vērā, ka atsevišķos literatūras avotos pētnieki atzīmē, ka Islāma valsts, lai gan izmanto terorismu kā vienu no savām taktikām, tomēr ir jāuztver kā pseido-valsts, jo kaujinieku skaits, kas darbojas organizācijā, darbības stratēģija un pastāvēšanas veids nav pielīdzināms nevienam teroristiskajam grupējumam tā klasiskajā izpratnē.⁶⁷

Viens no iemesliem, kādēļ arābu pasaulē pastāv naids pret Rietumiem, un kādēļ Tuvajos Austrumos ir radušās tik daudz teroristiskās organizācijas, saistās ar pēc Pirmā pasaules kara parakstīto Saiksa-Piko līgumu (*Sykes-Picot agreement*). Šis angļu un franču diplomātu Marka Saiksa un Fransuā Žorža Piko 1916. gadā noslēgtais slepenais līgums paredzēja vienošanos par Tuvo Austrumu sadalīšanu starp Eiropas lielvarām. Sākotnēji šajā līgumā bija ietverta arī Krievija, kurai bija paredzēta Stambula, bet ar izstāšanos no kara, tā tika izslēgta no līguma. Priekš arābu pasaules līgums tika uzņemts kā pagrieziena punkts attiecībām ar Rietumiem, jo tādējādi tika laužts arābiem sniegtais solījums – izveidot lielo Sīrijas (Levantas jeb Šamas) arābu valsti apmaiņā pret arābu piedalīšanos karā pret Osmaņu impēriju (Turciju). Pēc Pirmā pasaules kara nospraustās robežas tika izveidotas pēc fakta, neņemot vērā vietējo iedzīvotāju etniskās un reliģiskās atšķirības. Varas noturēšana balstījās uz kopienas apspiešanu ar vardarbīgām metodēm. Robežu pārveidošana tika uzņemta kā mērķis nepieļaut kādreiz varenā kalifāta atdzimšanu. Mēģinājums atgūt vēsturiskās robežas un 7. gs. varas pārvaldības formu ir pamatā visām islāma cīnītāju vīzijām gan pagātnē, gan šobrīd.⁶⁸

Pamats, kādēļ radās teroristiskais grupējums Islāma valsts, saistās ar 11. septembra teroraktu. Tieši šis terorakts iedvesmoja islāmistu grupas visā pasaulē cīnīties divos līmeņos.

⁶⁵ Bekhruz H. Islamic state: classic conception and modern interpretation, March 2012. *Russian Juridical Journal*. Vol. 2. Pp. 62.

⁶⁶ Terrorist Organisations: Islamic State. Australian Government. Pieejams <http://www.nationalsecurity.gov.au/Listedterroristorganisations/Pages/IslamicState.aspx> (skatīts 12.02.2015.)

⁶⁷ Cronin A. K. ISIS Is Not a Terrorist Group. *Foreign Affairs*, March 2015, Vol. 94 (2). Pp. 87-98.

⁶⁸ Hahnemann S. *Oil, Israel and Modernity: The West's cultural and military interventions in the Middle-East*, 2014. BoD – Books on Demand. Pp. 27-37.

Pirmkārt, cīnīties pret savām valdībām, un, otrkārt, pret tālu esošiem ienaidniekiem, t.i., Ameriku un tās sabiedrotajiem, tātad – arī Eiropas Savienību.⁶⁹

Pēc Islāma valsts toreizējā līdera *Abu Musab al-Zarqawi* nāves, pārņemot *Jabhat al-Nusra* (cits *al-Qaeda* grupējuma atzars Sīrijā) organizācijas tagadējais līderis *Abu Bakr al-Baghdadi* (īstajā vārdā *Ibrahim Awwad Ibrahim Ali al-Badri*, dēvēts arī par *Abu Du'a*) pasludināja Islāma valsts rašanos un operāciju apvienošanu Irākā un Sīrijā. Grupējums pamazām nostiprinājās sākot ar 2011. gadu, kad tas iesaistījās Sīrijas Pilsoņu karā. 2013. gada jūnijā *al-Qaeda* līderis *Ayman al-Zawahiri* pasludināja, ka *Jabhat al-Nusra* ir vienīgais pilntiesīgais *al-Qaeda* atzars un anulēja Islāma valsts radīšanu, tomēr *al-Baghdadi* atteicās sekot *al-Zawahiri* lēmumam un turpina darboties gan Sīrijā, gan Irākā neatkarīgi no *Jabhat al-Nusra*. Nesaskaņas darbības principos starp *al-Qaeda* un Islāma valsti pastāvējušas jau kopš 2000-tajiem gadiem (*skatīt 3. pielikumu*). Organizācijai ir hierarhiska struktūra ar līderu padomi un relatīvi autonomām pārvaldības struktūrām provincēs Irākā un Sīrijā. Organizācijas biedri Irākā pārsvarā ir sunnītu vīrieši un nelegāli atbrīvotie cietumnieki, bet Sīrijā – valsts pilsoņi un ārzemju kaujinieki. Organizācijas biedri brīvi pārvietojas pāri robežai, jo Islāma valsts neatzīst Sīriju un Irāku kā neatkarīgas valstis.⁷⁰

2014. gada februārī *al-Qaeda* oficiāli atzina, ka starp organizācijām nav nekādu saistību un tā neuzņemas nekādu atbildību par Islāma valsts darbībām.⁷¹ Grupējums ir izveidojis valdības struktūras (*skatīt 4. pielikumu*), kas augstākajā līmenī tiek pārvaldītas no trīs padomēm: Shura, Militārā, Drošības un izlūkošanas padomes. *Al-Baghdadi* pārrauga tās visas, kā arī ir atbildīgs par reliģisko un politisko dzīvi Islāma valstī. Līdz šim Islāma valsts ir apliecinājusi savu kapacitāti pārvaldīt gan pilsētas, gan lauku teritorijas (kontrolētās). Raka ir grupējuma teritoriālā tīkla galvenā pilsēta. Pateicoties integrētām militārajām un politiskajām kampaņām, grupējums ir izveidojis stabilu pārvaldības sistēmu ar reliģiskiem, izglītības, tiesu varas, drošības, humanitārajiem un infrastruktūras projektiem. Grupējuma pārvaldības forma

ⁱ *Zināma arī kā: Al-Qa'ida in Iraq; Al-Qa'ida in Iraq – Zarqawi; Al-Qa'ida of Jihad in the Land of the Two Rivers; Al-Qa'ida of Jihad Organization in the Land of the Two Rivers; Al-Tawhid; Al-Tawhid and al-Jihad; Brigades of Tawhid; Islamic State of Iraq; Dawla al-Islamiya; Dawla al-Islamiya fi al-Iraq wa as-Sham; Islamic State of Iraq and al-Sham; Jama'at al-Tawhid wa'al-Jihad; Kateab al-Tawhid; Mujahidin Shura Council; Qaida of the Jihad in the Land of the Two Rivers; Tanzeem Qa'idat al Jihad Bilad al Raafidaini; Tanzim Qa'idat al-Jihad fi Bilad al-Rafidayn; The al-Zarqawi network; The Islamic State of Iraq and the Levant; The Islamic State of Iraq and al-Sham; The Islamic State of Iraq and Syria; The Islamic Caliphate; The Islamic Caliphate State; The Islamic State of Iraq and Greater Syria; The Monotheism and Jihad Group; The Organisation Base of Jihad Country of the Two Rivers; The Organisation Base of Jihad Mesopotamia; The Organisation of Jihad's Base in the Country of the Two Rivers; Unity and Holy Struggle; Unity and Holy War; Unity and Jihad Group*

⁶⁹ Chandler M., Gunaratna R. *Countering Terrorism: Can We Meet the Threat of Global Violence?* London, Reaktion Books, 2007. Pp. 20.

⁷⁰ Terrorist Organisations: Islamic State. Australian Government. Pieejams <http://www.nationalsecurity.gov.au/Listedterroristorganisations/Pages/IslamicState.aspx> (skatīts 12.02.2015.)

⁷¹ Joscelyn T. Al Qaeda's general command disowns the Islamic State of Iraq and the Sham, 03.02.2014. Pieejams www.longwarjournal.org/archives/2014/02/al_qaedas_general_co.php (skatīts 12.02.2015.)

tiek kritizēta dēļ ilgtermiņa plānošanas trūkuma valsts institucionālo procesu efektīvai pārvaldībai. Piemēram, iekarotajās teritorijās grupējums ir sagrāvis visas valsts institūcijas, neizveidojot no tām funkcionējošu alternatīvu, piemēram, elektroapgādes un pirmās palīdzības sniegšanai. Pašreizējā pārvaldības forma var tikt raksturota kā haotiska, tādēļ grupējuma galvenais izaicinājums būs transformācija no plašas militārās ekspansijas līdz labi pārvaldītai un funkcionējošai valsts pārvaldei.⁷²

Nozīmīgs faktors, analizējot Islāma valsti, ir islāma valsts – kalifāta koncepcija. Islāms simbolizē visu musulmaņu vienotību un tiek uzskatīts par galveno reliģiozi-politisko pārvaldes formu. Tādējādi veidojot un, atspoguļojot valsts pārvaldības formu, kas nereprezentē nevienu no mūsdienu valsts pārvaldības modeļiem.⁷³

Islāma valsts darbības mērķi koncentrējas ap tās ideoloģiju. Pašreizējā cīņā Sīrijā un Irākā ir cīņa ar mērķi nepieļaut, ka šīti (otrs lielākais islāma atzars aiz sunnītu islāma) pārņem valdību Irākā; lai ASV spēki pamet Islāma valsts pārņemto teritoriju un tajā tiek atzīta Islāma valsts un kalifāts ar Šaria (islāma reliģijas) likumu atjaunošanu. Šīti tiek uzskatīti par ateistiem, tāpēc sunnīti radikāli ekstrēmā veidā uzspiež savu interpretāciju par islāma ticību, nepieļaujot citu ticību pastāvēšanu.⁷⁴

Islāma valsts darbības mērķi un taktika ir mainījušies laika gaitā. 2012. gada jūlijā organizācijas līderis paziņoja par kampaņas “Graujot Mūrus” sākumu, kuras galvenais mērķis bija atbrīvot *al-Qaeda* Irākā biedrus no cietuma. Gadu vēlāk tika pasludināta jauna kampaņa “Karavīru Raža”, kuras mērķis bija Irākas drošības spēki.⁷⁵ Pievienojoties Sīrijas Pilsoņu karam, pirmo reizi kā grupējuma mērķis parādījās Sīrijas valdība un nemiernieki, bet drīz vien taktika tika mainīta uz teritoriju pārņemšanu. Grupējums pārņēma stratēģiski nozīmīgus un infrastruktūrai kritiskus objektus, bet pēc ASV gaisa spēku uzbrukuma, kas sākās 2014. gada septembrī, un turpinās vēl joprojām, atkal mainīja operācijas taktiku – ja iepriekš grupējums pārņēma vienlaicīgi plašas teritorijas, tad pēc uzbrukuma, tika izveidotas “guļošās šūnas” – nelielas taktikas grupas, kas darbojās kā ziņotāji militārai padomei, kas tālāk noteica turpmāko kaujas stratēģiju.⁷⁶ Nozīmīgs solis bija līdera *al-Baghdadi* lēmums augstākajā līmenī iesaistīt tos arābus, ka atceļojuši atpakaļ uz dzimteni. Tieši viņi galvenokārt tiek

⁷² Charles C., Reynolds S. ISIS Governance in Syria, July 2014. Institute for the Study of War, *Middle East Security Report*. Vol. 22 (4).

⁷³ Bekhruz H. Islamic state: classic conception and modern interpretation, March 2012. *Russian Juridical Journal*. Vol. 2. Pp. 63.

⁷⁴ Hashim A. S. The Islamic State: From al-Qaeda Affiliate to Caliphate. *Middle East Policy*, Winter 2014. Vol. 21 (4). Pieejams www.mepc.org/journal/middle-east-policy-archives/islamic-state-al-qaeda-affiliate-caliphate (skatīts 12.02.2015.)

⁷⁵ Mapping Militant Organizations: The Islamic State, 23.01.2015. Stanford University. Pieejams web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1#note46 (skatīts 12.02.2015.)

⁷⁶ Hubbard B. ISIS Wave of Might is Turning Into Ripple, 05.11.2014. The New York Times. Pieejams www.nytimes.com/2014/11/06/world/middleeast/isis-wave-of-might-is-turning-into-ripple.html?emc=edit_th_20141106&nl=todaysheadlines&nlid=69885686 (skatīts 12.02.2015.)

iesaistīti mediju propagandas stiprināšanā, jaunu kaujinieku vervēšanā un ziedojumu vākšanā. Agrāk citi grupējumi šādu taktiku nepiekopa.⁷⁷

Tāpat Islāma valsts izmanto arī tādas tradicionālās terorisma formas kā ārzemnieku sagūstīšana ar mērķi iegūt izpirkuma maksu. Visbiežāk valdības izpilda prasību, bet, piemēram, ASV un Lielbritānijai ir bez pārrunu politika. Tādos gadījumos grupējums izmanto ķīlniekus, lai gūtu papildus mediju uzmanību. Lai gan grupējuma darbība raksturojas ar lielu vardarbību, ķīlniekiem nogriežot galvas, tomēr ir bijuši gadījumi (Francija, Vācija, Itālija, Dānija, Spānija, Šveice, Zviedrija, Beļģija un Peru), kad apmaiņā pret izpirkumu ķīlnieki tika atlaisti (*skatīt. 5. pielikumu*).⁷⁸ Lai gan vēl pirms desmit gadiem pirmā Islāma valsts līdera *Zarqawi* un *Osama bin Ladena* galvenais nesaskaņu iemesls bija tieši taktika attiecībā uz pretinieku (*Zarqawi* uzskatīja, ka jākoncentrējas uz valsts izveidi cīnoties ar Jordāniju un Izraēlu, kamēr *al-Qaeda* koncentrējās uz Ameriku), mūsdienās samērā liels fokuss ir arī uz Ameriku. Jau 2009. gadā, kad tagadējais līderis *al-Baghdadi* tika atbrīvots no amerikāņu aizturēšanas nometnes Irākā, viņš nepārprotami norādīja uz plānotu uzbrukumu nākotnē, sakot: "Tiksimies, draugi, Ņujorkā". ASV izlūkošanas komitejas departamenta priekšsēdētājs Rodžers (*Mike Rogers*) norādīja, ka tas nozīmē, ka šie kaujinieki agrāk vai vēlāk sakoordinēsies, lai īstenotu *al-Qaeda* sapni par uzbrukumu Rietumiem un sabiedrotajiem. Tas ir tikai laika jautājums par grupējuma prioritātēm un kapacitāti.⁷⁹ Tomēr vienprātības šajā jautājumā nav. Ja izlūkošanas dienestu darbinieki ir pārliecināti, ka uzbrukumi būs arī Rietumu pasaulei, pētnieki uzsver, ka Islāma valsts mērķi galvenokārt saistās ar revolūciju musulmaņu pasaulē.⁸⁰

Islāma valsts modus operandi lielā mērā neatšķiras no citu teroristisko grupējumu darbības metodēm. Tās ietver:

1. Darbības, kas var izraisīt vai izraisa nopietnus īpašuma bojājumus, cilvēku nāvi, apdraud cilvēka dzīvību vai rada nopietnus draudus cilvēku drošībai;
2. Darbības, kas tiek veiktas ar mērķi stiprināt organizācijas politiskos, reliģiskos vai ideoloģiskos mērķus;

⁷⁷ Hashim A. S. The Islamic State: From al-Qaeda Affiliate to Caliphate. *Middle East Policy*, Winter 2014. Vol. 21 (4). Pieejams www.mepec.org/journal/middle-east-policy-archives/islamic-state-al-qaeda-affiliate-caliphate (skatīts 22.02.2015.)

⁷⁸ Yourish K. The Fates of 23 ISIS Hostages in Syria, 10.02.2015. The New York Times. Pieejams www.nytimes.com/interactive/2014/10/24/world/middleeast/the-fate-of-23-hostages-in-syria.html (skatīts 12.02.2015.)

⁷⁹ Howell K. 'I'll see you guys in New York,' ISIS terror leader told U.S. troops in 2009, 14.06.2014. The Washington Times. Pieejams www.washingtontimes.com/news/2014/jun/14/ill-see-you-guys-new-york-abu-bakr-al-baghdadis-pa/ (skatīts 22.02.2014.)

⁸⁰ Barrett R. The Islamic State, November 2014. The Soufan Group. Pieejams soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf (skatīts. 14.02.2015.)

3. Darbības, kas tiek veiktas ar mērķi iebiedēt citas valstis vai valdības un to iedzīvotājus globālā līmenī.⁸¹

Grupējuma darbības stratēģija nav tikai reliģisku apsvērumu balstīta. Lielā stratēģija balstās uz *al-Qaeda* darbības un kļūdu analīzi un uz diviem mūsdienīgiem darbiem: 2009. gadā izdots *Abu Bakr Naji* darbs “Primitīvas uzvedības menedžments: Bīstamākais periods, ko piedzīvo valsts/islāma kopiena” (*Akhtar marhala satamur biha al-umma*), un otrs “Stratēģiskais plāns Islāma valsts politiskās pozīcijas stiprināšanai Irākā” (*Khouta istrategiyah li taziz al-mawqif al-siyasi lil dawlah al-islamiyah fi al-Irak*), ko 2010. gadā sarakstīja Islāma valsts biedri. Tieši pirmajā darbā ir aprakstīta radikālo un vardarbīgo rīcību nozīme varas pārņemšanai nestabilās valstīs. Pārņemot varu šādās teritorijās, tās var kļūt par spēcīgu kodolu kalifāta radīšanai. Bet otrais darbs fokusējas uz politisko un militāro pozīciju stiprināšanu brīdī, kad ASV pamestu teritorijas, kas sevī ietver plānotus uzbrukumus Irākas drošības spēkiem un “atmodināšanas kampaņu” džihādistu radikalizācijai.⁸²

Islāma valsts darbības taktika balstās uz divām stratēģijām – militārā un politiskā. Militārā stratēģija fokusējas uz teritoriju apgūšanu un resursu iegūšanu. Pēc 2014. gada oktobra datiem, Islāma valsts jau kontrolēja 40% no Irākas kviešu ražošanas.⁸³ Tomēr tā ir tikai daļa no grupējuma finansējuma avotiem. Papildus tam finansējums grupējuma darbību veikšanai tiek iegūts no jaunu teritoriju iekarošanas, no ārzemju avotiem, kā arī caur kriminālām darbībām, piemēram, caur kontrabandu, cilvēku nolaupīšanu, banku laupīšanām un naftas tirdzniecību melnajā tirgū. 2014. gada septembrī eksperti aprēķināja, ka no naftas tirdzniecības vien Islāma valsts ienākumi ir vairāk nekā miljons dolāru katru dienu.⁸⁴ Islāma valsts ir pasaulē bagātākā teroristiskā organizācija ar ikgadējo apgrozījumu 2 miljardu dolāru apjomā. Kā atklāja izlūkošanas konsultāciju uzņēmums *Soufan Group*, Islāma valstij nesagādā problēmas piesaistīt jaunus kareivjus tieši dēļ apjomīgajiem finanšu resursiem. Islāma valsts var nodrošināt 600 dolāru algu 60 000 kaujiniekiem katru mēnesi, un gadā tas viņiem izmaksātu 425 miljonu dolāru – tikai niecīgu daļu no grupējuma kopējiem ienākumiem.⁸⁵ Viens no galvenajiem šo ienākumu avotiem ir naftas tirdzniecība melnajā

⁸¹ Terrorist Organisations: Islamic State. Australian Government. Pieejams <http://www.nationalsecurity.gov.au/Listedterroristorganisations/Pages/IslamicState.aspx> (skatīts 12.02.2015.)

⁸² Hashim A. S. The Islamic State: From al-Qaeda Affiliate to Caliphate. *Middle East Policy*, Winter 2014. Vol. 21 (4). Pieejams www.mepc.org/journal/middle-east-policy-archives/islamic-state-al-qaeda-affiliate-caliphate (skatīts 22.02.2015.)

⁸³ Barrett R. The Islamic State, November 2014. The Soufan Group. Pieejams soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf (skatīts. 14.02.2015.)

⁸⁴ How ISIS Works, 16.09.2014. The New York Times. Pieejams www.nytimes.com/interactive/2014/09/16/world/middleeast/how-isis-works.html (skatīts 12.02.2015.)

⁸⁵ McCoy T. ISIS just stole \$425 million, Iraqi governor says, and became the ‘world’s richest terrorist group’, 12.06.2014. The Washington Post. Pieejams www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2014/06/12/isis-just-stole-425-million-and-became-the-worlds-richest-terrorist-group/ (skatīts 12.02.2015.)

tirgū, tādēļ ASV uzbrukumi Islāma valstij ļoti būtiski ietekmē grupējuma spēju gūt ienākumus. 2015. gada janvārī ASV Valsts sekretārs Kerijs (*John Kerry*) paziņoja, ka kopš augusta ASV gaisa spēku uzbrukumu rezultātā ir nogalināta puse Islāma valsts līderu, ir iznīcinātas aptuveni 1000 militārās struktūras un gandrīz 200 naftas un gāzes ieguves vietas, kas palīdzēja finansēt grupējumu.⁸⁶

Kā iepriekš tika minēts, Islāma valstij un *al-Qaeda* ilgstoši bijušas saspringtas attiecības, tomēr tas tā bijis ne tikai ar *al-Qaeda*. Islāma valstij ir bijusi saistība arī ar vairākām citām teroristiskām organizācijām (*skat. 3. pielikumu*). Citi teroristiskie grupējumi kritizējuši Islāma valsts interpretāciju par islāmu kā galēji ekstrēmu un taktikas – pārāk vardarbīgas. Tāpat tiek norādīts, ka lielais ārzemju kaujinieku skaits grupējumā grauj uzticību. Islāma valsts kaujinieki pat ir uzbrukuši un nogalinājuši citu grupējumu līderus, tādējādi vēl vairāk pastiprinot esošo saspīlējumu Sīrijā un Irākā.⁸⁷ Paši grupējuma pārstāvji norāda, ka vardarbīgās darbības ir attaisnojamas, jo tās apvieno musulmaņu pasauli vienotā islāma pārvaldībā, atjaunojot musulmaņu cieņu un varenumu, paralēli tam pildot Dieva gribu.⁸⁸

Savukārt sabiedrības atbalsts grupējuma darbībai ir vērtējamu divējādi. Sākotnēji sunnīti Irākā lielā mērā atbalstīja grupējuma aktivitātes. Tomēr dēļ spridzināšanas un citām vardarbīgām darbības metodēm, liela daļa irākiešu pievienojās citiem grupējumiem. Lai nezaudētu kaujinieku skaitu, Islāma valsts izplata informāciju par savu ideoloģiju, aktivitātēm un iespējām pievienoties grupējumam interneta žurnālā “Dabiq” angļu un citās ES valstīs runājošās valodās.⁸⁹ Izdevumos tiek attēlots arī kas notiek ar Šaria likuma pārkāpējiem un kā tiek iznīcināts pretinieks.⁹⁰ Islāma valsts rūpīgu uzmanību pievērš tēlam, kas tiek radīts caur elektroniskajiem medijiem. Caur tiem tiek attēlotas necenzētas bildes un tiek demoralizēts ienaidnieks, tomēr samērā maigā formā, lai paralēli tam aicinātu citu valstu pārstāvjus pievienoties Islāma valstij.⁹¹

Sabiedrības daļa, kas neatbalsta Islāma valsts darbību, pieder pie modernā islāma valsts pārvaldības modeļa piekritējiem, kas apzinās, ka pie pamatvērtībām, valsts pārvaldības

⁸⁶ Islamic State crisis: John Kerry hails coalition effort, 22.02.2015. The BBC. Pieejams www.bbc.com/news/world-middle-east-30928114 (skatīts 12.02.2015.)

⁸⁷ Mapping Militant Organizations: The Islamic State, 23.01.2015. Stanford University. Pieejams web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1#note46 (skatīts 12.02.2015.)

⁸⁸ Barrett R. The Islamic State, November 2014. The Soufan Group. Pieejams soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf (skatīts. 14.02.2015.)

⁸⁹ Islamic State crisis: John Kerry hails coalition effort, 22.02.2015. The BBC. Pieejams www.bbc.com/news/world-middle-east-30928114 (skatīts 12.02.2015.)

⁹⁰ Mapping Militant Organizations: The Islamic State, 23.01.2015. Stanford University. Pieejams web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1#note46 (skatīts 12.02.2015.)

⁹⁰ Blowing Up The Dens Of The Sahwāt. Dabiq: The Flood. Vol. 1 (2). Pieejams <https://azelin.files.wordpress.com/2014/07/islamic-state-e2809cdc481biq-magazine-2e280b3.pdf> (skatīts 13.02.2015.)

⁹¹ Barrett R. The Islamic State, November 2014. The Soufan Group. Pieejams soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf (skatīts. 14.02.2015.)

modelim jāņem vērā un jāadaptējas atbilstoši ekonomiskai un sociāli-politiskajai videi, attīstot arī starptautisko sadarbību. Bet Islāma valsts piekritēji atbalsta islāmu tikai tā pamatformā, jo islāma tradīcijās valsts pārvalde no reliģijas pārvaldes netiek atdalīta, jo vārds *umma* (islamicīgo kopiena) nozīmē to pašu, ko valsts.⁹²

Eiropieši un citu valstu pārstāvji pievienojas grupējumam gan dēļ ideoloģijas, gan arī dēļ sociālās atstumtības sajūtas mītnes valstī, tomēr tas, kas atšķir Islāma valsti no citiem grupējumiem, ir uzsvars uz militāro varas pārņemšanu. Daļai kaujinieku iespēja piedzīvot uzvaru un teritorijas pārņemšanu ir bijis nozīmīgāks arguments pievienoties kā ideoloģiskie apsvērumi. Arī atalgojums eiropiešiem nav noteicošais faktors, jo Eiropā ir plašas iespējas gūt ienākumus ne tikai darba tirgū, bet arī caur sociālajām garantijām.⁹³ Visbiežāk ārvalstu kaujiniekiem, kas pievienojas Islāma valstij, pat nav skaidras izpratnes par islāma ideoloģiju. Viņu motivāciju vada piederības sajūta un iespēja būt daļai no vēl nepieredzētas revolūcijas, kas ir visas pasaules uzmanības centrā. Lai gan ir daļa kaujinieku, kas būtu gatavi pievienoties Islāma valstij tās ideoloģijas dēļ, ne visi to var. Ja tiem ir saikne ar *al-Qaeda* vai grupējuma saistītām organizācijām, tie nevar pāriet pie Islāma valsts, jo pēc tam, kad *al-Qaeda* pasludināja, ka neatzīst grupējumu, Islāma valsts politika ir “Ar mums vai pret mums”.⁹⁴

Kopumā Islāma valstij ir gan savas stiprās, gan vājās puses, ko darba autore apkopojusi zemāk tabulā. To analīze ir nozīmīga pretterorisma politikas pilnveidošanai.

3.1.tabula

Islāma valsts stiprās un vājās puses⁹⁵

Stiprās puses	Vājās puses
<i>Militāro kampaņu izstrāde</i> – spēja izplānot un realizēt plašas militārās kampaņas. Panākts pateicoties lielajam kaujinieku skaitam, resursiem un izmantojot hibrīdkara ieročus	<i>Darbības teritorija</i> – Islāma valsts iekarotā teritorija ir plaša, bet grupējums nevar nodrošināt vienmērīgu spēku izvietošanu visā teritorijā. Mazāk attīstītajos reģionos kaujiniekiem ir sliktas komunikācijas līnijas, kas padara viņus par viegliem uzbrukuma mērķiem
<i>Militārpersonas</i> - spēja nodrošināt pieaugošu kaujinieku skaitu caur cietumnieku atbrīvošanu, ārzemju kaujinieku un vietējo iedzīvotāju vervēšanu, nodrošinot reģionam augstu atalgojumu un citas priekšrocības	<i>Plaisa starp līderiem</i> – vadošie grupējuma pārstāvji ir kaujinieki no izbijušām organizācijām. Lai gan to atkal apvienošanās ir spējusi stiprināt organizācijas kapacitāti, ir vērojamas arī nesaskaņas un savstarpēja cīņa par līderismu

⁹² Bekhruz H. Islamic state: classic conception and modern interpretation, March 2012. *Russian Juridical Journal*. Vol. 2. Pp. 67.

⁹³ Lewis J. D. The Islamic State: A Counter-Strategy for a Counter-State. Middle East Security Report 21, July 2014. Pieejams www.understandingwar.org/sites/default/files/Lewis-Center%20of%20gravity.pdf (skatīts 13.02.2015.) Pp. 18.

⁹⁴ Barrett R. The Islamic State, November 2014. The Soufan Group. Pieejams soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf (skatīts. 14.02.2015.)

⁹⁵ Lewis J. D. The Islamic State: A Counter-Strategy for a Counter-State. Middle East Security Report 21, July 2014. Pieejams www.understandingwar.org/sites/default/files/Lewis-Center%20of%20gravity.pdf (skatīts 13.02.2015.) Pp. 17-21.

<i>Politisko kampaņu izstrāde – caur agresīvām un proaktīvām informācijas kampaņām spēja militārās uzvaras transformēt politiskā panākumā. Detalizēta un pārdomāta sociālo mediju stratēģija. Politisko kampaņu ziņojumi tiek pārdomāti izplatīti ar dažādiem instrumentiem kā reģionā, tā visā pasaulē.</i>	<i>Grupējuma vājināšanās – lai gan Islāma valsts pamatsastāvā ir sunnīti, pastāv daļa sabiedrības, kas ir pret grupējuma vēlmi pārņemt varu. Jau ir bijušais vairākas reģionālās sacelšanās, kas tiek prognozēts, ka varētu pieņemties spēkā arī turpmāk</i>
<i>Kontroles saglabāšana provinču centros – kontroles saglabāšana noris pateicoties reliģijas policijai, Šaria likuma uzspiešanai, reliģijas skolām, rekonstrukcijas projektiem un bezmaksas ēdiena izsniegšanas.</i>	<i>Birokrātija – transformācijas procesā no teroristiskas uz militāru institūciju Islāma valsts arvien vairāk rada normas, likumus un procedūras kārtības nodrošināšanai. Informācija par tām pretiniekiem padara grupējumu ievainojamu</i>
	<i>Konkurējoši reliģiskie līderi – vairāki konkurējošie grupējumi noraida islāma Kalifāta pasludināšanu teritorijā. Nespēja panākt vienprātību neļauj pilnībā nostiprināt ideoloģiju</i>
	<i>Konkurējoši reģionālie militārie grupējumi – Islāma valsts paplašina savas teritorijas, tomēr grupējumam ir jāuzmanās nepārkāpt Turcijai un Irānai stratēģiski nozīmīgas teritorijas, jo pārkāpjot robežas, var sākties sadursmes ar tādiem spēkiem, pret kuriem Islāma valsts nebūs spējīga pretoties.</i>

Centrālais Islāma valsts spēks ir spēja noturēt kara pozīciju un būvēt valsti vienlaicīgi. Pateicoties spēcīgai un integrētai militārai un politiskai kampaņai tiek nodrošināts, ka militārās uzvaras atbalsta politiskos mērķus un *vice versa*. Tajā pašā laikā pastāv vairāki potenciālie lūzuma punkti, kas pamatā ir ārēju faktoru radīti. Jo vairāk iecerētais kalifāts izskatīsies pēc valstiskas struktūras, jo vieglāk to būs pārvaldīt. Bet, lai to paveiktu, Islāma valstij jānostiprina teritoriāli pārvaldīta fiskālā un administratīvā kapacitāte, kā arī jāstiprina pozīcijas cīņā ar pretiniekiem reģionā un konkurējošajām organizācijām.⁹⁶

Islāma valsts pastāvēšanas mērķi lielā mērā saistās ar reģiona vēsturi un citu valstu ietekmi tā attīstībā. Konflikts ir eskalējies tik tālu, ka tas vairs nav drauds tikai reģionā, bet gan ietekmē drošību visā pasaulē, jo īpaši Eiropā dēļ ģeogrāfiskā tuvuma. Līdz ar to, neatkarīgi no Islāma valsts likteņa, kā Sīrijā, tā Irākā būs ļoti grūti vai pat neiespējami atjaunot teritoriālo vienotību, jo saspīlējums starp sunnītiem un šiītiem ir kļuvis nepārvarams vienas valstiskās struktūras ietvaros. Tas nozīmē, ka ar militāru iejaukšanos nebūs pietiekami, ja paralēli netiks pievērsta uzmanība sociālajām problēmām valstī.

Ņemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka Islāma valsti nevar iedalīt pēc konkrēta terorisma veida, jo teroristiskais grupējums apvieno vairākas komponentes. Viens no nozīmīgākajiem aspektiem ir ģeogrāfiskā lokācija un teritoriju kontrolēšana, bet ne mazāk nozīmīgs fakts ir grupējuma pašpietiekamība un finanšu apguve. No otras puses ir lielais

⁹⁶ Phillips A. The Islamic State's challenge to international order. *Australian Journal of International Affairs*, October 2014. Vol. 68 (5). Pp. 495-498.

ārvalstu kaujinieku skaits un etniskās domstarpības reģionā, kā arī varas vakuums. Kopumā ir praktiski neiespējami apzināt konkrētu grupējuma profilu, jo tas ir vairāku subjektu un motīvu apkopojums, kas liek mainīt esošos priekšstatus par terorismu un apzināt kombinētus veidus cīņā ar šo un līdzīgiem grupējumiem. Tomēr pavisam jauns fenomēns grupējums nav, jo zināmā mērā atbilst mūsdienu teroristisko grupējumu raksturojumam. Kā tika minēts nodaļā 1.1., mūsdienu terorisms raksturojas ar dažāda līmeņa speciālistiem – sociālo mediju, informāciju tehnoloģiju, operāciju plānošanas, finanšu, loģistikas u.t.t. Islāma valsts ir bijusi veiksmīga plānojot sava grupējuma koordinēšanu kā reģionā, tā arī Eiropā un citās pasaules daļās. Lai gan vismaz pagaidām Islāma valstij kiberuzbrukumi nav bijusi izteikta prioritāte, tomēr interneta, sociālo mediju un mediju kopumā izmantošanas un pārvaldīšanas ziņā, grupējums viennozīmīgi ir bijis soli priekšā visiem citiem grupējumiem. Līdz ar to cīņā ar Islāma valsti nav nepieciešami absolūti jauni un līdz šim nepielietoti pretterorisma risinājumi, bet gan esošo metožu intensificēšana un koncentrācija attiecībā uz konkrēto grupējumu.

Islāma valsts ir atstājusi būtisku negatīvu ietekmi uz ES kopējo ārlietu un drošības politiku. Dēļ grupējuma darbībām Irākā, Sīrijā, kā arī dēļ negatīvās ietekmes kaimiņu reģionos un augošās radikalizācijas Eiropā, šī gada 9. februāra ES Ārlietu padomes tikšanās laikā tika nolemts steidzamā kārtā pilnībā integrēt cīņu ar terorismu, ar uzsvaru uz Tuvo Austrumu reģionu, ES ārpolitikā. Tāpat padome aicināja paātrinātā kārtībā īstenot ES stratēģiju Sīrijā un Irākā un stratēģiju attiecībā pret ārvalstu kaujiniekiem.⁹⁷ Detalizētu pārskatu par Islāma valsts ietekmi uz ES drošību darba autore sniedz nodaļā 2.2.

⁹⁷ Outcome of the Council Meeting. 3367th Foreign Affairs Council meeting, 09.02. 2015. Pieejams www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2015/02/09/ (skatīts 10.05.2015.)

2. PRETTERORISMS EIROPAS SAVIENĪBĀ

Kā tika minēts pirmajā nodaļā, terorismam nav vienotas definīcijas, tādēļ pētnieki un analītiķi cenšas izvairīties no tā definēšanas. Bet, ņemot vērā, ka ES ir jāveido kopīga pretterorisma politika, tā ir vienojusies, ka ES izpratnē terorisms ir kriminālas darbības ar mērķi iebiedēt iedzīvotājus, piespiest valstis izpildīt teroristu prasības un/vai destabilizēt starptautiskas organizācijas vai valsts politiskos, konstitucionālos, ekonomikas vai sociālo struktūru pamatus.⁹⁸ Pretterorisma politikas veidošanas process Eiropas Savienībā ir jo īpaši sarežģīts, pirmkārt, dēļ iesaistīto valstu skaita, un, otrkārt, dēļ tā, ka ES ir gan teroristu mērķis, gan atbalsta punkts. Itālija, Vācija, Spānija, Lielbritānija un Beļģija ir tikai dažas no valstīm, kurās ir notikuši plaša mēroga terorakti, kā arī ir atrastas *al-Qaeda* tīkla mītnes vietas.⁹⁹

Eiropas Savienības valstu vadītājus satrauc lielais skaits eiropiešu, kas pievienojas Islāma valsts cīņā par grupējuma ideoloģiju. Tomēr ES pilsoņu pievienošanās kaujiniekiem Tuvajos Austrumos nav nekas jauns. Jau 2006. gadā Britu Drošības Dienesta (MI5) direktors Evans (*Jonathan Evans*) norādīja, ka no Lielbritānijas islāma kaujiniekiem vien pievienojušies 2000 britu. Jau tad tika norādīts, ka Eiropas valdībām ir steidzami jāpievēršas problēmām cietumos, kas tajā laikā tika identificēta kā galvenā islāma kaujinieku radikalizācijas un rekrutēšanas vieta. Tajā pašā laikā arī Vācija dzimušais radio žurnālists Nūmans (*Peter R. Neumann*) aicināja valdības pievērsties de-radikalizācijas programmām, mācoties no citu ne Eiropas valstu pieredzes. Tāpat aicināja investēt interneta monitorēšanai un satura regulēšanai atbilstoši demokrātijas pamatprincipiem.¹⁰⁰

Saistībā ar pēdējiem teroraktiem Eiropā un Islāma valsts agresiju, Eiropas Savienība daudz tiek strādāts pie tā, lai pārskatītu esošos politikas plānošanas dokumentus un prioritizētu tos. Viennozīmīgi Islāma valsts un terorisms kopumā nav jauna parādība, bet jauns ir aktivitāšu apjoms un intensitāte, kas liek aktīvāk pielāgoties un paaugstināt reaģēšanas spējas, kas 28 dalībvalstu ietvaros nav vienkāršs uzdevums. Papildus tam rīcībspējas operativitāti kavē fakts, ka pretterorisma politika ir ļoti plaša un arvien vairāk sāk skart visas iespējamās valsts pārvaldes politikas – ne tikai iekšējo drošību un ārpolitiku, bet arī izglītības sistēmu, kultūras politiku, migrācijas politiku, darbu ar medijiem un privātajiem uzņēmumiem u.t.t. Paralēli tam, izaicinājumi ir ne tikai Tuvo Austrumu reģionā, bet arī

⁹⁸ EU Terrorism Situation and Trend Report TE-SAT 2014, Europol. Pieejams <https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2014-european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2014> (skatīts 01.03.2015.). P. 7.

⁹⁹ Lugna L. Institutional Framework of the European Union Counter-Terrorism Policy Setting. *Baltic Security & Defence Review*, 2006. Vol. 8. Pp. 101-127.

¹⁰⁰ Neumann P. R. *Joining al-Qaeda: Jihadist Recruitment in Europe*. New York, Routledge, 2009. Pp. 60-61.

Eiropas Savienības dalībvalstīs, kas prasa rūpīgu un visaptverošu plānošanu dažādos politikas un pilsoniskās sabiedrības līmeņos.

Šajā nodaļā darba autore analizēs ES pretterorisma politiku, stratēģiju pret Islāma valsti, kā arī iekšējos un ārējos aspektus tā ietvaros. Darba autore analizēs ES pretterorisma politiku atbilstoši jaunākajiem lēmumiem un pirmajā nodaļā aprakstītajiem teorētiskajiem aspektiem. Tāpat darba autore apskatīs kā esošā ES stratēģija pret Islāma valsti atbilst problēmām reģionā, dēļ kurām radās teroristiskais grupējums. Analizējot gan ES ārējo politiku, gan iekšpolitiku attiecībā uz radikalizācijas mazināšanu ES, darba autore ņems vērā izvirzīto hipotēzi par visaptverošas politikas nepieciešamību.

Analīze un tās gaitā iegūtie argumenti tiks papildināti ar informāciju, kas tika, iegūta padziļināti, intervējot nevalstiskā, valsts sektora pārstāvjus, Tuvo Austrumu un pretterorisma politikas ekspertus no dažādām valstīm. Kopumā tika intervēti astoņi eksperti no sešām valstīm – ES Pretterorisma koordinators Žila de Keršova padomniece Kristiāna Hoena, Ārlietu ministrijas ES Pretterorisma eksperts Juris Žuravļovs, Nīderlandes Ārlietu ministra padomnieks pretterorisma jautājumos (persona vēlējās palikt anonīma), *Bayan Claremont* Islāma skolas prezidents Džihāds Turks, *Chatham House* Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas programmas asociētais pētnieks Nadims Šehadi, Stokholmas Starptautiskā miera pētījumu institūts (SIPRI) goda asociētais pētnieks Larss-Ēriks Lundins, Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas starptautisko operāciju politikas nodaļas vadītājs Armīns Mačiņš. Darba autore neveica vēl vairāk intervijas, jo ekspertu viedokļi attiecīgi vai tie pārstāv valsts sektoru, vai nevalstisko organizāciju, sāka pārklāties. Līdz ar to papildus intervijas no citiem ekspertiem darbam neradītu papildus pievienoto vērtību. Diemžēl, Latvijas Pretterorisma centrs neatsaucās uz lūgumu pēc intervijas, bet, ņemot vērā, ka darbs saistās ar ES pretterorisma politikas ārējiem aspektiem, un pretterorisma centrs strādā vairāk ar nacionālās drošības un iekšlietu jautājumiem, tad valsts pozīciju par darbā apskatītajiem jautājumiem var skatīt intervijā ar Juri Žuravļovu, kas strādā tieši ar konkrēto jautājumu ārējiem aspektiem.

Turpmāk veiktā analīze par aktuālo informāciju ES pretterorisma politikas ietvaros tiks balstīta uz teorētiskās nodaļa ietvaros apskatītajiem jautājumiem, kā arī pārbaudot hipotēzes atbilstību darbā iegūtajai un analizētajai informācijai.

2.1. ES pretterorisma politika

Terorisms Eiropas Savienībā ir sena un pastāvīga realitāte priekš tās dalībvalstīm. Starp ietekmīgākajām teroristu grupām ir tādas kā *Revolucionārā organizācija 17 novembris* Grieķijā, *Pirmā oktobra antifašistu pretošanās grupas* Spānijā, *the Euskadi Ta Askatasuna* Francijā un Spānijā, *Sarkanās brigādes – Komunistu partija, Īru Republikāņu Armija* Īrijā, kā arī *Baader-Meinhof Gang* Vācijā.¹⁰¹

Pretterorisma politikas veidošana un attīstība nav viegls process gan dēļ straujajām pārmaiņām, kuras ne vienmēr var paredzēt, gan tādēļ, ka “pretterorisms” kā tāds nav skaidri definēta sfēra, bet tā plašākajā izpratnē, tas sniedzas pāri vairākām politikas plānošanām, ietekmējot valstu iekšējās drošības sistēmu, ārējo sadarbību, tiesu sistēmas, kā arī izglītības un finanšu ministriju darbību. Tieši tādēļ tas padara politiku starptautiskā līmenī tik grūti koordinējamu, jo ir iesaistītas ne tikai vairākas institūcijas, bet arī dažādi instrumenti un aktivitātes dažādos līmeņos.¹⁰²

Tieši tādēļ kopumā ES pretterorisma politika aptver 9 plašus aspektus, kas ir – krīžu menedžments, radikalizācija, terorisma upuri, terorisma finansēšana, sprāgstvielas, nekonvencionālie ieroči, zinātne un pētniecība, teroristu finansēšanas izsekošanas programma. Katram no šiem aspektiem ir izstrādātas ES atbildes un plāns to novēršanai. Nozīmīga loma ir sadarbības partneriem, no kuriem nozīmīgākie ir Apvienoto Nāciju Organizācija, G8, EDSO un Eiropas Padome.¹⁰³

ES pretterorisma politikas veidošanā ir iesaistīta arī tāda organizācija kā 2007. gadā radītais Eiropas Drošības izpētes un jauninājumu forums (EDIJF), kura ietvaros vienas no pamatprogrammu „Drošība un brīvību garantēšana” uzdevums ir terorisma un citu ar drošību saistītu apdraudējumu novēršana, sagatavotība tiem un to seku pārvaldība. Viena no galvenajām prioritātēm saglabājas ķīmisko, bioloģisko, radioloģisko, kodolmateriālu un munīcijas (CBRNE), un radiofrekvenču ieroču atklāšana, izmeklēšana, izsekošana, noteikšana un neutralizēšana.¹⁰⁴

Eiropas Savienībā pastāv četras galvenās brīvības, un ES atvērtība ar katru gadu pieaug, palielinot riskus teroristiem viegli un nemanāmi pārvietoties tās ietvaros. Neskatoties uz to, ES apņēmas nodrošināt tās iedzīvotājiem augstu drošības līmeni, veidojot ES pretterorisma

¹⁰¹ Stohl M. *The Politics of Terrorism, 3rd Edition*. CRC Press, 1988. Pp. 373.

¹⁰² Lugna L. Institutional Framework of the European Union Counter-Terrorism Policy Setting. *Baltic Security & Defence Review*, 2006. Vol. 8. Pp. 101-127.

¹⁰³ Crisis&Terrorism. European Commission. Pieejams ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/crisis-and-terrorism/index_en.htm (skatīts 01.03.2015.)

¹⁰⁴ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par publiskā un privātā sektora dialogu drošības pētniecības un jauninājumu jomā, Briselē, 11.09.2007. Pieejams www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com%282007%290511_/COM_COM%282007%290511_lv.pdf (skatīts 01.03.2015.). 5.lpp.

stratēģiju kā neatņemamu ES kopējās drošības un aizsardzības politikas sastāvdaļu. ES loma šīs politikas veidošanā un īstenošanā nav aizstāt dalībvalstu funkciju cīnīties ar terorismu un nodrošināt nacionālo aizsardzību, bet gan nodrošināt atbalstu starptautiskai sadarbībai. Lielāka daļa atbildības ir pašu dalībvalstu kompetencē.¹⁰⁵ Tas tiek akcentēts arī Līguma par Eiropas Savienību 3. panta 2. punktā, kas norāda: “Savienība piedāvā saviem pilsoņiem brīvības, drošības un tiesiskuma telpu bez iekšējām robežām, kur personu brīva pārvietošanās ir nodrošināta saistībā ar piemērotiem pasākumiem, kas attiecas uz ārējo robežu kontroli, patvēruma meklētājiem, imigrāciju un noziedzības novēršanu un apkarošanu.”¹⁰⁶

ES pretterorisma stratēģija tika radīta 2005. gadā ar mērķi cīnīties ar terorismu globāli, ievērojot un respektējot cilvēktiesības un iedzīvotāju brīvības. Stratēģija ir centrālais un nozīmīgākais dokuments ES pretterorisma politikā. Tās pamatā ir 4 aspekti:

Novērst – iedzīvotāju pievēršanos terorismam, meklējot un analizējot faktoros un iemeslus, kas var novest pie radikalizācijas un jaunu kaujinieku no ES pievienošanos teroristu grupējumiem;

Aizsargāt – iedzīvotājus un infrastruktūras, samazinot uzbrukuma iespējamību, kas tiek panākta uzlabojot drošību uz robežām, transporta un kritiski nozīmīgu infrastruktūru punktos;

Vajāt – teroristus un izmeklēt to uzbrukumu gadījumus arī pāri valsts robežām un, iesaistoties globālās operācijās, kavēt teroristu operāciju plānošanas procesu, pārvietošanos un komunikāciju kanālus, traucēt atbalsta tīkla izveidi un darbību, samazināt pieeju ārējiem finansējuma avotiem un resursiem, kā arī sodīt sagūstītos teroristus atbilstoši ES likumdošanai;

Atbildēt – sagatavot iedzīvotājus būt solidāriem, mazināt teroristu radītu uzbrukumu sekas, uzlabojot cīņas spējas, samazinot atkārtotu uzbrukumu iespējamību, veidojot koordinētu atbildi uzbrukumiem, respektējot upuru un tuvinieku vajadzības.¹⁰⁷

Ir vairāki iemesli, kādēļ ir būtiski veidot pretterorisma politiku. Terorisms iznīcina cilvēku un fizisko kapitālu, samazina ārzemju kapitāla ieplūšanu, sašaurina tūrisma industriju un palielina biznesa vides izmaksas. Tie ir tikai daži piemēri, kas kopumā liecina, ka terorisms kavē valsts ilgtspējīgu attīstību, un ir jo īpaši bīstams attīstības valstīm.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Lugna L. Institutional Framework of the European Union Counter-Terrorism Policy Setting. *Baltic Security & Defence Review*, 2006. Vol. 8. Pp. 101-127.

¹⁰⁶ Līguma par Eiropas Savienību un Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas. Oficiālais Vēstnesis C 326, 26/10/2012 Lpp. 0001 - 0390. Pieejams eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN (skatīts 07.03.2015.)

¹⁰⁷ The European Union Counter-Terrorism Strategy. Council of the European Union. Brussels, 30 November 2005. Pieejams register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST+14469+2005+REV+4 (skatīts 28.02.2015.)

¹⁰⁸ Younas J. Does globalization mitigate the adverse effects of terrorism on growth? *Oxf. Econ. Pap.* 2015, 67 (1). Pp. 133-156.

Katrai ES dalībvalstij ir bijusi atšķirīga pieredze ar terorismu, tādēļ pastāv arī atšķirīgas gatavības stadijas iesaistīties pretterorisma plānošanā un operācijās. Viens no galvenajiem notikumiem, kas Eiropā ietekmēja pretterorisma stratēģijas rašanos viennozīmīgi bija 11. septembra terorakts, bet ne tikai. Tāpat lielu nozīmi tās attīstībā spēlēja arī teroristu uzbrukumi Madridē un Londonā, kā arī kopējā četru brīvību attīstība, kuru kontekstā bija jādama par jauniem kontroles mehānismiem. Lai gan pati pretterorisma stratēģija tika izveidota tikai nosacīti nesen, tās pirmsākumi meklējumi jau 1970-tajos gados, kad stājās spēkā Eiropas Politiskās Sadarbības sistēma (Kopējās ārlietu un drošības politikas priekštece). Tas bija pirmais impulss plašākai starpvaldību sadarbībai starp dalībvalstīm dēļ pieaugošajiem teroristu uzbrukumiem. Tādējādi pirmo reizi tika radīta reģionāla pieeja juridiskajā un operacionālajā līmenī.¹⁰⁹

ES pretterorisma politikas institucionālo ietvaru veido Eiropas Savienības Padome ar tās pakļautībā esošajām institūcijām, darba grupām un sekretariātu, Eiropas Komisija, neatkarīgās ES aģentūras, dalībvalstu formāla sadarbība ārpus Padomes, bet tās uzdevumu ietvaros.¹¹⁰ Viena no vadošajām lomām ir Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu padomei, jo tā sastāv no dalībvalstu ministriem, kas atbild par tieslietu un iekšlietu jomām, kas terorisma apkarošanai ir pašas nozīmīgākās. Regulāras (8 reizes gadā) ministru sanāksmes tiek organizētas ar mērķi sadarbības apspriešanai un attīstībai, politikas plānošanai un jaunu lēmumu pieņemšanai. Tāpat tiek aktualizēti politiskie lēmumi un attīstības mērķi. Tomēr Tieslietu un iekšlietu padome atbild ar terorismu saistītajiem iekšējiem aspektiem. Par sadarbību ar trešajām valstīm un ES ārējiem aspektiem ir atbildīga Ārlietu padome.¹¹¹

Kopējais iesaistīto institūciju skaits ir daudz lielāks (*skatīt 6. pielikumu*) un ir strauji audzis līdz ar ES Pretterorisma stratēģijas attīstību. ES Pretterorisma stratēģija tiek regulāri pārskatīta (reizi 6 mēnešos), par politisko pārskatu ir atbildīga ES Padome. Katras dalībvalsts prezidentūras ietvaros noris tikšanās par starpvaldību sadarbību pretterorisma jautājumos. ES dalībvalstu pastāvīgo pārstāvju komitejas (*COREPER*) veic regulāru stratēģijas monitoringu, ziņojot par pārmaiņām un aktualitātēm Komisijas Pretterorisma koordinātoram.¹¹² Šobrīd šo amatu ieņem Žils de Keršovs (*Gilles de Kerchove*). Tieši viņa atbildībā ir visas Padomes pretterorisma darba koordinācija, pārskats par pretterorisma instrumentu izmantošanu, politikas rekomendāciju formulēšana, sadarbības koordinēšana starp ES un trešajām valstīm,

¹⁰⁹ Bures O. *EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger?* Ashgate Publishing, 2013. Pp. 60-61.

¹¹⁰ Lugna L. Institutional Framework of the European Union Counter-Terrorism Policy Setting. *Baltic Security & Defence Review*, 2006. Vol. 8. Pp. 101-127.

¹¹¹ Eiropas Savienības Padome. Iekšlietu ministrijas mājas lapa. Pieejams www.iem.gov.lv/lat/eiropas_savieniba/eiropas_savienibas_padome/ (skatīts 07.03.2015.)

¹¹² The European Union Counter-Terrorism Strategy. Council of the European Union. Brussels, 30 November 2005. Pieejams register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST+14469+2005+REV+4 (skatīts 28.02.2015.)

kā arī vēl viena nozīmīga atbildības sfēra ir nodrošināt to, ka ES ir aktīvs globālais spēlētājs cīņā ar terorismu.¹¹³

Lai gan no vienas puses iesaistīto institūciju ir iespaidīgs, tomēr katrai no tām ir atšķirīgi darbības primārie mērķi. ES nav vienotas institūcijas, kas tikai nodarbotos ar terorisma apkarošanu un aptvertu visus terorisma aspektus - finansējums, transports, telekomunikācijas, vide u.c. Pašreiz ir vairākas darba grupas, kas ar to strādā atsevišķi, kas nozīmē, ka reizēm aktivitātes un uzdevumi pārklājas. Jau 2006. gadā Lugna (*Lauri Lugna*) ierosināja, ka ir nepieciešams izveidot Augsta līmeņa strukturēta dialoga pretterorisma komiteju, kas ietvertu visaptverošu pieeju cīņā ar terorismu. Bet visticamāk ES nekad nebūs savas neatkarīgas institūcijas, kas plānotu pretterorisma operācijas, jo tas nozīmētu pārmaiņas Līgumā par Eiropas Savienību, kas nosaka, ka ES ir tikai atbalsta funkcija dalībvalstu cīņā pret terorismu.¹¹⁴

Lai īstenotu pretterorisma politikas mērķus, ES ir izveidojusi vairākas datubāzes, kas kalpo par pamatu migrācijas, vīzu, bēgļu un cilvēku pārvietošanos Šengenas zonā kontrolēšanai. Tās visas ir nozīmīgs pamats drošības nodrošināšanai uz ES robežām, un tās visas satur informāciju par trešo valstu iedzīvotājiem. Starp nozīmīgākajām datu bāzēm ir Šengenas informācijas sistēma - plaša starptautiska personu un objektu meklēšanas sistēma, vīzu informācijas sistēma - informācijas apmaiņa par ES valstu izsniegtajām vīzām, Eurodac - datu bāze bēgļu plūsmas kontrolei.¹¹⁵

Kopumā kopš 11. septembra terorakta, ES ir pieņēmusi (gan likumdošanas, gan nenormatīvos) 239 dažādus pretterorisma līdzekļus (*skatīt 7. pielikumu*). Vairāk nekā trešdaļa, 88 no tiem, ir juridiski saistoši visām dalībvalstīm.¹¹⁶

Tieši tādēļ mūsdienās vairs nenotiek tāda veida uzbrukumi kā 1972. gada ķīlnieku sagūstīšana un nogalināšana Olimpisko spēļu laikā Minhenē. Un tomēr pēc 2014. gada Eiropas Policijas biroja (*Europol*) datiem, 2013. gadā teroristu dēļ Eiropā gājuši bojā 7 civiliedzīvotāji. Kā lielāks drauds ir eiropiešu kustība uz Tuvajiem Austrumiem un pievienošanās islāmistu grupām reģionā. 2013. gada dati par eiropiešu izceļošanu uz Sīriju un atgriešanos Eiropā ar vēlmi paveikt teroraktu, norādīja pēc nepieciešamības pēc jaunas dimensijas izveidošanos ES pretterorisma politikā. Katru gadu birojs publicē statistikas datu

¹¹³ Counter-Terrorism Coordinator. European Council. Pieejams www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/counter-terrorism-coordinator/ (skatīts 28.02.2015.)

¹¹⁴ Lugna L. Institutional Framework of the European Union Counter-Terrorism Policy Setting. *Baltic Security & Defence Review*, 2006. Vol. 8. Pp. 101-127.

¹¹⁵ Arcarazo D. A., Murphy C. C. *EU Security and Justice Law: After Lisbon and Stockholm*. Bloomsbury Publishing, 2014. Pp. 22 -23.

¹¹⁶ Taking stock of EU Counter-terrorism policy and review mechanisms: Summary of Statewatch's findings for SECILE project, 2013. Pieejams www.statewatch.org/news/2013/dec/SECILE-sw-summary.pdf (skatīts 01.03.2015.)

atskaiti TESAT, kas ir viens no piemēriem labai sadarbībai ES dalībvalstu starpā terorisma apkarošanas jautājumos.¹¹⁷

Kopumā par 2013. gadu iezīmējas 8 galvenie secinājumi un tendences:

1. Teroristu draudi ES vēl joprojām ir akūti un dažādi – salīdzinot ar iepriekšējo gadu, uzbrukumu skaits ir ievērojami krities, tomēr vēl joprojām ir būtiski draudi no separātistiem. Kā lielākais drauds tiek uzskatīta *al-Qaeda* un līdzīgie grupējumi, kas iedvesmo individuālus pašorganizētus uzbrukumus Eiropā.

2. ES iedzīvotāji turpina ceļot uz konflikta zonām, izejot apmācības, piedalās bruņotās kaujās – eiropiešu skaits, kas izceļo uz Sīriju palielinās, radot draudus ES dalībvalstīm, jo daļa no kaujiniekiem atgriežas Eiropā, un viņu rīcības sekas ir neparedzamas. Šie iedzīvotāji neaprobežojas tikai ar uzbrukumiem, bet gan kalpo kā teroristisko grupu šūnas, kas iedvesmo citus izceļošanai, ziedojumu vākšanai un vardarbīgas radikalizācijas izplatīšanai.

3. Notikumu attīstība Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā ietekmē ES drošību un intereses reģionā – dēļ augstiem teroraktu draudiem, ES un Rietumu valstis nevar veidot stabilu ekonomisko sadarbību un atbalstīt demokrātiskās vērtības reģionā.

4. ES teritorija tiek aktīvi izmantota finanšu apgūšanai, kaujinieku vervēšanai, loģistikas kanālu izmantošanai u.c. aktivitātēm operāciju veikšanai Eiropā un ārpus tās.

5. Aktivitātes, kas tika uzskatītas par raksturīgām kreisā spārna aktīvistiem, sāk kļūt zīmīgas arī labā spārna aktīvistiem – šī grupas tiek uzskatītas par nozīmīgu potenciālo draudu, jo sāk radīt spriedzi sabiedrībā protestējot pret politikas jautājumiem, kas agrāk bija aktuāli kreisā spārna aktīvistiem.

6. Palielinās kreisā spārna aktīvistu un anarhistu aresti, lai gan kopējais aktivitāšu skaits samazinās – tradicionāli aktivitātes tika vērstas pret vietējo politiku, bet arvien biežāk manāmi mēģinājumi izveidot jaunus komunikācijas kanālus ar ārzemju kaujiniekiem.

7. Teroristiskie grupējumi neregulāri, bet sadarbojas ar organizētām kriminālām grupām – šai sakarībai gan nepiemīt pieaugoša tendence.

8. Sociālie mediji paver jaunas iespējas teroristiem – internets un jo īpaši sociālie mediji tiek izmantoti operāciju plānošanai, kaujinieku vervēšanai, kā komunikācijas kanāli, instrukciju nodošanai, apmācībai un propagandas izplatīšanai. Tiek uzskatīts, ka pieaugošā pašradikalizācija ES ir notikusi lielā mērā dēļ informācijas izplatīšanas sociālajos medijos.¹¹⁸

Kopējie secinājumi, attīstības tendences un terorakti ietekmē politikas pārmaiņas. Kā nozīmīgākais no pēdējā laika notikumiem ir 2015. gada sākumā uzbrukums *Charlie Hebdo*

¹¹⁷ EU Terrorism Situation and Trend Report TE-SAT 2014, Europol. Pieejams <https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2014-european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2014> (skatīts 01.03.2015.). Pp. 5-7.

¹¹⁸ Turpat, 10-16.lpp.

redakcijai. Pēc kura sekoja Tieslietu un iekšlietu ministru neformālā tikšanās Rīgā 29. janvārī. Tās ietvaros tika radīts kopīgs ziņojums par pretterorisma politikas prioritātēm. Paralēli tam arī Eiropas Komisija, reaģējot uz teroraktu Parīzē, publicēja savas idejas un politikas rekomendācijas.¹¹⁹

Šie divi ziņojumi tika izmantoti par pamatu valstu valdību vadītāju tikšanās laikā Briselē šī gada 12. februārī. Pēc tikšanās Eiropas Padome publicēja savu ziņojumu, kurā tika norādīts, ka turpmākajos mēnešos ES tiks pievērsta pastiprināta uzmanība cīņai ar terorismu caur īpaši izstrādātām vadlīnijām. Tās iedalās 3 daļās:

Nodrošināt iedzīvotāju drošību. Aicinot ES dalībvalstis un atbildīgās institūcijas uz ciešāku sadarbību, pastiprinot robežu kontroli Šengenas zonā, modernizējot ārējo robežu kontrolpunktus, kā arī pastiprinot likumdošanu, izdodot jaunu direktīvu, kuras mērķis ir reglamentēt pasažieru datu reģistra (PDR) datu pārsūtīšanu dalībvalstīm un dalībvalstu veikto datu apstrādi tiesībaizsardzības nolūkos. Komisijas priekšlikums attiecas tikai uz starptautisko lidojumu (starp trešo valsti un dalībvalsti) PDR datiem. Tieši pēdējais punkts tiek akcentēts kā ārkārtīgi nozīmīgs, jo lielākā daļa organizētās noziedzības un teroristu darbību ir saistītas ar starptautiskiem ceļojumiem.¹²⁰

Otrs punkts balstās uz radikalizācijas novēršanu un vērtību pasargāšanu. Radikalizācijas novēršana ir galvenais elements cīņā ar terorismu. Šajā kontekstā nozīmīgākais izaicinājums ir interneta monitorēšana ar mērķi maksimāli ātri atrast un izņemt saturu, kas popularizē vai aicina uz terorismu. Tā paveikšanai lielāka nozīmē ir nevis starpvaldību sadarbībai, bet gan sadarbībai starp valsts institūcijām un privāto sektoru.

Beidzamais punkts balstās uz nepieciešamību sadarbībai ar starptautiskajiem partneriem. Jo īpaši nepieciešamību pastiprināt sadarbību ar Tuvajiem Austrumiem un Ziemeļāfriku.¹²¹

Iepriekš minēto tikšanos kontekstā parādās vairāki atšķirīgi viedokļi par pieņemtajiem lēmumiem. No vienas puses tiek diskutēts par drošības līdzekļu pastiprinātu piemērošanu un rūpīgāku datu uzraudzību un monitorēšanu, bet no otras – par cilvēktiesību pārkāpumiem un

¹¹⁹ Bigo D., Brouwer E., Carrera S., Guild E., Guittet E. P., Jeandesboz J., Ragazzi F., Scherrer A. The EU Counter-Terrorism Policy Responses to the Attacks in Paris: Towards an EU Security and Liberty Agenda. *CEPS Paper in Liberty and Security in Europe*, 2015. Vol. 81. Pp. 1-21.

¹²⁰ Pasažieru datu reģistra datu izmantošanas regulējums. Eiropadome. Pieejams www.consilium.europa.eu/lv/policies/fight-against-terrorism/passenger-name-record/ (skatīts 28.03.2015.)

¹²¹ Informal meeting of the Heads of State or Government Brussels, 12 February 2015 - Statement by the members of the European Council. Statement and remarks 56/15. Pieejams www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/02/150212-european-council-statement-fight-against-terrorism/ (skatīts 28.03.2015.)

pamatbrīvību ierobežošanu.¹²² Tāpat atbildīgajām institūcijām tiek pārņemta nerūpīga darba izpilde, gan *Charlie Hebdo* kontekstā, gan arī citos gadījumos. *Charlie Hebdo* nebija pirmā reize, kad satīriskie žurnālisti necienīgi izturējušies pret musulmaņiem, kas liek domāt, ka Eiropā šādiem gadījumiem nevajadzētu atkārtoties. Viens no skaļākajiem gadījumiem, tiesa bez upuriem, notika jau 2005. gadā Dānijā, kad kad dāņu avīze *Jyllands-Posten* attaisnoja pravieti Muhamedu dažādās humoristiskās un satīriskās situācijās. Jau tad notikušais izraisīja plašus nemierus un sašutumu musulmaņu vidū, kas norādīja, ka attēli ir ļoti aizvainojoši un norāda uz eiropiešu pieaugošo naidīgumu un bailēm no musulmaņiem. Praviša Muhameda, un musulmaņu kopumā, atainošana kā teroristus tika uzskatīta par galēji aizvainojošu. Sabiedrība notikušo uztvēra kā atbildes reakciju tam, ka daudzās ES valstīs ir sajūta, ka laicīgās vērtības tiek kritizētas starp imigrantu kopienām, kas piekopj islāma tradīcijas. Bet arī šis notikums tālu nebija pirmais, kas atainoja pieaugošo spriedzi starp musulmaņiem un eiropiešiem. Jau 1989. gadā Irānas garīgais līderis Ajatolla Homeinī (*Rūḥollāh Mūsavi Khomeynī*) aicināja musulmaņus nogalināt britu rakstnieku Rušdi (*Sir Ahmed Salman Rushdie*) par islāma zaimošanu savā grāmatā "The Satanic Verses".¹²³ Tas rada jautājumu, kādēļ tas netiek regulēts žurnālistikā un kādēļ pastāv tolerances trūkums starp eiropiešiem. Tiek daudz runāts par nepieciešamību aizstāvēt demokrātiskās pamatvērtības, cienot cilvēktiesības, bet ne tik daudz par nepieciešamību skaidrot tolerances un cieņas jautājumu nozīmi starp dažādām kultūrām un reliģiskām grupām. Eiropa arvien vairāk kļūst par multikulturālu un multireliģiozu reģionu, tādēļ tās iedzīvotājiem būtu jābūt gataviem pieņemt un respektēt gan musulmaņus, gan, iespējams, arī citas kopienas.

Paralēli notikumiem, ar ko Eiropa līdz šim jau bija saskārusies iepriekš, iezīmējās arī vairākas jaunas tendences, kas ietekmēja esošas pretterorisma politikas veidošanos. 2013. gadā terorisma vardarbībā iezīmējās tādas tendences teroristisko grupējumu vidū, ko var raksturot kā sektantiska motivācija nogalināt civiliedzīvotājus. Tūkstošiem ekstrēmistu kaujinieku ieceļoja Sīrijā ar mērķi aizstāvēt sunnītu musulmaņu kopienu no alavītu (šīītu sektas) dominējošā Asada režīma. Lielā mērā sektantisko ideju izplatīšanai nozīme bija sociālo mediju platformām, kas ļāva ātri izplatīt idejas un aicinājumus. Bet tas radīja arī virkni problēmu pašām organizācijām, jo komunikācijas kanālu skaits pieauga tik ātri, ka vairs nav

¹²² Birnbaum M. France boosts counterterrorism force after deadly Paris attacks, 21.01.2015. Pieejams www.washingtonpost.com/world/europe/france-boosts-counterterrorism-force-after-deadly-paris-attacks/2015/01/21/273f7924-a15b-11e4-903f-9f2faf7cd9fe_story.html (skatīts 28.03.2015.)

¹²³ Q&A: The Muhammad cartoons row. 07.02.2006. Pieejams news.bbc.co.uk/2/hi/4677976.stm (skatīts 28.03.2015.)

iespējams izsekot līdzī to darbībai un informācijas atbilstībai reālajai situācijai. Rezultātā tiek izplatīti dažādi ziņojumi bez kopīgas stratēģijas, kas reizēm ir pretrunā viens ar otru.¹²⁴

Tāpat līdz šim islamofobija nav bijusi izteikta tendence Eiropā, bet tieši pēdējo divu gadu laikā musulmaņu diskriminācija un islamofobiska attieksme ir veicinājusi terorismu Eiropā. Šajā kontekstā Rietumu valstīm būtu jārīkojas proaktīvāk kā tikai aizstāvēt vārda brīvību un policijas koordinētu sadarbību. Būtiskāk ir saprast iemeslus, kādēļ teroristi veic uzbrukumus un kā pretterorisma stratēģijas ietvaros izvairīties no starpkultūru konfrontācijas un paļaušanos uz apspiešanu vien. Ja drošības līdzekļu piemērošana apdraud cilvēku pamatbrīvības, radikalizācija un fanātisms ir likumsakarīgas sekas. Tas pats notiek gadījumos, kad pieaug pārlieku liela izpausmes brīvība (*Charlie Hebdo* gadījums), kā arī islamofobijas un ksenofobijas pieaugums. Neatkarīgi vai tie ir pirmās, otrās vai trešās paaudzes musulmaņi Eiropā, ir jābūt labvēlīgiem apstākļiem to dabiskai integrācijai Eiropas kultūru vidē, nodrošinot tādas pašas tiesības un iespējas arī imigrantu kultūrām. Izveidojot iekļaujošu vadlīniju politiku globālā līmenī, tas veicinātu kopējo attīstību un samazinātu fanātisma izpausmes Islāma pasaulē. Jaunajai Eiropas pretterorisma politikai būtu jābalstās uz apziņu, ka konflikti Arābu pasaulē netiks izbeigti caur militāru iejaukšanos reģionā. Vienīgā iespēja kārtības atjaunošanai ir, nodrošinot sapratni, un atbalstu gan musulmaņiem Arābu pasaulē, gan Eiropā.¹²⁵ Līdzīgus argumentus intervijā norādīja ar Kristiana Hoena, minot, ka salafisms un baatisms šobrīd ir vieni no lielākajiem draudiem Eiropā¹²⁶, kas viennozīmīgi nebūs īstermiņa problēma. Gan Hoena, gan Juris Žuravļovs akcentē¹²⁷, ka šajā un iepriekš minēto gadījumu kontekstā ļoti svarīgi ir veidot atbildes vēstījumu esošajai propagandai. Ne tikai, lai mazinātu radikalizāciju kopumā, bet, lai arī veicinātu izpratni eiropiešu vidū par to, kas ir islāms un tā nevardarbīgā izpausmes formas. Kā norāda Nīderlandes ārlietu ministra padomnieks, tā nav tikai ES politikas atbildība, bet gan kopīgs ES, dalībvalstu nacionālajā līmenī, pilsoniskās sabiedrības, NVO un citu sabiedrības grupu darbs. Darbs pie tā jau noris, tomēr ir būtiski to intensificēt vēl lielākā mērā. 2009. gadā Nīderlandē tika uzskatīts, ka salafistu kopienas ir buferzona, kas skaidro islāma nevardarbīgās formas un palīdz cīnīties ar radikalizāciju. Tad šobrīd situācija jau ir savādāka, un tieši no šīm kopienām arvien vairāk salafistu pievienojas teroristiskām organizācijām. Līdz ar to darbs ar dažādām sabiedrības

¹²⁴ Country Reports on Terrorism 2013, April 2014. United States Department of State, Publication Bureau of Counterterrorism. Pieejams www.state.gov/documents/organization/225886.pdf (skatīts 22.02.2015.) Pp. 6-7.

¹²⁵ Solana J. Europe's Jihadi Generation. 27.01.2015. Pieejams www.project-syndicate.org/commentary/european-muslim-immigrants-exclusion-by-javier-solana-2015-01. (skatīts 29.03.2015.)

¹²⁶ Skatīt 15.pielikumu.

¹²⁷ Skatīt 14.pielikumu.

grupām vairākos līmeņos ir nozīmīgs arī turpmāk.¹²⁸ Žuravļovs norāda: “*Statistika liecina, ka ārvalstu kaujinieku plūsma nav pārtrūkusi, bet arī nepieaug ar tādu ģeogrāfisko progresu kā līdz šim. Zināmā mērā tas ir tā rezultāts, ka pēdējā gada – pusotra laikā ir strādāts vairāk šajos virzienos, kas pastarpināti ir saistīts ar fenomena būtības skaidrošanu, iesaistot dažādus sabiedrības locekļus gan nevalstiskās organizācijas, gan islāma organizācijas un garīgos līderus, kā arī pašvaldības. Process ir atstājis pozitīvu rezultātu. Bet jautājums ir, cik ātri būs tempi un visticamāk nebūs tik ātri, cik gribētos. Sociālo fenomenu ir grūti apturēt tik īsā laikā, un tas prasīs vismaz vidēja termiņa ieguldījumu faktiski visās jomās. Tas nozīmē risināt arī sociālas problēmas, kas ir zināmā veidā pamatā tam, ka sabiedrības ir radikalizējušās – nepietiekama izglītība, viegli manipulējama un ietekmējama sabiedrība, kas kopumā nosaka to, kas tas būs ilgstošs process.*” Kā norāda eksperti, liela loma šajos procesos ir tieši iedzīvotāju iesaistei un atbalstam nacionālā, ES līmenī un uz sadarbību ar Eiropas dienvidu kaimiņiem ietvaros, jo lielā mērā arī sabiedrība var ietekmēt kopējo drošību.

Jau kopš 11. septembra terorakta aktuāls jautājums ir bijis, cik augstu cenu brīvība ir gatava maksāt par drošību. Aplūkojot tikai dažus spilgtākos piemērus, kas ir mainījies ES dalībvalstu aktivitātēs cīņā ar terorismu¹²⁹, var novērot, ka neviena no tām nav saistīta ar iekļaujošas politikas veidošanu un jautājumu skaidrošanu sabiedrībai. Teroristu uzbrukumi Eiropā ir vērsti uz uzmanības pievēršanu un/vai konkrētu prasību īstenošanu. Jo vairāk ES valstis izolēs musulmaņu kopienas caur dažādām aizsardzības sistēmām, jo vairāk jaunas terorisma formas radīsies. Kad valdību atbildes uz teroraktiem kļūst tik paredzamas kā pulkstenis, ir laiks pārdomāt risinājumu un rīcības politiku, ko veido valdības - vai atbildes reakcija ir vērsta uz toleranci, kompromisiem un savstarpēju notikumu izpratni, un politikas aktivitātes liecina par nodomu atbilstību realitātei. Pierādījums tam ir fakts, ka ļoti reti gadās situācijas, kad persona, kas īsteno teroraktu, nav pirms tam jau bijusi izlūkdienestu redzeslokā. Parīzes terorakta gadījumā atbildīgās institūcijas norādīja, ka notikušais nav sadarbības vai izlūkdienestu darba trūkums, lielākā problēma bija interpretācija par apkārt notiekošo. Bieži vien izlūkdienestu darbinieki pievērš lielāku uzmanību tiem aizdomās turamajiem, kas ir pamanāmāki un "skaļāki" ar savām aktivitātēm. Bet nesenie uzbrukumi arvien biežāk liecina, ka noteikti aizdomās turamie nav pienācīgi novērtēti. Kas nozīmē, ka pārmaiņas likumdošanā, lielāks finansējums, vai vairāk darbinieku drošības dienestos nenozīmē lielākas garantijas pret teroraktiem, jo galu galā tieši prioritāšu izvērtēšana un psiholoģiskais faktors var būt nozīmīgāks pašradikalizētu teroristu uzbrukumiem. Tas ir

¹²⁸ Skatīt 13.pielikumu.

¹²⁹ Country Reports on Terrorism 2013, April 2014. United States Department of State, Publication Bureau of Counterterrorism. Pieejams www.state.gov/documents/organization/225886.pdf (skatīts 22.02.2015.) Pp. 6-7.

būtiski jaunās pretterorisma politikas veidošanas kontekstā, jo, ja problēma ir zināšanu trūkums, kā efektīvāk sekot līdzi izlūkdienestu redzeslokā jau nonākušajiem aizdomās turamajiem, tad plašāks sadarbības tīkls nemazinās terorisma draudus.¹³⁰ Tas savukārt kalpo kā atkārtots pierādījums, ka ES pretterorisma politikai jāiekļauj individuālie un kultūras aspekti, lai caur iekļaujošu politiku mazinātu radikalizācijas un terorisma draudus Eiropā. Lai gan pretterorisma politika nevar aptvert visus sociālās dzīves aspektus, ir iespēja integrēt kopējā ārpolitikas un drošības politikā elementus un sadarbības partnerus kompleksai jautājumu risināšanai. Lai gan plašsaziņas līdzekļos tiek uzsvērti tieši drošības pasākumi, ES kopējās nostājas ietvaros ir iekļauti arī iepriekš minētie aspekti. Piemēram, stratēģiskās komunikācijas veidošana caur pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas caur īpašām apmācībām veicinātu strukturēta dialoga veidošanu par musulmaņu kultūras izpratni un imigrantu kultūru iekļaušanos. Tāpat pasākumi, kas veltīti radikalizācijas mazināšanai - atbalsts izglītības, profesionālās izglītības, darba iespēju un integrācijas atbalstam.¹³¹ Kas nozīmē, ka nav nepieciešamība fundamentāli mainīt un radīt ko jaunu, bet gan prioritizēt, intensificēt un veicināt izpratni, ka ar pretterorismu saistītie jautājumi ir ļoti plaša spektra, un to risināšanai ir jāveicina dažādu sociālo grupu līdzatbildība. Šis jautājums tika akcentēts arī Ārlietu padomes šī gada 9. februāra tikšanās laikā, norādot, ka tikai vienlīdz intensīva sadarbība un koordinācija starp iekšējiem un ārējiem ES spēlētājiem nodrošinās vērā ņemamu ietekmi uz kopējo mērķu īstenošanu.¹³²

Kopumā analizējot jaunākos pieņemtus lēmumus ES pretterorisma politikas ietvaros, tiek norādīts, ka tajos trūkst novitātes. Liela daļa lēmumu tika izdiskutēti jau pirms Parīzes notikumiem Tieslietu un iekšlietu padomes tikšanās laikā 2014. gada 4. decembrī.¹³³ Vairāki no tiem ir tehniskas dabas jautājumi, kas neatspoguļo šo lēmumu efektivitāti, vērienu un pievienoto vērtību. Respektīvi, tie nav izmērāmi, tādējādi analīze par pieņemto lēmumu efektivitāti ir strīdīga. Arī 9. februāra Ārlietu padomes tikšanās laikā ir redzams, ka visas turpmākās aktivitātes ir veidots uz jau esošās politikas bāzes, kas kopumā nozīmē, ka, lai operatīvāk sasniegtu nospraustos mērķus, ir jāpalielina cilvēku resursi vai finansējums. Tas, kas ir parādījies, no jauna ir, ka tiek meklēti veidi, kā paātrināt pieņemto lēmumu īstenošanu. Tāpat ir noteikts, ka prioritārie sadarbības partneri terorisma apkarošanā ir:

¹³⁰ Berger J. M. Europe Cracks Down, 16.01.2015. Pieejams www.brookings.edu/research/opinions/2015/01/16-europe-cracks-down-jihadis-berger (skatīts 29.03.2015.)

¹³¹ Bigo D., Brouwer E., Carrera S., Guild E., Guittet E. P., Jeandesboz J., Ragazzi F., Scherrer A. The EU Counter-Terrorism Policy Responses to the Attacks in Paris: Towards an EU Security and Liberty Agenda. *CEPS Paper in Liberty and Security in Europe*, 2015. Vol. 81. Pp. 1-21.

¹³² Outcome of the Council Meeting. 3367th Foreign Affairs Council meeting, 09.02. 2015. Pieejams www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2015/02/09/ (skatīts 09.05.2015.)

¹³³ Tieslietu un iekšlietu padomes tikšanās 4.-5.decembrī Luksemburgā preses relīze. Pieejams www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/jha/145004.pdf (skatīts 11.04.2015.)

1. Valstis: Alžīrija, Ēģipte, Irāka, Izraēla, Jordānija, Maroka, Libāna, Saūda Arābija, Tunisija un Turcija.

2. Organizācijas: Persijas līča sadarbības padome, Arābu valstu līga, Islāma sadarbības organizācija, Āfrikas savienība un citas koordinējošas reģionālās struktūras kā Sāhelas G5 valstu grupa.¹³⁴

Aptaujāto ekspertu viedokļi par ES pretterorisma politiku bija samērā atšķirīgi. Atbildot uz jautājumu, kā tiek vērtēta ES pretterorisma politika un kādas ir tās vājās puses, lielākā daļa no tiem akcentēja pozitīvos aspektus, norādot, ka jau sasniegts, ir vērā ņemama izaugsme, bet, kā jebkurā jomā, visu mērķu sasniegšanai vēl nepieciešams laiks un citi labvēlīgi faktori. Žuravļovs norādīja, ka ES pretterorisma politika ir maksimāli visaptveroša un runāt par tām lietām, ko varētu darīt vēl vairāk vai vēl labāk ir ļoti grūti, jo šobrīd jau ir izdarīts tik daudz kā vēl nekad.¹³⁵ Arī Hoena atklāja, ka paveiktais ES pretterorisma politikas kontekstā ir ļoti apjomīgs darbs. Svarīgākais no tā ir tas, ka 28 dalībvalstīm ir kopēja vīzija un stratēģija par to, ko nepieciešams darīt. Lai paveiktu vēl vairāk, būtiska ir pašu dalībvalstu iesaiste bilateriālā līmenī.¹³⁶ Tāpat tikai minētas vairākas lietas, ko būtu nepieciešams vēl uzlabot. Piemēram, Nīderlandes ārlietu ministra padomnieks norādīja, ka ir nepieciešams paātrināt pieņemto lēmumu īstenošanu un sadarbības politiku kā tādu. Piemēram, politiskie dialogi ar Tunisiju un Irāku noris reizi divos vai trijos gados, bet būtu nepieciešams, lai intensitāte būtu divas reizes gadā. Kā arī ir nepieciešams kritiskāks novērtējums par padarīto, nepieciešami taustāmi rezultāti, kas tādai valstu savienībai kā ES ir ļoti sarežģīts process, jo ES tika radīta, balstoties uz kopējām vērtībām, ticību idejām un ideālismu.¹³⁷ Savukārt Mačiņš akcentēja, ka *“galvenais izaicinājums ir grūtības valstīm deleģēt iekšējās atbildības un kopējo atbildību”*.¹³⁸ Trīs pārējie nevalstiskā sektora pārstāvji bija izteikti negatīvāki attiecībā uz savu vērtējumu par ES pretterorisma politiku. Lundins apgalvoja, ka ES pretterorisma politika ir pat ļoti vāja un fragmentāra, kā arī, ka tai nav visaptverošas pieejas.¹³⁹ Arī Šehadi sniedza negatīvu, vērtējumu sakot, ka ES līdz galam nav izpratnes par to, cik lielā mērā notiekošais ir ES problēma. ES pretterorisma stratēģija necīnās ar tām problēmām, ar kurām tai būtu jācīnās, kas vispirms ir situācijas stabilizēšana Irākā un Sīrijā.¹⁴⁰ Arī Turks norādīja uz trūkumu, kas,

¹³⁴ Outcome of the Council Meeting, 3367th Foreign Affairs Council meeting, 09.02. 2015. Pieejams www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2015/02/09/ (skatīts 09.05.2015.)

¹³⁵ Skatīt 14.pielikumu.

¹³⁶ Skatīt 15.pielikumu.

¹³⁷ Skatīt 13.pielikumu.

¹³⁸ Skatīt 9.pielikumu.

¹³⁹ Skatīt 10.pielikumu.

¹⁴⁰ Skatīt 11.pielikumu.

viņaprāt, ir: “ES līdz galam nesaprot, cik liela nozīmē ir sadarbībai ar musulmaņu kopienām un islāma skaidrošanu.”¹⁴¹

Darba autore uzskata, ka negatīvais vērtējums radies no vispārēja vērtējuma par situāciju kopumā bez padziļinātas analīzes un zināšanām par ES pretterorisma politiku. Salīdzinot ar citu pieejamo informāciju un analizējot ES pieņemtos lēmumus Ārlietu, Iekšlietu un tieslietu padomju tikšanos laikā, var secināt, ka ES pretterorisma politika ir visaptveroša, regulāri tiek pārskatīta un stiprināta atkarībā no ārējā padraudējuma. Lielākās problēmas saistās ar nepieciešamību paaugstināt politikas reaģēšanas spēju un kapacitāti intensīvākai sadarbībai ar prioritārajām valstīm un organizācijām. Darbam ar musulmaņu kopienām, islāma skaidrošana sabiedrībai viennozīmīgi ir liela nozīme, bet tā nav ES primārā atbildība. Kā jau iepriekš tika minēts, ES loma pretterorisma jautājumos ir ES dalībvalstu rīcību atbalstoša, un primāri katras valsts uzdevums nacionālajā līmenī ir sekot līdzi un mazināt radikalizāciju, terorisma draudus un veidot minoritātēm iekļaujošu politiku. Kā arī liela nozīme ir darbam ar interneta un sociālo mediju platformu kompānijām, dažādu mediju pārstāvjiem, izglītības iestādēm, nevalstiskajām organizācijām, lai sabiedrībā kopumā veicinātu līdzatbildības sajūtu par to, kas, kā un kādos apstākļos tiek pateikts un vērtēts.

2.2. ES stratēģija cīņā pret Islāma valsti

Situācija reģionā ir eskalējusies tik tālu un ietver sevī tik senu vēsturisko fonu, ka ir samērā viegli apjukt, mēģinot saprast seku cēloņus. Un sekas sevī ietver apdraudējumu ne tikai Tuvo Austrumu reģionā, bet arī visā pasaulē. Respektīvi, Islāma valsts nav Irākas vai Sīrijas problēma, tā ir starptautiska, līdz ar to starptautisks un visaptverošs redzējums ir tas, kas nepieciešams, tā risināšanai.¹⁴² Atskatoties uz pirmajā nodaļā analizēto, var novērot, ka Islāma valsts pati par sevi neiekļaujas ne vienā no minētajiem terorisma veidiem, bet gan ir apkopojums no vairākiem veidiem, ietverot gan etniskos un sociālos, tā arī politiskos aspektus. Arī dažādās un plašās darbības formas norāda uz nepieciešamību pēc visaptverošas politikas cīņā ar teroristisko grupējumu.

Eiropas Savienība "ES stratēģijas attiecībā uz terorisma apkarošanu un ārvalstu kaujiniekiem" ietvaros ir apņēmusies nodrošināt savus resursus un klātbūtni reģionā ar mērķi aizsargāt cilvēku dzīvības, tiesības un risinātu radušos krīzi sadarbībā ar reģionālajiem partneriem. ES iesaiste reģionā ir ļoti nozīmīga, jo notiekošais ir pretrunā ar ES pieņemtajām pamattiesībām un vērtībām, tas ir kā iekšējais, tā ārējais ES drošības apdraudējums, kā arī

¹⁴¹ Skatīt 12.pielikumu.

¹⁴² De Czege H. W. Defeating the Islamic State: Commentary on a Core Strategy. *Parameters: U.S. Army War College*, Winter 2014/2015. Vol. 44 (4). Pp. 63-69.

risks zaudēt Sīriju un Irāku kā partneres ilgspējīga miera panākšanai Tuvajos Austrumos un arī kā tirdzniecības partneres un enerģijas piegādātājas.¹⁴³

Kopš pagājušā gada (2014. gada 20. oktobris) tika sāкта veidot ES stratēģija pret Islāma valsti. Ārlietu padome puda ES apņēmību visaptverošā un saskaņotā veidā risināt krīzes Sīrijā un Irākā un vērsties pret draudiem, ko rada Da'esh (akronīms arābu valodā). Lai atjaunotu mieru un drošību Sīrijā un Irākā, stratēģija ietver risinājumus problēmām, ko radījuši represīvie režīmi, bruņotie konflikti, neiekļaujoša un korumpēta pārvalde, cilvēktiesību pārkāpumi, reliģiskā sašķeltība, marginalizācijas sajūta sunnītu iedzīvotāju grupās, kā arī spriedze starp reģionālajām varām un tās negatīvā ietekme uz Sīrijas un Irākas iekšpolitiku.¹⁴⁴

Viennozīmīgi gan politikas veidotāji, gan neatkarīgie eksperti atzīst, ka cīņai ar Islāma valsti nebūs vienkāršs un ātrs risinājums, kā arī – tas ietver plašas politikas pielietojumu, lai ne tikai novērstu turpmāku konflikta eskalāciju, bet stabilizētu kopumā ekonomisko un politisko vidi primāri Irākā, Sīrijā, bet arī Irānā un kaimiņvalstīs, kur pieaugošais bēgļu skaits rada apgrūtinājumu migrācijas pārvaldei un ar to saistītajām problēmām.¹⁴⁵

Kara Studiju Institūta Pētniecības direktore Levisa (*Jessica D. Lewis*) norāda, ka Islāma valsts ir liels drauds visām modernajām valstīm, tādēļ grupējuma darbību nevar vienkārši samazināt, bet gan jāsagrauj pilnībā, izmantojot tā vājās puses, kas ir:

1. Sagraut Islāma valsts militārās kapacitātes centru – aizturot vai nogalinot militāros stratēģiju plānotājus un īstenotājus Mosulā un Rakā. Īpaši nozīmīgi ir izstrādāt pret stratēģijas tām, ko īsteno grupējums, jo traucējot grupējuma operācijas, netiek panāktas uzvaras, kas ir tik nozīmīgas propagandas veidošanā.

2. Pārņemot stratēģiskās frontes līnijas. Islāma valsts ir izpletusies plašā teritorijā Irākā un Sīrijā, bet nenosdz to visu vienmērīgi. Sašaurinot tās darbības teritoriju, tiek mazināta grupējuma vara.

3. Novēršot ilgstošu politisko kontroli. Islāma valsts jau ir izveidojusi sava veida valsts pārvaldes aparātu. Lai nepieļautu tā stabilizāciju un attīstību, būtu nepieciešams sagraut tā administratīvos centrus Mosulā, un Rakā. Viena iespēja tā paveikšanai ir atbalstīt sunnītu pretošanās kustības mobilizāciju.

¹⁴³ Vēršanās pret ārvalstu kaujiniekiem un atbildes reakcija uz nesenajiem terora aktiem Eiropā. Eiropas Savienības Padome. Pieejams www.consilium.europa.eu/lv/policies/fight-against-terrorism/foreign-fighters/ (12.04.2015.)

¹⁴⁴ Padomes secinājumi par ES reģionālo stratēģiju attiecībā uz Sīriju un Irāku, kā arī ISIL/DA'ESH draudiem. Eiropas Savienības Padome, 16.03.2015. Pieejams www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2015/03/16-council-conclusions-eu-regional-strategy-for-syria-and-iraq-as-well-as-the-isil-daesh-threat/ (skatīts 12.04.2015.)

¹⁴⁵ Bacevich A. J. Even if we defeat the Islamic State, we'll still lose the bigger war. The Washington Post, 03.10.2014. Pieejams www.washingtonpost.com/opinions/even-if-we-defeat-the-islamic-state-well-still-lose-the-bigger-war/2014/10/03/e8c0585e-4353-11e4-b47c-f5889e061e5f_story.html (skatīts 12.04.2015.)

4. Noliedzot Islāma valsts stiprās puses. Ir būtiski novērst notiekošo pilsoņu karu, jo tas sniedz grupējumam rīcības brīvību (jo ir kara apstākļi). Tāpat nepieciešams atbalstīt sunnītu pretošanās grupas un kurdu bruņotos spēkus, kā arī cīņā iesaistīt *Peshmerga*. Lai gan kurdiem oficiāli nav savas valsts, tiem ir nozīmīgi, lai blakus ir ekonomiski attīstīts un stabils kaimiņš.

5. Veidojot mediju atbildes stratēģiju un atbildes vēstījumu. Islāma valsts ir varena reģionā, jo no tās *modus operandi* baidās kā vietējie, tā ārzemju preses lasītāji. Bloķējot un traucējot informācijas plūsmu, tiek mazināts grupējuma spēks.¹⁴⁶

Savukārt Amerikas militārie eksperti norāda, ka stratēģijai, lai sakautu Islāma valsti, būtu jāfokusējas uz 3 pamatlīnēm:

1. Vispirms ir svarīgi uzvarēt cīņā ar vardarbīgo Islāma valsts pārvaldi reģionā un nodrošināt atbalstu alternatīvai pārvaldes formai – jaunai, leģitīmai valdībai, kurai būtu starptautisks atbalsts nodrošināt tās normālu uz atvērtas pārvaldības principiem balstītu politiku ilgtermiņā. Tas nozīmē strādāt arī ar pamatiedzīvotājiem un kopienām, lai iesaistītu viņus jaunās pārvaldes veidošanā un strādātu pie tādas valdības, ko paši uzskata par leģitīmu. Tomēr ir skaidrs, ka izveidot nekavējoties gatavu un funkcionējošu valdību, kas spētu pārņemt katru pilsētu un ciematu Irākā un Sīrijā, ir praktiski neiespējami. Bet, lai to pakāpeniski panāktu, nepieciešams atbalstīt Asada režīma opozīciju.¹⁴⁷ Pagaidām pastāvošā politiskā pārvalde ir ļoti nestabila, jo izveidojusies koalīcija ir nestabila un nav spējīga darboties ilgtermiņā. Pašreizējā koalīcija sastāv no Islāma valsts, citām Irākas sunnītu grupām, bijušajiem Ba'atistu partijas locekļiem un pāris kopienu līderiem. Šīs koalīcijas vienīgais pastāvēšanas un arī izveidošanās iemesls ir naids un bailes no pretošanās spēkiem - Bagdādes valdības, Irākas šītu kaujiniekiem un Irānas pretošanās spēkiem. Tomēr ņemot vērā grupu dažādās intereses un pieaugošos konfliktus, tas var tikt uzskatīts kā pozitīvs aspekts, lai atjaunotu un noturētu vienu leģitīmu pārvaldi.¹⁴⁸

2. Otra nozīmīgā lieta ir ilgtermiņa cīņa ar propagandu. Islāma valsts ir cīnījies par katru iedzīvotāju, kopienai, lai caur morālu vai fizisku spiedienu tos pievērstu sekot Islāma valsts idejām. Lai nodrošinātu sekmīgu iekšējo drošību, ir svarīgi, lai tās tauta nav iebiedēta, bet gan lemtspējīga un ar plašu izvēlēs un izteiksmes brīvību. Tādēļ nepieciešams veidot paš aizsardzības spēkus, kas spētu identificēt un arestēt tos, kas turpina atbalstīt un izplatīt Islāma valsts idejas.

¹⁴⁶ Lewis J. D. The Islamic State: A Counter-Strategy for a Counter-State. Middle East Security Report 21, July 2014. Pieejams www.understandingwar.org/sites/default/files/Lewis-Center%20of%20gravity.pdf (skatīts 13.02.2015.) Pp. 24-25.

¹⁴⁷ De Czege H. W. Defeating the Islamic State: Commentary on a Core Strategy. *Parameters: U.S. Army War College*, Winter 2014/2015. Vol. 44 (4). Pp. 63-69.

¹⁴⁸ Terrill W.A. Understanding the Strengths and Vulnerabilities of ISIS. *Parameters: U.S. Army War College*, Autumn 2014. Vol. 44 (3). Pp. 13-23.

3. Un trešā nozīmīgākā cīņa ir ar pašu Islāma valsti, kas nozīmē ne tikai tās sakaušanu, bet arī iznīcināt tās ieročus un nepieļaut, ka tā pāriet uz citiem reģioniem, lai turpinātu izplatīt savas idejas un mērķus no jauna.

Būtiskākais tajā visā ir, ka visi trīs punkti tiek īstenoti vienlaicīgi un tikai to kopēja īstenošana var nodrošināt pārejas procesu uz miera atjaunošanu.¹⁴⁹

Daļa no šiem centieniem atspoguļojas arī ES stratēģijā. Plašākā kontekstā pastāv pieci galvenie mērķi, kas kopīgi Sīrijai, Irākai un citām skartajām valstīm. Pirmkārt tā ir reģionālā sadarbība konfliktu novēršanai un ilgstoša miera uzturēšanai. Tas nozīmē spēcīgu diplomātisko atbalstu divpusējā līmenī Persijas līča valstīm, Ēģiptei, Turcijai un Irānai, kuras visvairāk ir ieinteresētas konflikta atrisināšanā, lai Islāma valsts ietekme tālāk nepārietu uz šīm valstīm. Tajā liela nozīme ir reliģijas un ideoloģijas jautājumiem ar mērķi vērsties pret vardarbīgo ekstrēmismu. No tā izriet nākamais solis, ka ir nepieciešama teroristu organizācijas izolēšana un sakaušana un tās ideoloģijas ietekmes ierobežošana. Tas ir militārs atbalsts Irākas drošības spēkiem (ISF) - kurdu *Peshmerga*, kā arī mērenajai opozīcijai Sīrijā. Tas nozīmē kaujinieku, līdzekļu un ieroču plūsmas apturēšana, bet ne iesaiste militārās operācijās ES līmenī. ES līmenī pamatuzdevumi ietvertu vardarbīgā ekstrēmisma novēršanu reģionā caur de-radikalizācijas programmām, kā arī veicināt uzticamību tām grupām un organizācijām, kas pauž nevardarbīgas politiskā islāma formas (to apspiešana var veicināt radikalizāciju). Dalībvalstu ieguldījums ir nozīmīgs caur finansējumu reģionam no Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta (IcSP) un Eiropas kaimiņattiecību instrumenta (EKI).¹⁵⁰

Finansiāla un konsultatīva palīdzība kaimiņvalstīm ir nozīmīga, lai ierobežotu Islāma valsts ietekmi tajās. Tas ir vēl viens no ES mērķiem – sadarbībā ar trešajām valstīm, nepieļaut jebkāda veida radikalizācijas veicinātu vardarbību un teroristu iefiltrēšanos reģionā. Tas saistās arī ar vēl vienu no ilgtermiņa mērķiem, kas ir humānās palīdzības sniegšana. ES jau ir piešķīrusi vairāk nekā 3,3 miljardus eiro krīzes skartajiem reģioniem, un ir apņēmības pilna iesaistīties bēgļu un humānās palīdzības jautājumu risināšanā arī turpmāk. Kā vienas no nozīmīgākajām investīcijām tiek minēts finansējums izglītībai – bērniem arodapmācībām un sieviešu kvalifikācijas celšanai tajās nozarēs, kas būs nozīmīgas, lai pēc konflikta veicinātu ekonomiskās un sociālās vides atjaunošanos. Kā pēdējais nozīmīgākais mērķis ir vietējo iedzīvotāju izturēt spējas stiprināšana Sīrijā, Irākā un skartajās kaimiņvalstīs. Kā minēts iepriekš, Islāma valsts ir bijusi sekmīga kaujinieku vervēšanā dēļ atalgojuma, ko tā var piedāvāt un dēļ ideoloģijas par labāku nākotni Islāma valsts pārvaldībā. Ir būtiski izglītēt par

¹⁴⁹ De Czege H. W. Defeating the Islamic State: Commentary on a Core Strategy. *Parameters: U.S. Army War College*, Winter 2014/2015. Vol. 44 (4). Pp. 63-69.

¹⁵⁰ Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Sīrijai un Irākai, kā arī Da'esh draudu novēršanai paredzētās ES reģionālās stratēģijas elementi. ES Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos. Briselē, 06.02.2015.

izglītības, darba tirgus iespējām un procesiem, kas veicina tiesiskuma atjaunošanu valstī. Tas ir panākams gan ar finansiālo palīdzību, gan caur politisko dialogu un bēgļu uzņemšanu ES. Tāpat būtu jāparedz sadarbība ar diasporu organizācijām Eiropā, lai stiprinātu ES informatīvās darbības un uzlabotu to efektivitāti.¹⁵¹

ES finansējums un centieni palielināt palīdzības apjomu ir nozīmīgi reģionam, tomēr, kā tika minēts nodaļā 1.3., Islāma valsts ikgadējais apgrozījums ir 2 miljardu dolāru apjomā. Lielais finansējums iegūts, galvenokārt, caur dažādām nelegālām un kriminālām darbībām. Kā norāda Oksfordas Universitātes profesors Koljērs (*Paul Collier*), lai kaujinieki radikalizētos, tiem nepieciešams aizvainojums (*grievance*), bet lai pastāvētu – alkatība.¹⁵² Un Islāma valsts ir bijusi pietiekami alkatīga, lai pārņemtu maksimāli lielu stratēģiski nozīmīgu finansējuma avotu, kas sniegtu organizācijai regulārus ienākumus. Islāmā valsts ir maz atkarīga no ārējiem finansēšanas kanāliem, tādēļ vienas no lielākajām grūtībām cīņā pret Islāma valsti ir pārtraukt finanšu plūsmu. Islāma valsts kontrolētā teritorija ietver 8 miljonus iedzīvotāju, kas sniedz plašas iespējas dažādām kriminālām darbībām, kā sieviešu sagūstīšana Irākā, lai vēlāk tās pārdotu kā līgavas un seksa verdzenes Sīrijā. Tā kā biežāk tie ir skaidras naudas darījumi, tad lielākā iespēja novērst resursu iegūvi ir, atbalstot Turciju, un Kurdistānu to centienos nepieļaut naftas kontrabandu, cīnoties, ka netiek pārņemti naftas ieguves punkti. Kā arī sankcionējot uzņēmumus, kas pērk kontrabandas naftu no organizācijas. ES turpina regulāri papildināt sankcionēto uzņēmumu sarakstu, bet, tā kā naudas pārvedumi tiek koordinēti kravas mašīnas pa sauszemi, ES un sabiedrotie to nespēj ierobežot pilnībā bez karavīriem reģionā. Bet tas, ko ES var darīt, ir atbalstīt Irākas leģitīmās valdības banku pārstāvjus apmācot par finanšu izsekošanas veidiem un nodrošinot ar jaunākajām tehnoloģijām efektīvākam darbam. Lai gan ES nepieļauj iespējamību sākt plānot militārās operācijas reģionā, pastāv liela iespējamība, ka tādas tiks sāktas plānot, jo ar esošajiem sabiedroto karavīriem uz vietas nepietiek.¹⁵³ Islāma valsts militārās operācijas iezīmē motivāciju iegūt un pakļaut tās teritorijas, kurās atrodami vērtīgi resursi. Jo īpaši tendence iezīmējas Sīrijas gadījumā. Lai pasargātu gan šos objektus, gan civiliedzīvotājus un nepieļautu objektu pārņemšanu kā kārtējo nelegālas peļņas avotu, aviācijas uzbrukumi ir nepietiekami.¹⁵⁴

¹⁵¹ Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Sīrijai un Irākai, kā arī Da'esh draudu novēršanai paredzētās ES reģionālās stratēģijas elementi. ES Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos. Briselē, 06.02.2015.

¹⁵² Collier P. Rebellion as Quasi-Criminal Activity. *The Journal of Conflict Resolution*. Vol. 44 (6). Pp. 846-852.

¹⁵³ Kan P. R. Defeating the Islamic State: A Financial-Military Strategy. *Parameters: U.S. Army War College*, Winter 2014/2015. Vol. 44 (4). Pp. 71-80.

¹⁵⁴ UN Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic. Rule of Terror: Living under ISIS in Syria 14.11.2014. Pieejams

Lai gan izstrādātā politika paredz ES iesaisti un sadarbību visā reģionā, ir būtiski nodalīt pasākumus, kas attiecas uz katru no valstīm. Jo katrā valstī ir sava politiskā sistēma un robežvalstis, kuru diplomātiskais atbalsts primāri nepieciešams ekonomikas un sociālo jautājumu stabilizēšanai. Jau 2013. gadā tika izstrādāta visaptveroša ES pieeja Sīrijas krīzei, kas ietvēra pasākumus sadarbībai ar Sīrijas valdības opozīciju, humānās palīdzības nodrošināšanu, jaunu sankciju regulējumu, finansiālo atbalstu, kā arī pasākumus, lai novērstu ES iedzīvotāju radikalizāciju un pievienošanos “ārzemju kaujiniekiem”. Gan 2013. gada krīze Sīrijā, gan šobrīd notiekošais Sīrijā un Irākā norāda uz to, ka, neskatoties uz labi izstrādātu politiku un visaptverošu pieeju, konflikta risināšana ir ļoti ilgstošs process līdz pilnīgai situācijas stabilizācijai, jo Sīrija toreiz un Islāma valsts šobrīd ir visdramatiskākā humānā krīze pasaulē.¹⁵⁵ Jau 2014. gadā kā atbilde notiekošajam sekoja pirmā reģionālā ES fonda (*Madad Fund*) izveide starp Eiropas Komisiju un Itāliju, lai cīnītos ar krīzi Sīrijā. Tas tika izveidots, lai mobilizētu palīdzības sniegšanas instrumentus. Bet tā ir tikai daļa no stratēģiskās atbildes, jo fonds paredzēts un fokusējas uz atbalstu, kas saistīts ar palīdzību bēgļiem un uzņemošajām kopienām Sīrijas kaimiņvalstīs.¹⁵⁶ Tomēr jāņem vērā, ka šāds atbalsts arī ir ļoti nozīmīgs, jo uzbrukumi no Islāma valsts turpinās. Dēļ šiem uzbrukumiem ne tikai iet bojā cilvēki, bet arī tiek sagrautas iedzīvotāju dzīves vietas. Šī gada marta sākumā Eiropas Parlaments publicēja rezolūciju, aicinot starptautisko sabiedrību aktīvāk iesaistīties palīdzības sniegšanā minoritātēm Sīrijā un iedzīvotājiem, kas zaudējuši mājas Islāma valsts uzbrukumā rezultātā. Tāpat Parlaments aicina veidot teritorijas Irākas ziemeļos, kas būtu droša patvēruma zonas nelaimē nokļuvušajiem iedzīvotājiem.¹⁵⁷

Par ko eksperti ir vienprātis ir, ka risinājums Islāma valsts sakaušanai nav viegls un ātrs. Konflikts pats par sevi ir ļoti komplicēts un ietver kā vēsturisko fonu, tā etniskās, sociālās, reliģiskās un politiskās problēmas kā Eiropā, tā reģionā. Un, ņemot vērā kaujinieku dzimtenes, tā ir starptautiskās sabiedrības problēma. Analizējot pirmās nodaļas otrajā apakšnodaļā minēto, ka stratēģiju cīņai ar terorismu mūsdienās pamatā ir likumdošanas aktu maiņa, koordinēta darba nodrošināšana, un aktīva jauno tehnoloģiju izmantošana, var secināt, ka Islāma valsts gadījumā eksperti ir vienprātis, ka ir jāsāk ar pašiem pamatiem, kas definē

www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/HRC_CRP_ISIS_14Nov2014.pdf (skatīts 27.04.2015.)

¹⁵⁵ Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai par visaptverošu ES pieeju Sīrijas krīzei. Eiropas Savienības Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos. Briselē, 24.06.2013. Pieejams eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013JC0022&from=LV (skatīts 12.04.2015.)

¹⁵⁶ European Commission and Italy launch first ever EU Regional Trust Fund in response to the Syrian Crisis, 15.12.2014. Pieejams europa.eu/rapid/press-release_IP-14-2664_en.htm (skatīts 18.04.2015.)

¹⁵⁷ European Parliament resolution on recent attacks and abductions by Da'esh in the Middle East, notably of Assyrians 11.03.2015. Pieejams www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2F%2FEP%2F%2FTEXT+MOTION+P8-RC-2015-0240+0+DOC+XML+V0%2F%2FEN (skatīts 27.04.2015.)

legitīmu valsti kā tādu. Līdzīgi kā 11. septembra terorakta gadījumā, cīņā ar *al-Qaeda* liela nozīme bija saprast kāda veida organizācija tā ir un kas ir tās pamatmērķi. Arī Islāma valsts gadījumā tas ir visaptverošas stratēģijas sākums. Nav nozīmes mainīt likumdošanas aktus, ja legitīmas pārvaldes kā tādas vispār nav, tāpat kā nekādus rezultātus nenesīs jauno tehnoloģiju izmantošana, jo būtiskāk ir stiprināt iedzīvotāju analītiskās spējas un iespējas izglītoties, iesaistīties darba tirgū un nepakļauties provokācijām un propagandai. Vai tā ir Saiksa-Piko 1916. gadā noslēgtā līguma piesaukšana vai 7. gs. varas pārvaldes forma – tā ir pamatiedzīvotāju neapmierinātība ar pastāvošo sistēmu, kuras risinājums nevar būt vardarbīga interpretācija par islāmu. Līdz ar to var secināt, ka Islāma valsts, lai gan nav jauna terorisma forma, tās apkarošanai klasiskās cīņas metodes, ko ietver praktiski katras valsts pretterorisma stratēģija, neder. Kā tiek uzsvērts ES stratēģijā un starptautisko ekspertu komentāros, legitīmas valdības stiprināšana ir viens no pirmajiem un svarīgākajiem soļiem humānās krīzes izbeigšanai.

Ņemot vērā pirmajā nodaļā apskatītos jautājumus saistībā ar Islāma valsts rašanās iemesliem un pastāvēšanas mērķiem, ir skaidrs, ka ES stratēģija pret teroristisko grupējumu tiek veidota vadoties pēc konflikta cēloņiem. Kā tas tika minēts nodaļā 1.3., Islāma valsts rašanās iemesli saistās ar varas vakuumu reģionā, nesaskaņām starp sunnītu un šiītu kopienām un autoritatīvo režīmu nespēju nodrošināt valsts pārvaldes pamatfunkcijas. Savukārt grupējuma pastāvēšanu nodrošina veiksmīga propaganda, ārvalstu kaujinieku rekrutēšana, pašpietiekamība finansiālā jomā un alternatīvās pārvaldes trūkums. Ņemot vērā iepriekš minētās ES stratēģijas aktivitātes, var secināt, ka tās ir precīzi tēmētas aktuālo problēmu risināšanai, aptverot visus centrālos jautājumus Islāma valsts sakaušanai.

Aptaujātie eksperti vienprātīgi norādīja, ka uzvarēt Islāma valsti ir iespējams, bet tas prasīs vismaz vidēja termiņa risinājumu ar plašu instrumentu iesaisti. Kā norādīja Mačiņš: *“Būtiski, lai tas būtu pēc iespējas plašāks līdzekļu pielietojums.”*¹⁵⁸ Gan Hoena¹⁵⁹, gan Žuravļovs¹⁶⁰ uzsver jau paveikto un plānoto Globālās koalīcijas ietvaros, skaidrojot, ka tas ir maksimāli plašs instrumentu kopums, kas jau tiek izmantots. Islāma valsts sakaušanai ir jāizmanto grupējuma vājās puses un atbalstot nepieciešamās pārmaiņas reģionā. No ES puses tas vismaz pagaidām nozīmē nemilitāru iesaisti. Kā norāda Žuravļovs: *“Runa ir par daudzpusīgu un visaptverošu rīcību. Vēršoties pret faktoriem, kas veicinājuši sabiedrības radikalizāciju, nošķeltību no varas centra, neapmierinātību, ka netiek sniegtas iespējas iesaistīties politiskos procesos, marginalizējušos sabiedrības daļu, būtu iespējams vērsties pret Islāma valsti un citiem līdzīgiem grupējumiem.”* Tāpat Žuravļovs norāda, ka pēdējie

¹⁵⁸ Skatīt 9.pielikumu.

¹⁵⁹ Skatīt 15.pielikumu

¹⁶⁰ Skatīt 14.pielikumu

lēmumi attiecībā pret Islāma valsti bija jau esošo plānu intensificēšana un pārstrukturizēšana, izliekot pareizos akcentus uz prioritārajām lomām. Tas, par ko visi eksperti bija vienprātis, ka vienkārša risinājuma nav, jo Islāma valsts pati par sevi ir vairāku apstākļu sakritību, sabiedrības grupu un pagātnes kļūdu kopums, kam ir ilgstošu un komplicētu konfliktu fons.

Papildus tam gan Lundins¹⁶¹, gan Šehadi¹⁶² un Turks¹⁶³ vienbalsīgi akcentē, ka primāri problēma saistās ar reģiona iedzīvotāju neapmierinātību, reliģisko aizvainojumu un varas vakuumu. Tas nozīmē iekļaut sunnītus politikas veidošanas procesā, kā arī novēršot radikālā islāma izpausmes veidus. Kā norāda Turks: “*Neviens īsts islāma reliģiskais līderis neaicinās uz vardarbību pravieša Muhameda vārdā*”. Arī Hoena norāda, ka ir būtiski atgūt sunnītu uzticamību, lai iegūtu stabilu sadarbības partneri. Bet vienlīdz liela nozīme ir arī ES darbībām Eiropā dēļ lielā skaita ārvalstu kaujinieku reģionā un radikalizācijas Eiropā kopumā.¹⁶⁴ Turks arī norāda, ka sabiedrība reģionā šobrīd ir ļoti marginalizējusies. Dēļ mainīgajām varas pārvaldēm, vienmēr ir pastāvējušas sadursmes starp sunnītiem un šiītiem, kā rezultātā ir cīņas par šo kopienu identitātēm un lomu reģionā. Papildus tam arī ir senāks vēsturiskais fons, ko darba autore minēja pirmajā nodaļā – Saiksa-Piko līgums, ko pēc Turka domām, daļa no Islāma valsts vēlas atcelt, atgūstot tās teritorijas, kas bija, bija vienotajā Osmaņu impērijā.¹⁶⁵ Kā norāda Hoena, papildus nepamierinātajām kopienām reģionā, ir arī Huseina režīma militārpersonas, kas pārzina militārās stratēģijas un kara taktiku, kas kopumā veido komplicētu ainu ar dažādām sabiedrības grupām, kas izvēlējušās mazāko ļaunumu – veidot savu pārvaldi, nevis pieņemt šiītu un Irākas bijušā premjerministra *Nouri al-Maliki* valdību. Kas nozīmē, ka neapmierinātībai reģionā pamatā ir gan reliģiozie un politiskie, tā arī etniskie un vēsturiskie faktori.¹⁶⁶

Darba autore nodaļā 1.2. skaidroja visaptverošas pieejas nozīmi ES izpratnē. Apkopojot ES pieņemtus lēmumus, intervēto un citu ekspertu viedokļus var secināt, ka attiecībā uz Islāma valsti ir ņemtas vērā visas komponentes. Īpašs uzsvars tika likts uz sadarbības stiprināšanu un intensificēšanu ar starptautiskajiem partneriem. Kā nozīmīgākais piemērs ir ES dalība Globālajā koalīcijā, bet ne tikai. Kā tiks aprakstīts turpmākajā nodaļā, noris sadarbība arī ar ANO, Arābu valstu līgu, Āfrikas savienību u.c. starptautiskajiem partneriem. Otrkārt, tika uzsvērta delegāciju un īpašo sūtņu nozīme. Kā norādīts kopīgajā paziņojumā, tiek plānots palielināt politisko darbinieku skaitu ES delegācijā Sīrijā. Tāpat tiek uzsvērts, ka “ņemot vērā Kurdistānas reģiona svarīgo lomu cīņā pret Da’esh un Irākas politiskās krīzes

¹⁶¹ Skatīt 10.pielikumu

¹⁶² Skatīt 11.pielikumu

¹⁶³ Skatīt 12.pielikumu

¹⁶⁴ Skatīt 15.pielikumu.

¹⁶⁵ Skatīt 12.pielikumu.

¹⁶⁶ Skatīt 15.pielikumu.

noregulējumā, ES centīsies palielināt savu klātbūtni Erbilā, pilnībā ievērojot Irākas konstitucionālo kārtību. Erbilā tiks izveidots ES delegācijas Irākā birojs.” Attiecībā uz agrīnās brīdināšanas elementiem, tiek plānots valstu mērogā (Sīrijā un Irākā) stiprināt daudzozaru agrīnās brīdināšanas sistēmu. Paralēli tam vairākkārtīgi tiek uzsvērtā pilsoniskās sabiedrības nozīme, kā arī mērenās opozīcijas un pilsoniskās sabiedrības dalībnieku stiprināšana. Rūpīgs darbs saistās arī ar bēgļu jautājumiem. Komisija atbalsta bēgļu pārvietošanas centienus Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda ietvaros. Tāpat tika izveidota mobilitātes partnerība ar Jordāniju. Ņemot vērā, ka 17 miljoniem cilvēku ir vajadzīga humānā palīdzība (12,2 Sīrijā un 5,2 Irākā), katrai valstij tiek plānota individuāla palīdzības sniegšanas pieeja, kas, kā jau minēts iepriekš, ietver gan finansiālo palīdzību, gan iespēju izvērtējumu attiecībā uz bēgļu uzņemšanu ES dalībvalstīs.¹⁶⁷ Tie ir tikai pāris piemēri, kas skaidri iezīmē, cik precīzi Sīrijai un Irākai, kā arī Da'esh draudu novēršanai paredzētās ES reģionālās stratēģijas elementi atbilst visaptverošas pieejas pielietojumam attiecībā uz konkrēto gadījumu.

Darba autore izvirzītās hipotēzes ietvaros norāda, ka Islāma valsts rašanās ir veicinājusi un paātrinājusi visaptverošas pieejas ES pretterorisma politikā attīstību. Nav iespējams precīzi noteikt, kad radās Islāma valsts, bet tās darbība būtiski intensificējās pēdējā pusotra gada laikā. Analizējot šajā periodā pieņemtos lēmumus, par pamatu var ņemt dalībvalstu prezidentūras ES Padomē izvērtējumu. Pirms Latvijas prezidējošās valstis bija Itālija un Grieķija. Grieķijas prezidentūras laikā tika pieņemti 70 normatīvie akti, tomēr starp galvenajiem nav neviena, kas saistītos tieši ar pretterorisma politiku vai stratēģiju cīņā ar Islāma valsti. Pastarpināti svarīgu nozīmi var piedēvēt Padomes lēmumam par Irānas kodolprogrammu, bet pārējie lēmumi vairāk attiecas tieši uz Kopējo drošības un aizsardzības politiku. Cīņa ar terorismu bija kā viens no iepriekšējā prezidējošā trio darbības programmas punktiem, bet atsevišķs uzsvars uz cīņu ar Islāma valsti un terorismu Tuvajos Austrumos netika izdalīts.¹⁶⁸

Itālijas prezidentūras laikā jau sāk iezīmēties citas prioritātes. Cīņa ar terorismu Tuvajos Austrumos jau tiek, izdalīts kā atsevišķs punkts. Būtiskākais no paveiktā tiek akcentēta pieņemtā stratēģija "Sīrija un Irāka: Pretterorisms un ārvalstu kaujinieki", kas tika mērķēta cīņai ar Islāma valsti un citiem teroristiskajiem grupējumiem. Tāpat Itālijas prezidentūras laikā tika pārskatītas ES pretterorisma politikas prioritātes un tika izveidota Globālā koalīcija, bet pēdējais no tiem nav Itālijas prezidentūras prioritāšu ietvaros veikts lēmums. Tā bija ASV

¹⁶⁷ Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Sīrijai un Irākai, kā arī Da'esh draudu novēršanai paredzētās ES reģionālās stratēģijas elementi. ES Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos. Briselē, 06.02.2015.

¹⁶⁸ Results of the Hellenic Presidency of the Council of the European Union. Pieejams gr2014.eu/sites/default/files/1Results%20of%20the%20Hellenic%20Presidency_30%207%202014_EN.pdf (skatīts 17.05.2015.)

iniciatīva, kurai ES atsaucās līdz ar citiem starptautiskajiem partneriem. Savukārt Latvijas prezidentūras laikā (9. februāra ES Ārlietu padomes tikšanās laikā) tika pieņemts svarīgākais lēmums, ka ES ārpolitikā steidzamā kārtā nepieciešams pilnībā integrēt cīņu ar terorismu, ar uzsvāru uz Tuvo Austrumu reģionu. Tā ietvaros svarīgākais paziņojums bija šī gada februārī par Sīrijai un Irākai, kā arī Da'esh draudu novēršanai paredzētajiem ES reģionālās stratēģijas elementiem. Tāpat padome aicināja paātrinātā kārtībā īstenot ES stratēģiju Sīrijā un Irākā un stratēģiju attiecībā pret ārvalstu kaujiniekiem. Papildus tam tika pieņemti padomes secinājumi par ES reģionālo stratēģiju attiecībā uz Sīriju un Irāku, kā arī ISIL/DA'ESH draudiem, Eiropas Parlamenta rezolūcija par ES un Arābu valstu līgas saprašanās memorandu sadarbībai terorisma apkarošanas jomā, kā arī rezolūcija par Da'esh nesensajiem uzbrukumiem un cilvēku, it īpaši asīriešu nolaupīšanas gadījumiem Tuvajos Austrumos. Ņemot vērā, ka cīņa ar terorismu ir prezidējošo valstu trio – Itālijas, Latvijas un Luksemburgas viena no prioritātēm, var sagaidīt, ka arī līdz Latvijas prezidentūras beigām un Luksemburgas prezidentūras laikā pieņemto lēmumu skaits un atbilstība tikai pieaugs, un aktivitātes esošo stratēģiju īstenošanai – intensificēsies. Pirmkārt, liela nozīmē būs jaunās pretterorisma stratēģijas pieņemšanai, ko plānots pabeigt līdz Latvijas prezidentūras beigām.¹⁶⁹ Bet arī turpmākajiem lēmumiem, kas saistīsies ar politikas realizāciju būs būtiska loma cīņai ar Islāma valsti un citiem līdzīgiem teroristiskajiem grupējumiem. Pagaidām izstrādātā stratēģija pret Islāma valsti ir pietiekami visaptveroša, tādēļ, visticamāk, turpmākās politiskās aktivitātes saistīsies tieši ar pretterorisma politiku kopumā un esošās stratēģijas īstenošanu.

2.2.1. ES sadarbība ar Tuvo Austrumu valstīm cīņā pret Islāma valsti

Islāma valsts ar vardarbīgi radikālajām rīcībām ir iemantojusi daudzus pretiniekus – ASV, sunnītu pārvaldītās Arābu valstis, Eiropu, *al-Qaeda*, Irānu, Austrāliju un citas valstis un valstu organizācijas. Tas nenozīmē, ka visas no šīm valstīm vienosies cīņā pret Islāma valsti, bet tās viennozīmīgi būs Islāma valsts pretinieces. Un, kā jebkurā krīzē, valstu ieinteresētība sadarbībai, jo īpaši cīņā pret kopīgu ienaidnieku, būtiski palielinās.¹⁷⁰ Piemēram, radītie draudi, kas ietekmē visas kaimiņvalstis rada veiksmīgus priekšnosacījumus sadarbībai starp Turciju, Irānu, Saūda Arābiju un Ēģipti. Tas ir ne tikai efektīvāks veids kā kopīgi cīnīties pret Islāma valsti, bet veicina reģionālo sadarbību kopumā, veicinot ekonomikas ilgtspēju.¹⁷¹

¹⁶⁹ 18 month programme of the Council (1 July 2014 - 31 December 2015). Council of the European Union, Brussels 17.06.2014.

register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2010948%202014%20REV%201 (skatīts 23.05.2015.)

¹⁷⁰ Terrill W.A. Understanding the Strengths and Vulnerabilities of ISIS. *Parameters: U.S. Army War College*, Autumn 2014. Vol. 44 (3). Pp. 13-23.

¹⁷¹ Ross H. Towards a Regional Strategy Contra ISIS. *Parameters: U.S. Army War College*, Autumn 2014. Vol. 44 (3). Pp. 37-46.

Lai uzvarētu Islāma valsti, nepieciešama ne tikai militārā stratēģija. Cīņā ar grupējumu liela nozīme ir arī politiskajai un diplomātiskajai stratēģijai ar reģionālajām valdībām. Tomēr, piemēram, kurdi, apmaiņā pret palīdzību cīņā ar Islāma valsti, var pieprasīt ilgi kāroto Kurdistānu, kas var eskalēties jaunā konfliktā reģionā.¹⁷² Gan šajā kontekstā, gan plānojot jebkuru finansiālu un diplomātisku atbalstu, ir būtiski iegūt uzticamu partneri reģionā gan priekš ES, gan kaimiņvalstīm, lai jaunā pārvalde neveicinātu cita veida pretošanās kustības un radikalizāciju Irākā, Sīrijā un reģionā kopumā.¹⁷³

ES cīņā ar Islāma valsti sadarbojas gan iekšēji, tā arī ar sabiedrotajiem – ASV, Persijas līča valstīm, Arābu valstu līgu, Apvienoto Nāciju Organizāciju un ne tikai. Kopumā cīņā pret Islāma valsti ir iesaistījušās vairāk nekā 60 valstis, kas 2014. gadā kopīgi izveidoja ‘Globālo koalīciju’. Lai gan maza daļa valstu ir iesaistījušās aviācijas uzbrukumu veikšanai reģionā, tomēr katra no valstīm sniedz atbalstu savu spēju un kapacitātes ietvaros, nodrošinot apmācības Irākas un kurdu militārajiem spēkiem, sūtot ekipējumu un humāno palīdzību. ES atbalsta koalīcijas centienus, tostarp militāras darbības saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, bet pagaidām nav pieņēmusi lēmumu iesaistīties militārās operācijās. Tomēr šāda iespēja netiek izslēgta pilnībā un, atkarībā no konflikta eskalācijas, varētu ietilpt ES plānos.¹⁷⁴ Kā norādīts Eiropas Parlamenta rezolūcijā par ES un Arābu valstu līgas saprašanās memorandu sadarbībai terorisma apkarošanas jomā, ir jāpadara “terorisma apkarošanu par svarīgu tēmu ES politiskajā dialogā ar trešajām valstīm, jo īpaši ar arābu un Āfrikas valstīm, un veicināt starptautisko sadarbību un attiecīgo ANO Drošības padomes rezolūciju īstenošanu”. Tāpat tiek akcentēts, ka paralēli politiskajai sadarbībai liela nozīme ir ES atbalstam cilvēktiesību, tiesiskuma un demokrātisko pamatprincipu ievērošanā jebkuros šo valstu politikas aspektos. Rezolūcijas ietvaros tiek norādīts, ka "cīņa pret terorismu nozīmē ISIS apkarošanu, kur tā darbojas", līdz ar to, radītais apdraudējums kā ES, tā Tuvo Austrumu valstīm ir vienlīdz liels, un radikalizācijas mazināšana abos reģionos ir ar augstu prioritāti. Ekstrēmisms ir viens no galvenajiem draudiem gan ES, gan arābu valstīs, līdz ar to ir nepieciešams īstenot visaptverošu pieeju caur abpusējiem centieniem un koordinētu rīcību.¹⁷⁵

¹⁷² Hashim A. S. The Islamic State: From al-Qaeda Affiliate to Caliphate. *Middle East Policy*, Winter 2014. Vol. 21 (4). Pieejams www.mepec.org/journal/middle-east-policy-archives/islamic-state-al-qaeda-affiliate-caliphate (skatīts 22.02.2015.)

¹⁷³ Terrill W.A. Understanding the Strengths and Vulnerabilities of ISIS *Parameters: U.S. Army War College*, Autumn 2014. Vol. 44 (3). Pp. 13-23.

¹⁷⁴ The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State'), 17.03.2015. Pieejams www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI%282015%29551330 (skatīts 26.04.2015.)

¹⁷⁵ Eiropas Parlamenta rezolūcija par ES un Arābu valstu līgas saprašanās memorandu sadarbībai terorisma apkarošanas jomā (2015/2573(RSP)). Pieejams www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B8-2015-0222+0+DOC+XML+V0//LV (skatīts 06.05.2015.)

ES stratēģija attiecībā uz terorisma apkarošanu un ārvalstu kaujiniekiem ir daļa no visaptverošās reģionālās stratēģijas. Tās ietvaros tiek stiprināts dialogs jo īpaši ar Jordāniju, Turciju, Libānu un Irāku ar mērķi sniegt atbalstu valstīm, kuras ir nozīmīgs spēlētājs reģionā un var palīdzēt risināt Sīrijas bēgļu problēmu. Bet valstis nav spējīgas šo problēmu risināt vienas dēļ ierobežotajiem resursiem un spiediena, ko lielais bēgļu skaits rada uz sociālo sistēmu. ES stratēģijas ietvaros tiek sniegts ne tikai finansiālais atbalsts, bet arī praktisko spēju atbalsts ar mērķi stiprināt valstu robežkontroli, stiprināt spējas, kas palīdzētu novērst ārvalstu kaujinieku radītos draudus, kā arī sankciju pastiprināšana tām valstīm un uzņēmumiem, kas sadarbojas ar Islāma valsti. Tāpat liela nozīme ir ES atbalstam finanšu plūsmas kontroles monitorēšanai, korupcijas novēršanai un kontrabandas mazināšanai. ES iesaiste ir nozīmīga un tiek plānota ilgtermiņā, tomēr galvenajiem spēlētājiem ir jāpaliek tieši reģiona valstīm, jo, pirmkārt, tieši kaimiņvalstis pirmās apdraud domino efekts un iespējamība, ka konflikts varētu pāriet vēl papildus valstu robežas. Ka arī jau minētais bēgļu jautājums. ES liela nozīme ir dialoga stiprināšanai gan reģionā, gan Eiropā par kultūras daudzveidību, reliģijas un ideoloģijas jautājumiem, lai mazinātu vardarbīgo ekstrēmismu un veicinātu izpratni par notiekošo, kā arī lai stiprinātu diplomātiskās attiecības un turpmāku starpvalstu sadarbību.¹⁷⁶

Lai gan tiek uzsvērts, ka liela nozīme ir individuālai pieejai sadarbībā ar katru valsti, tomēr lielā mērā atbalsta instrumenti pārklājas, jo pastāv kopīgs mērķis – sadarbības veicināšana nolūkā atbalstīt drošību un ilgstošu mieru. Pamatā ES sadarbībā ar Tuvo Austrumu valstīm izmanto sekojošus atbalsta mehānismus:

1. Pret Islāma valsti noskaņoto spēku atbalstīšana (Irākas drošības spēki, *Peshmerga*, mērenā opozīcija Sīrijā);
2. Ārvalstu teroristu kaujinieku, līdzekļu un ieroču plūsmas apturēšana (pastiprināts dialogs ar Turciju un Persijas līča valstīm, de-radikalizācijas programmu ieviešana, darbs ar grupām, kas pauž nevardarbīgas politiskā islāma formas, robežkontroles atbalsts Turcijai, Libānai un Jordānijai);
3. Drošības dialoga stiprināšana (attiecībā uz Libānu - dialogs par migrācijas, mobilitātes un drošības politiku stiprināšanu, pastiprināts atbalsts Libānas bruņotajiem spēkiem; attiecībā uz Jordāniju - sadarbības stiprināšana pretterorisma apkarošanā; attiecībā uz Turciju - dialoga veidošana par robežu integrētu pārvaldību, dialoga stiprināšana pretterorisma spēju modernizēšanai);

¹⁷⁶ Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Sīrijai un Irākai, kā arī Da'esh draudu novēršanai paredzētās ES reģionālās stratēģijas elementi. ES Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos. Briselē, 06.02.2015.

4. Humānā palīdzība (palīdzēt bēgļiem reģionā un paplašināt ES iespējas uzņemt un nodrošināt ilgtermiņa atbalstu Sīrijas bēgļiem);

5. Atbalsts reģiona iedzīvotājiem (pēckonflikta reintegrācija un attīstības veicināšana, ekstrēmisma un radikalizācijas novēršana).¹⁷⁷

Tomēr vēl nozīmīgāks darbs un atbalsts nepieciešams tieši Sīrijai un Irākai gan iekļaujošas politikas pārejai un īstenošanai, gan mērenās opozīcijas un pilsoniskās sabiedrības stiprināšanai. Šim nolūkam katrai valstij ir izstrādāts atsevišķs ES plānošanas dokuments ar stratēģiju krīzes risināšanai. Globālās koalīcijas ministru tikšanās laikā 2014. gada decembrī tika norādīts, ka veiksmīgas sadarbības piemērs ir Irākas valdība un Kurdistānas Reģionālā valdība, bet, lai pilnībā sakautu Islāma valsti, nepieciešama visu Irākas kopienu iesaiste. Līdz ar to liela nozīme ir ne tikai tam, ka sadarbība pastāv, bet, ka ES un sabiedrotajiem ir apņēmība un nelokāma nostāja to stiprināt un paplašināt kā politiskā tā pilsoniskās sabiedrības līmenī.¹⁷⁸

Liela nozīme tam kā un kad mazināsies konflikts reģionā ir atkarīgs no ES sadarbības ar Irānu. Par Irānas kodolprogrammu tiek diskutēts jau sen, un arī Islāma valsts kontekstā debātes nerimstas. ES un sabiedrotie ir ieinteresēti kodolieroču aizliegšanā, jo tie un Irānas agresija pret kaimiņvalstīm rada draudus mieram visā pasaulē. Tādēļ savstarpēji izdevīga vienošanās pret kodolieroču izmantošanu un sadarbība ar Irānu ir prioritāra Eiropai un sabiedrotajiem, lai atrastu risinājumu, kas ir ilgtermiņa un nepadraud reģiona drošību ilgtermiņā. Savukārt, raugoties uz problēmu no reģiona skatupunkta, perspektīva ir savādāka un sniedzas pāri kodolieročiem. Viens no iemesliem sunnītu radikalizācijai bija Sīrijas krīze, bet otrs būtisks iemesls ir Irānas sponsorētas militārpersonas kā Hezbollah (Dieva partija – šiītu islāmistu politiska un paramilitāra organizācija, kas darbojas Libānā), kuru cīņa pret Islāma valsti ietver agresīvu vēršanos pret sunnītu populāciju kopumā. Tādējādi tiek radīti jauni saspīlējumi reģionā, jo netiek risinātas problēmas Sīrijā un Irākā. Militārs risinājums nav tas, kas apturēs sunnītu un šiītu nesaskaņas. Kas ir nepieciešams, ir izprast sunnītu radikalizācijas iemeslus, un stingra ES nostāja gatavībai to risināt. ES sadarbība ar Irānu un Sīrijas prezidenta Bašara al Asada režīmu raida nepareizus signālus reģionam, mazinot ticību, ka Islāma valsts darbība tiks apturēta.¹⁷⁹ Šajā kontekstā atklājas viens no lielākajiem izaicinājumiem ES sadarbībai ar Tuvo Austrumu valstīm un reģionu kopumā – neskatoties uz

¹⁷⁷ Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Sīrijai un Irākai, kā arī Da'esh draudu novēršanai paredzētās ES reģionālās stratēģijas elementi. ES Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos. Briselē, 06.02.2015.

¹⁷⁸ Joint Statement Issued by Partners at the Counter-ISIL. Coalition Ministerial Meeting, 03.12.2014. U.S. State Department. Pieejams www.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/12/234627.htm (skatīts 26.04.2015.)

¹⁷⁹ Shehadi N. What is hiding behind Islamic State? *The World Today*, December 2014&January2015. Vol. 70 (6). Pp. 34-36.

to, ka pastāv ES stratēģija un gatavība iesaistīties konfliktu risināšanā un palīdzības sniegšanā, ne vienmēr ir stabils reģiona partneris, ar kuru ir iespējams vest dialogu par krīzes risināšanu. Kā norāda Žuravļovs piemērā par Libānu, valsts atrodas Sīrijas kaimiņos, tādēļ pastāv liels risks, ka Islāma valsts varētu pārņemt arī šo teritoriju vai varētu aktivizēties citi teroristiski grupējumi, kas darbojas šīs valsts robežās. Tieši tādēļ ES ir būtiski intensificēt dialogu par kopēju sadarbību un aktivitāšu plānu, lai tas nenotiktu.¹⁸⁰ Tāpat arī Nīderlandes ārlietu ministra padomnieks norāda, ka visiem ir skaidrs, ka mēs vēlamies, lai cilvēktiesības tiktu respektētas, tiem būtu iespēja iesaistīties politiskajos procesos, ceļot, izglītoties u.t.t., bet vai mēs to vēlamies apvienotajā Irākā, teritorijā, kas pakļauta Šaria likumiem, noteiktā Kurdistānas reģionā, vai zem šītu un sunnītu valdības? Tas ir faktors, kas lielā mērā nosaka ES politisko un stratēģisko plānu īstenošanas rezultātus. No vienas puses ir nepieciešamība veidot un īstenot kopīgu stratēģiju reģionā, bet ES to nevar izdarīt viena pati. Tāpat kā mēs nevaram noteikt, kāda leģitīma pārvaldes forma, kas būs gatava sadarbībai ar ES, šajās reģionu valstīs būs.¹⁸¹

Sadarbībai ar Tuvo Austrumu valstīm ir liela nozīme arī tā simboliskā nozīmē. Islāma valsts ir bijusi veiksmīga ārvalstu kaujinieku piesaistīšanā un radikalizācijas veicināšanā reģionā, jo ir spējusi “pasniegt savu stāstu”. Kā rezultātā jaunā paaudze arābu valstīs ne tikai tiecās uz salafīsmu un atgriešanos pie islāma pamatiem, bet arī iestājas pret moderno civilizāciju un tās galveno veicinātāju – Rietumu pasauli (*takfir*).¹⁸² Līdz ar to sadarbības stiprināšana un tālāka attīstīšana sūta pozitīvus signālus un veido atbildes vēstījumu reģiona iedzīvotājiem, ka Rietumu pasaule nav ienaidnieks, bet gan sabiedrotais. Arī Hoena intervijā atklāj, ka Islāma valsts savā vēstījumā daudz izmanto salafī-džihādismu, ko viegli uztver jaunieši, kas vēl ir ceļā uz patiesā islāma meklēšanu. Tieši tādēļ svarīgs ir atbildes vēstījums. Un tas ir tas, ko ES cenšas darīt, skaidrojot, ka pievienošanās Islāma valstij nav fantastisks piedzīvojums, bet gan ātrs ceļš uz vientulību ar augstu iespējamību tikt nogalinātam kaujās. Pat, ja šiem potenciālajiem ārvalstu kaujiniekiem neuztrauc paši dzīvības, ir svarīgi tiem atgādināt par viņu tuviniekiem, kuri nelaiemes gadījumā ārkārtīgi pārdzīvotu.¹⁸³

Ļoti būtiski ir potenciālajiem kaujiniekiem parādīt patieso realitāti. Potenciālie ārvalstu kaujinieki tik viegli notic stāstam par kalifātu un nepieciešamību atgriezties pie pagātnes vērtībām, ka netiek pamanīts, ka veids, kā personas tiek uzrunātas, visbiežāk ir pateicoties modernās pasaules sasniegumiem – sociālie mediji, alternatīvie mediji, dažādas komunikāciju tehnoloģijas u.t.t. – visi tie instrumenti, pret kuriem viņi patiesībā iestājas.

¹⁸⁰ Skatīt 14.pielikumu.

¹⁸¹ Skatīt 13.pielikumu.

¹⁸² Gross Stein J. The Islamic State and the West: The Politics of Purification. *Faith, Freedom, and Foreign Policy*, April 2015. Vol.1 (1). Pp. 80-93.

¹⁸³ Skatīt 15.pielikumu.

Atbildes vēstījuma veidošanā nozīmīgs partneris ir musulmaņu kopienas, garīgie līderi, kas skaidro islāmu un tā nevardarbīgās interpretācijas, kā arī noliedz islāma vardarbīgās formas. Jo īpaši tas ir nozīmīgi priekš jaunās paaudzes, kas bieži vien jūtās atstumti no vecākiem, nesaprasti mītnes zemē, neredz savu lomu sociālajā sistēmā un ir viegli pakļaujami radikalizācijai. Šis jautājums gan ir sarežģīti risināms ES līmenī, jo tas ir vairāk katras valsts nacionālais jautājums. Piemēram, Vācijā un ir musulmaņu kopienu līderi, kas sadarbībā ar valdību, darbojas kā reliģisko minoritāšu aizstāvji un dialoga mediatori starp kopienām un valdību.¹⁸⁴

Aptaujātie eksperti norāda, ka ES viennozīmīgi ir liela ietekme un loma sadarbībā ar Tuvajiem Austrumiem, bet plānotās aktivitātes var tikt realizētas tikai tādā gadījumā, ja katrā no valstīm ir stabils sadarbības partneris un pilsoniskā sabiedrība, kas ir gatava iesaistīties pārmaiņu procesā. Žuravļovs uzsver, ka *“Jāņem vērā, kas ir ES dienvidu kaimiņi, ar kuriem jau notiek sadarbība, kā arī specifiski sadarbības formāti, ir tikai runa par sadarbības intensificēšanu un prioritizēšanu, kā arī attīstības sadarbību, lai terorisma draudi, kas pastāv ieviešot arī attīstības sadarbību, būtu maksimāli koordinēti.”*¹⁸⁵ Arī Lundins uzsver ES lomu reģionā kā ļoti nozīmīgu, tajā pašā laikā norādot, ka ir būtiski pārdomāt ES finansējuma izlietojumu sadarbībai ar Tuvo Austrumu reģionu, jo sadarbības pamatā jābūt asistējošiem instrumentiem, nevis militāra iejaukšanās.¹⁸⁶ Savukārt, Hoena atklāja, ka tas jau notiek – ES veido kapacitātes stiprināšanas programmas, lai nodotu savu pieredzi un ekspertīzi. Tomēr svarīgi ir, ka šīs sadarbības ietvaros arī ES gūst no tās labumu, pilnveidojot savas zināšanas terorisma apkarošanā, likumdošanas stiprināšanā un cīņā par cilvēktiesībām.¹⁸⁷

Nīderlandes ārlietu ministra padomnieks norāda, ka šobrīd priekš ES ir būtiski stiprināt politisko dialogu, doties uz šīm reģiona valstīm, veikt ne tikai situācijas, bet arī vajadzību izvērtējumu. Tieši tādēļ būtu nepieciešams, lai šajās reģionu valstīs būt ES pastāvīgie pārstāvji, kas nepārtraukti monitorētu un pārzinātu notiekošo. Tas palīdzētu ES efektīvāk reaģēt uz šo valstu vajadzībām. ES šobrīd atrodas uz krustcelēm, lai izlemtu, kā mēs varam intensificēt esošās attiecības.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Gross Stein J. The Islamic State and the West: The Politics of Purification. *Faith, Freedom, and Foreign Policy*, April 2015. Vol.1 (1). Pp. 80-93.

¹⁸⁵ Skatīt 14.pielikumu.

¹⁸⁶ Skatīt 10.pielikumu.

¹⁸⁷ Skatīt 15.pielikumu.

¹⁸⁸ Skatīt 13.pielikumu.

2.2.2. Preventīvie pasākumi un radikalizācijas mazināšana ES valstīs

Eiropā ir sastopamas praktiski visas musulmaņu kultūras ticības formas. Starpība starp musulmaņiem Eiropā un tām kopienām, kas ir musulmaņu pasaulē (Tuvie Austrumi), ir tā, ka Eiropā musulmaņi ir minoritāte. Tieši tādēļ islāma izpausme un prakse bieži vien tiek attīstīta vidē, kas ir pretrunā vai sarežģīti integrējas plašākā sabiedrībā. Tādēļ rodas divas paralēles, no kurām pirmā ir islāms, kas tiecas uz Eiropēizāciju, kas harmonizējas ar islāma pamatprincipiem un Rietumu modernajām vērtībām. Bet otrs ir kultūras, tradīciju un vērtību noliegšana par labu autentiskām islāma praksēm, ko pazīstam kā salafismu. Līdz ar to arvien biežāk var novērot kā reliģija mainās atkarībā no patērētāja (ticīgā) izpratnes par ticības vērtībām un mūsdienu pasauli. Salafisms pats par sevi ietver ticību vienotai Islāma valstij un dzīvei pēc Šaria likumiem, bet ne Islāma valsts (teroristiskā grupējuma) izpratnē, jo salafisti nav radikāli dēļ ticības, ka politiskā iejaukšanās ir pretrunā ar islāmu. Līdz ar to salafisms ietver sevī plašu ticību spektru no ne-vardarbīgas reliģiskās piederības līdz ekstrēmismam, kas zināms kā salafī-džihādisms. Mūsdienās salafisms tiek raksturots kā visstraujāk augošā islāma kustība Eiropā ar augstu radikalizācijas draudu risku. Islāma terorisms ir kļuvis par vienu no lielākajiem draudiem Eiropai. Un radikalizācija tiek uzskatīta kā solis pretī terorismam. Līdz ar to radikalizācijas problēma tiek uzskatīta kā daļa no plašākas sociālas problēmas, kas saistās ar neseismīgu musulmaņu kopienu integrāciju Eiropas vidē. Šāda veida radikalizācija Eiropā ir daudz bīstamāka par ekstrēmismu kā tādu, jo pastāv kopiena, kur ideoloģijas popularizēšanas savijas ar ekstrēmismu, netaisnības sajūtu, piederības trūkumu un aizvainojumu.¹⁸⁹

Radikalizācija kā tāda Eiropā nav jauna parādība. Jautājums par to, ko darīt ar eiropiešiem, kas atgriezušies no karstajiem punktiem, bija aktuāls jau pirms desmit gadiem. Jau tad Eiropas drošības dienesti novēroja, ka šie kaujinieki ir īpaši apmācīti, radot lielākus draudus Eiropas valstīm.¹⁹⁰ Radikalizācija ES Pretterorisma politikas ietvaros tiek definēta kā kompleks fenomens, kas ietver cilvēciskas darbības radikālas ideoloģijas popularizēšanai, kas varētu novest pie terorakta veikšanas. Starp galvenajiem preventīvajiem pasākumiem ir teroristu ideoloģijas noliegšana, darbs ar vietējām kopienām, ES Radikalizācijas izpratnes tīkls, kopējie ES standarti, zinātne un pētniecība. Bet visu darbību un pasākumu pamatā ir nosacījums, ka pamat atbildība to ieviešanā un īstenošanā ir katras dalībvalsts atbildība – ES ir tikai ietvars politikas aktivitāšu koordinēšanai, informācijas izplatīšanai un labo prakšu

¹⁸⁹ Benard C., Rabasa A. *Eurojihad : patterns of Islamist radicalization and terrorism in Europe*. New York, Cambridge University Press, 2015. Pp. 23.

¹⁹⁰ Lugna L. Institutional Framework of the European Union Counter-Terrorism Policy Setting. *Baltic Security & Defence Review*, 2006. Vol. 8. Pp. 101-127.

pieredzes nodošanai.¹⁹¹ Tieši tādēļ, ņemot vērā 2013. gadā strauji pieaugošo uz Sīriju izceļojošu eiropiešu skaitu, ES valdības īstenoja virkni pasākumu, lai to novērstu. Starp šīm aktivitātēm bija gan administratīvās procedūras, kas palīdzētu kavēt vai novērst kaujinieku vervēšanu Eiropā, kā arī vairāku jaunu programmu izveidošana, kas palīdzētu izmeklēšanā un to eiropiešu re-integrēšanā, kas, atgriežoties no konflikta, zonām varētu būt potenciāls drauds teroraktu plānošanā.¹⁹²

Viens no plašākajiem instrumentiem radikalizācijas apkarošanai ir Radikalizācijas izpratnes tīkls, kas kopš 2011. gada kalpo kā atbalsts dalībvalstu centieniem novērst vardarbīgu radikalizāciju un personu rekrutēšanu teroristiskām darbībām. Tīkls apvieno ES un Ziemeļu valstis un tā pārstāvji ir gan sociālie darbinieki, reliģiskie līderi, jauniešu organizāciju vadītāji, policijas darbinieki, pētnieki, un citi pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Apvienojot asociācijas un platformas, kas konkrēti un praktiski iesaistās radikalizācijas novēršanā, tā darbs tiek organizēts grupās, kurās darbojas arī politikas veidotāji, tiesībsargi, prokurori, pašvaldību pārstāvji, akadēmisko aprindu pārstāvji un pilsoniskās sabiedrības organizācijas.¹⁹³ Radikalizācijas mazināšanai liela ietekme ir izglītībai. Lielai daļai Islāma valsts kaujinieku ir pavisam nelielas zināšanas par islāmu vai pat to nav vispār. Tādēļ tie nespēj izanalizēt un kritiski izvērtēt, ka Islāma valsts reliģiskā pārliecība ir ekstrēma interpretācija par islāmu. Tādēļ arī potenciālajiem kaujiniekiem ir vienkārši iestāstīt, ka musulmaņi ir apdraudēti un džihāds musulmaņiem ir obligāts. Lielākai daļai izglītoto musulmaņu Islāma valsts sludinātais kalifāts neko neizsaka, jo tas ir tikai populisms ar mērķi radīt vīziju par ideoloģisku cīņas mērķi. Tāpēc ne tikai izglītība un spēja analizēt apkārt notiekošo kopumā ir svarīga, bet tikpat nozīmīga ir arī izpratne par islāmu. Šī iemesla dēļ nozīmīga loma ir islāma garīgajiem līderiem Tuvajos Austrumos un Eiropā, kas skaidro kā musulmaņiem tā plašākai sabiedrībai, kas ir reliģiozais islāms. Tādējādi tiek veidoti atbildes vēstījumi Islāma valsts propagandai kā reģionā, tā Eiropā.¹⁹⁴ Tāpat liela nozīme ir izglītības pielāgošanai radikalizācijas novēršanai arī Eiropā. Tā iemesla dēļ 2015. gada 17. martā

¹⁹¹ Radicalisation. European Commission. Migration and Home Affairs. Pieejams ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/crisis-and-terrorism/radicalisation/index_en.htm (skatīts 12.04.2015.)

¹⁹² Country Reports on Terrorism 2013, April 2014. United States Department of State, Publication Bureau of Counterterrorism. Pieejams www.state.gov/documents/organization/225886.pdf (skatīts 22.02.2015.) Pp. 73.

¹⁹³ Eiropas Komisija pastiprina centienus, lai apkarotu vardarbīgu ekstrēmismu. Eiropas Komisijas paziņojums presei, 09.11.2011. Pieejams europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1011_lv.htm (skatīts 12.04.2015.)

¹⁹⁴ Sorenson D. S. Priming Strategic Communications: Countering the Appeal of ISIS. *Parameters: U.S. Army War College*, Autumn 2014. Vol. 44 (3). Pp. 25-36.

izglītības ministru tikšanās laikā tika pārspriests arī tāds jautājums kā izglītības sistēmas potenciālais ieguldījums radikalizācijas novēršanai.¹⁹⁵

Bet izglītība un izpratnes veicināšana ir tikai daļa no nepieciešamā pasākumu kopuma. Kopumā no 2014.-2020.gadam caur Iekšējās Drošības fondu tiek plānots veltīt aptuveni 1 miljardu eiro radikalizācijas novēršanas projektiem, kuru īstenošanai liela nozīme būs tieši pašām dalībvalstīm. Gan jau paveiktajiem projektiem, gan tiem, kas vēl tiks īstenoti ir pieci pamatprincipi:

1. Stiprināt sadarbības tīklus starp praktiķiem un politikas veidotājiem;
2. Nodrošināt praktiskas vadlīnijas un rekomendācijas;
3. Attīstīt praktiskus instrumentus kā treniņu moduļi/programmas un e-mācīšanās;
4. Veidot alternatīvus audio vizuālos materiālus, piemēram, filmas;
5. Veidot tiešsaistes platformas ar mērķi dalīties ar labajiem piemēriem, praksi, pētniecības materiāliem un iespējām.¹⁹⁶

Šogad radikalizācijas mazināšana Eiropā ir noteikta kā viena no galvenajām ES pretterorisma politikas prioritātēm. Kā viens no uzdevumiem noteikts izveidot neformālu kopējo policiju sociālo mediju monitorēšanai. Tajā skaitā sadarbojoties ar uzņēmumiem, kas pārvalda sociālos medijus un populāras interneta platformas, kā arī sadarbojoties valstīm savstarpēji ar mērķi apturēt nelegāla satura publicēšanu un popularizēšanu internetā, un koordinējot IP adrešu datu apmaiņu. Vēl pie prioritātēm tiek minēts piedāvāt ES Radikalizācijas izpratnes tīklam iespēju apmācīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas ar mērķi nodot esošo pieredzi, izveidot un īstenot komunikācijas stratēģiju par dažādu sabiedrības grupu un kopienu pamattiesībām un vērtībām. Tāpat tiek minēts atbalsts ES dalībvalstīm izglītībā, darba un integrācijas jautājumos, atbalstot iniciatīvas radikalizācijas mazināšanai. Kā pēdējais punkts tiek minēts izstrādāt de-radikalizācijas, neiesaistīšanās un rehabilitācijas programmas gan cietumos, gan kā alternatīvu cietumiem.¹⁹⁷

Neskatoties uz neskaitāmajiem lēmumiem, pret-radikalizācijas jautājumi pretterorisma politikas ietvaros dažādu valstu un amatpersonu vidū tiek kritizēti visvairāk. Iepriekš minētie pasākumi tika pieņemti ES Stratēģijas radikalizācijas un teroristu vervēšanas apkarošanai vadlīniju ietvaros 2014. gada nogalē. Lēmumi sekoja kā papildinājums jau pieņemtajai politikai 2005. gadā. Jau tad tika izstrādātas vairākas iniciatīvas ES un dalībvalstu līmenī

¹⁹⁵ Declaration on Promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education. Informal meeting of EU education ministers, 17.03.2015. Pieejams ec.europa.eu/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf (skatīts 04.05.2015.)

¹⁹⁶ Preventing Radicalization. Role of the European Commission. Pieejams ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/fight-against-radicalisation/role_of_the_eu_en.pdf (skatīts 04.05.2015.)

¹⁹⁷ Bigo D., Brouwer E., Carrera S., Guild E., Guittet E. P., Jeandesboz J., Ragazzi F., Scherrer A. The EU Counter-Terrorism Policy Responses to the Attacks in Paris: Towards an EU Security and Liberty Agenda. *CEPS Paper in Liberty and Security in Europe*, 2015. Vol. 81. Pp. 1-21.

agrīnai radikalizācijas procesu noteikšanai un pilsoniskās sabiedrības iniciatīvu atbalstam, labajām praksēm, lai novērstu iesaistīšanos ārzemju kaujinieku grupējumos. 2014. gada sākumā Eiropas Komisija pieņēma jaunu komunikāciju plānu "Radikalizācijas novešana līdz terorismam un vardarbīgā ekstrēmisma novēršana: stiprinot ES atbildi", kura galvenais mērķis ir izveidot zināšanu platformu par vardarbīgo ekstrēmismu, koncentrējot ekspertīzi radikalizācijas atklāšanai un novēršanai agrīnā stadijā. Gan šis plāns, gan citas saistītās aktivitātes tikušas asi kritizētas, jo tās lielā mērā balstās uz Lielbritānijas stratēģiju, kas tika pieņemta 2005. gada prezidentūras laikā, un tiek vērtēta kā neefektīva un sabiedrības grupu neiekļaujoša. Arī veiktā pētījumā par politikas efektivitāti tika secināts, ka, lai gan šīs programmas neveicina vardarbību kā tādu, bieži vien tās ir kā veicinošs faktors radikalizācijas procesiem tieši musulmaņu kopienās, radot pretēju efektu programmas mērķiem.¹⁹⁸

Jau 2006. gadā Eiropas Rasisma un ksenofobijas uzraudzības centra (EUMC) pārskatā "Musulmaņi Eiropas Savienībā: Diskriminācija un islamofobija" tika secināts, ka rasisms, diskriminācija un sociālā marginalizācija nopietni apdraud sabiedrības integrāciju un vienotību. Diskrimināciju pret musulmaņiem var attiecināt uz islamofobisku attieksmi, kā arī uz rasistiskiem un ksenofobiskiem aizvainojumiem, jo šie elementi bieži ir saistīti. Tādēļ naidīgums pret musulmaņiem ir jāuztver daudz plašākā kontekstā – kā ksenofobija un rasisms pret migrantiem un minoritātēm.¹⁹⁹ Tādējādi vēlreiz apliecinot, ka radikalizācija nav tikai pretterorisma politikas elements, bet gan ietver plašas sociālās jomas un politikas kā izglītība, imigrācijas politika, darba tirgus politika u.t.t.

Tāpat liela daļa darba radikalizācijas mazināšanai saistās ar sadarbību ar privāto sektoru. Ciešāka sadarbība starp politikas veidotājiem, izlūkošanas dienestiem un kompānijām kā *Facebook* un *Google* ir ļoti nozīmīga radikalizācijas mazināšanā. 2013. gadā RAND korporācija veica eksperimentu, kura laikā tika izveidots *Facebook* konts ar vardarbīgu un ekstrēmisma popularizējošu saturu. Konts tik slēgts dēļ šī satura, tomēr ziņas par tā izveidotāju netika nodotas tālāk izlūkošanas dienestiem. Līdz ar to neradās nekādas problēmas izveidot jaunu līdzīgu kontu. Tieši tādēļ inovatīvākas sadarbības metodes starp interneta pakalpojumu nodrošinātājiem, sociālo mediju kompānijām un policiju ir

¹⁹⁸ Bigo D., Bonelli L., Guittet E., Ragazzi F. *Preventing and Countering Youth Radicalisation in the EU*. European Parliament Study 2014. Pieejams www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/2014/509977/IPOL-LIBE_ET%282014%29509977_EN.pdf (skatīts 11.04.2015.)

¹⁹⁹ EUMC pārskata būtiskākie fakti "Musulmaņi Eiropas Savienībā: Diskriminācija un islamofobija", 2014. Pieejams https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1936-EUMC-highlights-LV.pdf (skatīts 12.04.2015.)

neatņemama radikalizācijas novēršanas politikas sastāvdaļa.²⁰⁰ Otrkārt, šī sadarbība ir ļoti nozīmīga dēļ pašradikalizētiem iedzīvotājiem jeb “vientuļajiem vilkiem”. Singapūras universitātes profesors Ramakrišna (*Kumar Ramakrishna*) pat brīdina par piektās paaudzes karadarbību ar īpaši spēcīgiem vientuļajiem vilkiem, kas turpmāko desmitgažu laikā spētu pārvaldīt digitālās tehnoloģijas un tīklus tādā līmenī, lai paralizētu noteiktas infrastruktūras. Tieši internetā apgūtais saturs lielā mērā veicina pašradikalizāciju. Tādēļ nozīme ir gan vispārējai digitālai lasītprasmei, kas nozīmē spēju analizēt internetā esošu uz vardarbību aicinošu saturu, kā arī privātu uzņēmumu iesaiste šī satura atklāšanai un izņemšanai.²⁰¹

ES rūpīgi strādā pie sadarbības ar interneta kompānijām. Intervijas laikā Hoena norādīja, ka nozīmīgi lēmumi saistībā ar šo tika, pieņemti tieši, Latvijas prezidentūra Eiropas Savienības Padomē laikā. Viens no tiem bija lēmums izveidot darba grupu Eiropolā, kas internetā identificētu nelabvēlīgu terorisma vai radikalizāciju popularizējošu saturu. Pēc tā identificēšanas grupas pārstāvji sazinātos ar pārstāvjiem attiecīgajā sociālajā platformā, kur tas publicēts, lai norādītu, ka konkrētais saturs neatbilst platformas lietošanas nosacījumiem. Tālākais, satura izņemšana, tad jau būtu uzņēmuma pārziņā. Lielākais izaicinājums ir to paveikt maksimāli operatīvi, jo katru dienu visā pasaulē tiek publicēti vairāki tūkstoši dažādu nelabvēlīgu ierakstu. Otrs izaicinājums ir nepieciešamība izveidot uzticamas attiecības ar sociālo platformu uzņēmumiem, radot abpusēju vēlmi sadarboties un nest līdzatbildību. ES nevēlas bloķēt kādas ziņas tikai tādēļ, ka Komisijai tas nepatīk, bet gan, lai mazinātu radikalizāciju un terorisma popularizēšanu. Šī iemesla dēļ ir izveidots Interneta kompāniju forums ar mērķi veidot un stiprināt dialogu starp ES institūcijām un uzņēmumiem, kā arī tas varētu kalpot par piemēru Tuvo Austrumu valstīm, kuras varētu pārņemt šo pieredzi un izmantot reģionā.²⁰² Arī Nīderlandes ārlietu ministra padomnieks norādīja, ka šobrīd ir ļoti būtiski nostiprināt uzticamas attiecības starp valdībām un interneta kompānijām. Sākotnēji tas var būt nacionālā līmenī, bet ideālā gadījumā Eiropolā būtu *Google* pārstāvis, kas nepieciešamības gadījumā palīdzētu operatīvi reaģēt.²⁰³

Aptaujāto ekspertu viedokļi, par to vai sociālie mediji paver jaunas iespējas teroristiem, atšķiras, tomēr lielākā daļa atzīst, ka sociālajiem medijiem ir ļoti būtiska ietekme uz radikalizācijas procesiem. Hoena pat norāda, ka “*Neviens teroristiskais grupējums nav bijis*

²⁰⁰ Behr I., Reding A., Edwards C., Gribbon L. Radicalisation in the digital era. The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism, 2013. Pieejams www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR400/RR453/RAND_RR453.pdf (skatīts 04.05.2015.)

²⁰¹ Ramakrishna K. Countering the Self-Radicalised Lone Wolf: A New Paradigm? RSIS Commentaries, 28.01.2014. Pieejams <https://www.counterextremism.org/resources/details/id/700/countering-the-self-radicalised-lone-wolf-a-new-paradigm> (skatīts 04.05.2015.)

²⁰² Skatīt 15.pielikumu.

²⁰³ Skatīt 13.pielikumu.

tik veiksmīgs sociālo mediju izmantošanā, kā tas ir izdevies Islāma valstij”.²⁰⁴ Savukārt Žuravļovs akcentē, ka “nav runa tikai par sociālajiem medijiem, bet medijiem kopumā, jo Islāma valstij kopumā medijos pievērs lielāku uzmanību. Tas ir veicinājis to, ka radikālie un svārstīgie elementi, kas pievērs lielāku uzmanību šīm ziņām, meklē papildus informāciju un meklē papildus avotus, tādējādi vēl vairāk iekļūstot informācijas plūsmā. Un te paveras jautājums par sociālo atbildību, kā tas tiek atspoguļots medijos”.²⁰⁵ Arī Lundins piekrīt, ka sociālie mediji paver jaunas iespējas teroristiem, atklājot, ka šī ir problēma, kas bijusi aktuāla jau pirms desmit gadiem. Viņaprāt, ES nepietiekami iegulda pretspēku mobilizācijā, kā arī, ka ES trūkst vispārējas izpratnes, kā tikt galā ar šo problēmu.²⁰⁶

Kā norādīts RAND korporācijas pētījumā, internets kopumā rada vairāk iespēju kļūt radikalizētam. Visbiežāk internets un sociālie mediji ir galvenais informācijas, komunikācijas un propagandas kanāls ekstrēmās ideoloģijas izplatīšanai.²⁰⁷ Arī Brookings pētījumā tika atklāts, ka vienai no populārākajām sociālo mediju platformām *Twitter*, ir ļoti liela nozīme Islāma valsts ideoloģijas popularizēšanā, jo, lai gan daudzi lietotāju konti tiek atklāti un slēgti, atlikušie ir daudz aktīvāki platformas lietotāji kā regulārie lietotāji. 2014. gadā *Twitter* sāka agresīvu kampaņu, lai slēgtu maksimāli daudz Islāma valsts atbalstītāju kontus, kā arī mainīja platformas lietotāj noteikumus attiecībā uz saturu, ko tā īpašnieki var publicēt.²⁰⁸

Kā norāda Nīderlandes ārlietu ministra padomnieks, ir nepieciešams veidot debates, lai veicinātu izpratni par to, kas ir izpausmes un vārda brīvība, kur ir robeža starp viedokļa paušanu un draudu izteikšanu. Kā atklāj padomnieks: “Bet atkal tas ir process, kas prasa laiku un dažādu sociālo grupu iesaisti. Un tajā pašā laikā, apzinoties, ka sociālie mediji ir viens no Islāma valsts galvenajiem instrumentiem ārvalstu kaujinieku piesaistē un finansējuma saņemšanai, ES to var izmantot savā labā. Jautājums ir tikai par pieeju darbam ar to, jo, manuprāt, tā ir atbildības sfēra, kur lielāka ietekme varētu būt uzņēmumiem un korporācijām, nevis valdībām.”²⁰⁹

Bet sociālie mediji ir tikai daļa no plašākas debates par radikalizācijas mazināšanu Eiropā. Gan no ekspertu teiktā, gan iepriekš analizētā ir skaidrs, ka radikalizācijas mazināšanai būtiska ir plašākas sabiedrības iesaiste. Tajā pašā laikā Nīderlandes ārlietu

²⁰⁴ Skatīt 15.pielikumu.

²⁰⁵ Skatīt 14.pielikumu.

²⁰⁶ Skatīt 10.pielikumu.

²⁰⁷ Behr I., Reding A. Edwards C., Gribbon L. Radicalisation in the digital era. The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism, 2013. Pieejams www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR400/RR453/RAND_RR453.pdf (skatīts 04.05.2015.)

²⁰⁸ Berger J.M., Morgan J. The ISIS Twitter Census Defining and describing the population of ISIS supporters on Twitter, 20.03.2015. The Brookings Analysis Paper. Pp.56.-61. Pieejams www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2015/03/isis-twitter-census-berger-morgan/isis_twitter_census_berger_morgan.pdf (skatīts 04.05.2015.)

²⁰⁹ Skatīt 13.pielikumu.

ministra padomnieks norāda uz Nīderlandes pieredzi kampaņā “Nīderlande pret terorismu”, kuras ietvaros tika piesaistītas ļoti daudzas sabiedrības grupas: *“Pretterorisma jautājumi ir ļoti plaša spektra un ietekmē daudzas jomas, bet tas, ko Nīderlande iemācījās pāris gadus atpakaļ ir, ka radikalizācijas apkarošanai nevajag iesaistīt pilnīgi visus no skolotājiem līdz ministriem, jo tas nenes vēlamus rezultātus. Būtiskāk ir prioritizēt problēmas pa konkrētiem reģioniem un tādā veidā arī ar tām cīnīties.”*²¹⁰

Savukārt Hoena akcentē vēl kādu problēmu, kas saistās ar ārvalstu kaujiniekiem, kas atgriežas mītnes zemēs, ko darba autore minēja iepriekš pie ES prioritātēm atbalstam dalībvalstīm: *“Vēl viena būtiska tēma priekš ES ir attīstīt programmas priekš tiem ārvalstu kaujiniekiem, kas atgriežas no karstajiem reģioniem, lai tie visi nenonāktu cietumā. Jo cietumā pastāv augsta iespējamība, ka tie atkal tiktu radikalizēti.”*²¹¹

Lundins min vēl arī reliģiskā faktora nozīmi radikalizācijas mazināšanai, norādot, ka ir nepieciešams veicināt izpratni par notiekošo, saprotot, ka islāms nav pie vainas eiropiešu radikalizācijai: *“Pat kristietībā ir tradīcijas, kas pēc būtības ir ļoti nežēlīgas. Tieši tādēļ tas nav vienas reliģijas jautājums, bet gan sociālā atstumtība. Lai samazinātu radikalizāciju ES būtu jāfokusējas uz šiem faktoriem.”*²¹² Tāpat gan Šehadi²¹³, gan Lundins²¹⁴ atzīst, ka liela nozīme ir migrācijas politikai, norādot, ka Deivida Kamerona politika pret imigrantiem tagad un Mārgaretas Tečeres, Tonija Blēra politikas agrāk ir tādas, kas tiešā veidā veicina radikalizāciju. Tieši tādēļ ir jāveido iekļaujoša migrācijas politika sadarbībā ar musulmaņu kopienām, attālinoties no labā spārna ekstrēmisma, kas gūst arvien lielāku popularitāti Eiropā. Kopumā eksperti ir vienprātīgi, ka radikālie elementi nav izskaužami pilnībā. Vienmēr būs daļa sabiedrības, kas atradīsies apstākļos, dēļ kuriem tā būs viegli ietekmējama. Turks intervijā norādīja, ka būtībā šīs radikalizētās personas atrodas izziņas atklāšanas fāzē, kas padara tos viegli ietekmējamus. Iemesli tam var būt gan garīga saslimšana, narkotikas, sliktas adaptācijas spējas vai neapmierinātība ar politiskajiem vai sociālajiem procesiem, kas var būt kā patiens pārdzīvojums vai iedomāta realitāte.²¹⁵ Problēma neslēpjas tikai tajā, ka no Eiropas tiek radikalizēti cilvēki, kas pievienojas Islāma valstij, lielā mērā tā ir Eiropas problēma, kuras sekas būs vēl jūtamas arī pēc desmit un iespējams vairāk gadiem. Kā norāda Žuravļovs: *“Runa ir par milzīgu skaitu cilvēku, skaits nav precīzi zināms pat ekspertiem un dienestiem, kas ar šo strādā, bet tiek lēsts, ka tie ir ap 50 000 kaujinieku. Jāņem vērā, ka ir runa tikai par ārvalstu kaujiniekiem, bet līdzīgi brauc arī ģimenes un bērni, kas kopumā veido nenormālu*

²¹⁰ Skatīt 13.pielikumu.

²¹¹ Skatīt 15.pielikumu.

²¹² Skatīt 10.pielikumu.

²¹³ Skatīt 11.pielikumu.

²¹⁴ Skatīt 10.pielikumu.

²¹⁵ Skatīt 12.pielikumu.

skaitu personu, kas atrodas radikālā un agresīvā vidē, kur ātri nihilējas cilvēciskās vērtības. Šie cilvēki, ja ne visi, tad daļa atgriežas vai atgriezīsies mītnes vai izcelsmes valstī, kas ir ārpus krīzes reģioniem un pārnesīs negatīvo pieredzi, ko viņi ir guvuši.”²¹⁶ Tajā brīdī tā būs ES un dalībvalstu nacionālā atbildība īstenot un intensificēt de-radikalizācijas programmas, lai re-integrētu šīs personas atpakaļ demokrātiskā vidē. Lai gan Turks norāda, ka eiropiešu skaits, kas pievienojušies, Islāma valstij ir niecīgs, salīdzinot ar musulmaņu kopienām Eiropā kopumā²¹⁷, tomēr darba autore uzskata, ka tas ir vērā ņemams potenciāls drauds Eiropas nākotnei. Gan *Charlie Hebdo*, gan citi līdzīgi terorakti pēdējo gadu laikā Eiropā ir skaidri apliecinājuši, ka nav nepieciešams plašs teroristu grupējums, ka arī individuāli ekstrēmisti var paveikt plašus teroraktus ar traģiskām sekām. Līdz ar to ES uzdevums ir būt gatavībā ņemt vērā draudus, ko potenciāli var radīt ārvalstu kaujinieku un viņu ģimeņu atgriešanās. Iespējams, ir nepieciešamība pārdomāt vajadzību pēc agrīnās brīdināšanas sistēmas izveides attiecībā pret šāda veida draudiem Eiropā, kas nozīmē rūpīgas analīzes izstrādi ar noteiktiem rādītājiem, kas spētu identificēt kritisko robežu, kad problēmas apmērs sniedzas pāri dalībvalstu iespējām to risināt.

Radikalizācija ir viens no nozīmīgākajiem izaicinājumiem, kas skar gan ES iekšējo, gan ārējo drošību. Kā tika norādīts teorētiskajā nodaļā, radikalizācija pati par sevi nav saistīta ar vardarbību un terorismu, bet tieši Islāma valsts kontekstā ir ieguvusi ar terorismu saistītu izpratni. Radikalizācija un diasporas savā starpā ir cieši saistītas. Preventīvie pasākumi ir katras dalībvalsts un ES pretterorisma stratēģijas pamatelements, tomēr, ņemot vērā tās sarežģītās izpausmes formas, tas ir vēl viens process, kas prasa laiku un ekspertu kapacitātes palielināšanu darbam šajā virzienā. Ņemot vērā lielo kaujinieku skaitu, kas šobrīd ir Tuvajos Austrumos, ES priekšā ir nopietns darbs to re-integrēšanai sabiedrībā. Paralēli tam, turpinās darbs ar esošajām musulmaņu kopienām, un ne tikai. Tā īstenošanai liela nozīme būs dažādu sabiedrības grupu iesaistei – valdībām, ES, pilsoniskai sabiedrībai un jo īpaši privātajiem uzņēmumiem, bet ir būtiski apzināties, ka radikalizācijas mazināšanas stratēģijai ir jābūt ļoti mērķtiecīgai. Kā intervijā norādīja Nīderlandes Ārlietu ministra padomnieks, nav nozīmes visās valsts skolās stāstīt par radikalizācijas draudiem, ja lielākajā daļā valsts reģionu šī problēma nepastāv.²¹⁸ Šajā kontekstā Nīderlandes īpašie aģenti, kas ir specializējušies darbam šādiem gadījumiem ir labs piemērs pārējai Eiropai, kā pietiekami plaši, bet tajā pašā laikā koncentrēti strādāt ar radikalizācijas jautājumiem valstī. To ir būtiski apzināties, jo ne radikalizācija kā tāda, ne cīņa ar to nav nekas jauns Eiropai un pasaulei. Esošās stratēģijas ir pietiekami visaptverošas, bet inovatīvais faktors ir tas, ka caur šādiem maziem piemēriem var

²¹⁶ Skatīt 14.pielikumu.

²¹⁷ Skatīt 12.pielikumu.

²¹⁸ Skatīt 13.pielikumu.

atrast jaunus veidus, kā ātrāk cīnīties ar problēmu pa konkrētiem reģioniem vai riska grupām. Līdz ar to jau iepriekš minētajai agrīnās brīdināšanas sistēmai arī varētu būt nozīmīgs potenciāls risku novērtēšanai un draudu mazināšanai agrīnā stāvoklī. Bet līdzīgi kā ar pretterorisma politiku, liela nozīme ir ne tikai ES darbam, bet valstu aktivitātēm nacionālā līmenī un uzņēmēju līdzatbildībai sadarbībā ar iekšējās drošības aģentūrām. Tātad šī ir vēl viena sfēra, kur diasporu iesaistei ir liela nozīme, veidojot ideoloģiskās debates par islāmu un vārda brīvību. Svarīgi ir ne tikai izdzēst propagandu popularizējošu saturu no interneta, bet veidot atbildes vēstījumus un vairot izpratni, kā runāt ar radikalizētām personām un reaģēt uz vardarbību aicinošu saturu. Sadarbība ar lielajām interneta kompānijām ir tikai daļa no veicamā darba. Lai politika būtu tiešām efektīva un būtu vērojams būtisks radikalizācijas samazinājums, katram eiropietim būtu jābūt izpratnei, kā rīkoties, redzot uz vardarbību aicinošu saturu vai satiekot personu, kas popularizē vardarbīgu ekstrēmismu. Līdz ar to, analizējot Islāma valsts kontekstā notiekošos procesus, var secināt, ka tās pārmaiņas, ko teroristiskais grupējums ir veicinājis, saistās tieši ar nepieciešamību, pirmkārt, paātrināt politiskās aktivitātes, un, otrkārt, veicināt iedzīvotāju un uzņēmumu līdzatbildību par notiekošo. Šis process nav izteikta ES pretterorisma politikas atbildība, bet, īstenojot ES iniciētās pārmaiņas, tas atstās būtisku pozitīvu ietekmi uz radikalizācijas mazināšanos ES.

Rezultāti

Lai atbildētu uz izpētes jautājumu, darbā tika aplūkotas teorijas par terorismu, terorisma veidiem un formām, pretterorisma politiku, dažādu valstu metodēm un stratēģijām. Papildus tam tika gūts ieskats zinātniskajās publikācijās un pētījumos par Islāma valsti – teroristiskā grupējuma rašanās un pastāvēšanas iemesliem. Tāpat tika pētīti politikas plānošanas dokumenti par ES pretterorisma politiku un jaunās pretterorisma stratēģijas attīstību. Pēc tam tika veikta gadījuma analīze, izpētot ES stratēģiju cīņā pret Islāma valsti. Analīze tika veikta plašākā kontekstā, ņemot vērā arī saistītos jautājumus kā radikalizācija, sadarbība ar trešajām valstīm un pretterorisma politikas attīstība tā kontekstā.

Teorijas un gadījuma analīzes metodes papildināja kvalitatīvā pētniecības metode – padziļinātās ekspertu intervijas ar Tuvo Austrumu reģiona un pretterorisma politikas ekspertiem no 6 valstīm. Eksperti pārstāvēja kā valsts, tā arī nevalstisko sektoru.

Darbā tika izvirzīta hipotēze: Teroristiskā grupējuma Islāma valsts rašanās ir veicinājusi un paātrinājusi visaptverošas pieejas ES pretterorisma politikā attīstību. Lai to pārbaudītu, tika pētīta ES pretterorisma politika un Islāma valsts kā gadījuma analīze, lai noskaidrotu vai kopš Islāma valsts rašanās ir veiktas būtiskas pārmaiņas un izstrādātas jaunas stratēģijas attiecībā pret Islāma valsti un reģionu.

Lai pārbaudītu darba hipotēzi, definētie nosacījumi, kuri tika pārbaudīti, bija – Islāma valsts rašanās, aktuālā ES pretterorisma politika, tās ietvaros pieņemtie lēmumi pēdējā pusotra gada laikā (laiks, kad intensificējusies Islāma valsts darbība) un lēmumu skaits sadarbībai ar ārējiem sadarbības partneriem. Tika pieņemts, ka hipotēze tiks pierādīta, ja tiks secināts, ka ir būtiskas izmaiņas ES darbības veidā un prioritātēs, attiecībā uz ko tiek pieņemti lēmumi.

Darba autore atzīst, ka efektivitātes novērtējumu ir grūti analizēt, jo, kā tika minēts teorētiskajā nodaļā, lai noteiktu pretterorisma stratēģijas efektivitāti, tā var tikt mērīta pēc sekojošiem kritērijiem: teroristu uzbrukumu skaita samazinājums; zaudējumu (materiālo vai nemateriālo), kas radies teroristu uzbrukumu rezultātā, samazinājums; teroristisko grupējumu, kas darbojas valstī, izmēra samazināšanās; nogalināto, aizturēto un/vai notiesāto teroristu skaita samazinājums u.c. Islāma valsts gadījumā pat drošības struktūrām nav zināms, cik liels skaits ārvalstu kaujinieku ir pievienojušies teroristiskajam grupējumam, kā arī nav iespējams precīzi novērtēt plūsmas samazinājumu vai palielinājumu. Kā atzīst Žuravļovs, pēc iekšējo dienestu drošības datiem tie varētu būt ap 50 000 kaujinieku, bet jāņem vērā, ka ar tiem ceļo ar ģimenes – sievas un bērni, kas, ilgstoši atrodoties vardarbīgā vidē, var pārnest negatīvo pieredzi tālāk Eiropā. Vērtējot teroristu uzbrukumu skaitu, arī šī informācija var būt maldīga, jo, ja vien grupējums labprātīgi neuzņemas atbildību par to, ir grūti pierādīt konkrētā

grupējuma saistību ar teroraktu. Tas pats lielā mērā attiecas uz materiālajiem zaudējumiem. No vienas puses, Islāma valsts, īstenojot teroraktus, sagrauj vēsturiskās un kultūras celtnes, bet no otras puses zaudējumi rodas arī no Globālās koalīcijas organizētajiem gaisa uzbrukumiem, līdz ar to šis novērtējums, ja arī tiktu mērīts, varētu būt nepilnīgs. Analizējot Islāma valsti, nav nozīmes runāt par līdzīgu teroristisko grupējumu skaita samazināšanos, jo šobrīd ES un Globālās koalīcijas prioritāte ir Islāma valsts apkarošana. Šobrīd tas ir lielākais drauds starptautiskajai sabiedrībai, tādēļ veiksmīgu rezultātu gadījumā, tas ir pamats cīņai ar līdzīgiem teroristiskiem grupējumiem. Aizturēto, notiesāto un/vai nogalināto teroristu skaitu var tikai nojaust aptuveni, jo statistikas apkopojums par šiem datiem netiek datēts. Tas arī ir praktiski neiespējami, ņemot vērā, ka nav iespējams izsekot līdz kaujinieku plūsmai reģionā un no ārvalstīm. Karadarbība noris nepārtraukti, tādēļ arī bojā gājušo skaits nav skaidri zināms.

Darba ietvaros tika secināts, ka pretterorisma jautājumi un Islāma valsts ir kļuvusi par ES ārpolitikas vienu no galvenajām prioritātēm un saistībā ar to ir pieņemti būtiski atšķirīgi un jauni lēmumi pretterorisma politikas ietvaros. Būtisks ierobežojums pilnīgai hipotēzes apstiprināšanai ir fakts, ka jaunā pretterorisma stratēģija vēl nav pabeigta. Uzsākot darbu, oficiālā informācija vēstīja, ka jaunā pretterorisma stratēģija tiks pabeigta šā gada aprīlī, bet vēlāk lēmums tika pārcelts, norādot, ka tā tiks pabeigta līdz ar Latvijas prezidentūras beigām – šā gada jūnijā. Tomēr, analizējot pieņemtos lēmumus un ES prioritāšu maiņu, kas vislabāk iezīmējas tieši rotējošo prezidentūru ietvaros, var secināt, ka Islāma valsts rašanās ir veicinājusi un paātrinājusi visaptverošas pieejas ES pretterorisma politikā attīstību. Darba autore ir pārliecināta, ka tas atspoguļosies arī jaunajā ES pretterorisma stratēģijā. Viens no svarīgākajiem argumentiem, kas uz to norāda, ir, ka cīņa ar terorismu ir šobrīd prezidējošo valstu trio – Itālijas, Latvijas un Luksemburgas viena no prioritātēm. Iepriekšējā trio periodā cīņa ar terorismu arī bija valstu kopējās darbības programmā, tomēr nepastāvēja uzsvars uz Tuvo Austrumu reģionu un cīņu ar Islāma valsti. Analizējot pieņemto lēmumu laika ietvaru, var novērot, ka lēmumu un aktivitāšu skaits intensificējas. Itālijas prezidentūras laikā tika pieņemta viena nozīmīga stratēģija, kā arī tika caurskatītas pretterorisma prioritātes. Latvijas prezidentūras laikā, pirmkārt, tika pieņemts svarīgākais lēmums, ka ES ārpolitikā steidzamā kārtā nepieciešams pilnībā integrēt cīņu ar terorismu, ar uzsvaru uz Tuvo Austrumu reģionu. Tā ietvaros tika pieņemti 5 jauni lēmumi un padomes secinājumi par politikas aktivitāšu īstenošanu un paātrināšanu. Līdz ar to, var sagaidīt, ka arī līdz Latvijas prezidentūras beigām un Luksemburgas prezidentūras laikā pieņemto lēmumu skaits un atbilstība tikai pieaugs, un aktivitātes esošo stratēģiju īstenošanai – intensificēsies. Darba autore ir pārliecināta, ka jaunajā ES pretterorisma stratēģijā atspoguļosies gan iepriekš minētie lēmumi, gan parādīsies

uzsvars uz Tuvo Austrumu reģionu. Tāpat, ņemot vērā otrās nodaļas secinājumus, ka pieņemtie lēmumi un stratēģijas pret Islāma valsti ir visaptverošas un papildina jau esošo politiku, kopējā stratēģija arī iegūs visaptverošu raksturu. Gan jaunā stratēģija, gan jau pieņemtie ES lēmumi un secinājumi ir neatņemama ES pretterorisma politikas sastāvdaļa, līdz ar to, ņemot vērā, ka pieņemto lēmumu skaits un intensitāte ir pieaugusi, var secināt, ka darbā izvirzītajai hipotēzei ir gūts apstiprinājums.

Darba autore gan norāda, ka jaunā ES pretterorisma stratēģija vēl nav apstiprināta, kā arī Islāma valsts vēl turpina darboties reģionā, kas nozīmē, ka minētā analīze nav absolūti pilnīga un līdz ar to var kalpot par pamatu turpmākam pētījumam, analizējot sasniegtos rezultātus un vērtējot tā ietekmi pēc Luksemburgas prezidentūras beigām vai brīdim, kad Islāma valsts tiks pilnībā sagrauta.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Pretterorisma politikas izveidošana un īstenošana ir primāri ES dalībvalstu atbildība. ES ir atbalstoša funkcija, veidojot stratēģiju, kas atbalsta dalībvalstu nacionālos centienus un veido vienotu ES komunikāciju uz āru ar trešajām valstīm, cīnoties ar ES kopējiem drošības izaicinājumiem. Ir būtiski, lai ES veidotā stratēģija būtu visaptveroša, bet tās ietvaros tai jābūt mērķtiecīgai. Tā iekļauj plašu jautājumu loku no radikalizācijas, finansējuma un ārvalstu kaujinieku plūsmas apkarošanas līdz preventīvo pasākumu nodrošināšanas, bet stratēģijas īstenošanai liela nozīme ir dalībvalstu iesaistei pilsoniskās sabiedrības, pašvaldību, kopienu un privāto uzņēmumu līmenī. Analizējot jaunākos lēmumus un pieņemtās stratēģijas ES pretterorisma politikas ietvaros, var secināt, ka esošā pretterorisma politika ir pietiekami visaptveroša ES definētajā izpratnē (skaidrojums nodaļā 1.2.), tomēr pastāv vairāki izaicinājumi tās īstenošanā, par kuriem darba autore skaidros turpmāk.

2. Teroristiskais grupējums Islāma valsts neatbilst teorētiskajai klasifikācijai par kādu no iespējamajiem tā veidiem. Islāma valsts ir vairāku veidu apkopojums, kas ietver sevī reliģiskos, etniskos, politiskos un militāros aspektus, un nosaka, ka nepieciešamās politiskās aktivitātes tā apkarošanai prasa ļoti plašu un visaptverošu pieeju. Tomēr pavisam jauns fenomens grupējums nav, jo zināmā mērā atbilst mūsdienu teroristisko grupējumu raksturojumam, kas skaidrots nodaļā 1.1.. Līdz ar to ES cīņā ar Islāma valsti nav nepieciešami absolūti jauni un līdz šim nepielietoti pretterorisma risinājumi, bet gan esošo metožu intensificēšana un koncentrācija attiecībā uz konkrēto grupējumu.

3. Islāma valstij ir vairāki nelegālās peļņas avoti, no kuriem galvenais ir naftas tirdzniecība melnajā tirgū. Naudas pārvedumi pamatā notiek pa sauszemi, tādēļ ES ir grūti kontrolēt un novērst finanšu plūsmu teroristiskajam grupējumam. Pagaidām ES neplāno uzsākt militāro operāciju reģionā, kontrolējot finanšu plūsmas apkarošanu caur atbalstu Turcijai un Kurdistānai. Papildus tam ES stiprina Irākas leģitīmās pārvaldes banku pārstāvju kapacitāti, apmācot tos par finanšu izsekošanas veidiem un nodrošinot ar jaunākajām tehnoloģijām. Lai gan tas ir būtisks ieguldījums, ņemot vērā krīzes nopietnību un karadarbības stāvokli atsevišķos reģionos, ir nepieciešams ES atbalsts ar militārpersonām uz vietas, kas spētu izsekot kravu transportus, kas pārvadā grupējuma skaidrās naudas ienākumus un nepieļautu to nonākšanu grupējuma darbību tālākai izmantošanai.

4. Gan 2013. gada krīze Sīrijā, gan šobrīd notiekošais Sīrijā un Irākā, norāda uz to, ka neskatoties uz labi izstrādātu pretterorisma politikas stratēģiju ar visaptverošu pieeju konflikta risināšanai, stratēģijas un politikas aktivitāšu īstenošana ir ilgstošs process. Tas

galvenokārt ir dēļ konflikta komplicētības, kas ir padarījis Sīrijā un Irākā notiekošo par dramatiskāko humāno krīzi pasaulē. Stratēģijas īstenošana pret Islāma valsti prasīs vismaz vidēja termiņa ieguldījumus, jo esošais konflikts ir ļoti komplicēts, ietverot sevī kā vēsturisko fonu, tā etniskās, sociālās, reliģiskās un varas pārvaldes problēmas. Būtiski ir apzināties, ka tā nav Tuvo Austrumu reģiona problēma, bet gan starptautiskās sabiedrības kopumā. Viens no faktoriem, kas par to liecina, ir ārvalstu kaujinieku skaits, kas pievienojies teroristiskajam grupējumam no dažādām ES, un ne tikai, valstīm. Tādējādi, lai arī reģiona valstis ir noteicošie spēlētāji konflikta risināšanā, arī ES iesaiste ir nozīmīga un tiek plānota ilgtermiņā. Līdz ar to jebkuri saistītie ES lēmumi būtu jāskata vismaz tuvākās desmitgades kontekstā, ņemot vērā iespējamus mainīgos faktoros, piemēram, politiskās situācijas stabilizēšanās kaimiņvalstīs.

5. ES stratēģijai pret Islāma valsti ir divi būtiski virzieni. Viens no tiem ir radikalizācijas mazināšana ar mērķi apturēt ārvalstu kaujinieku plūsmu un radikalizāciju Eiropā. Otrs ir sadarbība ar stratēģiski nozīmīgiem partneriem – gan valstīm, gan organizācijām. Islāma valsts kontekstā ES pārskatīja prioritāros sadarbības partnerus konflikta risināšanai un intensificēja dialogu ar identificētajiem partneriem. Apzinoties, ka radušais apdraudējums ir starptautiskās sabiedrības un kopējās drošības apdraudējums, ASV vadībā tika izveidota Globālā koalīcija, kas apvieno vairāk nekā 60 pasaules valstis ar mērķi cīnīties pret Islāma valsti. ES ir šīs koalīcijas sastāvā, iesaistoties ne militārās aktivitātēs un atbalstot ASV gaisa spēku uzbrukumus. Tajā pašā laikā tiek atzīts, ka, lai gan militārās iejaukšanās iespējamība nekad netiek izslēgta, pagaidām ES militārās operācijas iesaistīties neplāno. Ņemot vērā notikumu attīstību un reģiona valstu vajadzības, ES vajadzētu pārvērtēt savas iespējas iesaistīties arī militārajās operācijās.

6. Islāma valsts rašanās ietekmē tika pieņemti vairākas jaunas politikas aktivitātes. Viena no būtiskākajām bija 2014. gadā izveidotais pirmais reģionālais ES fonds – *Madad Fund* ar mērķi cīnīties ar krīzi Sīrijā, sniedzot palīdzību bēgļiem un atbalstot bēgļu uzņemošās organizācijas un kopienas kaimiņvalstīs. Tāpat liela nozīme ir uzsāktajam darbam Interneta kompāniju foruma ietvaros, kas nosaka ciešāku sadarbību starp uzņēmumiem un ES, apzinoties līdzatbildību radikalizācijas mazināšanai. Lēmumu ātrākai īstenošanai liela nozīme ir papildus finansējuma piešķiršanai gan ekspertu kapacitātes stiprināšanai, gan humānai palīdzībai. Līdz ar to ES dalībvalstīm būtu jāmeklē vēl papildus veidi kā palielināt jau esošo finansējumu, kā arī apsvērt iespēju rotēt ekspertus no dalībvalstīm ar lielāku pieredzi priekš darba ES līmenī.

7. Intensificēta sadarbība ar trešajām valstīm ir viena no jaunākajām ES pretterorisma politikas prioritātēm. Pēdējo lēmumu kontekstā tika noteikts, ka prioritārās sadarbības valstis ir Sīrija, Irāka, Jordānija, Libāna un Turcija. Bet lēmuma ietvaros viens no

lielākajiem izaicinājumiem ir uzticama partnera atrašana vairākās no minētajām valstīm. ES stratēģija ir visaptveroša, ietverot gan tās aktivitātes, kuru īstenošana nepieciešama nekavējoties (leģitīmas valdības izveidošana), kā arī tās, kas būs nozīmīgas, kad situācija reģionā stabilizēsies, kā arodapmācību programmu īstenošana sieviešu re-integrācijai darba tirgū. ES stratēģijas un aktivitātes pretterorisma politikas ietveros ietver mērķus, kurus ir būtiski sasniegt, bet netiek definēti, kas vai kāds ir sadarbības partneris reģionā, ar kuru stratēģija var tikt īstenota. Piemēram, politikas plānošanas dokumentos tiek minēti "atbalsta sniegšana Irākas leģitīmai valdībai", bet vai tā ir Irākas teritorija, kas tiek pārvaldīta pēc Šaria likumiem, vai tā ir apvienotā Irāka un Sīrija, vai šī valdība ir šiītu vai sunnītu vai, iespējams, abu, tas netiek akcentēts. Lai gan tas ir ļoti būtiski, jo ES ir nepieciešams ilgtermiņa partneris, kas respektē un ievēro cilvēktiesības, atklātu pārvaldi un pamatbrīvības. Uzticamu partneru atrašanai un atklātām debatēm par to ES līmenī būtu jābūt starp nozīmīgākajām pašreizējā darba prioritātēm.

8. Radikalizācijas mazināšanai Eiropā un ārvalstu kaujinieku plūsmas mazināšanai liela nozīme ir atbildes vēstījumu veidošana Islāma valsts propagandai, kā arī atklātu diskusiju veicināšana par islāmu un musulmaņu integrācijas jautājumiem. ES var atbalstīt šāda veida iniciatīvas, tomēr liela nozīme to veicināšanā ir pilsoniskai sabiedrībai. Ir nepieciešama ES dalībvalstu nacionālā līmenī proaktīva iesaiste šo jautājumu diskutēšanā, vērtējot katras valsts individuālo situāciju. Vācijā jau pastāv islāma garīgie līderi, kas darbojas kā moderatori starp islāma kopienām un plašāku sabiedrību. Šo pieredzi var pārņemt arī citas dalībvalstis, veicinot kopējo ES izpratni par islāmu un musulmaņu kopienām un problēmām to integrācijas ietvaros. Tas, ko būtu nozīmīgi komunicēt ES līmenī un ES pretterorisma politikas ietvaros būtu atbildes vēstījums Islāma valsts propagandai. Ļoti būtiski ir potenciālajiem kaujiniekiem parādīt patieso realitāti, kas tos sagaida, pievienojoties Islāma valstij. Kas viennozīmīgi nav kalifāts, bet gan visticamāk savas dzīvības atdošana kaujā. Otrs pozitīvais piemērs ir Nīderlandes pieredze ar īpašajiem aģentiem, kas strādā ar radikalizācijas jautājumiem, vērtējot situāciju pa atsevišķiem reģioniem, jo koncentrēta iesaiste sniedz efektīvākus rezultātus, nekā kopēja politika visiem reģioniem un institūcijām. ES dalībvalstu līmenī būtu svarīgi rotējošo prezidentūru ietvaros turpināt veidot pieredzes apmaiņas diskusijas, apsverot šo divu valstu piemērus kā paraugus visām ES dalībvalstīm.

9. Ārvalstu kaujinieku atgriešanās mītnes zemēs būs viens no sarežģītākajiem jautājumiem, ar kuriem ES dalībvalstīm būs jāstrādā turpmāko gadu laikā. Tā ietvaros liela nozīme būs ne tikai ES līmenī pieņemtajiem lēmumiem, bet arī visu sabiedrības grupu iesaistei. Tieši tādēļ liela nozīme būs Interneta kompāniju forumam un turpmāko attiecību stiprināšanai ar interneta un sociālo mediju uzņēmumiem. Viens no būtiskākajiem

izaicinājumiem ir veidot uzticamu sadarbību starp ES un uzņēmumiem operatīvai nelegāla satura atklāšanai un izdzēšanai. Šajā procesā līdzatbildība būs jāuzņemas arī pilsoniskai sabiedrībai, analizējot un diskutējot, kas tiek saprasts ar vārda brīvību, draudiem internetā un uz vardarbību un radikalizāciju aicinošu saturu. Tāpat turpmāk katram eiropietim būtu jābūt skaidrai izpratnei, pie kā persona var vērsties, ja ir aizdomas par nelegālu saturu vai radikalizācijas draudiem. Šajā kontekstā uzņēmēju iesaiste un līdzatbildība ir ieguvusi nebijušu lomu ES pretterorisma politikas un kopējās drošības ietvaros. ES dalībvalstu turpmākā darba prioritātēs būs plašs skaidrojošais process valstu iedzīvotājiem par sadarbības procesu, rezultātiem un iedzīvotāju iesaistes veidiem un iespējām. Katrai no ES dalībvalstīm vajadzētu sniegt skaidru ziņojumu saviem iedzīvotājiem par viņu līdzatbildību šajā procesā līdz brīdim, kad lielākai daļai iedzīvotāju ir skaidra izpratne par to kā reaģēt uz vardarbību un radikalizāciju popularizējošu un aicinošu saturu internetā.

10. Lai gan eiropiešu skaits, kas pievienojas Islāma valstij, nav liels, salīdzinot ar kopējo musulmaņu skaitu Eiropā, tomēr darba autore uzskata, ka tas ir vērā ņemams potenciāls drauds Eiropas nākotnei. Gan *Charlie Hebdo*, gan citi līdzīgi terorakti pēdējo gadu laikā Eiropā ir skaidri apliecinājuši, ka nav nepieciešams plašs teroristu grupējums, jo arī individuāli ekstrēmisti var paveikt plašus teroraktus ar traģiskām sekām. Līdz ar to ES uzdevums ir izstrādāt gatavības plānu draudiem, ko potenciāli var radīt ārvalstu kaujinieku un viņu ģimeņu atgriešanās mītnes zemēs. ES dalībvalstīm būtu nepieciešams pārdomāt vajadzību pēc agrīnās brīdināšanas sistēmas izveides attiecībā pret šāda veida draudiem Eiropā, kas nozīmē rūpīgas analīzes izstrādi ar noteiktiem risku rādītājiem, kas spētu identificēt kritisko robežu, kad problēmas apmērs sniedzas pāri dalībvalstu iespējām to risināt.

11. Īstenojot ES stratēģiju pret Islāma valsti vai citiem grupējumiem, kas potenciāli varētu būt vēl nākotnē, ir būtiski, lai īstenotā politika nebūtu tikai humānās palīdzības sniegšana, bet gan sadarbība, no kuras labumu varētu gūt abas puses, pārņemot zināšanas, pieredzi, ekspertīzi un stiprinot to ilgtermiņā. Viena no iespējām kā stiprināt politisko dialogu ir, nodrošinot ES pastāvīgos pārstāvjus reģiona valstīs, kas būtu tiešā saskarsmē un nepārtrauktā komunikācijā starp reģiona valstu leģitīmajām valdībām un ES. Un ES savukārt varētu nodot šo komunikāciju tālāk ES dalībvalstīm, kas tādējādi to varētu izmantot savā labā bilateriālā līmenī. Tādējādi ES ne tikai varētu efektīvāk reaģēt uz šo valstu vajadzībām, bet arī ES varētu efektīvāk plānot savas stratēģijas un politiskās aktivitātes to ietvaros.

12. Kā tika norādīts rezultātu sadaļā, darba hipotēze guva apstiprinājumu. Cīņa ar terorismu, jo īpaši Islāma valsti, ir kļuvis par izteiktu prioritāti ES kopējās drošības un ārpolitikas ietvaros. Tā ietvaros, radikalizācijas draudu mazināšana ir noteikta kā viena no

galvenajām ES pretterorisma politikas prioritātēm. Lai gan jaunā pretterorisma stratēģija ir tikai apstiprināšanas procesā, vērtējot pieņemto lēmumu visaptverošo raksturu un pieņemšanas intensitāti (detalizētu skaidrojumu skatīt rezultātu sadaļā), var secināt, ka teroristiskā grupējuma Islāma valsts rašanās ir veicinājusi un paātrinājusi visaptverošas pieejas ES pretterorisma politikā attīstību. Kā tika norādīts iepriekš, viena no būtiskākajām veiktā pētījuma zinātniskajām un praktiskajām nozīmēm ir tā unikalitāte. Līdzīgi pētījumi līdz šim Latvijā nav veikti, līdz ar to tas var kalpot par pamatu turpmākam darbam gan ES pretterorisma politikas analīzē, gan Islāma valsts kā teroristiskā grupējuma pētniecībā.

Izmantotā literatūra un avoti

1. 18 month programme of the Council (1 July 2014 - 31 December 2015). Council of the Europeann Union, Brussels 17.06.2014. register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2010948%202014%20REV%201 (skatīts 23.05.2015.)
2. Declaration on Promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education. Informal meeting of EU education ministers, 17.03.2015. Pieejams ec.europa.eu/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf (skatīts 04.05.2015.)
3. Eiropas Parlamenta rezolūcija par ES un Arābu valstu līgas saprašanās memorandu sadarbībai terorisma apkarošanas jomā (2015/2573(RSP)). Pieejams www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B8-2015-0222+0+DOC+XML+V0//LV (skatīts 06.05.2015.)
4. European Parliament resolution on recent attacks and abductions by Da'esh in the Middle East, notably of Assyrians 11.03.2015. Pieejams www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2F%2FEP%2F%2FTEXT+MOTION+P8-RC-2015-0240+0+DOC+XML+V0%2F%2FEN (skatīts 27.04.2015.)
5. Informal meeting of the Heads of State or Government Brussels, 12 February 2015 - Statement by the members of the European Council. Statement and remarks 56/15. Pieejams www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/02/150212-european-council-statement-fight-against-terrorism/ (skatīts 28.03.2015.)
6. Joint Statement Issued by Partners at the Counter-ISIL. Coalition Ministerial Meeting, 03.12.2014. U.S. State Department. Pieejams www.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/12/234627.htm (skatīts 26.04.2015.)
7. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par publiskā un privātā sektora dialogu drošības pētniecības un jauninājumu jomā, Briselē, 11.09.2007. Pieejams www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com%282007%290511_/COM_COM%282007%290511_lv.pdf (skatīts 01.03.2015.)
8. Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Sīrijai un Irākai, kā arī Da'esh draudu novēršanai paredzētās ES reģionālās stratēģijas elementi. ES Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos. Briselē, 06.02.2015.
9. Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai par visaptverošu ES pieeju Sīrijas krīzei. Eiropas

- Savienības Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos. Briselē, 24.06.2013. Pieejams eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013JC0022&from=LV (skatīts 12.04.2015.)
10. Līguma par Eiropas Savienību un Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas. Oficiālais Vēstnesis C 326 , 26/10/2012 Lpp. 0001 - 0390. Pieejams eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN (skatīts 07.03.2015.)
 11. Outcome of the Council Meeting. 3367th Foreign Affairs Council meeting, 09.02.2015. Pieejams www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2015/02/09/ (skatīts 09.05.2015.)
 12. Padomes secinājumi par ES reģionālo stratēģiju attiecībā uz Sīriju un Irāku, kā arī ISIL/DA'ESH draudiem. Eiropas Savienības Padome, 16.03.2015. Pieejams www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2015/03/16-council-conclusions-eu-regional-strategy-for-syria-and-iraq-as-well-as-the-isil-daesh-threat/ (skatīts 12.04.2015.)
 13. **Alexander Y.** *Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries*. University of Michigan Press, 2002. 436 pages.
 14. **Alexander Y.** *Counterterrorism Strategies: Successes and Failures of Six Nations*. Potomac Books, Inc., 2006. 271 pages.
 15. **Arcarazo D. A., Murphy C. C.** *EU Security and Justice Law: After Lisbon and Stockholm*. Bloomsbury Publishing, 2014. 246 pages.
 16. **Argomaniz J.** *The EU and Counter-Terrorism: Politics, Polity and Policies After 9/11*. Routledge, 2011. 208 pages.
 17. **Ashour O.** *The De-Radicalization of Jihadists: Transforming Armed Islamist Movements*. New York, Routledge, 2009. 224 pages.
 18. **Barrett R.** Preventing the Financing of Terrorism. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 2012, Vol. 44 (3). Pp. 719-736.
 19. **Barrett R.** The Islamic State, November 2014. The Soufan Group. Pieejams soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf (skatīts. 14.02.2015.)
 20. **Behr I., Reding A. Edwards C., Gribbon L.** Radicalisation in the digital era. The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism, 2013. Pieejams www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR400/RR453/RAND_RR453.pdf (skatīts 04.05.2015.)
 21. **Bekhruz H.** Islamic state: classic conception and modern interpretation, March 2012. *Russian Juridical Journal*. Vol. 2. Pp. 62.

22. **Benard C., Rabasa A.** *Eurojihad: patterns of Islamist radicalization and terrorism in Europe*. New York, Cambridge University Press, 2015. Pp. 23.
23. **Berger J.M., Morgan J.** The ISIS Twitter Census Defining and describing the population of ISIS supporters on Twitter, 20.03.2015. The Brookings Analysis Paper. Pp. 56-61. Pieejams www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2015/03/isis-twitter-census-berger-morgan/isis_twitter_census_berger_morgan.pdf (skatīts 04.05.2015.)
24. **Bigo D., Brouwer E., Carrera S., Guild E., Guittet E. P., Jeandesboz J., Ragazzi F., Scherrer A.** The EU Counter-Terrorism Policy Responses to the Attacks in Paris: Towards an EU Security and Liberty Agenda. *CEPS Paper in Liberty and Security in Europe*, 2015. Vol. 81. Pp. 1-21.
25. **Bigo D., Bonelli L., Guittet E., Ragazzi F.** *Preventing and Countering Youth Radicalisation in the EU*. European Parliament Study 2014. Pieejams www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/509977/IPOL-LIBE_ET%282014%29509977_EN.pdf (skatīts 11.04.2015.)
26. **Bures O.** *EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger?* Ashgate Publishing, 2013. Pp. 60-61.
27. **Chandler M., Gunaratna R.** *Countering Terrorism: Can We Meet the Threat of Global Violence?* London, Reaktion Books, 2007. 240 pages.
28. **Charles C., Reynolds S.** ISIS Governance in Syria, July 2014. Institute for the Study of War, *Midde East Security Report*. Vol. 22 (4).
29. **Collier P.** Rebellion as Quasi-Criminal Activity. *The Journal of Conflict Resolution*. Vol. 44 (6). Pp. 846-852.
30. **Cronin A. K.** ISIS Is Not a Terrorist Group. *Foreign Affairs*, March 2015, Vol. 94 (2). Pp. 87-98.
31. **Davis P. K., Cragin K.** *Social Science for Counterterrorism: Putting the Pieces Together*. Pittsburgh, Rand Corporation, 2009. 486 pages.
32. **De Czege H. W.** Defeating the Islamic State: Commentary on a Core Strategy. *Parameters: U.S. Army War College*, Winter 2014/2015. Vol. 44 (4). Pp. 63-69.
33. **Dyson W. E.** *Terrorism: An Investigator's Handbook*. New York, Routledge, 2014. 528 pages.
34. **Edwards F. L., Steinhäusler F.** *NATO And Terrorism: On Scene: New Challenges for First Responders and Civil Protection*. Springer Science & Business Media, 2007. 262 pages.

35. **Forest J. J. F.** *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century: International Perspectives, Volume 2: Combating the Sources and Facilitators.* ABC-CLIO, 2007. 603 pages.
36. **Frey B. S.** *Dealing with Terrorism: Stick Or Carrot?* Bruno S. Gloucester, Edward Elgar Publishing, 2004. 182 pages.
37. **Goerzig C., Al-Hashimi K.** *Radicalization in Western Europe: Integration, Public Discourse and Loss of Identity among Muslim Communities.* New York, Routledge, 2014, 192 pages.
38. **Gross Stein J.** The Islamic State and the West: The Politics of Purification. *Faith, Freedom, and Foreign Policy*, April 2015. Vol.1 (1). Pp. 80-93.
39. **Hahnemann S.** *Oil, Israel and Modernity: The West's cultural and military interventions in the Middle-East*, 2014. BoD – Books on Demand. 240 pages.
40. **Hashim A. S.** The Islamic State: From al-Qaeda Affiliate to Caliphate. *Middle East Policy*, Winter 2014. Vol. 21 (4). Pieejams www.mepc.org/journal/middle-east-policy-archives/islamic-state-al-qaeda-affiliate-caliphate (skatīts 12.02.2015.)
41. **Hegland C.** Counter-Terrorism At the Crossroads. *National Journal*, 7/16/2005, Vol. 37 (29). Pp. 260-265.
42. **Hoffman B.** *Inside Terrorism.* New York, Columbia University Press, 2013. 432 pages.
43. **Hoffman B., Rosenau W., Curiel A. J., Zimmermann D.** *The Radicalization of Diasporas and Terrorism.* RAND Corporation, Santa Monica, 2007. Pieejams www.rand.org/content/dam/rand/pubs/conf_proceedings/2007/RAND_CF229.pdf (skatīts 06.02.2015.)
44. **Jackson R., Breen Smyth M., Gunning J., Jarvis L.** *Terrorism: A Critical Introduction.* New York, Palgrave Macmillan, 2011. 352 pages.
45. **Jenkins B. M.** *The New Age of Terrorism.* RAND Corporation, McGraw-Hill Companies, Inc., 2006. Pieejams www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reprints/2006/RAND_RP1215.pdf (skatīts 09.02.2015.) Pp. 117.-130.
46. **Kan P. R.** Defeating the Islamic State: A Financial-Military Strategy. *Parameters: U.S. Army War College*, Winter 2014/2015. Vol. 44 (4). Pp. 71-80.
47. **Kucukaltan D.** *Tourism and Terrorism: An Experience of Turkey and the World*, Lincoln, iUniverse, 2006. 148 pages.
48. **Larche R. A.** *Global Terrorism Issues and Developments.* Nova Publishers, 2008. 268 pages.

49. **Lewis J. D.** The Islamic State: A Counter-Strategy for a Counter-State. *Middle East Security Report* 21, July 2014. Pieejams www.understandingwar.org/sites/default/files/Lewis-Center%20of%20gravity.pdf (skatīts 13.02.2015.)
50. **Lombardi M., Ragab E., Chin V.** *Countering Radicalisation and Violent Extremism Among Youth to Prevent Terrorism*. Milan, IOS Press, 2014. 248 pages.
51. **Lugna L.** Institutional Framework of the European Union Counter-Terrorism Policy Setting. *Baltic Security & Defence Review*, 2006. Vol. 8. Pp. 101-127.
52. **Lutz J. M., Lutz J., Lutz B.** *Global Terrorism. 3rd Edition*, New York, Routledge, 2013. 392 pages.
53. **McCauley C., Moskalenko S.** *Friction: How Radicalization Happens to Them and Us*. New York, Oxford University Press, 2011, 248 pages.
54. **Medina R. M., Hepner G. F.** *The Geography of International Terrorism: An Introduction to Spaces and Places of Violent Non-State Groups*. CRC Press, 2013. 258 pages.
55. **Neumann P. R.** *Joining al-Qaeda: Jihadist Recruitment in Europe*. New York, Routledge, 2009. 72 pages.
56. **O'Kane R. H. T.** *Terrorism*. Pearson Education, 2007. 210 pages.
57. **Orttung R. W., Makarychev A. S.** *National Counter-terrorism Strategies: Legal, Institutional, and Public Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia*. IOS Press, 2006. 213 pages.
58. **Phillips A.** The Islamic State's challenge to international order. *Australian Journal of International Affairs*, October 2014. Vol. 68 (5). Pp. 495-498.
59. **Rosenzweig P.** Privacy and Counter-Terrorism: The Pervasiveness of Data. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 2010. Vol. 42 (3). Pp. 625-646.
60. **Ross H.** Towards a Regional Strategy Contra ISIS. *Parameters: U.S. Army War College*, Autumn 2014. Vol. 44 (3). Pp. 37-46.
61. **Sinai J.** Russian Counterterrorism Policy. Jewish Policy Center's journal *inFocus Quarterly*, Winter 2014. № 1 (VIII). Pieejams www.jewishpolicycenter.org/4922/russia-counterterrorism-policy (skatīts. 10.02.2015.)
62. **Shehadi N.** What is hiding behind Islamic State? *The World Today*, December 2014&January2015. Vol. 70 (6). Pp. 34-36.
63. **Smith M.** Securing our Future: A Decade of Counter-Terrorism Strategies. *UN Chronicle*, 2011, Vol. 48 (2). Pp. 14-17.
64. **Sorell T.** Preventive Policing, Surveillance, and European Counter-Terrorism. *Criminal Justice Ethics*, April 2011, Vol. 30 (1). Pp. 1-22.

65. **Sorenson D. S.** Priming Strategic Communications: Countering the Appeal of ISIS. *Parameters: U.S. Army War College*, Autumn 2014. Vol. 44 (3). Pp. 25-36.
66. **Spalek B.** *Counter-Terrorism: Community-Based Approaches to Preventing Terror Crime*. New York, Palgrave Macmillan, 2012. 224 pages.
67. **Stohl M.** *The Politics of Terrorism, 3rd Edition*. CRC Press, 1988. 672 pages.
68. **Terrill W.A.** Understanding the Strengths and Vulnerabilities of ISIS *Parameters: U.S. Army War College*, Autumn 2014. Vol. 44 (3). Pp. 13-23.
69. **Younas J.** Does globalization mitigate the adverse effects of terrorism on growth? *Oxf. Econ. Pap.* 2015, 67 (1): Pp 133-156.
70. **В. В. Лизунов.** Проблемы и виды современного терроризма. Научный журнал *Национальные приоритеты России*, 2011. № 1 (4) 34. – 42. с.
71. **Bacevich A. J.** Even if we defeat the Islamic State, we'll still lose the bigger war. *The Washington Post*, 03.10.2014. Pieejams www.washingtonpost.com/opinions/even-if-we-defeat-the-islamic-state-well-still-lose-the-bigger-war/2014/10/03/e8c0585e-4353-11e4-b47c-f5889e061e5f_story.html (skatīts 12.04.2015.)
72. **Berger J. M.** Europe Cracks Down, 16.01.2015. Pieejams www.brookings.edu/research/opinions/2015/01/16-europe-cracks-down-jihadis-berger (skatīts 29.03.2015.)
73. **Birnbaum M.** After Paris attacks, E.U. leaders call for more sharing of information, intelligence, 19.01.2015. www.washingtonpost.com/world/europe/after-paris-attacks-eu-leaders-call-for-more-sharing-of-information-intelligence/2015/01/19/9a3e6438-9fe6-11e4-903f-9f2faf7cd9fe_story.html (skatīts 02.02.2015.)
74. **Birnbaum M.** France boosts counterterrorism force after deadly Paris attacks, 21.01.2015. Pieejams www.washingtonpost.com/world/europe/france-boosts-counterterrorism-force-after-deadly-paris-attacks/2015/01/21/273f7924-a15b-11e4-903f-9f2faf7cd9fe_story.html (skatīts 10.02.2015.)
75. Blowing Up The Dens Of The Sahwāt. *Dabiq: The Flood*. Vol. 1 (2). Pieejams <https://azelin.files.wordpress.com/2014/07/islamic-state-e2809cdc481biq-magazine-2e280b3.pdf> (skatīts 13.02.2015.)
76. *Charlie Hebdo attack: Three days of terror*, 14.02.2015. BBC News Europe. Pieejams www.bbc.com/news/world-europe-30708237 (skatīts 10.02.2015.)
77. Council conclusions on the EU's comprehensive approach. Foreign Affairs Council meeting, 12.05.2014. Pieejams www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/142552.pdf (skatīts 16.05.2015.)

78. Counter-Terrorism Coordinator. European Council. Pieejams www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/counter-terrorism-coordinator/ (skatīts 28.02.2015.)
79. *CONTEST: The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism*, July 2011. Pieejams https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97994/contest-summary.pdf (skatīts 10.02.2015)
80. Country Reports on Terrorism 2013, April 2014. United States Department of State, Publication Bureau of Counterterrorism. Pieejams www.state.gov/documents/organization/225886.pdf (skatīts 22.02.2015.) Pp. 73.
81. Crisis&Terrorism. European Commission. Pieejams ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/crisis-and-terrorism/index_en.htm (skatīts 01.03.2015.)
82. EUMC pārskata būtiskākie fakti “Musulmaņi Eiropas Savienībā: Diskriminācija un islamofobija”, 2014. Pieejams https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1936-EUMC-highlights-LV.pdf (skatīts 12.04.2015.)
83. European Commission and Italy launch first ever EU Regional Trust Fund in response to the Syrian Crisis, 15.12.2014. Pieejams europa.eu/rapid/press-release_IP-14-2664_en.htm (skatīts 18.04.2015.)
84. EU Terrorism Situation and Trend Report TE-SAT 2014, Europol. Pieejams <https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2014-european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2014> (skatīts 01.03.2015.). 167 pages.
85. Eiropas Komisija pastiprina centienus, lai apkarotu vardarbīgu ekstrēmismu. Eiropas Komisijas paziņojums preseī, 09.11.2011. Pieejams europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1011_lv.htm (skatīts 12.04.2015.)
86. Eiropas Savienības Padome. Iekšlietu ministrijas mājaslapa. Pieejams www.iem.gov.lv/lat/eiropas_savieniba/eiropas_savienibas_padome/ (skatīts 07.03.2015.)
87. **France-Presse A.** EU plots counter-terrorism strategy against militant Islamists 29.01.2015. www.thejakartapost.com/news/2015/01/29/eu-plots-counter-terrorism-strategy-against-militant-islamists.html (skatīts 02.02.2015.)
88. How ISIS Works, 16.09.2014. The New York Times. Pieejams www.nytimes.com/interactive/2014/09/16/world/middleeast/how-isis-works.html (skatīts 12.02.2015.)
89. Howell K. ‘I’ll see you guys in New York,’ ISIS terror leader told U.S. troops in 2009, 14.06.2014. The Washington Times. Pieejams

www.washingtontimes.com/news/2014/jun/14/ill-see-you-guys-new-york-abu-bakr-al-baghdadis-pa/ (skatīts 22.02.2014.)

90. **Hubbard B.** ISIS Wave of Might is Turning Into Ripple, 05.11.2014. The New York Times. Pieejams www.nytimes.com/2014/11/06/world/middleeast/isis-wave-of-might-is-turning-into-ripple.html?emc=edit_th_20141106&nl=todaysheadlines&nid=69885686

(skatīts 12.02.2015.)

91. Islamic State crisis: John Kerry hails coalition effort, 22.02.2015. The BBC. Pieejams www.bbc.com/news/world-middle-east-30928114 (skatīts 12.02.2015.)

92. **Joscelyn T.** Al Qaeda's general command disowns the Islamic State of Iraq and the Sham, 03.02.2014. Pieejams

www.longwarjournal.org/archives/2014/02/al_qaedas_general_co.php (skatīts 12.02.2015.)

93. Mapping Militant Organizations: Global Al-Qaeda. Stanford University. Pieejams web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/maps (skatīts 12.02.2015.)

94. Mapping Militant Organizations: The Islamic State, 23.01.2015. Stanford University. Pieejams web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1#note46 (skatīts 12.02.2015.)

95. **McCoy T.** ISIS just stole \$425 million, Iraqi governor says, and became the 'world's richest terrorist group', 12.06.2014. The Washington Post. Pieejams www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2014/06/12/isis-just-stole-425-million-and-became-the-worlds-richest-terrorist-group/ (skatīts 12.02.2015.)

96. Pasažieru datu reģistra datu izmantošanas regulējums. Eiropadome. Pieejams www.consilium.europa.eu/lv/policies/fight-against-terrorism/passenger-name-record/ (skatīts 28.03.2015.)

97. Policy: *Protecting the UK against terrorism*, 03.09.2014. Pieejams <https://www.gov.uk/government/policies/protecting-the-uk-against-terrorism> (skatīts 10.02.2015)

98. Preventing Radicalization. Role of the European Commission. Pieejams ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/fight-against-radicalisation/role_of_the_eu_en.pdf (skatīts 04.05.2015.)

99. Q&A: The Muhammad cartoons row. 07.02.2006. Pieejams news.bbc.co.uk/2/hi/4677976.stm (skatīts 28.03.2015.)

100. **Ramakrishna K.** Countering the Self-Radicalised Lone Wolf: A New Paradigm? RSIS Commentaries, 28.01.2014. Pieejams <https://www.counterextremism.org/resources/details/id/700/countering-the-self-radicalised-lone-wolf-a-new-paradigm> (skatīts 04.05.2015.)

101. Radicalisation. European Commission. Migration and Home Affairs. Pieejams ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/crisis-and-terrorism/radicalisation/index_en.htm (skatīts 12.04.2015.)
102. Remarks by President Obama in Address to the United Nations General Assembly, 24.09.2014. The White House Office of the Press Secretary. Pieejams www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/24/remarks-president-obama-address-united-nations-general-assembly (skatīts 22.02.2015.)
103. Results of the Hellenic Presidency of the Council of the European Union. Pieejams gr2014.eu/sites/default/files/1Results%20of%20the%20Hellenic%20Presidency_30%207%202014_EN.pdf (skatīts 17.05.2015.)
104. **Solana J.** Europe's Jihadi Generation. 27.01.2015. Pieejams www.project-syndicate.org/commentary/european-muslim-immigrants-exclusion-by-javier-solana-2015-01. (skatīts 29.03.2015.)
105. UN Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic. Rule of Terror: Living under ISIS in Syria 14.11.2014. Pieejams www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/HRC_CRP_ISIS_14Nov2014.pdf (skatīts 27.04.2015.)
106. **Yourish K.** The Fates of 23 ISIS Hostages in Syria, 10.02.2015. The New York Times. Pieejams www.nytimes.com/interactive/2014/10/24/world/middleeast/the-fate-of-23-hostages-in-syria.html (skatīts 12.02.2015.)
107. Taking stock of EU Counter-terrorism policy and review mechanisms: Summary of Statewatch's findings for SECILE project www.statewatch.org/news/2013/dec/SECILE-sw-summary.pdf (skatīts 24.05.2015.)
108. Terrorist Organisations: Islamic State. Australian Government. Pieejams <http://www.nationalsecurity.gov.au/Listedterroristorganisations/Pages/IslamicState.aspx> (skatīts 12.02.2015.)
109. The European Union Counter-Terrorism Strategy. Council of the European Union . Brussels, 30 November 2005. Pieejams register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST+14469+2005+REV+4 (skatīts 28.02.2015.)
110. The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State'), 17.03.2015. Pieejams www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI%282015%29551330 (skatīts 26.04.2015.)

111. Tieslietu un iekšlietu padomes tikšanās 4.-5.decembrī Luksemburgā preses relīze. Pieejams www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/jha/145004.pdf (skatīts 11.04.2015.)

112. Vēršanās pret ārvalstu kaujiniekiem un atbildes reakcija uz nesējamiem terora aktiem Eiropā. Eiropas Savienības Padome. Pieejams www.consilium.europa.eu/lv/policies/fight-against-terrorism/foreign-fighters/ (12.04.2015.)

Pielikumi

1. pielikums. Biežāk lietotie termini no 109 terorisma definīcijām²¹⁹

<i>Vārds/termins</i>	<i>Biežums (%)</i>
Vardarbība, spēks	83,5
Politisks	65
Bailes ar uzsvāru uz teroru	51
Draudi	47
Psiholoģiska ietekme un gaidīta pretreakcija	41,5
Upura-mērķa diferenciacija	37,5
Mērķtiecīga, plānota, sistemātiska, organizēta darbība	32
Cīņas metodes, stratēģija un taktika	30,5
Anormāla rīcība, esošo likumu pārkāpšana, bez humanitāras apziņas	30
Piespiešana, izspiešana, pakļaušana	28
Publiskais aspekts	21,5
Patvaļa, bezpersoniskums, diskriminācija	21
Civiliedzīvotāji, ne militāristi, neitralitāte, no sabiedrības izolētie (kā upuri)	17,5
Iebiedēšana	17
Nevainīgi upuri	15,5
Grupa, kustība, organizācija kā konflikta iemesls	14
Simbolisks aspekts, demonstrācija citiem	13,5
Neparedzamība, negaidīta vardarbības izpausme	9
Slepenība, slēpta daba	9
Atkārtotas darbības, sērijveida kampaņas ar vardarbības elementiem	7
Krimināls	6
Izvirzītas prasības trešajām personām	4

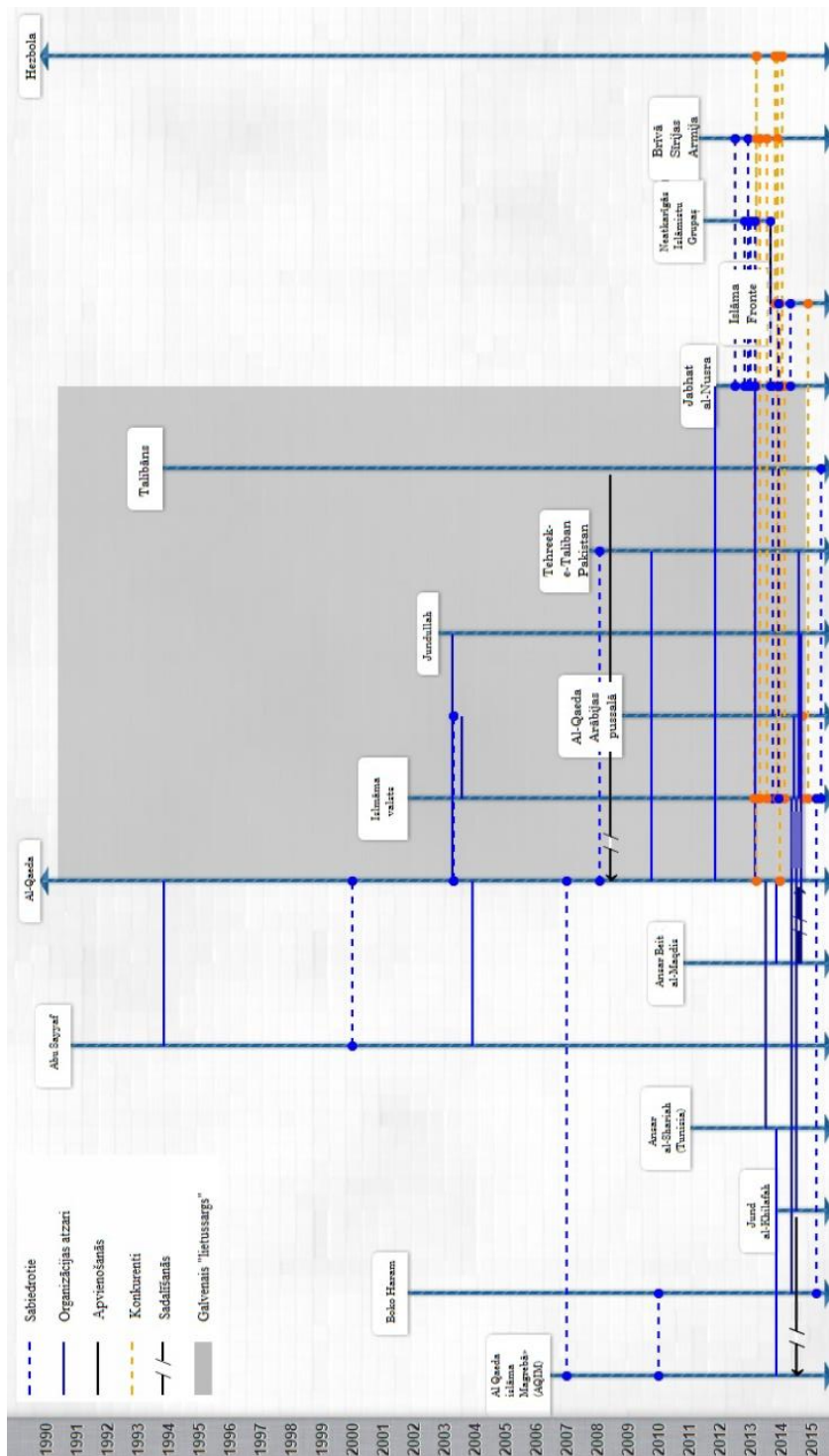
²¹⁹ Hoffman B. *Inside Terrorism*. New York, Columbia University Press, 2013. Pp. 34.

2. pielikums. Teroristisko grupējumu pastāvēšanas beigu iemesli un piemēri²²⁰

Dominējošais iemesls teroristisko grupējumu pastāvēšanas beigām	Ievērojami vēsturiskie piemēri
Būtisks sasniegums (primāro mērķu sasniegšana)	Oriģinālā Īru Republikāņu Armija (1921) EOKA (Kipra) Horvātu Ustasha Āfrikāņu Nacionālais Kongress Nepālas Maoisti Irgun/Stern Banda (Izraēla)
Daļēja mērķu sasniegšana	Palestīniešu Liberalizācijas Organizācija Pagaidu Īru Republikāņu Armija
Tiešu pretterorisma politikas aktivitāšu dēļ	Revolucionāro Bruņoto Uzdevumu Spēki Symbionese Liberalizācijas Armija Džordža Džeksona Brigāde Tautas Griba (Narodnaya Volya) Uruguajas Tuparamos Musulmaņu Brālība
Grupējuma sairšana dēļ “pārdegšanas”	Amerikāņu kreisā spārna radikālā organizācija Weather Underground Organization Kvebekas Liberalizācijas Fronte Sarkanās Brigādes
Kustības līdera zaudēšana	Starojošais Ceļš Īstā Īru Republikāņu Armija Aum Shinrikyo
Neveiksmīga paaudžu maiņa	Otrā Jūnija Kustība Japāņu Sarkanā Armija Baader-Meinhof grupa (Sarkanās Armijas frakcija)
Ārējā atbalsta zaudēšana	Starojošais Ceļš Īstā Īru Republikāņu Armija Kvebekas Liberalizācijas Fronte Armēnijas Slepenā Armija Armēnijas Atbrīvošanai
Jauna alternatīva terorismam	Kolumbijas Revolucionārie Bruņotie Spēki Khmer Rouge Bruņotā Islāmistu grupa Guatemalas Strādnieku Partija/Guatemalas Nacionālā Revolucionārā vienība

²²⁰ Davis P. K., Cragin K. *Social Science for Counterterrorism: Putting the Pieces Together*. Pittsburgh, Rand Corporation, 2009. Pp. xxxv (kopsavilkuma 19.lpp.)

3.pielikums. Islāma valsts saistība ar citiem teroristiskajiem grupējumiem reģionā²²¹

²²¹ Mapping Militant Organizations: Global Al-Qaeda. Stanford University. Pieejams web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/maps (skatīts 12.02.2015.)

4.pielikums. Islāma valsts pārvaldes administratīvās struktūras²²²

ABU BAKR AL-BAGHDADI

Provinces Padome

- Islāma valsts civilā administrācija Valsts ir sadalīta 18 provincēs (wilayat). Katrai provincei ir centrālā organizācija, kuru pārvalda Sharia, militārais un drošības komandieri.
- Padomes vadītājs: Abu Muslim al Afari al Turkmani

Militārā Padome

- Padome plāno militārās operācijas un pārvalda teritoriju
- Padomes vadītājs: Abu Ahmad al Alwani

Drošības un izlūkošanas Padome

- Padomes vadītājs: Abu Ali al Anbari

Reliģijas Padome

- Padome nodrošina disciplīnu saskaņā ar Šaria likumu, nosaka sodus pārkāpumu gadījumā. Sastāvā ir arī "The Hisbah" - reliģijas policijas, kas patrolē uz ielām, lai sekotu līdzī vai tiek ievērots Šaria likums
- Padomes vadītājs: Abu Muhamed al Aani

Finanšu Padome

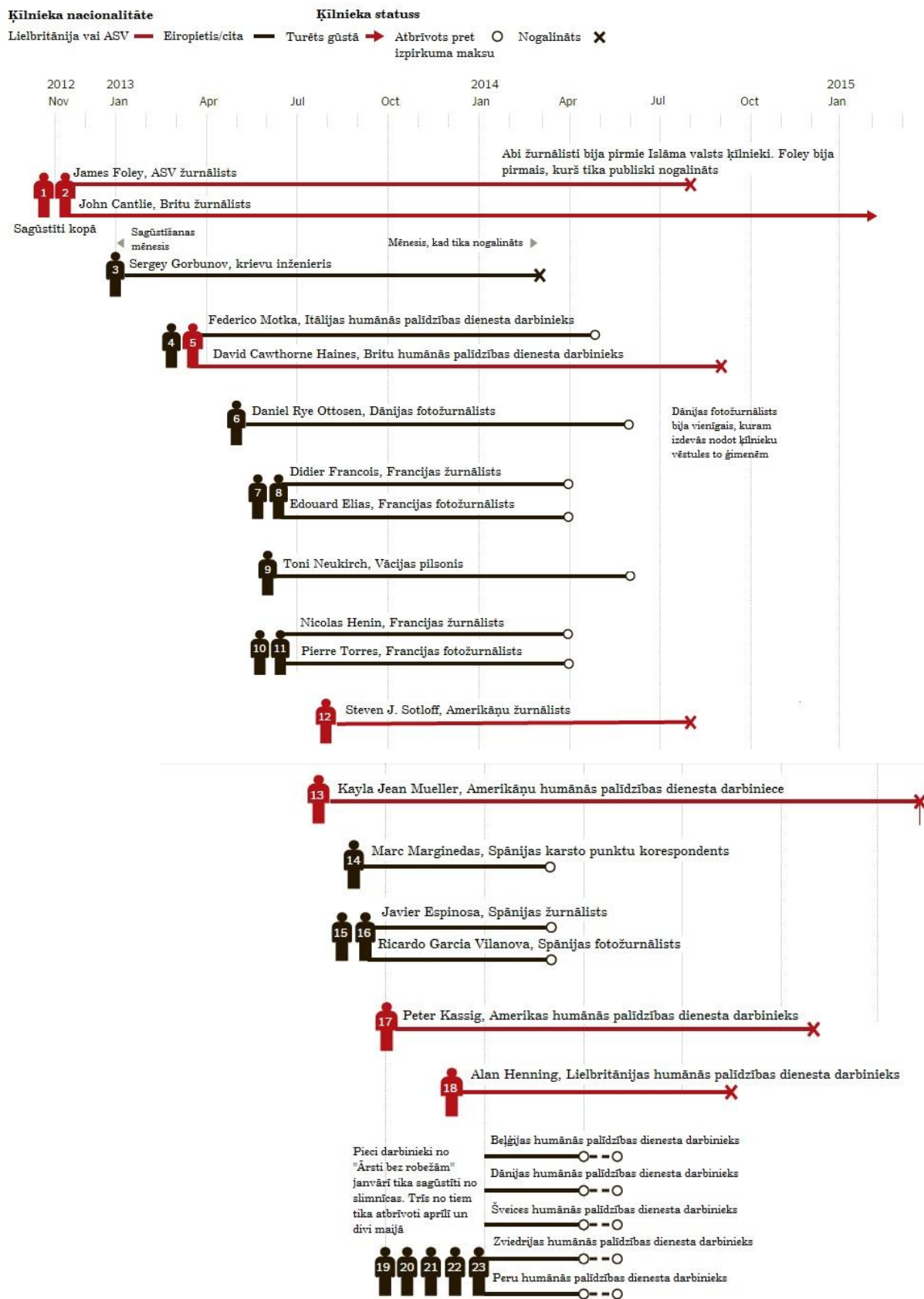
- Padomes vadītājs: Muafaq Mustafa Mohammed al Khamoush

Mediju Padome

- Veido un īsteno starptautisk mediju propogandas stratēģiju
- Padomes vadītājs: Abu al Athir Amr al Absi

²²² Charles C., Reynolds S. ISIS Governance in Syria, July 2014. Institute for the Study of War, *Middle East Security Report*. Vol. 22 (4).

5.pielikums. 23 Islāma valsts ķīlnieku likteņi²²³

²²³ Yourish K. The Fates of 23 ISIS Hostages in Syria, 10.02.2015. Pieejams www.nytimes.com/interactive/2014/10/24/world/middleeast/the-fate-of-23-hostages-in-syria.html (skatīts 24.05.2015.)

6. pielikums. ES Pretterorisma politikas institucionālais ietvars²²⁴

ES Komisija	ES Padome	ES Parlaments	Cilvēktiesību Tiesa	ES aģentūras	Ārējā sadarbība
	Eiropadome			Europol	Bernes Grupa (<i>Club of Berne and Counter Terrorist Group</i>)
	Tieslietu un iekšlietu Padome			Eurojust	Policijas Pretterorisma Darba Grupa (<i>Police Working Group on Terrorism (PWGT)</i>).
	ES dalībvalstu pastāvīgo pārstāvju komitejas			ES Policijas augstāko amatpersonu taktiskās grupas	G6 – Francijas, Vācijas, Itālijas, Spānijas un Lielbritānijas iekšlietu ministru neformālās tikšanās
	Policijas un tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās koordinācijas komiteja (agrākā. "36. panta komiteja" vai "CATS")			CEPOL – Eiropas Policijas Akadēmija	Prīm Līgums - ārpus ES esošs ietvars informācijas apmaiņas mehānisma izveidošanā
	Padomes Terorisma darba grupas (TWG)			Frontex - Eiropas Aģentūra operatīvās sadarbības vadībai pie ārējām robežām	
	Ārlietu Padome				
	Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos				
	Politiskā un drošība komiteja				
	Pretterorisma koordinators				
	ES Situāciju centrs (EU SITCEN)				
	COTER (dalībvalstu diplomātu un ārlietu ministru grupa)				
	Clearing House/CP 931 WP (neformāla drošības dienestu pārstāvju tikšanās reizi 6 mēnešos)				

²²⁴ Argomaniz J. *The EU and Counter-Terrorism: Politics, Polity and Policies After 9/11*. Routledge, 2011. Pp. 35 -52.

7.pielikums. ES pretterorisma pieņemto normatīvo līdzekļu veidi²²⁵

Instrumenta veids	Skaitis (+ melnraksti)	Iemesls, mērķis
Rīcības plāni un stratēģiskie dokumenti	26	Nosaka ES pretterorisma politiku caur likumdošanas un operatīvajām programmām, kas reprezentē politisko apņemšanos ES dalībvalstu vārdā
Regulas	25 (+13)	Normatīvie akti, kas piemērojas visās dalībvalstīs
Direktīvas	15 (+8)	Direktīvas paredz sasniedzamos mērķus, bet katra dalībvalsts lemj, kādus līdzekļus likt lietā, lai tos sasniegtu.
Vadlīniju lēmumi	11	Normatīvie akti, kas paredzēti policijas un tiesu darbam. Īpaši izmantoti kriminālo lietu praksēs starp 1999 un 2009 gadiem. Darbojas kā direktīvas
Lēmumi	25 (+4)	Lēmumi domāti konkrētiem adresātiem (piemēram, dalībvalstij vai uzņēmumam) un ir saistoši tikai tiem, kam tie ir adresēti.
Vienota rīcība	1	Juridiski saistoši instrumenti, kas darbojas zem KDĀP ar mērķi nodrošināt finansiālos un/vai cilvēkresursus, lai sasniegtu konkrētu mērķi
Kopīga pozīcija	3	Juridiski saistoša vienošanās starp dalībvalstīm par to kopēju pozīciju kādā starptautiskā jautājumā, piemēram, par attiecībām ar kādu trešo valsti
Ieteikumi	11	Nav juridiski saistoši. Ieteikumos Eiropas Savienības iestādes var darīt zināmu savu viedokli un ierosināt pasākumus, tomēr adresātiem nav juridiska pienākuma šajā sakarībā.
Rezolūcijas	4	Nav juridiski saistošas, bet tiek veidotas, lai akcentētu politiskas vienošanās nozīmi un nepieciešamību pēc vienotas darbības to ietvaros
Secinājumi	111	Nav juridiski saistoši. Izmanto tikai ES Padome ar mērķi definēt politisko aktivitāšu darba kārtību, balstoties uz noteiktām vienošanām
Starptautiskie līgumi	8	Juridiskās saistības variē atkarībā no līguma veida un rakstura. Pretterorisma jomā ES līgumi ir parakstīti sekojošās jomās: dalībvalstu politikas vadlīnijas, tiesiskā un muitas sadarbība ar ASV; normatīvā ietvara definēšana personu datu nodošanai no ES trešajām valstīm
Kopā	239 (+25)	

²²⁵ Taking stock of EU Counter-terrorism policy and review mechanisms: Summary of Statewatch's findings for SECILE project www.statewatch.org/news/2013/dec/SECILE-sw-summary.pdf (skatīts 24.05.2015.)

8.pielikums. Intervijas jautājumi ekspertiem

Islāma valsts rašanās un biedru rekrutācija

1. *Kādi, Jūsaprāt, ir Islāma valsts rašanās galvenie iemesli un pastāvēšanās mērķi?*

2. *Vai ir iespējams uzvarēt cīņā ar Islāma valsti? Kādas metodes un stratēģija būtu jāizmanto? Kādēļ, Jūsaprāt, tas nav jau paveikts līdz šim? Kā viens no veidiem cīņai ar Islāma valsti tiek minēta pretošanās kustību mobilizēšana un atbalstīšana (piem., Kurdi, sunnīti). Vai, Jūsaprāt, tas var kalpot kā daļēju risinājumu konflikta mazināšanai, vai tas tikai palielinās pilsoņu kara spriedzi reģionā? Vai varat nosaukt 2-3 pasākumus vai aktivitātes, kas ES būtu jādara, lai uzlabotu izredzes cīņā ar Islāma valsti?*

3. *Runājot par lielo skaitu eiropiešu, kas pievienojas Islāma valstij, ekspertu viedokļi atšķiras. Daži uzskata, ka tas ir jauns fenomēns, bet daļa, ka tas bijis novērojams arī Al-Qaeda gadījumā un ne tikai. Kā Jums šķiet? Kādēļ kopumā eiropieši pievienojas Islāma valstij?*

4. *Islāma valsts ideju atbalstītāji aktīvi darbojas arī Eiropā – gan vervējot jaunus kaujiniekus, gan piesaistot finansējumu. Tādējādi visā pasaulē ir izveidojušies jau vairāki atbalsta punkti, kas stiprina Islāma valsts tīklu ārpus Sīrijas un Irākas. Kādēļ tieši Islāma valsts ir bijusi tik veiksmīga ārējā tīkla izveidošanā, un kādai būtu jābūt ES rīcības stratēģijai šī tīkla identificēšanai un izjaukšanai?*

ES pretterorisma politikas ārējie pasākumi

5. *Kā Jūs vērtējat ES pretterorisma politiku? Kādi, Jūsaprāt, ir tās trūkumi?*

6. *Kuri (valstis), Jūsaprāt, ir nozīmīgākie ES spēlētāji cīņā ar Islāma valsti? Vai, Jūsaprāt, ir skaidra kopējā ES nostāja, vai tomēr lielāku nozīmi spēlē atsevišķas valstis?*

7. *Viena no pašreizējām ES pretterorisma politikas prioritātēm ir sadarbība ar Tuvajiem Austrumiem, Ziemeļāfriku un Balkāniem. Vai ES kopumā var sniegt vērā ņemamu ieguldījumu cīņā pret terorismu šajos reģionos?*

ES pretterorisma politikas iekšējie pasākumi

8. *ES pretterorisma politika ir jauna un nepārtraukti atrodas attīstības stadijā. Tā paplašinās, bet dēļ iesaistīto valstu un institūciju skaita ir grūti koordinējama. Kādi faktori ietekmē valdību vēlmi sadarboties pretterorisma politikas ietvaros? Kā ES var veicināt ciešāku sadarbību savstarpēji un ar trešajām valstīm?*

9. *Pēc pēdējiem teroristu uzbrukumiem Eiropā, ES valstis izstrādājušas jaunus mehānismus drošības nodrošināšanai, tajā skaitā pastiprinot drošību uz robežām un paplašinot interneta monitoringu. Vai pretterorisma politikas attīstība pārlietu neierobežo cilvēktiesības un ES pamatbrīvības?*

10. Tiek uzskatīts, ka pieaugošā pašradikalizācija ES ir notikusi lielā mērā dēļ informācijas izplatīšanas sociālajos medijos. Vai varat tam piekrist? Vai sociālie mediji paver jauns iespējas teroristiem? Vai tomēr ir citi būtiskāki faktori? Kā samazināt radikalizāciju ES?

9.pielikums. Intervija ar Armīnu Mačiņu, Starptautisko operāciju politikas

nodaļas vadītāju, Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija

1. Kādi, Jūsaprāt, ir Islāma valsts rašanās galvenie iemesli un pastāvēšanās mērķi?

Domāju, ka būtiskākais Islāma valsts – pastāv vairāki organizācijas nosaukumi – rašanās iemesls ir tas, ka nav nosepta situācija reģionā. Pirmkārt, dēļ notikumiem Sīrijā, bet ne tikai. Jau sākot ar Arābu pavasari un notikumiem, kas sekoja un noveda līdz situācijas destabilizācijai vairākās reģionu valstīs. Islāma valsts ir izmantojusi šo radušos situāciju faktiski gan Sīrijā, gan Irākā, tāpēc arī tikai sākotnēji nemanāmā veidā organizācija ir kļuvusi par to, kas viņi ir šodien. Īsā atbilde būtu – dēļ situācijas Sīrijā, Irākā un reģionā kopumā, ko teroristi ir izmantojuši savu interešu realizēšanai.

Domāju, ka tas mērķis ir pietiekami labi zināms no viņu puses – tā ir savu vērtību aizstāvēšana un ieviešana noteiktā teritorijā. Šajā un citos gadījumos es runāju par islāma interpretāciju. Negribētu iedziļināties islāma mērķos un uzdevumos, bet viennozīmīgi tā ir radikāla islāma interpretācija, ko viņi aizstāv, un tās sekas kā tas notiek mēs redzam.

2. Vai ir iespējams uzvarēt cīņā ar Islāma valsti? Kādas metodes un stratēģija būtu jāizmanto? Kādēļ, Jūsaprāt, tas nav jau paveikts līdz šim? Kā viens no veidiem cīņai ar Islāma valsti tiek minēta pretošanās kustību mobilizēšana un atbalstīšana (piem., Kurdi, sunnīti). Vai, Jūsaprāt, tas var kalpot kā daļēju risinājumu konflikta mazināšanai, vai tas tikai palielinās pilsoņu kara spriedzi reģionā? Vai varat nosaukt 2-3 pasākumus vai aktivitātes, kas ES būtu jā dara, lai uzlabotu izredzes cīņā ar Islāma valsti?

Domāju, ka šeit mēs nevaram runāt par ātru uzvaru, jo es neredzu, ka ātra uzvara būtu panākama. Taču tas, kas ir būtiski – mēs, kā Eiropas valstis, mūsu interesēs ir situācijas stabilizācija, izmantojot visus mūsu rīcībā esošos līdzekļus situācijas stabilizēšanai, un lai nepieļautu Islāma valsts izplešanos un mazinātu viņu ietekmi reģionā, palīdzot legītimu valstu valdībām. Domāju, ka tas ir risinājums, kuram ir būtiski visaptverošs raksturs, jo nevar izdalīt konkrētu līdzekli vai zāles, kas šo problēmu atrisinātu. Būtiski, lai tas būtu pēc iespējas plašāks līdzekļu pielietojums. Ja runājam konkrēti par Eiropas Savienības iesaisti – ES kā

organizācijai ir tā priekšrocībā – pielietot pietiekami plašus līdzekļus, sākot ar finansēšanas instrumentiem, propogandas ierobežošanu un vēl daudziem citiem.

Situācija ir tāda, ka atbalsts, piemēram, kurdiem jau no paša sākuma tiek īstenots. Atsevišķas ES valstis atsevišķos divpusējos formātos ir iesaistījušās, atbalstot kurdu militāros centienus nosargāt drošību un stabilitāti reģionā. Es to redzu kā vienu no iespējām panākt drošības stabilizēšanos. Protams, ļoti svarīgi, lai atbalsts neiziet ārpus kontroles. Nepanākot pretējo, piemēram, sniedzot militāro atbalstu (ekipējuma vai atbalsta ziņā) panākot pretēju efektu. Ir svarīgi arī ietekmes balanss reģionā, un jebkurā gadījumā ir būtiski stiprināt Irākas leģitīmo valdību, lai mēs panāktu ilgtermiņa efektu.

Eiropai vajadzētu izmantot tos līdzekļus, kas ir ES stiprās puses un atbildība īstenot tos pasākumus, kas saistīti ar finanšu līdzekļu ierobežošanu, interneta monitoringu, lai nepieļautu Islāma valsts propogandas tālāku izplatīšanos. Tie nekāda veidā nav militāri līdzekļi, ar kuriem vajadzētu rēķināties un domāt, tie ir līdzekļi, kas ir ES stiprās puses.

3. Runājot par lielo skaitu eiropiešu, kas pievienojas Islāma valstij, ekspertu viedokļi atšķiras. Daži uzskata, ka tas ir jauns fenomens, bet daļa, ka tas bijis novērojams arī Al-Qaeda gadījumā un ne tikai. Kā Jums šķiet? Kādēļ kopumā eiropieši pievienojas Islāma valstij?

Mēs redzam, ka tas nav pirmais gadījums, kad kaut kas tāds notiek. Pirmo reizi tas ir tikai tādā ziņā, ka tas notiek tik lielā skaitā. Viens no faktoriem, kas šajā ziņā nospēlē diezgan būtisku lomu, ir tieši propogandas izplatība un mūsu komunikāciju iespējas. Protams, vēl viens būtisks faktors ir tas, ka šie ES valstu iedzīvotāji daudzos gadījumos nav pirmās paaudzes musulmaņu kopienas pārstāvji – tie ir otrā vai trešā paaudze, kas neizjūt saikni ar mītnes zemi – ar valsti, kurā atrodas. Līdz ar to tas veido naidīgu noskaņojumu. Kombinācijā ar mūsdienu komunikācijas iespējām veidojas būtiski priekšnosacījumi, kas veicina veiksmīgu rekrutēšanu. Jāņem arī vērā, ka ES valstīs musulmaņu kopienas ir ļoti lielas, jo īpaši Lielbritānijā un Francijā.

4. Islāma valsts ideju atbalstītāji aktīvi darbojas arī Eiropā – gan vervējot jaunus kaujiniekus, gan, piesaistot finansējumu. Tādējādi visā pasaulē ir izveidojušies jau vairāki atbalsta punkti, kas stiprina Islāma valsts tīklu ārpus Sīrijas un Irākas. Kādēļ tieši Islāma valsts ir bijusi tik veiksmīga ārējā tīkla izveidošanā, un kādai būtu jābūt ES rīcības stratēģijai šī tīkla identificēšanai un izjaukšanai?

Jau iepriekš daļēji iezīmēju, ka, manuprāt, ļoti būtiski ir saprast to, ka musulmaņu kopienas ES valstīs ir salīdzinoši lielas, līdz ar to ir pieaugošas iespējas mobilizēt atbalstu un

finansējumu. Lai gan Islāma valsts gadījumā, par finansējumu ir spējuši parūpēties viņi paši gan Sīrijā, gan Irākā, pārņemot valsts funkcijas un resursus, kas ir teritorijās, kurās viņi ir iegājuši.

Domāju, ka tur arī nebūs vienas zāles, viena konkrēta recepte, kā to izdarīt. Ļoti būtiski, manuprāt, ir nepieļaut propagandu masu informācijas kanālos, ko mūsdienu pasaulē ir sarežģīti izdarīt, bet tas ir tas virziens, uz ko būtu jāstrādā. Iespējams tas vairāk ir grūts uzdevums pašām musulmaņu kopienām – izskaidrot pašiem priekš sevis un plašākas sabiedrības, ka musulmaņu ticības pamatā nav vardarbība. Tas nozīmē, ka faktiski viņiem ir nepieciešamība parādīt, ka kopienas spēj norobežoties no Islāma valsts mērķiem un veidu, kā tie tiek īstenoti. Tajā pašā laikā ir svarīgi islāma kopienai turēt roku uz pulsa, un savā ziņā ievirzīt pareizā gultnē savu vērtību izpratni. Tas nav tik ļoti valsts politikas mērķis, kā vairāk uzdevums pašiem priekš sevis.

5. Kā Jūs vērtējat ES pretterorisma politiku? Kādi, Jūsaprāt, ir tās trūkumi?

Domāju, ka šeit ir jāsaprot, ka ES pretterorisma politiku veido dalībvalstis un profesionāla iekšējā drošība ir bijusi un būs dalībvalstu atbildība, taču mēs aizvien vairāk redzam, ka tie izaicinājumi pārsniedz valstu robežas un nepieciešamība sadarboties kļūst aizvien lielāka, kas ir noteicošais faktors, kāpēc valstīm jāsadarbojas ciešāk un veicamie pasākumi jāaskaņo, lai mēs būtu efektīvāki tajā, ko mēs darām. Es redzu, ka mums daudz kas vēl ir jā dara, bet mēs esam uz pareizā ceļa, un ir svarīgi sekot līdz jaunākajām tendencēm un attiecīgi reaģēt. Jau tagad redzam, ka ir daudzas lietas, ko valstis spējušas kopīgi izdarīt, piemēram, finanšu plūsmas kontrole, ko viena valsts nekad nespētu izdarīt. Tas pats par imigrācijas politiku, jo iekšējās robežas starp valstīm nav, tāpēc jādomā, kā stiprināt ārējās.

Trūkumus jau nedaudz iezīmēju – tas galvenais izaicinājums ir grūtības valstīm deleģēt iekšējās atbildības un kopējo atbildību, jo iekšējā drošība vienmēr bijusi tā, par ko katra valsts atbild individuāli.

6. Kuri (valstis), Jūsaprāt, ir nozīmīgākie ES spēlētāji cīņā ar Islāma valsti? Vai, Jūsaprāt, ir skaidra kopējā ES nostāja, vai tomēr lielāku nozīmi spēlē atsevišķas valstis?

Kopējo politiku veido pašas dalībvalstis, bet, ja runājam par pretterorismu, mēs redzam, ka patiesībā nav tik būtiski, kura ir tā iniciējošā valsts. Protams, ka vairumā gadījumu tās ir lielās valstis, bet būtiskākais ir tas, ka izkacinājumi ir terorisma apdraudējums, kas uz visām dalībvalstīm attiecas vienlīdz lielā mēra. Interese līdzdarboties ir visām ES valstīm.

7. Viena no pašreizējām ES pretterorisma politikas prioritātēm ir sadarbība ar Tuvajiem Austrumiem, Ziemeļāfriku un Balkāniem. Vai ES kopumā var sniegt vērā ņemamu ieguldījumu cīņā pret terorismu šajos reģionos?

Pilnīgi noteikti var sniegt. Galvenais pamatprincips ir, ka ļoti svarīga ir sadarbības veidošana pirms kaut kas vēl ir noticis. Kad krīze jau ir iestājusies, atrisināt ir grūtāk. Veidot ekonomisko sadarbību vai politisko sadarbību vai citās jomās vai drošības stiprināšanas apmācību programmas – tas ir ļoti būtiski sadarbībai ar trešajām valstīm, un tas ir tas, ko Eiropas Savienība kopumā var darīt.

8. ES pretterorisma politika ir jauna un nepārtraukti atrodas attīstības stadijā. Tā paplašinās, bet dēļ iesaistīto valstu un institūciju skaita ir grūti koordinējama. Kādi faktori ietekmē valdību vēlmi sadarboties pretterorisma politikas ietvaros? Kā ES var veicināt ciešāku sadarbību savstarpēji un ar 3. valstīm?

Sadarbība ar trešajām valstīm balstās uz praktiskiem apsvērumiem. Vai tās ir vēsturiskās saites, kas nosaka valstu sadarbību vai ekonomiskās intereses vai drošības apsvērumi un tamlīdzīgi faktori - no tā faktiski veidojas arī politika un sadarbība. Pamatā tas ir dēļ praktiskiem apsvērumiem. Piemēram, ja Itālija ir ieinteresēta imigrācijas apkarošanā, tam par pamatu ir kopējā drošība reģionā, līdz ar to arī citas dalībvalstis ir ieinteresētas sadarbībai. Mēs redzam, ka valstu intereses pārklājas, nav nav tikai viena konkrēta interese – mērķi un intereses formulējas kopā.

9. Pēc pēdējiem teroristu uzbrukumiem Eiropā, ES valstis izstrādājušas jaunus mehānismus drošības nodrošināšanai, tajā skaitā pastiprinot drošību uz robežām un paplašinot interneta monitoringu. Vai pretterorisma politikas attīstība pārlieku neierobežo cilvēktiesības un ES pamatbrīvības?

Manuprāt, ir jāatrod balanss starp cilvēku tiesībām, brīvībām un drošību, bet vēl man šķiet, ka būtiski ir apzināties, ka individuālā brīvība ietekmē mūsu visu drošību kopumā, un tāpēc domāju, ka jāsaprot, ka atsevišķos gadījumos kopējā drošība var izrādīties svarīgāka par individuālām brīvībām. Ja drošība mūsdienu pasaulē prasa zināmu ieguldījumu un investīcijas, nevaram sagaidīt kaut ko no nekā. Arī personiskā līmenī.

Kopumā redzu, ka nākotnes ceļš, ar ko ir jārēķinās, ir, ka drošības izpratne mūsdienās ir mainījies un veids kā to sasniegt pakāpeniski mainās, tādēļ mums ir jārēķinās ar jauno realitāti. Katrā konkrētajā gadījumā diskusija būs par konkrēto jautājumu un apstākļiem. Kaut vai, piemēram, lidojumu reģistrācijas datu saraksta pieejamība – vai tas ir pārkāpums vai nav? Pagaidām runājam par aviācijas jomu, bet pārējās jomas netiek apspriestas. Ko mēs

esam gatavi dot, lai kopējā drošība paaugstinātos? Noteikti šāda veida diskusijas vēl sekos daudz.

Nākotnē ir jārēķinās, ka diskusija būs un jau ir jāsāk aizdomāties par to, no kā esam gatavi atteikties, un cik tālu, lai sevi pasargātu.

10. Tiek uzskatīts, ka pieaugošā pašradikalizācija ES ir notikusi lielā mērā dēļ informācijas izplatīšanas sociālajos medijos. Vai varat tam piekrist? Vai sociālie mediji paver jauns iespējas teroristiem? Vai tomēr ir citi būtiskāki faktori? Kā samazināt radikalizāciju ES?

Tā ir vairāku apstākļu sakritība. Komunikācijas iespējas mūsdienās ir viens no būtiskākajiem apstākļiem, kas ir veicinājis pašradikalizāciju Eiropā. Ir grūti ierobežot radikalizācijas izplatību. Tas noteikti nav izdarāms ne šodien, ne tagad šeitpat un uzreiz, jo mēs redzam, piemēra, ka interneta mājas lapa nav slēdzama uzreiz, ja tā ir reģistrēta citā valstī. Līdzīgi ieročiem – gan tiesiski, gan taktiski ieroči. Bet tajā pašā laikā, protams, ir svarīgi veikt monitoringu un sekot līdzī informācijai, kas tiek mērķtiecīgi izplatīta un ir pretlikumīga vai demokrātijas pamatprincipiem un vērtībām neatbilstoša.

Īpaši grūti mazināt radikalizāciju ir valstīs, kurās ir liels skaits musulmaņu kopienu, jo ir grūti laicīgi pamanīt radikalizācijas pazīmes un veikt visaptverošu monitoringu situācijas kontrolēšanai.

10.pielikums. Intervija ar Larsu-Ēriku Lundinu, Goda Asociētais Pētnieks,

Stokholmas Starptautiskā miera pētījumu institūts (SIPRI)

1. In your opinion, what are the main reasons why Islamic State was created what are the aims of the organizations' existence?

The current development with the ISIS/ D'aesh is that there has been a vacuum in one side of the border to Syria and there has been an exclusion of a large part of the Sunni-Muslim community on the Iraqi side. And that has contributed to a possibility for them to use this. So to a certain extent I believe it's true to say that development has been provoked by the Iraqi war and also in Syria. This opened up a possibility for them to reach a much better following and also I think it's true to say that it's the way some of these people were treated in Iraq had a radicalization affect.

I think the main goal, I don't know if they know it themselves, where it ends, sort to say, but certainty they are billing on a goal to simply expand. I don't know where and whether it ends.

2. Is it possible to defeat the Islamic State? What kind of methods and strategy can be used? In your opinion, why it hasn't been done already by now? Mobilization and support for resistance groups (Kurds, Sunni) has been mentioned as one of the reasons to fight the Islamic State. Do you consider it as a possible solution? Or it will only increase tensions in the region? Can you name 2-3 things or actions EU can do to increase probability to defeat the Islamic State?

Well, that's another matter. I mean, at first, it's not just a question of defeating, it is also a question of winning the hearts and minds of people, who have felt excluded and mistreated for quit long time. In particularly I'm thinking about Sunni groups in Iraq. As you know, after the Iraq campaign in 2003 it was decided to deba'athify the whole country. Everyone who was a member of the Ba'ath party, mostly Sunni-Muslims in Iraq had to leave more or less their positions. This created a great deal, exclusion and frustrations. I think, we have to win them back – Sunnis has to be won back.

Inclusion. First of all in Baghdad there should be government formed, which respects different minorities and majorities in the country. This is nothing new. I was in Iraq in 2006 with the EU Political Directors Troika and this is what we discussed then. And we could already see the problem, because Vice-President of the time was Sunni, he was later condemned to death. He already felt threatened that time in 2006. So the exclusion of Sunni-Muslim started long time ago and obviously it could have been defeated by applied policies from the Iraqi government. But it's not just a matter of defeating; it's also about winning its soft power as well.

Europe has to be very careful not to be naïve, when we are developing our aid programmes for one thing. Basically everything that ISIS/D'aesh use today in terms of weapons and capturing resources, it's been delivered from the other side, and we have to think in terms of what we do that it wouldn't have counterproductive result. Which is very difficult, it was already very difficult in 2006, because you couldn't really move around the country, as you know. So there is certainty a limit of what we can do from the outside. It's very much about developing a new culture inside of the country.

It's come so far one has to be careful of thinking that there is much you can do from the outside with small needs. I'm not a military man, but if you have a country of that size, I heard a YouTube video this morning saying that there was a debate in the UK Parliament, where one of the parliamentarians said they have control area of the size of Great Britain. If there are only 20-30 thousand people it is going to be very difficult to defeat them with an air campaign.

I wish I could give you a simple solution, but there is no simple solution. The fact is that we have done a lot of harm the whole international community already back during the Iran-Iraq war in 1980-ies we also did a lot of harm by helping different sides to increase their capacities. There was a very cruel war between Iran and Iraq in the 80ies, and basically we seen a little of that resuming now, because Iran of course is also engaging.

3. There are various reasons and opinions why Europeans are joining the Islamic State. Some of the experts believe this is a new phenomenon, others note that this was seen also in the case of Al-Qaeda and not only. What is your opinion? Why in general Europeans are joining Islamic State?

The radicalization in Europe is also something that doesn't comes of itself. It is a result of our policies we presume in our countries where we are devoting not enough resources to the youth to find positive alternatives for the youth.

In fact, I read an evaluation from Kosovo. There are a lot of Islamic fighters coing from Kosovo today. It's a 100-page report about the situation in Kosovo and what can be done about it. There has been evaluated that there is huge exclusion of youth, therefore many youth in any way are trying to leave Kosovo, because they don't feel that they have a future. So recommendations from that report are very contradicting to what we see in the migration debate in Europe. Mainly, more openness and more inclusion of these people in Europe. It is going to be a very difficult debate for us to deal with.

And there is a map showing that all over the place, and you can go as far as Australia. Even Australia has a large leaving for this.

First of all we have of course an increasing Muslim community in Europe, it is increasing, but I believe it is at large extent the lack of alternatives, the lack of having a purpose of life and you are convinced by someone that there is better life and there are more prospects in another life.

My experience is that there was a complete underestimation of the problem of terrorism before 9/11. There was also the understanding that terrorism was something very specific and it didn't have to do much with the organized crime or other forms of illegal behaviour. There was a very small group of people who were connected with that, and therefore all we had to do is to keep them out and defeat them. So it was a very aggressive policy that started after 9/11 that was aimed to eliminate, to defeat them through the war of terror. What we then found out was that some of these people, who are recruited by Al-Qaeda came from countries, which were very poor countries or very autocratic, and were experiencing social exclusion. For example, Central Asia. A lot of people came from Central Asia, which is a very poor

area. Most people who can leave Central Asia are doing so to work somewhere else. I was in Indonesia in 2002, there was Bali bombing and there we spoke with large Muslim organizations in Indonesia why is it that Bali bombers could be recruited to terrorism. Muslim organizations told us that it's because of lack of rule of law, lack of moral and ethics in society, that the youth is convinced that the society is corrupted and that basically immoral. And then they have been attracted by clerics who tell them there is another way to live, there is a future life after death, which is more promising, it's another. They thought that the best thing we can do to fight the terrorism was to create good, inclusive, socially progressive government. The rule of law system. With good education, good employment possibilities. The notion that you can defeat this development with the military masses alone is probably proven wrong and already what Clinton tried in Somalia and he failed, so he withdraws. The next defence line people are saying – let's do law enforcement through intelligence and hit them. We try to identify the terrorists and people, who are radicalizing them, but the problem with these people, the clerics are not necessarily doing something illegal. There was made a huge research before we got our EU radicalization strategy in 2006 that shows they are just missionaries for their religion. It's difficult to prove, they cannot be brought to court in our countries for violating the law. But they are preparing the ground for people to be recruited as terrorists.

There are many young people that feel excluded, unemployed, discriminated, and failed in their current life and they don't see any prospect. Even if they are not so poor. They are not hungry, but they feel socially excluded anyway.

I think we haven't tried really hard enough to look at the total picture. I'm very much in favour of comprehensive approach in security, which means that in order to succeed you have to apply all the different tools you have. Not just the military, but also civil – education, development policy, culture, all of these things are very important. You are never going to eradicate the terrorism – it has been existed and it will always exist. But the level the ISIS has reached now was not necessary. If you read the memoirs of the two US defence secretaries, Robert M. Gates and Leon Panetta, and they both have been heads of CIA, they say that the biggest single mistake that was made during their entire carrier was the American policy in Iraq. I was in Texas recently, where I participated in a panel discussion in the University of Texas, and it's quite openly discussed in the US that it was a mistake. And as you know, they were not working only for Obama administration; they also worked for the Bush administration.

But, what's important is that it's not only US failure, the entire west community. In the UK there is a huge debate of what Tony Blair did in support of this. There is certainly a valid

criticism also against the EU that we have been too technical in our approach to the Middle East. We have been basically implementing projects and programmes without seeing the whole picture.

Assistance alone is not going to solve the problem, there has to be a way to engage with people.

4. Promoters of the Islamic State's ideas are very active in Europe by recruiting new members and through fundraising. Therefore there are many supporting cells that strengthen Islamic State beyond Syria and Iraq. How do you think, why it has been so successful in creating this external network? And what should the EU do to detect and destroy the network?

Certainty we can do more, and there is more work in our way in the EU. There is a programme that is going to be adopted in the Council at the end of April. It is going to be a wider security strategy, and I hope it's going to be a comprehensive strategy – that it's not going to be only about the police, intelligence or military. We should take into account issues like education for instance. When I worked with Western Balkan issues already in the nineties, we found out that we have to rewrite history books for the Western Balkans. Because as long as you have history books written the way they were, there will never be reconciliation or empathy between different ethnic communities. That means trying to find a way to get a curriculum, education in the schools, which is more balanced in the presentation.

I don't know your experience, but at the end of the Cold War I felt we made a mistake in Western Europe, when it was said that everything you have learned in East was wrong. By this was created an enormous frustration, desperation and you give a room for corruption and criminality, and for a certain extent also to terrorism. Even in the Eastern Germany I et a lot of frustration, because it was told that everything you know is no good anymore, you have to start your education again, and others are always right. But of course it was a lie, because many people in the West earned a lot of money by taking over the wealth of what they ancestors created. What I'm saying is that we definitely can do ore by giving more hope to the people. It is naïve, but as a parameter of success hope for a better future is very powerful force. If people believe that things can get better, they are willing to do a lot.

5. How do you evaluate EU Counter-terrorism policy? In your opinion, what are the main weaknesses?

It's very weak, because it's fragmented. Initially, counterterrorism was seen as purely intergovernmental policy, which basically was secret, you were not supposed to be open about it. It was developed in the Council working groups behind closed doors. In reality what you needed was much more broader cooperation across the entire EU in order to prevention. You need a very broad strategy to counter terrorism, for instance, for fundraising. For very long time people didn't think it was a problem, because you didn't really need a lot of money to do terrorist acts. When nowadays you do.

I think EU counterterrorism policy should be very integrated and comprehensive security policy, where fighting with terrorism would be just a part. I don't believe in separation of sectorial policies, where you just fight with the terrorism. I believe it's a part of a wider policy. Which could also be a social, if you like. It doesn't have to necessarily be military, because it's not just about the police.

6. Which EU countries are the main players in the fight against the Islamic State? Do you think there is a common EU position towards the Islamic State or only a few separate countries has a bigger impact?

There is this fundamental mistake. People believe that there are only a few big ones, who can play a role. But experience after the Cold War shows that even a very small group of people in one country or even in a part of a country can create a lot of damage if they are willing to give up their own life. Because the Western society is not willing to take large casualties to fight terrorism. Therefore it is a mistake to think that only those with huge military resources are the ones, who should do something, everyone has to do something. But of course we are not doing enough.

For instance, if you look in Sweden we have 12 areas – parts of cities, where are counties that are segregated wishing to live there in their ethnic groups and there are also Swedes, that are also not doing so well, they are unemployed people thinking that their living conditions are not so well, but there is nothing much to be done to live better. In result there is growing radicalisation in Sweden. And it's right wing radicalisation. We now have a party in the Parliament with almost 50% votes, which are against immigrants. Because of the growing tensions what have started are the 'honour' code killings between families. People are killing each other in the Goteborg; we had a murder just yesterday. This kind of revenge is happening more and more in Europe. This tradition comes from the Italy and has been happening also in Western Balkans. And many people think it has something to do with Islam,

but it's not. It's also with the Roman Catholic Church. People, who are doing this are Catholics, not Muslims. And right wing political radicalization is certainly not helping. We have increasing polarization in society between those who don't want to have different people in society and the others. We are no different or better as Americans. They've had very dramatic history with segregation as you know. And we are not immune to these issues, we have a very high immigration.

7. One of current EU Counter-terrorism policy's priorities is closer cooperation with the Middle East, North Africa and Balkan region. In general, can EU provide significant impact in fighting terrorism in those regions?

I think, in this matter the word fighting is the problem. We are not going to fight terrorism there. There is a whole debate on the Council right now on something that is called 'Train and equip' to try to assist countries in the region to deal with the problems without necessarily putting European soldiers or policeman on the ground. We are not necessarily going to fight the terrorism, but we can assist with our different policies and we have to think much more carefully what we do with our money. Because so far development policies have not been very much oriented towards assistance goals. They have been more focused on pragmatic goals like macroeconomic support or budgetary support and this kind of things. Certainly good governance is going to be very important, fighting corruption – there is, where I would use word 'fight'. It's not a military effort, but it requires a lot of effort and meaning its rather aggressive law enforcement methods.

8. EU Counter-terrorism policy is young and is still developing. It is still expanding, but because of the high number of countries and institutions involved, it is hard to coordinate it equally efficiently. What are the main factors that determine countries' willingness to cooperate within the counter-terrorism policy? How can EU increase cooperation within the EU countries and with third world countries?

There are links between everything. And counterterrorism policy is a combination of different issues. Military policies cannot have been seen alone, they have to be seen in context.

We had a meeting in Brussels recently, and we talked about this. People are talking about their competences, mandates, some legal basis, who is in charge of what etc. So rather of talking about 'we', we are talking about 'I'.

Countries' willingness to cooperate is determined by failure. Politicians, diplomats, and bureaucrats – everyone wants to be in charge of themselves. They are not particularly

interested to cooperate unless they fail or they risk failing. And that is why we have much more willingness to cooperate in crisis. As soon as we are out of the crisis, people tend to forget what they have said.

My view is you have to institutionalize cooperation. You have to make it more automatic, more or less. And the best way to do that in the EU is to communitarize it – to put it under Commission. Because then you have a programme for many years, which goes on regardless if politicians want to support it in any given time, it just continues. In the case of current situation we have money appropriated for 5 years. Take this example of Ukraine. We have put aside 8 billion euros for Ukraine for the next 5 years. That's enormous! You can do a lot with that many, but you have to think what you want to achieve.

EU should be an enabler. Sometimes we also need to apply restrictive policies, like for sanctions. But the main influence of policies should be enabling and soft power. This means we have to communicate much more and in the right way. We can not just impose our views to others, but we have to look at the political sociology how to influence who listens to you. You have to engage with people, who would be listened by others. For instance, for human trafficking the strategy of the EU and in Vienna has been to go to some famous people, who people listen to, like Emma Tomson, Robbie Williams, Michael Douglas, Emma Watson etc. Meaning using a strategy of political sociology to reach young people.

9. After the latest terrorist attacks in Europe, EU countries have developed numerous new mechanisms to increase security, including increasing security measures on the borders and expanding Internet monitoring. Do you agree that some of these new policy activities are a violation of human rights and EU basic freedoms?

Yes, I believe that one has to be very careful about what you do. One of the most debated issues has been passengers name registering system for air travel. It's been discussed a long time, even after the 9/11. Its very important debate for the European Parliament, which is trying to defeat proposals that are going too far in undermining people's integrity. And that can also radicalise, if we go too far. People will get frustrated if they believe state is taking on a role that is not appropriate.

It's also true that I we have to be secure, we have to be ready to give up a little of our freedom. It's all about finding the right balance, because there are limits.

10. It is been considered that increasing self-radicalization in the EU has largely been influenced by information available in the social media. Do you agree? Does social

media opens new possibilities for terrorists? Or there are other more important factors? What can be done to decrease radicalization in Europe?

Yes, I believe social media opens up new possibilities for terrorists. I've been involved in such kind of discussions in the G8 already 10 years ago. It's been an issue for a very long time. The problem is that Western world doesn't know how to deal with it, because you cannot stop it, you have to find another way to mobilize good forces in the social media.

What worries me, and I've always been worried about that for many, many years, is that there is not enough investment in to enabling people to do this kind of work.

However, the main problem is the question of exclusion. I don't think you can blame it on one religion. Even in Christianity there have been some traditions that have been extremely cruel. So it's not about one religion, it's about social exclusion. To decrease radicalization we should focus on this.

Terrorists are being successfully recruited, because they have lack of positive perspectives of their lives. That means that there is still a lot of work ahead of us not only here in the region, but also for the EU.

11. pielikums. Intervija ar Nadimu Šehadi, Asociētais pētnieks, Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas programma, Chatham House

1. In your opinion, what are the main reasons why Islamic State was created what are the aims of the organizations' existence?

I have a different opinion of the Islamic State then the majority do. What I believe is that ISIS doesn't really exist. What we think of as ISIS is primarily on Youtube, Facebook and Twitter and it's very exaggerated. And I think deliberately so. I think there is a conscious and deliberate communication strategy to inflate ISIS and make it more horrible, more fearful and create an atmosphere of fear, danger and this is sort of an enemy. A lot of those videos are fake. For example, beheading of Foley, it was fabricated, it is not real.

The tribes of the region, there are two kinds of them. Many of them have collaborated with Americans in 2007-2008, what was called 'The Serge'. General Petraeus, who was a commander in Iraq created an initiative called 'The Serge' that meant that instead of withdrawing the troops, you send 37 000 more. You apply these troops in concentrated fashion in one area after the other. Meaning that you go to one area, you clean it up from extremists and Al-Qaeda and when life starts coming back in the area, people can go to café, shops are re-opening, people in the next door/region will see that and will be willing to

collaborate and you move forward. Gradually you move from one area to another with concentrated force. This was called 'The Serge'. And 'The Serge' was done in collaboration with the tribes in the area. And then Americans left them, they abandoned them (the tribes). And Iranians came and started killing them, because they are angry at the governments, Americans and they feel they've been cheated. So that's the real ISIS.

2. Is it possible to defeat the Islamic State? What kind of methods and strategy can be used? In your opinion, why it hasn't been done already by now? Mobilization and support for resistance groups (Kurds, Sunni) has been mentioned as one of the reasons to fight the Islamic State. Do you consider it as a possible solution? Or it will only increase tensions in the region? Can you name 2-3 things or actions EU can do to increase probability to defeat the Islamic State?

The way to get rid of ISIS is to address the grievances of that group. There is a necessity to create political agreement in Iraq, where Sunni feel included and not excluded. But this is not only an internal thing, because there are things that mainly only the EU and the US can do. By engaging with Iran and with central government in Iraq, supporting Iraqi militias led by Iran, are making the matter worse – it is making things more radical.

So what the US and EU can do is to consider that Assad and Iran is the problem not the solution. You have to address the real issues, which are the grievances of population, mainly Sunni. The problem that's making them to support the radicals is Iran and the Assad regime and instead of addressing the symptoms they should work on the real issues and instead of addressing Iran only on nuclear issue, they should speak about the problems Iran is creating in the region. Iran is supporting the Islamic jihad in Palestine, Hezbollah in Lebanon, Assad and its militias in Syria, Hotties in Yemen. So there is a perception of population that there is an Iranian danger. UN Special Envoy for Syria (SES) Staffan de Mistura in a meeting in the New York last year said that Iran is spending 45 billion dollars a year in support of Assad. What it mans – to kill people and to bomb cities. If you are a Sunni person and you've been radicalized by this and you see that EU and Americans are supporting Iranians, the EU and America become an enemy too.

3. There are various reasons and opinions why Europeans are joining the Islamic State. Some of the experts believe this is a new phenomenon, others note that this was seen also in the case of Al-Qaeda and not only. What is your opinion? Why in general Europeans are joining Islamic State?

I would even add that not only in the case of Al-Qaeda, but also in Spain during the Civil War and in many other cases. People do join fights, when they happen.

Returning jihadists and people who are going to Syria or Libya, they come back and they have been considered as an increasing danger. In that regard I have two points to say. First, I think there is denial in Europe that it's a European problem. And, the second, it is maybe not just a problem, but purely a European phenomenon. It is European problem, because these young people that go and join the jihad are Europeans and many of them are radicalized in Europe, not there, and they are more dangerous before they go than when they come back. Because right before they go, they are the most radicalized – they are ready to go and fights, to leave their countries, so that is the moment, when they are fully indoctrinated. And at this stage, they can do anything, as we have seen. It is very possible when they go there is percentage of people that will be disappointed, because they have been disillusioned as they are thinking that this is not what we expected. It is also possible that they stay there or they get killed. I think there isn't done enough about jihadists before they leave; the emphasis is on when they come back. And this is way it is Europe's problem. Because they are saying that this is not our problem, it is a problem that is being imported from the outside. But Europe has to recognize that it is purely Europe's problem, because there are more radicalized people here in Europe than in the region.

My second point is that there is a global shift to the right, especially in Europe we are witnessing a rise of the far-right. Whether they are skinheads, neo-Nazi or Serbs there is a phenomenon that is new in the last few years. I'm only speculating, but it maybe these young radical Europeans are part of that phenomenon. Meaning you have whole society shift to the right, and they are a part of that and the way of moving to the far-right is by joining jihadi.

I don't have an explanation, why this radicalization happened, but at least now we are more aware of that that there is a growing radicalization, not only for Muslim community, but for everybody that's been more seen with elections and with raising political powers. I'm not saying it's a political reason, but what I am saying is that in European society we are witnessing raising in far-right. And if you're a Muslim and you become far-right you become a jihadi. That is how it works in Muslim communities. You don't become a neo-Nazi, your way of becoming far right is jihadism.

So this raises the question on how to deal with that. It's a totally different way how to deal with it if you take a comparative perspective. In Britain the way they deal with is to manage the constituency. So for example, Mrs. Techer in early 80-ies, when there was raise of national front, it was a very violent, very racist, they had Nazi slogans etc. And Mrs Techer, she defeated national front, when anti-immigration policy was adopted.

Now the far right in the United Kingdom are anti-immigration and anti-European. You see, David Cameron now is adopting anti-immigration and anti-European policies in order to defeat the far right. That is UK independence party.

How this applies to Muslims, you have to attract constituency away from far right radicals, and you don't do that by secular policy. If you want to apply the model used by Techer then and Cameron now you allow the jihad, you don't fight the ideas, you don't cope with it and you won't defeat the extremists in that way. Extremists will gain from such policies.

There is so big fuss about returning jihadists and no real concern about the phenomenon in Europe and a denial that it is a European problem.

4. Promoters of the Islamic State's ideas are very active in Europe by recruiting new members and through fundraising. Therefore there are many supporting cells that strengthen Islamic State beyond Syria and Iraq. How do you think, why it has been so successful in creating this external network? And what should the EU do to detect and destroy the network?

Europe could certainly address this by detecting the networks and capturing people, who are promoting radicalization and doing illegal acts to support the ISIS, but what the EU really should address it is the real problem – fighting the factors that are creating radicalization. And that is the crisis in Syria, Assad, and Iranian actions in the region.

The people, who are supporting the ISIS here in the Europe, they are a huge threat when they are in Europe, not only when they come back. To stop radicalization, first we need to understand what has caused the radicalization.

5. How do you evaluate EU Counter-terrorism policy? In your opinion, what are the main weaknesses?

I believe there is, I do hear it. There was a meeting in Brussels, when there were discussions about this, and what I think is problematic, the way I perceive it, Europe is not addressing the real issues of radicalization They are considering the danger only when they come back and not before they leave.

There are elements that are creating the radicalization; there are people who are encouraging the radicalization. Of course, they have to be arrested; they have to be discredited, because they are dangerous people. But at the same time the reason, why the ISIS are successful in radicalizing is because there are real problems namely Syria and Iran.

My point is that radicalization is a part of integration. It's a bit contradictory, but they (Muslims) are moving to the far right just like EU societies are doing so. Trying to integrate them by suppressing through secular policies will only make them move further to the right.

6. Which EU countries are the main players in the fight against the Islamic State? Do you think there is a common EU position towards the Islamic State or only a few separate countries has a bigger impact?

One of the reasons, why the EU is addressing this in a wrong way is a problem of communication. All you hear in the EU about Iran is about the nuclear issues. All you can hear from the EU is how to engage with Iran and nuclear issues, but not a word about anything Iran does in the region, whether Yemen, Iraq, Syria, Lebanon, Palestine is not a problem for the EU, and that's wrong.

So in general, you don't hear a lot about the EU policies. But I believe then even as part of EU policy Latvia has a role to play as well. There is common policy, and small countries matter, we just don't hear a lot about that.

7. One of current EU Counter-terrorism policy's priorities is closer cooperation with the Middle East, North Africa and Balkan region. In general, can EU provide significant impact in fighting terrorism in those regions?

Yes, of course. It is the same answer; you have to address the real issues. My answer is nothing new, if there are people being radicalized, they are radicalized by somebody and there are two elements that create a radical – first of all, a person, who comes to whim and indoctrinates him and second the reasons, why they are attracted to some particular ideas. So the simple formula is that you have to deal with both of these elements.

Problem in Syria is the major influence of elements in the region and its not going to be resolved soon. One of the factors is because Syria is being allowed to continue its policy – a policy that's causing a lot of problems. ISIS, refugees, Lebanon, Turkey – all that's been affected by Syria.

Of course, neighbouring countries, not all of them see the problem the same, it's very divisive on what is happening in Syria, all the societies including Europe are divided on how to resolve the problem. But everyone is united in the understanding that the crisis is needed to be stopped. It's not something that should be allowed to continue, as it will have only further consequences.

8. EU Counter-terrorism policy is young and is still developing. It is still expanding, but because of the high number of countries and institutions involved, it is hard to coordinate it equally efficiently. What are the main factors that determine countries' willingness to cooperate within the counter-terrorism policy? How can EU increase cooperation within the EU countries and with third world countries?

My answer is very, very simple. And it does not apply only the EU counter-terrorism policy, it applies to anything that the EU does –it is simply too big and cannot do anything to coordinate all these countries. And the fact is it really should not try to do it. This is a EU problem in everything it tries to do that includes also creating a consensus between countries and all institutions involved, it's simply impossible. What I'm saying, that in order to succeed in the fight of ISIS or in creating efficient counter-terrorism policy centralization won't work, the work should be decentralized and ore power should be given to separate member states. And EU should think of it in that way and not in a way in which we could coordinate the work and centralize it, because it cannot centralize.

9. After the latest terrorist attacks in Europe, EU countries have developed numerous new mechanisms to increase security, including increasing security measures on the borders and expanding Internet monitoring. Do you agree that some of these new policy activities are a violation of human rights and EU basic freedoms?

Yes, of course. That's certain and very inefficient and is creating problems for general movement. And again this is a problem because EU considers that these radicals are dangerous only when they leave and come back instead of addressing the problem before they leave.

If you believe that radical is dangerous, you implement border security policies to stop that, but you are creating and ignoring the real problem, and that is even more dangerous. Moreover, the best security still won't stop radicals from moving around.

10. It is been considered that increasing self-radicalization in the EU has largely been influenced by information available in the social media. Do you agree? Does social media opens new possibilities for terrorists? Or there are other more important factors? What can be done to decrease radicalization in Europe?

No, I don't, because if you think social media is the problem you stop addressing social media stop making controls on social media, the radical elements will find another way of communicating. So again, social media it's only a vehicle that feeds the real problem. Again you should address the other factors that again are problems in Syria and Iran.

My impression is that EU is dealing with the wrong problems. Perception of the problem is wrong. Jihadists are dangerous, because they are being radicalized here in Europe, in the United States. They are not aliens, they are Europeans, they were born here, and their parents weren't radicals. It's the young ones, who are being radicalized. They know very little about the Islam. Some of them are not even religious; they are just being radicalized by appealing to these problems. The diagnosis of the problem in Europe needs to be reconsidered.

12.pielikums. Intervija ar Džihādu Turku, Bayan Claremont Islāma skolas prezidents

1. In your opinion, what are the main reasons why Islamic State was created what are the aims of the organizations' existence?

If we look at this more globally, it is not a problem only with the Islamic State. There are various geopolitical and economic reasons, why we see in Rwanda and Balkans, Northern Spain, Ireland and many other places. And usually in all such conflicts there is one unifying factor that is clash between modern world, modern national identities and understanding about our place in the context of history. In all these conflicts we see various issues of language, of culture, history, land, religion, and also ethnicity.

If you look at the Iraq there are three dominant groups –Sunni, Shia and Kurds. And what we see is power vacuum and a struggle between these different groups. We don't see that so much in Europe, but in countries like Afghanistan, it's a very diverse population, with very many communities. And what they are doing is competing over their national identities. Not to mention that at large extent the driver is the vision of Caliphate and anger over the Sykes–Picot Agreement. For example, in Iraq there is very heavy Sunni background. And with the changing governments there always have been clashes between Sunnis and Shia. All of that background has created the backbone of ISIS. And with Iran's support to terrorism, it gets a crucial support for expansion. So now the population in the region is internally marginalized.

What they want to achieve, those are entirely economic goals, they want to get back what they had before – to undo the Sykes–Picot Agreement and re-gain territories and wealth they had. And at large extent many of what ISIS are saying to their so called brothers and sisters, that is just to gain trust and support. What they are saying out loud, those are not the real aims.

2. Is it possible to defeat the Islamic State? What kind of methods and strategy can be used? In your opinion, why it hasn't been done already by now? Mobilization and support for resistance groups (Kurds, Sunni) has been mentioned as one of the reasons to fight the Islamic State. Do you consider it as a possible solution? Or it will only increase tensions in the region? Can you name 2-3 things or actions EU can do to increase probability to defeat the Islamic State?

I do believe that it is possible to defeat the Islamic State, because there are a number of weak points they have. First of all, of course that we know that these fighters that joins these fights, they are not really defenders of the Islam, because the whole notion that they are Islamic is laughable. This is pure teaching of Mohammed illiteracy. No true religeous leader would ask to kill on behalf of Mohammed. So one of the ways how to defeat them, a minor part though, is with international support by explaining these things to the society. But the major force comes from the region. It is a regional conflict in the Gulf region, and no matter, whether this is Iran, Qatar, Kuwait, Iran, Syria or Iraq – they have to address first of all religious grievances, and then to establish rule of law, education system and all the other people concerns. What I mean is that going after military solution without addressing bigger issues it would be a short-term solution. Iran in this is a major player, so it is important to address their grievances as well in order to be successful. There is a huge pressure to resolve regional tensions. But these tensions have always been there. If we look at the Iraq, 60% of population are Sunni, 20% Kurds and 20% are Shia. And what is happening is they are having territorial dispute, because they feel that values of minorities are being suppressed.

Important task from the EU side is to stop fighters to going to the region, to stop supporters from going there and to stop funding. That's what EU is already working on and I believe will continue to do so, because of the high diplomatic pressure and need for the EU's support in resolving the conflict.

3. There are various reasons and opinions why Europeans are joining the Islamic State. Some of the experts believe this is a new phenomenon, others note that this was seen also in the case of Al-Qaeda and not only. What is your opinion? Why in general Europeans are joining Islamic State?

One of the main reasons is ISIS recruitment methods – ISIS are much looser on what they are reaching out, for example, Al-Qaeda was much more selective. ISIS has even issued a book entitled 'Islam for dummies' and 'The Koran for Dummies'. It is obvious that they are recruiting young people with identity issues. In Europe I have seen marginalised immigrant

culture. That is one of the reasons, why recruiting has been successful. If we are speaking about their recruitment methods, they have been very successful with using social media. There have been many reports saying that in average there are 90 000 tweets daily tweeted out by the ISIS. Of course, often these persons are caught and accounts closed, but nevertheless it means that it is not just Europe, it can happen anywhere. Social media has allowed ISIS to be internationally recognizable.

Why these people are joining the ISIS is because there is cognitive opening (an individual becomes receptive to the possibility of new ideas and worldviews) because of mental illness, mal adjustment in new society, drug abuse or their grievances are not being addressed – legit or imaginable it doesn't matter. What matter that with this cognitive opening and idea that we have to fight our common enemy namely the United States, that is enough to go and fight.

4. Promoters of the Islamic State's ideas are very active in Europe by recruiting new members and through fundraising. Therefore there are many supporting cells that strengthen Islamic State beyond Syria and Iraq. How do you think, why it has been so successful in creating this external network? And what should the EU do to detect and destroy the network?

If we look at how many Muslims are there in Europe, not so many of them have actually joined the Islamic State. Even from America there just a few hundreds that have joined, and I believe, that's still a drop in the bucket. The biggest problem is still situation in the region. These conflicts didn't start last year, it is Arab propaganda that has been started 40 years ago to create tensions between Sunnis and Arabs. Arabs wants to make Sunnis more fearful. I believe there is no surprise, that this propaganda been largely supported also financially.

Europeans that are joining and supporting Islamic State, they don't understand much about it and frankly the Islamic State doesn't care a lot, because in order to keep control over the territory they have captured, they need soldiers. So of course Europe should work on detecting and destroying these external networks of support, but more importantly is to stop funding from the neighbouring countries.

5. How do you evaluate EU Counter-terrorism policy? In your opinion, what are the main weaknesses?

I believe there have been missteps in the past – with trying to fund ways to resolve conflict in the region. Also there is still a lot to do with the Muslim communities to help them to integrate in European environment. EU policies shouldn't target Muslim community as a

whole. EU needs to work with these communities to identify potential risks and threats to the country. By excluding these communities we ourselves are creating great potential of radicalization.

Also understanding about the religion is very important. In Europe people believe the more they distance from Muslims, Islam, Quran, the less problem there will be, but understanding and speaking about the differences is crucial. There is huge difference between intelligence policing and community policing. It is important not getting involved in religion and being over suspicions about some groups of people. I don't think EU understands importance of work with Muslim communities and explaining Islam.

6. Which EU countries are the main players in the fight against the Islamic State? Do you think there is a common EU position towards the Islamic State or only a few separate countries has a bigger impact?

I don't think there is one common policy. My impression is that there are separate policies throughout countries and each country depending on how important it is to them are trying to do something. But mainly it is about intelligence and changing laws. But when communities feel suppressed, they are becoming unified in favour of extreme Islam, and that's counter-helpful. But what all countries should do is to address the grievances of these groups, communities. And also it is important to include these communities and groups in the decision making process as I believe only they can really tell in each occasion what their grievances are about.

7. One of current EU Counter-terrorism policy's priorities is closer cooperation with the Middle East, North Africa and Balkan region. In general, can EU provide significant impact in fighting terrorism in those regions?

I believe it can and should. But first Europe needs to understand that this is as much their problem as it is Middle East. Europe should work on preventing people being radicalized and going to the Iraq and Syria. De-radicalization programmes are currently very important as well as overall education about the Islam and how to speak with refugees, how to integrate them in the society to make them feel welcomed and not excluded. There is a very thin line, these people are very emotional and frustrated, and therefore support of Europe is needed.

8. EU Counter-terrorism policy is young and is still developing. It is still expanding, but because of the high number of countries and institutions involved, it is hard to

coordinate it equally efficiently. What are the main factors that determine countries' willingness to cooperate within the counter-terrorism policy? How can EU increase cooperation within the EU countries and with third world countries?

One of the factors that lead to bad policy is experience. Yes, coordinating EU policies is hard, but even harder is, when separate countries are ultra-nationalists, with their own agenda. A few EU countries are against immigrants in general, but Jordan, Turkey, Libya alone cannot take all the refugees. And without understanding on what is happening and how it needs to be addresses, policy won't be on result oriented.

9. After the latest terrorist attacks in Europe, EU countries have developed numerous new mechanisms to increase security, including increasing security measures on the borders and expanding Internet monitoring. Do you agree that some of these new policy activities are a violation of human rights and EU basic freedoms?

I am a strong supporter of freedom and privacy, and I am very critical of the work the intelligent agencies are doing in the US and by the degree of which Internet trafficking is monitoring an telephone conversations listened. This is violation of our rights and freedoms and every year, with every terrorist attack situation is getting worse. The problem is that the work they are doing, monitoring regular people lives, it's not based on criminal suspicions. The tools intelligent agencies are using to combat violent extremism at some extent are creating further radicalization. I believe it would be possible to decrease level of these security measures.

10. It is been considered that increasing self-radicalization in the EU has largely been influenced by information available in the social media. Do you agree? Does social media opens new possibilities for terrorists? Or there are other more important factors? What can be done to decrease radicalization in Europe?

Just partly, but as I mentioned the numbers at the beginning of conversation, in nowadays Internet and social media channels do provide new possibilities to reach support and visibility. What can be done fro the EU side is educating people, educating youngsters and Muslim communities that Islam is not violent and that there is no war with Islam. Also there is a need to start or to expand work with Muslim communities to help them integrate in the society. Whatever Europe can do, it should, because this conflict is not only Middle East matter, Europe is at risk as well. Terrorism is just one kind of criminal acts that can be done, I believe the worst form of criminality, but in any case if communities and society will be marginalized, it opens possibilities and reasons for criminal acts and cognitive opening.

13.pielikums. Intervija ar Nīderlandes ārlietu ministra padomnieku pretterorisma jautājumos

1. In your opinion, what are the main reasons why Islamic State was created what are the aims of the organizations' existence?

It's not a clearly defined goal, there is a mix of Sunni and Shia, there are personal ambitions, people going for genuine jihad, it's a big cocktail of people of various ambitions combined with tribal issues, marginalized society and a desire to start a caliphate. We don't necessarily need to define what their aims of existence are, because there are many, many layers of the issue. It is much more complicated than the Al-Qaeda was. So I believe it is even pretty impossible to say what's their main goal is and what are the main reasons what has led to the fact that situation has escalated so far. So, in short, there is a mix of everything.

2. Is it possible to defeat the Islamic State? What kind of methods and strategy can be used? In your opinion, why it hasn't been done already by now? Mobilization and support for resistance groups (Kurds, Sunni) has been mentioned as one of the reasons to fight the Islamic State. Do you consider it as a possible solution? Or it will only increase tensions in the region? Can you name 2-3 things or actions EU can do to increase probability to defeat the Islamic State?

That's the thing if the end goal is Levant then the current anti-ISIL coalition is doing exactly what's necessary. Foreign fighters phenomenon is one of the biggest issues. People are joining fights, because of the poverty. It's not only a problem of the Middle East. You have to work with the issue in western society and France, the Netherlands, United Kingdom, where are a lot of Muslim communities, you have to work with them by ensuring normal wellbeing, inclusion in the society, job opportunities, providing equal opportunities for both men and women. But poverty is only one part of the problem, many young people are saying that they are seeking for an adventure. And here you need to provide a counter message, explaining, why this is not just fun.

I believe that Europe already is doing a lot. For example, PNR is only one of the things, where EU has a genuine added value. Driving those issues forward is the right thing to do. EU definitely has an important role to play in this, but it is difficult to implement all that has been planned because of lack of resources and a strategic communication. Council conclusions from the February 9 meeting are very good and realistic, and I believe this is a way forward. Member states now will have to bring their capacity to deliver these decisions

further. One of the biggest challenges will be finding a reliable partner in some of these countries and to bring all actors to a one table to find a peaceful solution.

3. There are various reasons and opinions why Europeans are joining the Islamic State. Some of the experts believe this is a new phenomenon, others note that this was seen also in the case of Al-Qaeda and not only. What is your opinion? Why in general Europeans are joining Islamic State?

In early 2009 – 2010 the Netherlands had genuine reports saying that Salafi community serves as a buffer zone against radical movements. What we see now is that this has changed and these are communities that are most definitely will be radicalized and will join fights in the region. When a young person is seeking for an Islam and is going through it's natural path of seeking redemption within Quran, it is normal that this person goes through various stages and understandings. Sooner or later it goes through Salafism. So if earlier we thought this is the part, where they understand that Islam is non-violent, now it's a part, where they become radicalized. For people fighting against this, is very hard to understand in which period and why it happens. And sometimes on its way of searching identity, it involves travelling to the Middle East to join other community members. Therefore it is very important to get people to start debating on the ideologies, because counter messaging is needed. For instance, online ideological debate with a counter narrative of what's written in Quran that's not going to be efficient. I think we have to focus on planting seed of doubt via family, via piers by not providing ideological argument, but providing human argument. I think that's one of the difficult things to do, but I see British politicians doing that and I believe it could work at some extent. But that in itself is not an answer to everything, but it is on of the elements and tools that we have. And we should work with that.

There are organizations, that for instance work from Turkey that do provide narratives which are being read in Syria and Iraq and I think that EU could very much help those organizations with funding, providing with training etc. At the same time the thing that we are talking about has been one of the most discussed things in the EU. Iraq is also interested in how the EU can help. And I think there is a role to be played like Morocco, Algeria and Tunisia. The question to be asked is why there are relatively more people leaving the Netherlands, Belgium France rather than Germany. The answer is – Germany has a big community of Turks. And other countries have communities of Algerians, Tunisians. If you look at the number of foreign fighters from Algeria, Tunisia and Morocco, there are quite a few fighting in Syria and Iraq. So these communities are much more perceptive to the message of ISIL. There is a key element there. And if you work together with those countries

and setting up a consistent message with them you do stand a chance. That's a hard work. You need resources, intellectual capacity, capabilities and that capability is within the member states. It is not within External Action service or EC. And I think that's the real weakness of the EU, they should far more invest in exporting capabilities, long term assessment of third world countries. But that requires different style of working then the EU has been doing so far.

4. Promoters of the Islamic State's ideas are very active in Europe by recruiting new members and through fundraising. Therefore there are many supporting cells that strengthen Islamic State beyond Syria and Iraq. How do you think, why it has been so successful in creating this external network? And what should the EU do to detect and destroy the network?

I believe that the biggest part of their funding still comes from the region, Europe is not playing such meaningful part in this. But of speaking about the recruitment, then yes, Islamic State has been extremely successful with that. One of the main reasons are modern communications' opportunities and technologies. Social media platforms has a large role to play in this, therefore there is on-going debate on cooperation with private Internet companies. But as I already mentioned, I believe Europe is already doing a lot and it would be hard to suggest what could be done more.

5. How do you evaluate EU Counter-terrorism policy? In your opinion, what are the main weaknesses?

Do you know how many people are working for the EU Counter-terrorism Coordinator? If you know answer to that and if you combine that with a fact that these people have been diplomats, you'll see the problem. These people couldn't talk to the person, who is ideologically engaged in jihadism, they have never seen a prison on been interrogated by somebody, they have never done a real fieldwork, they are diplomats. They are good at it, but don't expect from them to change the perspective of security services of countries. They can't. So EU lacks of capabilities in this context. Besides that Commission has 5-6 people and what they do is they manage projects with money by polling that from member states.

Overall, I could say that the main weaknesses are quality of people and its institutional flexibility. For an example on February 9 we had Council conclusions with direction that these are going to be the countries we will focus on, these are the countries that will have an action plan, and it is now 7th of May, and what have you seen from real steps forward, political dialogues, assessment of needs for these countries? There is a group of ministers

that put these difficult problems in diplomatic wording on what should be done and then they give this to the guys in the External Action Service and what they are going to do? They will see to whom to talk first, to start working the channels, so it takes a lot of time. That means that between February and May nothing really happens. So basically now were up in the summer period. If you really want to pick a punch to counter terrorism, you have to be flexible and be able to engage with these third world countries in a dialogue to ask – what do you need and what can I offer. Where do we see an actual gap of what you really are capable of in terms of counter terrorism and what we as EU can provide? To have an open and frank composition. And that requires relations that's been established within time, to have an understanding between two sides on what's needs to be done.

From the other hand, there are also some good things – the EU has the ambition to put counter terrorism specialist in EU delegations in specific countries. So that's a good thing. Because if you get really someone in to those delegations, then you have an insight that speaks the language, knows how to talk with these people and then you have a real chance. Give them a good budget, great staff and make sure they can implement EU conclusions. That would be a fantastic way forward that could really work. This process has already started, there have been applications already submitted, so now it is about getting money for this, establishing contacts etc.

Internally there has been one more thing that's been moved forward. The Europol special unit should be set up by July. And that is another tool, a focal point for fundamental analysis on roots, facilitators and any other information exchange that will help to decrease the radicalization. Also meetings that been held within Latvian Presidency. It is very important for people to speak what can and what can't be done. There were various experts brought to Latvia to share their expertise and that's fantastic.

6. Which EU countries are the main players in the fight against the Islamic State? Do you think there is a common EU position towards the Islamic State or only a few separate countries has a bigger impact?

We are pretty unified in horror and what we are unified in what we don't want, also when it comes to internal measures. When it comes to external measures, the debates are intense, but I think EU has the capability to find a common perspective. It is like what we spoke at the beginning, what is the long-term vision on Syria and Iraq? It is so difficult, because strategies are just a burden. We know what we don't want, because we stand against anything that goes beyond our fundamental beliefs and values, human rights. But what do you want? A peaceful neighbour? What constitutes a peaceful neighbour? Do you want for these

people to have all our rights in unified Iraq, in a government that's controlled under Shia and Sunni, for a separate territories of Kurdistan? That's where it gets difficult. I understand the abstract level that you are thinking. I also studied international law and can give you diplomatic answers, but we have to answer the question how to provide all this? Therefore we should be at least be unified on what we don't want and give us some time to understand how that is going to play out in the field.

7. One of current EU Counter-terrorism policy's priorities is closer cooperation with the Middle East, North Africa and Balkan region. In general, can EU provide significant impact in fighting terrorism in those regions?

Yes, obviously EU can provide a lot of assistance. I think that the EU can have added value, but here we go back on what I said earlier. EU approach should be based on needs assessment. It needs to be results oriented and to have tangible results. And it is very difficult for a huge organization founded in idealism. I think that the basic ideas are – go and have a political dialogue, focus on security and counter terrorism and really assess what these countries need, see what you can deliver and then actually deliver. And that's what EU has a power in.

8. EU Counter-terrorism policy is young and is still developing. It is still expanding, but because of the high number of countries and institutions involved, it is hard to coordinate it equally efficiently. What are the main factors that determine countries' willingness to cooperate within the counter-terrorism policy? How can EU increase cooperation within the EU countries and with third world countries?

I think we need to speed up cooperation with third countries. Let me quickly describe you how it goes right now. Every two or three years Morocco has a political dialogue, and maybe we have it a little more with Iraq or with Tunisia. But you need to have these high political chats at least twice a year, you need to have a permanent representative there, who know the issue there. So you need to intensify that. That's a fundamental choice by the EU. In your external relations, do you really want to focus on these issues? I think now we are in the crossroads to decide if that's the case. In this regard, I think that Council conclusions of February 9 are really good.

9. After the latest terrorist attacks in Europe, EU countries have developed numerous new mechanisms to increase security, including increasing security measures on the

borders and expanding Internet monitoring. Do you agree that some of these new policy activities are a violation of human rights and EU basic freedoms?

I will give you an example. You are walking down the street, and you throw out a bottle. And a police officer comes to you and says: "Why don't you throw it in the garbage bin?" Is that a violation of your human rights? Exactly, it is not. And what you can do in the Internet is exactly the same. You need to work together with Internet service providers; they have an idea on what they want. And as a police or a government you can say what you wrote there, it is not illegal, but there are two options. You can do the right thing or you can leave as it is and let it go to the Court to have the fight there. These are normal things that happens on the streets, so why it wouldn't happen in the Internet as well? What you need to understand in this ideological debate is that it is not like I will write on Twitter to you that I will shoot you, but I believe that the contract between your government and mine has been broken and therefore I as a good Muslim has and assessment to make for myself, whether to take or not take an action against non-believers. Is that a violation of your rights? I have colleagues that really understands Quran, and they say if someone speaks about the breach of the Treaty, that means that they for themselves feel obliged to have the right to choose, whether to kill or not. So these are the things that you have to look on at a slightly different way. It is a completely different way of communication that we have not used to. The Arabic language is slightly more beautiful. I think you really need to create understanding in police forces or people that are going to control the Internet you have to understand that the language is different, the way you threaten people is different, the way you announce something is different, and if you understand the nuances, then yes, you can enforce. That is something that takes time, understanding and education.

So this definitely is not about violation of human rights. Every governmental action is about basic human rights, rules of law. I do believe there is a fundamental need between corporations, Internet providers, Google, Facebook to have very strong rules of understanding of their terms of references. I very much applaud that these companies have these rules what you can and what you can't post in the social media platform. But what we can't expect from these companies is to enforce all this by them, because it is even difficult for governments – you have to be specialised in this. So what British are doing, they have people that understand this kind of language of threats and type of issues being discussed, so governments should facilitate these experts to help them in their work with private companies.

If you want to cooperate with Facebook or Google, you need to establish relations, you need to facilitate, and you need to make sure that this is one-on-one cooperation between government and a company. It would be even better if Google has one focal point in Europe,

for example in Europol. I think we have to understand, we need to facilitate these major corporations by making all of this a little easier for them. It is going to be a little tricky if you do this on international level. I do think we need to develop capacity on an international level to understand that everything that goes online. I think we need to facilitate at least these corporations by channelling what you find or what you would like to be taken down, because the main aim is to assess the content, not simply to take down. Having that within one centralized organization would be very helpful.

I do think that we need to have a fundamental debate on what we still consider how far freedom of speech should go, what constitutes a threat, where does this line lay. And again this is not something you finalize over a day. Of course, there might be Court cases, where people don't agree with a decision on why their profile was taken down and these could be sources of such debates, we shouldn't be afraid of that. Facilitators of these discussions should be EU, civil society, member states and any actor you can imagine.

10. It is been considered that increasing self-radicalization in the EU has largely been influenced by information available in the social media. Do you agree? Does social media opens new possibilities for terrorists? Or there are other more important factors? What can be done to decrease radicalization in Europe?

Social media is a great exhilarator. It has had an influence on a few things. First, process of radicalization. The EU very much works on this perception that you have internal security within the EU and external security. Social media is one of the contributors that make this line little more vague. For example, if the anti-ISIL coalition by accident bombs a school it will be in a media, in social media within an hour or two. So what happened there is immediately in our living room. From the other hand, it is also one of the biggest opportunities that we have. These organizations, they need social media. It is their major tool for recruitment, for receiving funds, so I think it is not necessarily negative thing as well. We can very much use this tool to benefit from that. But again, it requires different kind of thinking that would be much more incorporated by the companies, not the governments. It is also an opportunity for us.

Now there is a feeling that every part of society is responsible for decreasing radicalization. But there is a danger in that. In the Netherlands we have done this. When National Counter Terrorism Coordinator was founded, we had a big national campaign 'Netherlands against terrorism' explaining what we are doing against terrorism, and we pretty much involved everybody in it. What we realized is that it is not beneficial. You need to have a far more focused approach. Not every community is a part or thinks about these issues. But

there are a few municipalities that do have real issues and problems of radicalization. So what we did, we decided to move away from this very general approach. We assessed, which schools and regions are under a risk or potential radicalization and focused our work on that. There is no need to speak about some issues in all schools if the problem doesn't exist. We have a case manager from the National Coordinator, who is there for such cases. We set up meetings, we make sure that every returnee gets a threat assessment, every minor that is interested in travelling is being monitored, and that is far more efficient. So broad approach, where you ask whole nation and every teacher to look out for radicalization won't be effective.

I do believe that you have to have a broad approach, where you address all factors, but that approach should be very focused. So every programme, whether on education on job inclusion, it should be very focused.

14.pielikums. Intervija ar Ārlietu ministrijas ES Pretterorisma politikas ekspertu Juri Žuravļovu

1. Kādi, Jūsaprāt, ir Islāma valsts rašanās galvenie iemesli un pastāvēšanās mērķi?

„Islāma valsts” rašanās iemesli ir kompleksi – ir dažādi cēloņi, kas ir bijuši veicinoši „Islāma valsts” izveidei. Viens no galvenajiem cēloņiem ir vakuums un pašu valstu nespēja novērst terorismu un radikalizāciju veicinošas faktorus teritorijās, kur rezultātā izveidojās „Islāma valsts”. Ja raugāmies uz teritorijām, kur ir izveidojusies „Islāma valsts”, proti, Sīriju un Irāku, faktori, kas ir veicinājuši „Islāma valsts” izveidi un nostiprināšanos ir acīmredzami – tā ir centrālās varas nespēja nodrošināt drošību, nodrošināt elementāras atbalsta funkcijas (tiesu vara, sociālās funkcijas, izglītība u.c.), nespēja novadīt savu informāciju sabiedrībai, kas palikusi šajās teritorijās. Gan Irākā, gan Sīrijā tam bija konkrēti veicinošie apstākļi, pilsoņu karš Sīrijā un šiītu un sunnītu domstarpības Irākā, un šo radušos vakuumu izmantoja radikālie elementi, šajā gadījumā– ISIL. Pilsoņkarš un šiītu-sunnītu konflikts nodrošināja arī apstākļus, ka starptautiskā sabiedrība savlaicīgi nepievērsa pietiekoši lielu uzmanību ISIL, neapzinoties tos draudus, ko tieši šis teroristiskais grupējums varētu radīt nākotnē. Brīdī, kad šie draudi tika apzināti, situācija vairs nebija tik labvēlīga ISIL apkarošanai, kā rezultātā ir radies šis fenomens, pret ko šobrīd cenšas cīnīties visa starptautiskā sabiedrība.

Eksperti, kas nodarbojas ar šiem jautājumiem, jau ilgstoši zināja par ISIL eksistenci, bet jāapzinās arī tas, ka šis ir tikai viens no daudziem teroristiskajiem grupējumiem reģionā

un tas, ka tieši ISIL izvirzīsies par vienu no galvenajiem globālā džihāda spēlētājiem, nebija paredzams. Šis ir tas fenomēns, ko tagad cenšas kopēt arī daudzi citi teroristiskie grupējumi citās pasaules valstīs, zināmā mērā cenšoties pārņemt šo ISIL slavas oreolu. Pirmkārt, dēļ stratēģiskās komunikācijas, ko viņi izmanto, kā viņi piesaista atbalstītājus un sekotājus, tas kā viņi modernā sabiedrībā nepievilcīgu un vardarbīgu teroristisku organizāciju padara par mītisku un vilinošu stāstu. Papildus faktors, kas ļāva nostiprināties ISIL, kā jau minēts, bija pilsoņu karš Sīrijā. Apstākļos, kad starptautiskā sabiedrība iestājās par Sīrijas demokratizāciju, nedemokrātiskā Asada režīma nomaiņu, netika pamanīts, ka starp Asada oponentiem ir teroristisks grupējums, kas šo situāciju izmanto, lai sasniegtu savus mērķus

2. Vai ir iespējams uzvarēt cīņā ar Islāma valsti? Kādas metodes un stratēģija būtu jāizmanto? Kādēļ, Jūsaprāt, tas nav jau paveikts līdz šim? Kā viens no veidiem cīņai ar Islāma valsti tiek minēta pretošanās kustību mobilizēšana un atbalstīšana (piem., Kurdi, sunnīti). Vai, Jūsaprāt, tas var kalpot kā daļēju risinājumu konflikta mazināšanai, vai tas tikai palielinās pilsoņu kara spriedzi reģionā? Vai varat nosaukt 2-3 pasākumus vai aktivitātes, kas ES būtu jā dara, lai uzlabotu izredzes cīņā ar Islāma valsti?

Atbildot uz jautājumu, vai ir iespējams uzvarēt „Islāma valsti”, noteikti ir. Bet šai cīņai lielā mērā vajadzētu fokusēties uz tiem faktoriem, kas veicināja „Islāma valsts” nostiprināšanos. Varam novērot, ka krīzes un varas vakuuma pazīmes, līdzīgi kā Sīrijā un Irākā, ir saskatāmas arī citos reģionos, piemēram, Nigērijā, Ēģiptē, Lībijā u.t.t. Šie ir reģioni, kur veidojas lielāks vai mazāks varas vakuums, daļā no valsts vai visā valstī, kur ir nostiprinājušies radikālie elementi, kas cenšas izmantot „Islāma valsts” veiksmes stāstu. Līdz ar to, vēršoties pret šiem faktoriem, kas ir veicinājuši sabiedrības radikalizāciju, atsvešinātību no centrālās varas, sociālo neapmierinātību, neapmierinātību, ka netiek sniegtas iespējas iesaistīties politiskos procesos, marginilizējušos sabiedrības daļu, būtu iespējams vērsties pret „Islāma valsti” un citiem līdzīgiem grupējumiem kopumā.

Lielā mērā apstiprinātās ES prioritātes jau vēršas pret šiem veicinošajiem faktoriem. Nav runa tik daudz par militāru risinājumu, ES gadījumā jo īpaši, bet gan par šo veicinošo faktoru novēršanu un mazināšanu.

Militārās operācijas ir daļa no kopējās drošības un aizsardzības instrumentiem, bet ja runā konkrēti par cīņu pret terorismu, cīņu pret „Islāma valsti”, tad šobrīd šāda iespēja netiek izskatīta. Varētu būt runa par misiju Lībijā, kas būtu saistīta ar migrācijas plūsmas faktoru mazināšanu, lielo bojā gājušo skaitu uz jūras novēršanu, bet ES neizskata iespēju iesaistīties militārā operācijā, kas tiešā veidā būtu vērsta pret terorisma apkarošanu.

Papildus faktors, kas lika saprast, ka pretterorisma jomā ES nedrīkst vilcināties, bija terorakti Parīzē un Kopenhāgenā. Tomēr runa faktiski ir par jau esošās politikas un plānu intensificēšanu/pārstrukturēšanu, nevis pilnībā jauniem darbības virzieniem. Šajā darbā ir 2 plūsmas – iekšējā un ārējā. Tas bija skaidri redzams, kad par vieniem pasākumiem notika diskusija Iekšlietu un tieslietu ministru sanāksmē un otriem ārlietu ministru padomes ietvaros. Un tas apvienojošais elements bija neformāla Eiropadome, kas atgriezīsies pie progressa izvērtējuma jūnijā, kas būs vēl Latvijas Prezidentūras laikā, lai redzētu, kāds ir progress lēmumu ieviešanā, par ko bija vienojušās dalībvalstis februārī.

Lielā mērā tā ir jau esošās politikas intensificēšana un jaunu uzsvāru uzstādīšana, virzoties uz priekšu atbilstoši grafikam, kas ir īpaši nozīmīgi attiecībā uz ārējiem aspektiem pretterorisma mērķu sasniegšanai. Runa ir par daudzpusīgu un visaptverošu rīcību. Kas attiecas, piemēram, uz situāciju Irākā, šobrīd noteikti ir pavērušās zināmas iespējas problēmas risināšanai, jo atkal noris dialogs starp centrālo valdību un reģioniem, kas iepriekš jutās atsvešināti no Bagdādes. ES sniedzot papildus savu atbalstu pretterorisma kapacitātes stiprināšanai un citos pakārtotos jautājumos, šis process noteikti būtu veicinošs tam, ka „Islāma valsts” pozīcijas Irākā mazinātos. Savādāka situācija ir Sīrijā, kur, ņemot vērā, ka Asada valdība nevar tikt uzlūkota kā partneris, iespējas ir daudz ierobežotākas.

3. Runājot par lielo skaitu eiropiešu, kas pievienojas Islāma valstij, ekspertu viedokļi atšķiras. Daži uzskata, ka tas ir jauns fenomens, bet daļa, ka tas bijis novērojams arī Al-Qaeda gadījumā un ne tikai. Kā Jums šķiet? Kādēļ kopumā eiropieši pievienojas Islāma valstij?

Fenomens kā tāds, protams, nav jauns. Tas ir bijis novērojams jau 20-30 gadus atpakaļ. Jau 60-tajos gados no Eiropas brauca radikālie elementi uz Palestīnu un citiem reģioniem, pēc tam arī 90-tajos bija ārvalstu kaujinieki Afganistānā.

Bet tas, kas ir jauns šajā fenomenā, pirmkārt, ir fakts, ka tas ir ieguvis līdz šim nepieredzētus apjomus. Runa ir par milzīgu skaitu cilvēku. Lai gan šis skaits nav precīzi zināms pat ekspertiem un dienestiem, kas ar šo jautājumu strādā, tiek lēsts, ka tie ir līdz pat 50 000 kaujinieku. Jāņem vērā, ka ir runa ne tikai par ārvalstu kaujiniekiem, bet arī to ģimenes locekļiem un pat bērniem, kas kopumā veido ievērojamu skaitu personu, kas atrodas radikālā un agresīvā vidē, kur ātri nihilējas cilvēciskās vērtības. Šie cilvēki, ja ne visi, tad vismaz daļa atgriežas vai atgriezīsies mītnes vai izcelsmes valstī, kas ir āpus krīzes reģioniem un pārnēsīs negatīvo pieredzi, ko viņi ir guvuši konfliktu zonās. Daļa no viņiem, protams, nebūs bīstami, bet attiecībā uz pārējo daļu rīcību ir grūti prognozēt. Šis ir fenomens, kuram ir ilgstošas sekas, un tas pagaidām nav pilnībā aptveramas un izvērtējamas.

Negatīvais efekts var būt mazāks, kā to paredz eksperti, bet jebkurā gadījumā tas būs bīstams gan ES, gan citām valstīm, tajā skaitā Ziemeļāfrikas, Centrālāzijas valstīm, ASV, Austrālijai un citām pasaules valstīm.

Bet, runājot par to, kāpēc tas šobrīd ir ieguvis tādus apjomus, var izdalīt divus faktorus. Pirmais ir ģeogrāfiskā atrašanās vieta – Sīrija un Irāka, kas ir tiešā ES tuvumā, jo no ES šo konfliktu reģionu šķir Vidusjūra, abas valstis robežojas ar Turciju, kas ir NATO dalībvalsts un ES kandidātvalsts, līdz ar to ģeogrāfiskais tuvums un ērta piekļūšana ir veicinājis, ka cilvēki, pārsvarā caur Turciju, bet, izmantojot arī citus maršrutus, dodas un pievienojas kaujiniekiem krīzes reģionos. Līdz ar to spert pirmo soli Sīrijas un Irākas gadījumā ir daudz vieglāk, nekā pievienoties teroristiskajiem grupējumiem Afganistānā. Jo tas ir tikai lidojums uz Stambulu un pāris dienās cilvēks jau atrodas Sīrijā. Otrais faktors ir jaunas komunikācijas metodes, ko izmanto „Islāma valsts” – sociālie tīkli, alternatīvie mediji, informācija ir padarīta pievilcīga, izmantojot modernās tehnoloģijas. Tiek filmēti video sižeti, kas stāsta ne tikai par kaujām un uzvarām pār pretiniekiem, bet arī par sociālo dzīvi, izglītības elementiem, par sadzīvi „Islāma valstī”, kas rada vairāk pievilcīgu tēlu, īpaši šajos cilvēkos, kam šīs idejas šķiet pievilcīgas. Pēc šī pirmā soļa speršanas, cilvēkiem faktiski jau atrodas konflikta zonā, atpakaļceļš ne vienmēr ir iespējams.

Runājot par atalgojumu kā iespējamo personu motivāciju, ES valstspiederīgo gadījumā šis nav izšķirošais faktors. Runa ir par algoņiem no Centrālāzijas, Āfrikas, Ziemeļkaukāza, kur šis atalgojums šķiet konkurētspējīgs, salīdzinot ar to, kas viņus sagaida dzimtenē. ES valstspiederīgo gadījumā tas noteikti nav izšķirošs faktors. Drīzāk ir runa par tām sabiedrības grupām, kas neatrod sev pielietojumu, nejutas piederīgi sabiedrībai, kurā atrodas, jūt aizvainojumu pret to sabiedrību, kurā dzīvo, atrodot līdz domātājus/simpatizētājus starp „Islāma valsts” aktīvistiem, kas, protams, apzināti arī strādā uz to. Viņi jūt, ka ir atraduši savu dzīves mērķi. Bet noteikti ES valstspiederīgajiem finansējums nav izšķirošs faktors.

4. Islāma valsts ideju atbalstītāji aktīvi darbojas arī Eiropā – gan vervējot jaunus kaujiniekus, gan piesaistot finansējumu. Tādējādi visā pasaulē ir izveidojušies jau vairāki atbalsta punkti, kas stiprina Islāma valsts tīklu ārpus Sīrijas un Irākas. Kādēļ tieši Islāma valsts ir bijusi tik veiksmīga ārējā tīkla izveidošanā, un kādai būtu jābūt ES rīcības stratēģijai šī tīkla identificēšanai un izjaukšanai?

Finansējums ir vēl viens šīs teroristiskās organizācijas fenomens. Atšķirībā no citiem grupējumiem, kur lielā mērā bija paļaušanās uz ārējo atbalstu, „Islāma valsts” ir pilnībā pašpietiekama. Tādēļ viena no prioritātēm „Islāma valsts” un citu līdzīgu organizāciju

apkarošanā ir finansēšanas novēršana, jo neskatoties uz to, ka šis ir grūti pieejams reģions, kur notiek karadarbība, tomēr resursus karadarbībai organizācija gūst kontaktējoties ar ārpusauli. Viens no uzdevumiem ir noslēgt kanālus, lai maksimāli padarītu nepieejamus tos teroristiem, lai tie nevarētu gūt līdzekļus savu aktivitāšu turpināšanai. „Islāma valsts” gadījumā tiešām saskatāmas valsts pazīmes, jo finansējuma organizācijas avotu struktūra ir tik sarežģīta un komplicēta, ka eksperti jau vairāk nekā gadu strādā, lai saprastu visas nianšes. Tā ir gan naftas ieguve un tirdzniecība, gan vēsturisko objektu, vērtslietu tirdzniecība, nodevas, labības tirdzniecība un virkne dažādu citu avotu. „Islāma valsts” gadījumā ļoti mazu daļu sniedz ārējie avoti, kas ir tiešā veidā kā atbalsts grupējumam. Tā ir daļa finansējuma no Līča valstīm, kas ir ne pašu valstu finansējums, bet radikālie elementi, kas izmantojot līča valstis, kas akumulē tur finanšu līdzekļus un attiecīgi pārskaita tālāk personām, kas saistās ar „Islāma valsti”. Un vēl mazāka daļa ir finansējums, kas ir savākts Eiropā. Pārsvārā tas nav kā tiešā veidā finansējums „Islāma valstij”, bet gan dažādas nevalstiskās organizācijas, labdarības organizācijas, kas šīs labdarības piesegā savāc līdzekļus un tehnisko nodrošinājumu, ko tālāk nogādā uz reģionu. Šis jau tiek izmantots „Islāma valsts” vajadzībām, bet kopumā no ES nāk maza daļa.

Eiropas kontekstā drīzāk ir runa par finansējumu, ko iegūst personas, lai nonāktu reģionā. Tā ir otra daļa, pie kā strādā eksperti, lai banku eksperti identificētu iespējamās problēmu nišas un novērstu to, ka personas, kas vēlas kļūt par kaujiniekiem, varētu izmantotu to finansējumu, ko tiem sniedz atrašanās ES. Arī sociālie darbinieki arvien vairāk pievērš uzmanību, lai sociālie pabalsti nenonāk pie šādiem cilvēkiem. Bet jāņem vērā, ka tas nav tiešs atbalsts, tas ir starta kapitāls, ar kuru šīs personas var nokļūt reģionā un pievienoties „Islāma valstij”. Tas ir resurss, kas pastarpināti nonāk „Islāma valsts” rīcībā.

Attiecībā uz ārvalstu kaujiniekiem pats grūtākais ir identificēt konkrētu riska personu profilu. Tie ir dažāda profila – mazgadīgi bērni, pieauguši cilvēki, kuriem varbūt pat ir darbs, iztika, bijusi karjera, arī sievietes, un sieviešu īpatsvars pieaug. Šobrīd noris aktīvs darbs, lai saprastu, kas ir vājie elementi un kādā veidā varētu šos problēmjaudājumus risinātu, lai mazinātu kaujinieku skaitu. Šobrīd ir izdevies novērst, ka kaujinieku skaits turpina pieaugt. Statistika liecina, ka ārvalstu kaujinieku plūsma nav pārtrūkusi, bet arī nepieaug ar tādu ģeogrāfisko progresiju kā līdz šim. Zināmā mērā tas ir tā rezultāts, ka pēdējā gada - pusotra laikā ir strādāts vairāk šajos virzienos, kas pastarpināti ir saistīts ar šī fenomena būtības skaidrošanu, iesaistot dažādus sabiedrības locekļus gan nevalstiskās organizācijas, gan islāma organizācijas un garīgos līderus, pašvaldības. Process ir atstājis pozitīvu rezultātu. Visdrīzāk, ka arī turpinās attīstīties pozitīvā gultnē. Vienīgais jautājums, cik ātri būs tempi un visticamāk tie nebūs tik ātri, cik gribētos. Saprotams, ka sociālo fenomenu ir grūti apturēt tik

īsā laikā, un tas prasīs vismaz vidēja termiņa ieguldījumu faktiski visās jomās. Tas nozīmē risināt arī sociālas problēmas, kas ir zināmā veidā pamatā tam, ka sabiedrības ir radikalizējušās – nepietiekama izglītība, viegli manipulējama, ietekmējama, kas kopumā nosaka to, kas tas būs ilgstošs process.

5. Kā Jūs vērtējat ES pretterorisma politiku? Kādi, Jūsaprāt, ir tās trūkumi?

Šobrīd pēc teroraktiem ir uzlikti visi uzsvāri tām aktivitātēm, kas jau iepriekš tika plānotas. Šobrīd ir vesels pasākumu kopums, kas ir ļoti komplekss un pasākumu ieviešana ir tik intensīva, kā nekas agrāk. Runāt par lietām, ko varētu darīt vēl aktīvāk un pareizāk, ir grūti teikt, jo tagad ir izdarīts viss maksimālais. Par progresu būs atskaite jūnijā, un redzēs, kas izdarīts pāris mēnešu laikā.

Runājot par ES, ir jāapzinās, ka runa ir par 28 dalībvalstu vienošanos par pasākumiem un prioritātēm, kas prasa ilgāku laiku, bet pasākumi, par kuriem ir lemts attiecīgos formātos īpaši ārlīetu, iekšlietu un tieslietu padomēs noteikti sniegs būtiskus uzlabojumus un tie ir tendēti gan uz ES iekšējo drošību, gan šī fenomena – ārvalstu kaujinieku un saistīto problēmu, risināšanu ar partnervalstīm un starptautiskām organizācijām, kas ir visaptverošs un plašs aktivitāšu kopums, kāds līdz šim nav bijis.

6. Kuri (valstis), Jūsaprāt, ir nozīmīgākie ES spēlētāji cīņā ar Islāma valsti? Vai, Jūsaprāt, ir skaidra kopējā ES nostāja, vai tomēr lielāku nozīmi spēlē atsevišķas valstis?

Ir jāizšķir divi virzieni. Ja ir runa par iekšējiem aspektiem, tā pamatā ir nacionālā dalībvalstu atbildība. Ja ir runa par ārējiem aspektiem, tad ir aktivitātes, ko ES dara kopīgi. Šis varbūt arī nosaka, ka kāda no dalībvalstīm ir ieviesusi soļus individuālā nacionālā līmenī, jo tā ir valsts individuālā atbildība. Jāņem vērā, ka ne visās valstīs problēma ir vienādi aktuāla. Tajās valstīs, kur ir vairāk aktuāla, tās arī aktīvāk strādā pie šiem jautājumiem. Pirmkārt, Francija, Vācija, Spānija, Nīderlande, Skandināvijas valstis, jo tur šie aspekti ir daudz spēcīgāk izteikti, piemēram, salīdzinot ar Latviju.

Tomēr tas neizslēdz to, ka arī attiecībā uz ārējiem aspektiem var risināt jautājumus divpusēji ar ārējiem partneriem, , risinot ārvalstu kaujinieku fenomenu. Īpaši aktīva šajā jomā ir divpusējā sadarbība ar Turciju.

7. Viena no pašreizējām ES pretterorisma politikas prioritātēm ir sadarbība ar Tuvajiem Austrumiem, Ziemeļāfriku un Balkāniem. Vai ES kopumā var sniegt vērā ņemamu ieguldījumu cīņā pret terorismu šajos reģionos?

Protams, terorisma apkarošana un terorisma draudu mazināšana ir arī pašu šī fenomena skarto valstu uzdevums, un ES var nākt ar savu palīdzības piedāvājumu, zināšanām, kompetenci, padomiem, bet nekas nevar notikt bez pašu valstu iesaistes. Tās valstis, kas ir izvirzītas kā prioritāras, par ko lēma padome februārī, lielā mērā ir no tiem reģioniem, kas ir ārvalstu kaujinieku fenomena ietekmēti, bet, protams, tas neizslēdz arī citus reģionus. Jāņem vērā, ka pamatā runa ir par ES dienvidu kaimiņiem, ar kuriem jau notiek sadarbība un pastāv dažādi sadarbības formāti, taču šobrīd ir runa par šīs sadarbības intensificēšanu un prioritizēšanu, kā arī sniegtās attīstības palīdzības efektīvāku izmantošanu, t.sk. terorisma riska faktoru mazināšanai.

Atsevišķu valstu gadījumā, kur runa ir par kandidātvalstīm, piemēram, Turcija, Balkānu valstis, šis process ir daļa no iestāšanās procesa – rast sinerģiju un kopsaucēju ar ES valstīm. Šajās valstīs cīņa pret terorismu ir vēl attīstības procesā, darbā ir nepilnības, ko ES var novērst, bet process ir abpusējs. Piemēram, Lībijā šobrīd nav valdības vai sadarbības elementi, ar ko varētu strādāt par iespējamo palīdzību. Ar dažām valstīm ir grūtāk, atsevišķas – Tunisija, Maroka, vienmēr bijušas gatavībā sadarbīties, tādēļ tur jāatrod un jāprioritizē sadarbības veids. Tas, kas notiek, ir darbs pie politiskā dialoga un rīcības plāniem ar šīm valstīm un pašreiz ir uzlikti pareizie vektori efektīvam atbalstam.

Arī partnervalstis var sniegt atbalstu ES, jo atrodas reģionā un tām ir specifiskas zināšanas. Piemēram, Turcija ir būtisks partneris cīņā pret terorismu un ārvalstu kaujinieku fenomenu, un arī šajā gadījumā ir runa par abpusēju procesu.

8. ES pretterorisma politika ir jauna un nepārtraukti atrodas attīstības stadijā. Tā paplašinās, bet dēļ iesaistīto valstu un institūciju skaita ir grūti koordinējama. Kādi faktori ietekmē valdību vēlmi sadarbīties pretterorisma politikas ietvaros? Kā ES var veicināt ciešāku sadarbību savstarpēji un ar 3. valstīm?

Lībijas gadījums ir īpašs, ne velti jau vairākus mēnešus ārlietu padomēs un zemākos formātos notiek diskusijas, ko var darīt, lai palīdzētu uzlabot situāciju, lai tā neattīstās par „melno caurumu” reģionā. Ir jautājums, kādā virzienā turpināsies attīstība valstī. Vai tajā ir kas pozitīvs, vai tas ir vēl viens Sīrijas scenārijs. Ir grūti kaut ko izdarīt valstī, kur ir bijušas autoritāru un totalitāru režīmu iezīmes, kur sabiedrība nav pēdējās desmitgades pieradusi pie lēmumu pieņemšanas kompromisa procesiem, bet tāpēc tiek meklēti ceļi un veidi kā atrast mērenos sabiedrības pārstāvjus, ar kuriem varētu atrast dialogu un meklēt izeju. Tas, protams, ir ilgstošs process un lielā mērā atkarīgs no sabiedrības reaģēšanas spējas konsolidēties un pārtraukt iekšējās cīņas.

Liela nozīme šajā procesā ir pilsoniskai sabiedrībai, tiem Lībijas pilsoņiem, kas dzīvo ārpus Lībijas, kultūras cilvēkiem, autoritātēm, kas ir pārsvarā dažādu klanu un grupējumu ietvaros. Tunisija šādā ziņā ir pozitīvais piemērs – tai ir izdevies turpināt demokratizācijas procesus pēc arābu pavasara. Ēģiptes gadījumā ir jautājums par demokrātijas tradīciju turpināšanu, kas varbūt ne vienmēr notiek, bet pārmaiņas un uzlabojumi drošības jomā tomēr ir saskatāmi.

Lībijas gadījumā ir grūti pateikt, kā attīstīsies situācija. Noris ilgas diskusijas un centieni palīdzēt, bet nav vēl atrasti pareizie mehānismi, jo nav skaidri zināmi sadarbības partneri.

9. Pēc pēdējiem teroristu uzbrukumiem Eiropā, ES valstis izstrādājušas jaunus mehānismus drošības nodrošināšanai, tajā skaitā pastiprinot drošību uz robežām un paplašinot interneta monitoringu. Vai pretterorisma politikas attīstība pārlietu neierobežo cilvēktiesības un ES pamatbrīvības?

Par atsevišķiem pasākumiem, par kuru ieviešanu tika pieņemts lēmums februārī iekšlietu un tieslietu ministru padomē, rodas jautājums, kā tas ietekmē ikdienu pilsoņa tiesībās un brīvībā. Tomēr viennozīmīgi jāatzīmē, ka visi procesi notiek, ņemot vērā cilvēku pamattiesības un brīvības. Viens no šiem pretrunu jautājumiem bija personu datu reģistra (PNR) jautājums, kur parlaments bija satraukts, ka tas varētu ierobežot personas brīvību un apdraudēt personas informatīvās telpas drošību, bet šajā dialogā ar parlamentu un iesaistītajiem tika nodrošināts, ka tas neierobežo un gluži otrādi paplašina mūsu tiesības uz drošību un garantijām un informatīvo drošību. Jo īpaši ja ir runa par internetu, tad arī tur tiek respektēti visi cilvēktiesību pamatelementi.

Ja runa ir par PNR, tad ir skaidrs, ka tiešā veidā tas problēmu neatrisinās, bet ir viens no elementiem, kas, ja ne pilnībā, tad vismaz daļēji risinās un mazinās šo problēmu. Tas pats par interneta vidi. Šādā veidā tiek veicināta izpratne par to, kas ir radikāls, ekstrēmismu veicinošs un kas nav. Un nav runa par to, ka dienesti kontrolē visu mūsu personīgo dzīvi, bet ka izpratne tiek paplašināta starp interneta kompānijām, sociālajiem tīkliem, nevalstiskām organizācijām, šie te cilvēki identificē problēmas. Nav runa par vispārēju institūciju, kas kontrolē un mēģina apkarot pārkāpējus. Ir runa par brīdi, kad iestājas jau kriminālpārkāpums kad tas iestājas jau citā fāzē, bet pamatā tiek likts uzsvars, lai sociālie partneri izjustu šo līdztbildību un saprastu veidus, kā novērstu šos mehānismus. Europol ietvaros tiek veidota grupa, kas koordinē šos procesus, bet tas ir viens no elementiem. Tas nav nekas jauns, nav nekāds pavērsiens politikas plānošanā, jo nav mazinājusies personas

izteiksmes brīvība, bet kad iestājas kriminālatbildība, tad iestājas arī citi atbildības mehānismi, par ko šobrīd tiek diskutēts vairāk.

10. Tiek uzskatīts, ka pieaugošā pašradikalizācija ES ir notikusi lielā mērā dēļ informācijas izplatīšanas sociālajos medijos. Vai varat tam piekrist? Vai sociālie mediji paver jauns iespējas teroristiem? Vai tomēr ir citi būtiskāki faktori? Kā samazināt radikalizāciju ES?

Kad runājam par ārvalstu kaujinieku fenomenu, kādēļ tas attīstījies tik strauji, jau tika pieminēts, ka tas ir veicinošs elements un tam noteikti ir loma. Turklāt nav runa tikai par sociālajiem medijiem, bet medijiem kopumā, jo kopumā statistiski „Islāma valstij” pievērš lielāku uzmanību medijos. Tas ir veicinājis to, ka radikālie elementi/svārstīgie, kas pievērš lielāku uzmanību šīm ziņām, meklē papildus informāciju un meklē papildus avotus, un tādējādi vēl vairāk iekļūst informācijas plūsmā un te arī ir jautājums par sociālo atbildību, kā tas tiek atspoguļots medijos. Robeža starp cenzūru un preses brīvību ir ļoti svarīga šajā jautājumā, lai to nepārkāptu un tajā pašā laikā rastu risinājumus, kā mazināt riskus. Pie tā tiek strādāts ar medijiem un sabiedrību kopumā, lai atrastu pareizo risinājumu un vidusceļu. Svarīgi ir, lai medijos nonāktu arī atbildes vēstījums, jo tas ir tas ko meklē „Islāma valsts” – parādīt sevi kā veiksmīgu uzvarošu struktūru, neviens negrib pievienoties neveiksminiekiem. Svārstīgie elementi, bieži vien jaunieši, redzot šīs uzvaras, jūtot avantūrisma oreolu, piesaistās šim stāstam. Tādēļ svarīgi ir veidot dialogu, lai parādītos atbildes vēstījums, lai mediji nekļūst par ūdeni „Islāma valsts” propogandas dzirnavu mašīnērijā.

Kopumā runa ir par sociālām problēmām, izglītības problēmām, informācijas nepietiekamību, šis viss kopumā ir izveidojis atsevišķas sabiedrības grupas, kas nejūtas piederīgas. Nav runa par cīņu pret terorismu, tas ir daudz plašāks mērogs, tā ir problēma, ko nekad līdz galam nevarēs atrisināt. Vienmēr būs cilvēki, kas būs agresīvi noskaņoti, bet samazināt īpatsvaru var. Ja skatās, daudzās no šīm ģimenēm, kurās vecāki nesaprot bērnus un cenšas novērst to radikalizēšanos, parāda, ka ir plaīsa starp paaudzēm, pret ko nav universālas politikas, jāsaprot ka eiropieši, kas te ir dzimuši, dažiem no tiem vispār nav nekādas saiknes ar reģioniem, bet tie jūtās nepiederīgi un izvēlās radikālo ceļu. Atsevišķi ir arī ar cilvēkiem ar kriminālu pagātņi. Iespējams, tie sākotnēji meklējuši citu veidu kā apliecināt sevi, un noteikti par katru no viņiem varētu rakstīt romānu, kā no kriminālā ceļa tie pārgājuši uz islāmu. Līdz ar to tas ir komplekss jautājums, kas prasa kompleksu risinājumu, īpaši tajās valstīs, kur fenomens ir īpaši izteikts, kur ir imigrantu paaudzes, kas nav atradušas sev pielietojumu jaunajā sabiedrībā.

15. pielikums. Intervija ar ES Pretterrorisma koordinatora Žila de Keršova padomnieci Kristiāna Hoenu

1. In your opinion, what are the main reasons why Islamic State was created what are the aims of the organizations' existence?

It is a very good question. As you know it rose from Al-Qaeda in Iraq and then it split off and expanded to Syria and Iraq. Now, if we are speaking about Iraq, what is interesting is that it is basically you can see how everything is coming together. You have people from Saddam Hussein's regime military, who were removed from their positions after American invasion, and then you have and security sector reform as a part of ISIS that formed an alliance and then you have the Sunni tribes. So you have three elements, and it is what makes them strong. For example, Hussein's military people, they have very strong military capacity. Why these groups came together? Well, I believe you have looked at this, but during Maliki governance, Sunni tribes were very much marginalized and they did not felt respected or that they would have any rights and they felt that counter-terrorism legislation was arbitrary against them. They had a lot of grievances that were not taken into account by the very sectarian government, so they probably thought it's better with Sunni and not the Shia government. So you have a mix of people that from one hand are the terrorists and those with grievances. Right now for Iraq it is very important to be inclusive and to run over the Sunni tribes, to really address the grievances, so that support in the Sunni ISIS territories are being separated from these groups.

But now to your deeper question, why ISIS exists, what the philosophy is, rivalry for ISIS leadership to have the Caliphate. Only if compared with Al-Qaeda, they are more brutal, they have more precise tactics and really they want to realize to have the Caliphate and this supremacy and not only in the Sham, which is their main area, but you also can see how they are spreading and regional organizations are also pledging to the ISIS to achieve this common project of the Islamic state.

2. Is it possible to defeat the Islamic State? What kind of methods and strategy can be used? In your opinion, why it hasn't been done already by now? Mobilization and support for resistance groups (Kurds, Sunni) has been mentioned as one of the reasons to fight the Islamic State. Do you consider it as a possible solution? Or it will only increase tensions in the region? Can you name 2-3 things or actions EU can do to increase probability to defeat the Islamic State?

Yes, definitely, but you need a lot of different tools. I mean, like it already is within the anti-ISIS coalition, there you have not only military efforts, but you have also efforts related to foreign fighters, strategic communication's tool, hacking of the financing, so you have a lot of reconstruction tools. Basically, when you clean the area after ISIS then you immediately come in the area with services etc. And what I said, you have to separate Islamic State from Sunni, if you win the trust of Sunni tribes and they with the whole population would turn against Islamic State, that's also important. But as you know, they have thousands and thousands of foreign fighters from the whole Europe, so what we also need is taking some actions also here. We can minimize, we have to contain the threat, we have to review the threat, but whether you can ultimately defeat the terrorism, that's another questions. As we have seen in the past is that some terrorist groups disappear, because they are losing support of the population, like it was in Germany, when they had left-wing terrorist groups in 70-ies, they are disappearing. So overall, with all that's going on in the Muslim world, one of the expressions is rise of these terrorist organizations, but it's not said that in the future things could be different.

3. There are various reasons and opinions why Europeans are joining the Islamic State. Some of the experts believe this is a new phenomenon, others note that this was seen also in the case of Al-Qaeda and not only. What is your opinion? Why in general Europeans are joining Islamic State?

It is not a new phenomenon, there were people going to Afghanistan, Pakistan, Bosnia, Somalia in the past, but what is new is the scale of the phenomenon, and that's probably for several reasons. One that Syria is easy to reach by buying a cheap airplane ticket. And then you have the social media presence of ISIS, which is a way how to recruit so many youngsters. So this is not new, but at the scale we have never seen before.

But the reasons, why they are going, it is not for the salary. What ISIS is very good at is at creating a powerful narrative like you as a good Muslim you should be fighting for the idea of Caliphate. And that is very attractive. They trying to show that this is a duty for these persons, they will be heroes. And for Europe Muslims they trying to show that Europe is very marginalized, there is no good future for you in it, and then they have their friends on Facebook.

I've seen some analysis of the narrative ISIS is using to attract people. And obviously they are using a lot of concepts about you can find in jihadi-Salafism, that is what they are feeding young people with. But what can be done here is sending counter messages, and that is what we are trying to do, by showing that no, reality is that you are not going to have a

fantastic tie in Syria, you most probably will die alone. And your mom is going to be sad. To also trying to appeal to the feelings of these people. So overall to making counter-messages, so there wouldn't be just propaganda of ISIS.

4. Promoters of the Islamic State's ideas are very active in Europe by recruiting new members and through fundraising. Therefore there are many supporting cells that strengthens Islamic State beyond Syria and Iraq. How do you think, why it has been so successful in creating this external network? And what should the EU do to detect and destroy the network?

When you look at the main financial sources of these groups, you seen they are autonomous, because they control a territory with oil and gas fields. So they are money through control in these territories and by smuggling. They have also looted Central Bank of Iraq by stealing couple of millions of euros. Maybe initially money was coming fro the countries in the region, but now there are autonomous sources and that is way we need to reinforce Security Council Resolution against the smuggling of the oil and selling it in the black market. You are right that we need to go against terrorism financing, but our assessment is that they are self-sufficient and not so much dependent on the network.

5. How do you evaluate EU Counter-terrorism policy? In your opinion, what are the main weaknesses?

What is important is that we have a common strategic vision. We have now adopted counter-terrorism foreign fighter strategy for Syria and Iraq and we have adopted common strategic framework with conclusions against ISIS and for Syria and Iraq recently. That is public and you can also look at that. And within those documents you can see that we have a common strategic direction. Also we are working on border security, criminal information sharing, criminal justice response, co-operation with third countries etc. And we are working a lot on communications it is true that things take time. Like now we are trying to make counter-terrorism capacity building project for Iraq, but you pointed out right, it takes time and in these circumstances more over it is not easy not also because of the actors, but also procedures, which are time consuming, especially if we are talking about financial instruments, and it makes it more challenging. On the other hand we have come a long way from the past and we have done a lot and it has reinforced also member states' bilateral relations, so I think we are on a good track. For example on the communication, it is important to have counter narrative counter messages. And what we are trying to do is to

show our member states how they can benefit from such experience and how to do all of this for most useful way possible.

6. Which EU countries are the main players in the fight against the Islamic State? Do you think there is a common EU position towards the Islamic State or only a few separate countries has a bigger impact?

We have a common vision and it is what I said, that it is important to have a strategic framework. For Iraq and Syria for the foreign policy side we have developed common strategic framework and on the internal side Latvian Presidency and Statement of the heads of state governments played a key role. We had a lot of discussions and now we said ok, this is what we are going to do. And Latvian Presidency said we have Riga declaration, but it is very wide, so what they did, they picked 4 areas to discuss with the ministers. And then have concrete timetables and results. And that was a very interesting discussion, because one of the main points was on how we can get more systematic border control in the Schengen area and at external borders. And what the Presidency did was they said that by this the member states will be able to do x,y,z so there is a commitment not only on the EU level, but also for the member states. And even if all member states want to do something, there is also always a question of financial resources of technical abilities, time it takes to change policies and it's obviously quite complex. One of the core questions also is about proportionality, because the last thing you want is long lines at the airport.

7. One of current EU Counter-terrorism policy's priorities is closer cooperation with the Middle East, North Africa and Balkan region. In general, can EU provide significant impact in fighting terrorism in those regions?

This is the conclusions in Councils' resolution, and it is been highlighted that it is very important that EU work together with those countries. One of the things is that you have to work together, because there are ties that 2 nations face the same problem, therefor you have to exchange the information and learn from each other. There are facilitation network that works with these countries, goes there. And that is why it is important that also EU benefits from this experience and cooperation, upgrade their capacity in how humans fight for the rule of law. That is what we are trying to do by proving capacity building programmes. So yes, we can make a difference and usually how it is done it is through EU money and expertise.

8. EU Counter-terrorism policy is young and is still developing. It is still expanding, but because of the high number of countries and institutions involved, it is hard to

coordinate it equally efficiently. What are the main factors that determine countries' willingness to cooperate within the counter-terrorism policy? How can EU increase cooperation within the EU countries and with third world countries?

Absolutely there are still other areas how we can increase cooperation. Civil society is very important in prevention of radicalization. People to people dialogue is important to increase tolerance and more open dialogue. For example, in Jordan EU is preparing radicalization prevention programme that includes work not only with the government, but also with civil society.

And we have already adopted radicalization prevention projects that are grants for civil society organisations. Then we are going to work with two institutions from the Global Counter Terrorism Forum that also will be grant programmes. Civil society organizations have not only a key role in prevention of radicalization, but in general in the society, especially in the work with youth by providing them possibilities and the right tools, debate in an open society, monitoring the security sector, having a diplomatic climate with different opinions. So yes, absolutely, civil society is a very crucial.

9. After the latest terrorist attacks in Europe, EU countries have developed numerous new mechanisms to increase security, including increasing security measures on the borders and expanding Internet monitoring. Do you agree that some of these new policy activities are a violation of human rights and EU basic freedoms?

No, I don't think they are a violation of human rights, because by definition EU counter-terrorism measures have to be in respect of human rights. It is not possible to adopt measures that violate human rights. First of all, when you take some new measures/legislation changes, you have to make human rights violation assessment and then if people don't like the measure, they can take it to the European Court of Justice. Sometimes what happens, the measure is been measured illegal and that it goes against human rights, and then it needs to be done again to make it lawful. Therefore I would say we have a very robust legal measure and reviews.

If we look specifically about the border control and passenger register check, what are we seeing here is when you cross an external border anyhow your passport is being controlled. The question is can you run it through a data base, where you put in information about foreign fighters, criminals, can you make that check. I don't see which human right would be infringed if my passport would be run through such database. Because, nobody has the right to be a criminal and secondly this doesn't anyhow affect your right of free movement, but it has to be accompanying by certain measures and common data bases. If we

wouldn't have Schengen we anyway would check all data through all databases. And maybe earlier it was difficult, but now with expanding technologies what we are proposing now it is not fully systematic check, but a risk indicator and then based on that have more systematic controls for particular destinations. Regarding the PNR human rights question now is in the middle of discussions with the Parliament. How do we protect the privacy, there are definitely a various ways to protect that and we will have an information later on, because now it has not been made yet.

The way it is organized now is when you come to the Schengen everyone's passport has been controlled. Whether you take an additional second to swipe it through a database, I don't think it will make everyone feel like a criminal, because it will be checked anyway, someone will look at the passport. And if you do that to everyone, it becomes a standard procedure, it is not picking specific people out.

And about the long lines, you're right, that has to be proportioned and to be avoided. That is one of the reasons, why we are doing the risk indicator. Maybe we wouldn't check flights coming from Majorca, but for Istanbul we would need to do that. So at large extent it is about the risk indicators and having the right technologies. I was in a company that had the technology that in one second you can check everything. All right, maybe not one second but like really, really fast. But the point is, that we have to upgrade our technologies.

10. It is been considered that increasing self-radicalization in the EU has largely been influenced by information available in the social media. Do you agree? Does social media opens new possibilities for terrorists? Or there are other more important factors? What can be done to decrease radicalization in Europe?

Social media – absolutely! I mean Islamic State, they have been super good. No other terrorist organization has been so good with social media. They tweet, they re-tweet, they have very professional videos. It really is tapping in community of young people, that's they key recruit. That is way from one hand what we need to do is to be engaged in a work with the Internet companies and to have a counter-narrative and understanding what to do with it, but the again what was done under the leadership of Latvian presidency, was to put a team in Europol to flag this kind of content that goes against of terms of references of this company. You would say, look at there, there is a tweet with obsolete a terrorist content in it and is going against your terms of references and they would then entirely remove it. The challenge is to do this very, very quickly, because there are tens of thousand messages every day, so how do you find them quick? And how to develop trustful relations with companies, so they know that flagging comes from you, so they wouldn't feel like we're asking them to take

something out just because we don't like something. So we are working on this and it stays in a line with the human rights. Internet is a big issue also for prosecution and investigations about Internet based evidence, because you have a lot cross-border issues involved, you need to operate between countries, you have problems with encryption and how to end it and then it's an access to materials that law enforcement agency hasn't lawful access, but then it is a technical question. So yes, we have a lot of challenges that is way European Commission has started to set up a Forum for Internet companies and EU institutions, government representatives. And they want to institutionalize this. This dialogues with Internet companies is very much needed and obviously needs to be done very carefully also to be an example for countries in the region, who may take over our experience.

Another important topic here for us is to develop a programme for foreign fighter, so that not all of them, who returns would go to jail. Because in prison there is a good way to be radicalized again. Statement of the European Council, where they talk about inclusion, integration, opportunities for young people end education. There was a meeting for Ministers of Education on March 17, where they talked about how education can contribute to prevention of radicalization. There are a lot of measure we could call prevent relevant, but not always it is specifically counter terrorism issues.

Other issues is how to develop European Islam, how do you organize relationship in your country with Muslim communities, to compare best practices obviously is very important.

Just one more thing I wanted to mention, but that is just between us, that there is a growing threat from Salafism and Baha'ism not only in Europe, but also in Africa and another underlying issue is of course the Sunni Shia divide.

Maģistra darbs „**ES pretterorisma politika: teroristiskā grupējuma “Islāma valsts” gadījuma analīze**” izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Katrīna Allikas

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Dr. sc.pol. Toms Rostoks

25.05.2015.

Recenzents: Prof. Dr. Jānis Vaivads

Darbs iesniegts Akadēmisko programmu dekanātā 25.05.2015.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Astra Zaļkalne

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

___.__.2015. prot. Nr.

Komisijas sekretāre: _____